

**SAMUEL FALKLAND
SCHETSEN
EN
VERTELLINGEN**

SCHETSEN EN VERTELLINGEN

SAMUEL FALKLAND

**SCHETSEN
EN
VERTELLINGEN**

GEKOZEN EN INGELEID

door

WIM J. SIMONS

KRUSEMAN'S UITGEVERSMAATSCHAPPIJ B.V., DEN HAAG

Drukker: Wouter Duijts B.V., Alphen aan den Rijn

Binder: L. van Wijk & Zn., Utrecht

© 1974

ISBN 90 233 0314 8

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, mikrofilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

Samuel Falkland	7
Gescheiden vrouw	12
Hevig avontuur van tante Mijntje	16
Bartje	21
Kliniek	25
Grootmoedertje	29
Baard	34
Dag bij Sien	38
Angstavond	41
Fondant	46
Huwelijksreis	51
Rosselies	56
Liefdadigheid	60
Corrie	64
Sorrie	68
Kind	72
De pang	78
Wees	83
De kanarie	87
Van de twee ouwe juffrouwen en de kip	91
De stoep met de gouden eieren	95
Van het potje roomboter	101
Modern water	106
Chrysanten	112
Kies	119
De krans	122
Nacht in het Sarphatipark	127
Geolied bordje	130

Aanzoek	135
Feest	141
Versterkende kip	147
Dolle Jan's droom	154
Droompaard	168
Wederzijdse nering	172
Verstoorde sabbath	178
Doodsstrijd	185
L'intruse	191
Lodewijk's keus	197
Van den Antwerpschen trein en de pech	203
De tante	209
Tarquinius Superbus	215
Asperges	221
Donderslag	229
Oudejaarsavond numero XIV	236
Gevleugelde daden	243

SAMUEL FALKLAND

Van de vele pseudoniemen die Herman Heijermans, vooral voor zijn broodschrijverij, gebruikte heeft Samuel Falkland hem de grootste bekendheid bezorgd. De schetsen en vertellingen die hij onder deze naam publiceerde zorgden zelfs voor de soortnaam falklandjes; zij het dan een soortnaam die tenslotte voor dit werk van Heijermans gereserveerd is gebleven.

Herman Heijermans was net twaalf dagen daarvoor dertig jaar geworden toen zijn eerste met Samuel Falkland ondertekende schets in het toen nog maar kort bestaande dagblad *De Telegraaf* verscheen; in de feuilletonrubriek, onder de titel *Amsterdamsch schetsboek*. Geen origineel pseudoniem; ook zijn vader, de aan de Nieuwe Rotterdamsche Courant verbonden journalist Herman Heijermans Sr., had reeds onder deze naam geschreven.

De op 3 december 1864 in Rotterdam geboren Herman Heijermans, was na afloop van zijn H.B.S.-opleiding op aandrang van zijn vader in de handel gegaan. Hij kreeg een plaatsje bij de Wissel- en Effectenbank (later Twentsche Bank) in zijn geboortestad. Na enige tijd werd hij door deze bank tewerkgesteld bij de lompenhandel Cohen en Mok. In 1886 begon hij zelf een groothandel in lompen. Het werd een mislukking; met hulp van zijn vader kon nog net een faillissement worden voorkomen. Hij probeerde het opnieuw, nu met een handel in huishoudelijke artikelen, gevestigd aan de Glas-haven 20 te Rotterdam. Het werd al spoedig duidelijk dat Herman Heijermans niet over de ware koopmansgeest beschikte; een gebrek dat hem in zijn verdere leven verschillende malen parten heeft gespeeld. Op 1 juni 1892 gaf hij het zakenleven op en vertrok naar Amsterdam waar hij zich in De Pijp vestigde, vastbesloten verder van zijn pen te leven. Hij had toen reeds de tragedie *Don Gables* geschreven, publiceerde schetsjes in Het Zondagsblad waarvan zijn vader redacteur was en had onder het pseudoniem Doria toneelkritieken geschreven. Zijn debuut in de literatuur maakte hij met de novelle *'n Jodenstreek?* die in 1892 in De Gids verscheen. In datzelfde jaar werd hij toneelcriticus bij De Telegraaf, waarin hij als H.H.jr. en als Gerrit publiceerde. 1893 was voor Herman Heijermans een belangrijk jaar. Twee toneelstukken van zijn hand gingen in première. Op 25 april werd in de Groote Schouwburg te Rotter-

dam zijn *Dora Kremer* uitgebracht; op de kop af een maand later *Ahasverus* in de Amsterdamse Salon des Variétés. Omdat *Dora Kremer* door de kritiek ongunstig ontvangen was, had de schrijver van *Ahasverus* zich een pseudoniem aangemeten: Ivan Jelakowitch; het stuk heette 'vrij naar het Russisch' vertaald te zijn door W. v. D. Ook in 1893 verscheen Heijermans' eerste roman *Trinette*; de realistisch weergegeven geschiedenis van de ondergang van een argeloos plattelandsmeisje dat in Brussel verliefd wordt op een kermisatleet. Helemaal onbekend was Heijermans dus niet toen op 15 december 1894 zijn eerste falklandje verscheen. Waarom een pseudoniem als de schrijver zou kunnen profiteren van de bekendheid die hij reeds genoot? Het is wel duidelijk dat Heijermans zijn journalistieke broodschrijverij wilde scheiden van zijn literaire produktie, in het bijzonder van zijn toneelwerk waarmee hij tenslotte zijn grootste roem zou oogsten. Zeventien jaar lang heeft Heijermans als Samuel Falkland zijn schetsen en vertellingen gepubliceerd; tot augustus 1896 in *De Telegraaf*, daarna in het *Algemeen Handelsblad*, waarin op 2 september 1911 het laatste falklandje werd afgedrukt. In achttien delen verschenen deze vertellingen als *Schetsen van Samuel Falkland* van 1896 tot en met 1914 gebundeld in boekvorm. Onder hetzelfde pseudoniem verschenen bovendien als boekuitgaven *Kleine verschrikkingen* (1904), *Gevleugelde daden* (1905), *Biecht eener schuldige* (1906), *Drijvende klompjes* (1909), *Joep's wonderlijke avonturen* (1909), *De roode flibustier* (1911) en het toneelwerk *Kinderen* (1903) en *Robert, Bertram en Comp.* (1914).

Terwijl Heijermans zijn falklandjes schreef en publiceerde ging zijn andere werk gewoon door. Veel activiteiten, grote betrokkenheid met wat er om hem heen gebeurde. Heijermans werd lid van de pas opgerichte S.D.A.P., trouwde met de soubrette Maria Sophia Peers, richtte het tijdschrift *De Jonge Gids* op (die hij voor een groot deel vijf jaar lang zelf volschreef onder meer dan tien schuilnamen) en publiceerde in 1898 als Koos Habbema de vrije liefde verdedigende Amsterdamse Pijp-roman *Kamertjeszonde*. Andere romans volgden waarvan *Droomkoninkje* (1924), *Vuurvlindertje* (1925) en *Duczika* (1926) het meest bekend bleven. Zijn grootste successen oogstte hij als toneelschrijver. Hij bezat een feilloos dramatisch instinct en bewerkte met zijn spelen een vernieuwing in de bloedeloze Nederlandse toneelschrijfkunst met hoogtepunten als *Op hoop van zegen*

(1900), *Uitkomst* (1907) en *De wijze kater* (1917). Het persoonlijk leven van Herman Heijermans ging niet over rozen. Naast successen en erkenning: voortdurende geldzorgen. In 1918 werd het huwelijk met Maria Peers ontbonden; kort daarop trouwde Heijermans met de actrice Anna Elizabeth Henriëtte Jurgens. Uit dit huwelijk werd na een dochter in 1922 een zoon geboren die de namen Herman Samuel Falkland kreeg. Het was in hetzelfde jaar dat de door Heijermans geleide N.V. Toneelvereniging financieel ineenstortte. Door persoonlijk de schulden op zich te nemen, wist hij een aangevraagd faillissement te voorkomen. Om het hoofd boven water te kunnen houden moest hij koortsachtig aan het schrijven slaan; veel journalistiek werk. Op 22 november 1924 maakte een reeds lang slepende ziekte een eind aan zijn leven. De S.D.A.P. zorgde voor een indrukwekkende begrafenis op Zorgvliet te Amsterdam.

Het gaat in dit boek niet om Herman Heijermans maar om Samuel Falkland. Beide namen mogen dan voor een en dezelfde persoon gelden, voor Falkland had Heijermans toch echt wel een speciale pen gereserveerd. Onder deze naam leverde hij literaire journalistiek. Een eigen geluid, al wilden velen in hem aanvankelijk de voortzetter zien van de Amsterdamse novellistiek van Justus van Maurik. In zijn schetsen en vertellingen ontwikkelde Falkland een waar meesterschap; spontane krabbels met dramatische effecten, kleine intrigues en een vooral meesterlijke dialoog. Hij bediende zich daarbij van de dagelijkse spreektaal; 'het thans in de mode zijnde harlekijnspakje van straattaal' spotte een recensent in een bespreking van de eerste bundel *Schetsen*. Die spreektaal maakt het werk van Falkland direct en gemakkelijk aansprekend, al is het hier en daar misschien wat geforceerd. J. van den Oude die in *Het Nieuws van den dag* de rubriek *Onze Leestafel* verzorgde, oordeelde in 1897 over de eerste falklandjes als volgt: 'Wat mij in Falkland's schetsen bevalt, is hare eerlijkheid. Zij geven zich niet het air van schilderijen of aquarellen of etsen te zijn. Schetsen noemen zij zich - en zij zijn wat zij heeten.' Van den Oude had ook kritiek, maar toch. 'Ik wou dat Falkland geraakte tot oordeel des onderscheids, zijne stof leerde ziften, en een weinigje omgang vond met Amsterdammers die nog een behoorlijk soort van Hollandsch spreken. Die zekere bravoure, die er nù reeds schuilt in zijn werk, zou zich dan misschien gaan ontpoppen tot een meesterschap.' Over het algemeen werd het werk van Falkland

gunstig beoordeeld, direct al bij de eerste verzamelbundels. In *De Gids* werd de humor en fijne observatie geprezen; in *Elsevier's Geïllustreerd Maandschrift* werd zijn realiteit verblindend genoemd; het *Algemeen Handelsblad* wees erop dat ieder stukje een indruk na laat, 'de toestand staat dadelijk voor ons, duidelijk, scherp'. *De Oprechte Haarlemsche Courant* preees de schetsen als brokjes natuur, 'het menselijk leven in sneedjes; nu eens diep melancholiek dan weer tintelend van humor, ook soms schaterlach-wekkend' en W. G. van Nouhuys jubelde in *Het Vaderland* 'humor en satire; realiteitsgevoel, scherpe opmerkingsgave, critiek-in-actie, fijn sentiment, zucht naar tegenstellingen - dat alles samen, met nog veel meer. Maar boven en behalve dat alles - geest.' Dit oordeel van tijdgenoten zal de lezer van nu voor een deel kunnen onderschrijven, zeker waar het om de beste voorbeelden gaat.

Het zijn vooral de 'kleine' mensen die Falkland in zijn schetsen en vertellingen beschrijft. Hij doet dat op licht satirische wijze, spottend met hebbelijkheden en dikdoenerij maar ook met begrip voor de situatie. Hij neemt het op voor de verdrukten, kan het niet laten te moraliseren waar dat te pas komt en vergeet nooit dat het mensen zijn waarover hij schrijft. De bourgeoisie, de nouveau riche, moet het nogal eens ontgelden, zoals Falkland ook graag en nogal eens onbarmhartig de joodse bekrompenheid hekelt. Wellicht speelt hierin een afzetten tegen eigen afkomst en milieu een rol. Per slot van rekening was Heijermans-Falkland een loot van bescheiden joodse kleine burgers. 'Zijn oordeel over joden was over het algemeen niet mild' schreef zijn eerste vrouw in haar herinneringen. Daarbij komt dat Heijermans een overtuigd socialist was en het vroege socialisme in West-Europa kende een manifest antisemitisme. Wij mogen hier echter niet te zwaar aan tillen.

Wat ook opvalt is dat Falkland zich over het algemeen minder fel en strijdbaar toont dan Heijermans. De knappe wijze waarop hij in zijn verhalen stemming weet op te roepen, tempert steeds de kritiek die hij kwijt wil. Hij toont zich daarin een goed dagbladschrijver die subtiel te werk moet gaan, die het gemakkelijk herkenbare menselijke element naar voren moet halen om de lezers te pakken. Vanuit de betrokkenheid met de mensen wees Heijermans, wees Falkland de kunstenaar in de ivoeren toren af. Zo'n kunstenaar was volgens hem 'een snob zonder hart of ziel, een op zichzelf verliefde egoïst,

een pias van de élitewaan der maatschappelijke bevoorrechting.' Wie de falklandjes leest, zal misschien denken dat ze uiterst gemakkelijk werden neergeschreven. De kleine verhaaltjes lopen als vanzelf; er worden geen ingewikkelde stijlprocédé's toegepast. Toch moet men daar niet te gemakkelijk over denken. De falklandjes zijn het resultaat van de ervaring van een rasschrijver, maar aanwaaien kwamen deze schetsen bepaald niet. Dr. L. Heijermans, een broer van de schrijver, heeft eens verteld hoe ze tot stand kwamen. 'Met de tanden op elkaar, begon hij, gemelijk, humeurig, doch al schrijvend kwam een fijne glimlach om zijn mond, of hij zelf door zijn humor gevangen werd.' Zo'n herinnering moet men in het oog houden als men de falklandjes nu herleest. Meesterwerkjes van kleinkunst over levende mensen met een evenzeer levend mens als schrijver op de achtergrond.

De bloemlezing die ik voor deze uitgave *Schetsen en vertellingen* uit de vele honderden falklandjes maakte, draagt wellicht de kenmerken van een persoonlijke keuze. Daar is niet aan te ontkomen; zeker niet als men dit werk in de eerste plaats als lezer doet en pas in de tweede plaats als beoordelaar. Een uitgave van de complete falklandjes zou weinig zin hebben. Veel van de schetsen hebben een actualiteit van toen die nu niet meer aanspreekt of weinig zegt. Falkland schreef zijn schetsen met grote regelmaat; de krant en de lezers wachtten. Daarom is niet ieder falklandje een hoogtepunt. Daarom juist is een grote bloemlezing op zijn plaats. Ik hoop dat ik er met mijn keuze in geslaagd ben het beste van Samuel Falkland in zijn verscheidenheid bijeen te brengen. Het behoort naar mijn mening tot het beste uit de literaire journalistiek uit het begin van de twintigste eeuw.

Wim J. Simons

Najaar 1974

GESCHEIDEN VROUW

'Mama is dóód...'

'Niewaar, niewaar,' zei Miesje, oplachend naar zijn gezicht.

'Als ik je zeg, dat ze dood is, is ze dood,' herhaalde hij, ernstig: 'je mag nooit niewaar zeggen, als papa wat zegt.'

'Nou!... Ze ree in 'n koets.'

'Dat heb je je verbéeld, domme meid.'

'Wim heeft 'r ook gezien!'

'Wim kom eens hier!... Heb jij mama ook gezien?'

Wim, die met zand speelde, kwam aan zijn knie.

'Ja pa.'

'Waar?'

'In 'n koets.'

'Dat heb je je dan àllebei verbeeld, versta je?... Dat heb je je verbeeld... Mama is dood.'

'Nou maar ik heb 'r tòch gezien,' hield Miesje vol. 'Ze had 'n nieuwe japon an en 'n witte voile.'

'Dat zal 'n àndere dame geweest zijn.'

'Nee pa.'

'Als je nu nog eens nee zegt, wor ik boos.'

'Nou u mag ook niet jokke,' zei Wim.

De hand van den vader schoot uit, raakte de wang van 't jongetje. Het kind huilde.

'... Pas op hoor!... Ondeugende jongen! Als je weer zoo iets zegt, zal ik je vinden hoor!... Wil je uitscheiden met je gehuil? Gauw, of je gaat naar huis!... Papa jokt nooit. Als papa iets zegt is het zoo, is het zoo, versta-je?'

De kinderen knikten, bang. En 'n oogenblik later speelden ze saam 'n eind verder. Papa op de bank zat stil, de kin op den koperen knop van zijn stok.

Zachtjes begon Wim het eerst.

'Hij heeft me 'n klap gegeven. Maar we hebben 'r tòch gezien, niet?'

'Ja, we hébben 'r gezien,' zei Mies positief; 'ze had 'n nieuwe japon an.'

'En 'n witte voile.'

'En d'r zat 'n meneer naast 'r... 'n meneer met 'n groote snor.'

'En ze droeg d'r rooie belletjes.'

‘Dan is ze ook niet dood,’ zei Wim: ‘as je dood ben, kan je niet in een koets zitten.’

‘Dat weet je niet,’ zei Mies.

‘Nou dat kàn niet,’ beweerde Wim, die jònger was, maar vlugger van denken; ‘as je dood ben leg-ie-stil en kàn-je niet in ’n koets zitten.’

‘k Zou niet weten waarom.’

‘Nou dan zak ’k ’t je laten zien,’ zei Wim, voortkruipend op de knieën naar een boom en loerend. ‘t Handje schuurde vlug langs den stam, ving een vlieg.

‘Kijk nou,’ lei hij uit: ‘zie je ’m bewegen? Zie je? Nou lééft-ie’ - hij kneep ’t handje dicht, spreidde het open en kijkend naar het roerlooze geplette vormpje met de geknakte vleugeltjes: ‘en nou is die dood, nou beweegt-ie niet. Zie je wel?’

‘Nou maar, ’n mensch kan je zóo niet knijpen,’ meende Mies, zeker van wijsheid.

‘Als je ’t maar hàrd genoeg doet,’ verzekerde Wim: ‘dan zou j’ is wat zien!... Nou en hoe kan je dan as je dood ben in ’n koets zitten?... Hij jukt.’

‘Mag je niet zeggen.’

‘Dan mot-ie maar niet jokken.’

‘Pa jukt niet,’ zei Mies schuw.

‘Nou en ik heb ’r gezien.’

Spelende waren ze achter het boschje geraakt, waar een tweede pad was. Een dame die voorbijkwam knielde plots neer, nam Mies in haar armen, dan Wim, kuste, kuste hen, sprak niet.

‘O mama, mama!’ juichlachte Mies, in de handen klappend: ‘pa had gezegd...’

‘Waar is pa?’ - vroeg de dame, verschrikkend.

‘Achter het boschje...’

‘Spreek dan zachies... heel zachies-... hoor je? hoor je?’ - weer kuste ze de twee kinderen met een vreemde passie.

‘O mama,’ begon Mies.

‘Niet spreken... Sust!... Niet spreken!...’

‘Papa heeft gezegd’...

‘Sust! Sust!... Heelemaal niet spreken lieve Wim!... O wat ben ik blij!... Wat ben ik blij!... God, wat een toeval!... Niet

praten... Sust, zachies... Geven jullie me maar zoentjes... Tien-duizend zoentjes!... Niet spreken!... Anders hoort pa 't!... Schatjes!... Engeltjes!... Dotjes!... Wie kleedt jullie aan?

'De juffrouw'...

'Denken jullie dikwijls an me? Dikwijls? Heusch dikwijls?... Wat wor je groot, Wim!... Wat wor je groot!... Sust!... Sust!... Niet spreken'...

'Ga u niet naar pa?'

'O nee!... Sust! Wat 'n toeval!... Lieve, lieve schatjes!... Je mag niet an pa zeggen dat je me gezien heb, hoor?... Volstrekt niet zeggen!... Hoor je?... Dan kom ik morgen weer achter 't boschje. Zul je 't doen?... Zul je?... Hou je nog van me Wim, hou je van me?'

'Alles.'

'Zul je altijd van me blijven houden, altijd?'

'Altijd.'

'Zachies... zachies... Niet zoo hard spreken... Zul je vooral niet zeggen dat je me gezien heb?... Heusch niet?... Heusch niet?... Als je 't zegt!... Als je 't zegt!... Wat zie je d'r heerlijk uit, schatje!... Dotje!... Heerlijkheid!'

En haar zoenen bedonsden de twee kindergezichtjes, als in koorts.

'Ben u dood, mama?' - vroeg Mies, ademscheppend.

'Wel nee... Wel née... Dat zie je toch wel... Wie zegt je dat?... Wie zegt je dat?'

Maar de kiezelstenen achter het boschje kraakten en een stem riep: '... Miesje!... Wim!... Hier komen!... Niet zoo ver weg spelen!... Waar zitten jullie'...

'Gauw weg, weg, weg,' zei de dame: 'en niks zeggen!... Geen woord hoor!... En morgen weer hier... Sust! Sust!'

Zelf duwde ze de kinderen voort. Wit als een doode, liep ze den weg terug.

Hij zat op de bank, kijkend naar de kinderen die niet meer speelden. Ze zaten dicht bij nu, hoofdjes gekeerd naar de zij van het boschje. En ze spraken niet. De klap in drift gegeven berouwde hem. Vriendelijk stond hij op, nam Wim op zijn knie, streelde hem.

'Ben je mijn lieve jongen?'

'Ja papa.'

'En hou je van me?'

'Ja papa.'

Stil zat hij met het kind op de knie, er over verontrust dat zij weer in de stad was, zij. En willende wéten begon hij voorzichtig te polsen. 'Malle kinderen, hoe kwamen jullie er op ... dat je mama ... Wie zag haar het eerst, jij of Mies?'

Ze zwegen, verlegen kijkend elkander in de oogen.

'Nou?'

'Ikke,' zei Mies.

'En hoe zag ze 'r uit?' vroeg hij lachend, ongeloovig.

'Dat weet ik niet,' zei Mies naar den grond ziend.

'En jij Wim?'

'Ik heb haar heelemaal niet gezien,' zei Wim.

'En wat heb je straks dan gejokt?'

'O, dat was zoo maar.'

Onrust dreef in hem op.

'Wáár zag je het rijtuig?'

'Bij ons in de straat,' zei Mies, verlegen, hem niet aanziend.

'Hoe was ze gekleed?'

'Dat weet ik niet,' zei ze, bijna op huilen af.

'Ik zal niet boos worden ... malle meid, zeg maar alles!' ...

'k Heb er nièt gezien,' huilde Mies: "k Heb 'r niet gezien!"

Hij voelde dat de kinderen logen, dat zij iets gezegd moest hebben en een zachte ontroering deed hem de handen slaan om het hoofd van Wim, dat hij hem kijken kon geheel in de oogen.

'Heb je je mama gezien, Wim?'

'Nee.'

'Je jukt.'

'Née ... 'k Heb er nièt gezien.'

'Kijk me an! ... Wàár heb je je mama gezien?'

'Nergens.'

'En ze had 'n nieuwe japon aan en 'n witte voile?'

'k Heb 'r niet gezien,' hield het jongske vol, koppig, pratend in den liegttoon van angstig kind. Zinnend op 'n uitvlucht, keek hij plots helder den vader aan: 'Z'is ommers dóod!'

'Niet waar,' viel de man in woede uit.

'En strakkies.'

'Niet waar! Niet waar!' - en in toorn schudde hij het kind: 'Wáár heb je haar gezien?'

'k Heb 'r niet gezien' ...

Ze speelden weer, met stil gefluister, 'n eind van hem af. Hij trok figuren in het zand aan zijn voet.

De juffrouw kwam terug; hij sprak haar toornig aan.

'... Ik heb u gezegd dat de kinderen met niemand mogen spreken, vooral niet met de dame, waarvan u het portret gezien heb ... U let daar toch op, niet waar?'

'Natuurlijk mijnheer.'

'En als ze vragen naar hun mama' ...

'... Dan zeg ik dat ze dood is.'

'... Dóód ... Hebt u góéd begrepen?'

'Ze weten niet beter, mijnheer. Elken avond bidden ze voor hun dooie mama.'

'Goed,' zei hij kort, opwandeland, eenzaam.

HEVIG AVONTUUR VAN TANTE MIJNTJE

Of liever: hevig avontuur van tante Mijntje, Toto en Titi. Of nóg liever: hevig avontuur van tante Mijntje, Toto, Titi en boozen Bennie.

Tante Mijntje, mijne vele vrienden, - ik zit hier zeer gemoedelijk bij 'n pijp en 'n kop thee - leefde sinds jaren, sinds lange jaren met Toto en Titi, haar ouwe pucken èn met een polyp in haar neus. Toto was een vet teefje. Titi was een vet teefje. De polyp was in haar neus. Als tante Mijntje 's avonds héél gezellig zat, zat Toto in een leunstoel, Titi in nóg een leunstoel, zij in den derden. De polyp was in haar neus.

De herhaling van dit laatste, mijne vele vrienden, bedoelt geenszins de bespottung van een zóó onaangenaam ding als een polyp. De polyp wás in haar neus. De polyp behoorde ontegenzeggelijk bij tante Mijntje. Toto en Titi zouden haar niet herkend hebben en weerbarstig gebromd tegen hare bevelen, wanneer niet de zeer bijzondere langrekkige neusklank elken lettergreep getoeterd hadde. Toeteren is 't wóórd niet, mijne vrienden - zéér gemoedelijk steekt

de pijp in m'n mond, gemoedelijker nog walmt de vertelseldamp in blaasjes naar de lamp - toeteren is geen corresponderende klank voor het klarinetachtig ge-toto en ge-titi van tante Mijntje, als ze bedrijvig door de gangen hippelde en haar vriendinnen aanriep. Maar laten wij voor den duur van dit hevig avontuur, om niet te lang uw nieuwsgierigheid te kietelen, overeenkomen, dat 't woord toeteren hier en alléén voor vandaag, remplaçant zij voor 't hoog-neuzig, kermende-hondachtig, misthoornig, spreekbuizig, loopende-water-leidingachtig geluid van tante Mijntje als zij liefderijk aan 't praten was met Toto en Titi. Dan zwol de polyp in haar neus met 't hart in haar boezem en versmolten de nazale klanken tot sentimentele hobo-zwevingen. Als de boel opgeruimd was, 't dagmeisje weg, de theepot op tafel, tukten tante Mijntje, Toto en Titi, gezamenlijk snurkend, sympathiek snurkend, zooals oude pucken en oude juffrouwen 't vermogen. Na dat lekkere, héérlijke tukje dronk tante Mijntje 'n kop thee met vier klontjes, wat de belangstelling had van Toto en Titi, die jaren lang 't zelfde gezien hadden. 't Kamertje was knuf-knuf van zindlijke gezelligheid. Dicht op de tafel hing de lamp met een roode roos er onder voor de drupjes en een roodpapieren kap er om voor de oogen. Op 't theeblad, blauw en wit, met een zwarte lijst, stond 't komfoortje van wit porselein met vier transparante maagdelijke voorstellingen van poeslieve herderinnetjes en poeslieve herders met bloote, schoone voeten. Naast 't komfoortje, was 't bebloemd-verlakt trommeltje met boterkoek, daarnaast de suikerpot met klontjes, 't lepeldoosje en 't eene kopje. Als de lamp op was, 't komfoortje an, 't tukje gedaan, en 't kopje toeberaid met vier klontjes, kwam het zoeeven vluchtig aangegeven liefderijk spreken van tante Mijntje met de twee dames in de luierstoeien. Eerst met Toto, die de lieveling was, omdat-ie 't best de kunstjes dee. Met een klontje tusschen de uitgedroogde vingers, toeterde de ouwe juffer: ... 'Shoo, shoo, shoo! ... Wou jij wat hëbbeèè ... wou jij wat hëbbèè ... shoo! shoo! ... Netjes! ... Mooi shoo! Shoete hond ... Shoete Toto ... Wat shegtie-dan? ... Eerste spréke! ... Hoe spreekt ie? ... Hoe spreekt de shoete hond?' - Rafarafrat ... Rafraf - 'Mooi shoo ...! shoet beest! Me tootertje ... Me shattemebabbie ... Me rabbemedijntje ... Me dikke waffedebassie ... Me snoetie!'

In zuivere extase ging ze tot gebrabbel over dat niemand verstond,

klankengeroffel dat 't best aangaf haar sentiment van 't oogenblik. In die opzichten, mijne vrienden, was tante Mijntje, zoo zuiver en zoo goed sensitiviste als de grootste, doodste sensitivisten onzer dagen. Had Toto het stukje suiker vergruizeld, dan was de beurt aan Titi, die minder mooi opzat.

Weer sprak tante Mijntje, liefderijk toeterend 'Shoo... Shoo... Nou jij?... Shal jij nou is mooi shittèè... Nee shoo niet... Shoo... Shoo... En 'n pootje... Nee dasch 't verkeerde pootjèè... Mag jij je linkerpootje geve... Shoo 't rechter... Nou ben je ook 'n shoete hond... héél shoet..., héél shoet... Shoo... Open je bekkie... me lekkere babbemerabbedie... me vette toetemeremijntje... gotogot watte dikshak... watte lekkere dikshakke... Hebbe jullie 't goe-oe-oe-d bij vrouwtjèè?... Hebben jullie 't goe-oe-oe-d, nou sheg nou is wat...!'

Raf-raf-raf-raf! Raf-raf!

Wef-wef-wef-wef!

Dat was ongeveer het begin van elken avond. Zij dronk thee, las haar krantje, sprak met de honden. Als 'r buiten iets ritselde, sprak ze harder, nazaler... 'Pak she... Kisch-kisch-kisch... Pak she... Pak she' - bromden de dikke, logge slaapzieke pucken.

Eens in de week was er visite. Om zeven uur, Donderdags, kwamen Marie en haar zoontje Bennie thee drinken, moesten Toto en Titi samen in één leunstoel, was de rustige kamertjesgezelligheid van klokkegetik, puckengesnurk en bescheidenlijk herdersleven op 't komfoortje ruwlijk verbroken. Marie was 'n zusterskind, eenige erfgename van tante Mijntje, die buiten haar pensioentje 'n twaalfhonderd gulden minstens op de spaarbank had. Bennie was 'n kwajongen. Ja in werkelijkheid, 'n kwajongen, die de pucken an d'r staart trok en eens in de gang 'n voetzoeker had afgestoken. Als nichie Marie met Bennie thee dronken tukte tante Mijntje niet, tukten Toto en Titi onrustig. Maar de klontjes werden met dezelfde liefderijkheid gegeven, met dezelfde innige extatische toespraken.

'Shoo, shoo!... Hoe spreekt-ie?... Hoe spreekt 't hondje?... Goed shoo... Goed shoo me schattemebabbie... me waffedebaassie...'
En dan nicht Marie lief-belangstellend elken keer: 'Watte snoet van è hond toch!...'

- 'O shoo'n lekker dier, niewaar me toetemerijntje.'

'Je zou zoo zwere,' meende Marie: 'Je zou waarachtig zwere, dat ze

je verstaan, zulke verstandige ooge, zulke slimme ooge, hè tante?' 'Of she je verstaan?', toeterde tante: 'of she je verstaa-aa-aan...? She verstaan àlles, àlles... Shoo wijs as e mensch... Of she! Of she...! Niewaar me rabbemedijntje... me bolleboostertje?'

'Nou kijkt-ie u an, tante, alsof die wel zou wille antwoorde, hè?'

'Weet je wat ik wel is denk,' hoofdschudde tante Mijntje ernstig, zwaar-verzonken in wijsgeerige gedachten: 'ik denk shoo dikwijls as ik met she spreek: shou 't nou shoo'n wonder shijn as je she is wat vroeg en dat she jà sheie, of dat she néé sheie, of dat she sheie: geef mijn 'n klontje. Watte? Shou dat shoo'n wonder shijn? Shijn d'r niet meer mirakels gebeurd?'

'Nou,' zei Marie: 'dat zou wàt griezellig zijn. Verbeel is! Verbeel is dat u ze wat zegt, dat ze d'r mond opendoen en antwoorde. 'k Denk u zou weggloope van angst.'

'Maar she doen 't niet,' zei tante: 'beeschte spreke niet. Ik sheg alleen maar dat she soms shóó kijke, shóó verstandig, dat je bij jeshelf denkt: nou mankeert alleen nog 't spreke, niewaar waffedeabbassies? Niewaar me schnoetemedijntjes?'

Op een avond moest Bennie voor z'n moeder 'n boodschap aan tante Mijntje overbrengen. Juist wipt-die de deur binnen toen 't dagmeisje er uit kwam. In de voorkamer was de lamp aangestoken, brandde 't lichtje in 't komfoortje, zaten de twee pucken slaperig te scheefleunen. Tante scharrelde nog in 't keukentje. Bennie begon met 'n greep te doen in 't trommeltje met boterkoek, propte z'n mond vol, nam nòg 'n reep en zou door tante betrappt zijn, als-ie niet bijtijds in de alkoof gevlucht was. Benauwd, bang voor tante die 't zeker aan moeder zou vertellen, gluurde Bennie door den kier van de deur.

Tante ging gemakkelijk in den leunstoel zitten, keek lodderig naar Toto en Titi, knipte met de oogleden en zei: 'Shoo, shoo... Nou gane wij is lekker slaapies doen... hè, kindertjes! Hebbe jullie ook slaapies? Hè?...'

Bennie in de alkoof, die al zóó veel van de pucken gehoord had en zóó dikwijls had hooren zeggen dat 't tante niks zou verwonderen als zulke verstandige dieren op 'n goeien dag antwoord gaven, had moeite om z'n mond te houden. Wat zou tante schrikke!... Wat zou ze 'n gezicht zette...'

Tante, lodderig-kijkend, knikkebolde even. Maar de dikke pucken,

onrustig door neefje in de alkoof, bleven rechtop zitten.

'... Wat is d'r dan me raffedemijntjes? ... Hebbe jullie dorscht ... Shal de vrouw water geve? ... Drinkies hebbe, kindertjes?'

Op 'n schoteltje schonk tante Mijntje water uit de karaf, liet de honden drinken.

'Shoo... Shoo... Nou slaapies doen, hè? Strakkies 't klontje, hè? ... Watte shegt-ie dan? ... Watte shegt-ie?'

Rafraraf! Rafraraf!

'Goed shoo! Goed shoo!... Titi ook 'n goe-oe-oed hondjèèè van de vrouw, niewaar Titi?'

'Ja-a-a.'

Opschrikkend, met bevende luistring, hoekte tante Mijntje in haar stoel.

'Kaatje! Kaatje! Bè-je nog achter, Kaatjèèè?'

Geen antwoord. Had ze zich zóó vergist? ... De hond had zeker gegeeuwd ... Watte schrik ... Watte schrik ... De schrik zat in haar beene ... Hèhè! ... Hèhè! ... En vriendlijk-lief klaarwakker, praatte ze nòg eens met den dikken puck.

'... Wat dee je me schrikke ... Mag je shoo geeuwe, stoute hond? ... Wil jij wel is gauw gaan legge? ...'

'... Ja-a-a!'

Watte? ... Watte? ... Nou had ze z'n bek zien vertrekke ... Z'n zwarte glinsteroogen glansden, alsof-ie zoo net wat gezegd had ... Met open mond, starrende oogen keek ze naar den luierstool, waarin de puckhond te slaapwiebelen zat, met breede vetplooien om den nek. En voor 't laatst koud-huiver angstig, juist terwijl Toto geeuwde, vroeg ze: 'Spréék ... jij ... Toto?' Geen antwoord. God-dank! Ze sloot d'r oogjes - maar op eens duidelijk, hoorde ze somber zeggen: 'Geef mijn 'n stukkie koek ...'

Tante Mijntje zakte zachtjesweg in 'n flauwte, uit welke zij gewekt werd door 't harde luien van de deurschel.

Neefie Bennie stond op de stoep. Ze zoende 'm haast, gaf 'm drie stukken boterkoek en van af dien spookachtigen avond werd zij lid van een mystieke vereeniging van geestenbezweerders als anderszins.

BARTJE

Wat Bartje overkwam, den dag vóór ze stierf.

Den dag vóór ze stierf, had ze het eenig en zonderlingst lotgeval in haar leven. Negen en zeventig jaar had ze rustig, zonder te groote oneffenheden bij Arnhem gewoond. D'r man was dood. Willem leefde. Willem was d'r zoon, die in Atjeh geweest was en nou in Amsterdam in betrekking was.

Waarschijnlijk zou Bartje zònder het eenig en zonderlingst avontuur gestorven zijn, wanneer ze niet plotseling op het denkbeeld gekomen was, om Willem te gaan opzoeken.

Ze hadden d'r in Arnhem verteld, dat er een pleziertrein zou loopen voor een koopje. Nog nooit had ze gereisd. Nou wou ze. Ze wou en was d'r niet meer af te brengen. Ze was zoo ineens koppig geworden. Als de bovenbuurvrouw d'r sprak van d'r leeftijd, lachte ze met 'n krakend lachje en zei dat ze de horlepiep nog wel kon dansen. Ze wou. Ze wou Willem verrassen. Ze wou Amsterdam zien. Ze was plots jong geworden.

Toen ze in den derde-klasse-coupé zat met de ouwe rimpelhanden op de hengselmand, riepen ze 't nog eens:

'Weet je 't nou, tante Bart?'

'Ja, ja-ja,' knikte ze knorrig.

'Zullen we 't maar niet op een stukkie pampier schrijven?'

'Wel gut nee, mensch! Wat maak-ie je nou toch moeilijk!'

'As-je 't nou eens vergeet!'

'Ik vergeet 't niet.'

'Bij Pieters op de Oude-Zijds-Voorburgwal.'

'Ja-ja-ja.'

'Weet je 't nummer nou goed?'

'... 466.'

'Nee! ... Daar heb-ie 't al ... 463.'

'Dat zei 'k ommers.'

'Kan de flesch niet omvallen?'

'Die staat tusschen de krentenbroodjes.'

'Wees nou voorzichtig met uitstappen.'

'Ja, ja-ja.'

'Verlies je retourkaartje niet.'

'Nee, lieve mensch.'

'Nou, ajuus tante... Pas op voor 't portier. Hou je rokken binnen.

'Da-a-a-ag!'

'Da-a-a-ag...!'

'466... Oude-Zijds-Voorburgwal!'

Ruts! Daar ging de trein. Vergenoegd zat Bartje in het hoekje. Ze had de kalebas neergezet, wreef de plooien glad van den bruinrooden, gebloemden omslagdoek. Vergenoegd keek ze uit het raampje en verwonderde zich, dat een trein zoo gauw gaat. Vergenoegd kauwde ze. Ze kauwde altijd. Niemand wist wát ze kauwde. Ieder wist dát ze kauwde. De leeren, geplooid kinnebakjes trokken regelmatig op en neer, de diepe vetplooien van den hals waren geen moment zonder beweging.

Het was een aardig, rustig, oud-vrouwjes-doen, afgewisseld door een even regelmatig openen van den mond, het vertoonen der bruine tandstompjes en der zwarte grotjes er tusschen. Het grijsgrauwe haar lag glad om het beenige hoofd. De bruinroode gebloemde doek hing zonder een kreuk om den blauwen, deftigen, Zondagschen rok.

Ze zat in een vollen coupé. D'r waren juffrouwen en mannen, allemaal plezierige, vroolijke menschen, die 't eene liedje na het andere zongen.

'Ga je ook naar Amsterdam, ouwetje?'

'Ja meneer.'

'Zeker famielje opzoeken?'

'Me zoon.'

'Woont die in Amsterdam?'

'Zes maanden.'

'Gaan jullie samen peentjes opscheppen, hè?'

'Nou alsjeblief.'

'Ben je d'r al meer geweest?'

'Nee, menschlief. Ik heb nooit tijd gehad om te reizen.'

Over en weer zaten ze te praten. Dan zette d'r een 'n lied in, overschreeuwend en overstampend het gedreun van den wagen. D'r was 'n juffrouw, zoo'n vriendelijk mensch, die zoetigheid presenteerde en een ander had een flesch met eau-de-Cologne. Bartje keek genoegelijk toe, altijd kauwend en trekkend, met de gele, tanige vetplooien van haar magere hoofd. Je was d'r eer je 't wist. De tijd was omgevlogen.

'Nou, dag juffrouw.'

'Gijs, help de ouwe juffrouw 's!'

Ze was nu op het perron, in Amsterdam. Daar had je al een agent. 'Mijnheer de agent, zou u mij eens willen zeggen waar de... waar de... de...'

'Wat moet je, moedertje?'

'Ik mot naar me zoon, die woont, die woont... Och lieve God, nou heb ik den naam van de straat vergeten!'

'Is het hier in de buurt?'

'Dat weet ik niet.'

'Hoe heet-ie?'

'Willem.'

'Van z'n van?'

'Willem de Boer.'

'Ken ik niet... Wat doet-ie?'

'In betrekking.'

'Weet je dan niet waar-die woont?'

't Zal me wel weer te binnen schieten... wacht maar... wacht maar...!'

Voor het station, bij den tramwagen, dribbelde ze heen en weer, zich inspannend, zenuwachtig, angstig. Ze wist 't niet meer. Wat ze ook dee, ze wist 't niet meer. 't Was zoo'n ellendige naam, zoo'n verschrikkelijk-lange naam. Nog probeerde ze 't eens. Beverig sprak ze een koetsier aan:

'Mijnheer, heb u wel eens van me zoon gehoord?'

'Van je zoon?'

'De Boer heet-ie.'

'D'r zijn wel honderd de Boer's hier ouwetje. Weet je de straat niet?'

'De straat... De straat! Dat 's nou toch verschrikkelijk... Ik wist 't zoo goed!'

'Waarom heb-ie 't niet laten opschrijven?'

'Ik kan niet lezen, mijnheer.'

'Zeg, Tinus, heb jij wel eens van 'n De Boer gehoord?'

'De Boer...? Ik ken een schoenmaker De Boer... Kan 'm dat zijn?'

'Ach God, nee, mijnheer...! Mijn zoon is in betrekking.'

Niemand wist 'r te helpen. Met snelle, bibberende rukjes kauwde ze, hield de mand vast met de bevende handen. Wat zou ze nou doen? Ze zou verder wandelen, vragen, net zoolang tot ze gevonden

had. Ze liep recht-uit de Weesperstraat in, rondkijkend, beduusd door zooveel menschen. Zachtjes-an sukkelde ze over de stoep, voor elkeen opzij wijkend, iedereen aankijkend of 't soms Willem zou zijn. Dan stond ze weer stil, vragend: 'Weet u hier soms Willem de Boer?' Maar niemand wist 't.

Ze wezen haar 'n winkel an, waar eieren, boter en kaas verkocht werd, maar de vrouw in den winkel had nooit van 'n Willem de Boer gehoord. Toen ze de Weesperstraat had uitgelopen, keerde ze terug, moe, nog eens vragend, nog eens vragend tot bij 't station. Op een stoep van de Sarphatistraat ging ze zitten, tobkend, zoekend en begon stilletjes te huilen.

'Scheelt er wat an vrouwtje?'

'Ik zoek me zoon, mijnheer.'

'Is die van je weggelopen?'

'Nee, nee.'

En dan begon ze weer de uitlegging, weer hetzelfde.

Nou hield ze de oogen dicht en bad. Ze bad altijd als ze in moeilijkheden was. Nou bad ze zachtjes, met gevouwen, trillende, ouwe handen: 'Lieve God in de hemelen... Zeg me nou hoe de straat hiet... die straat van Willem... Lieve God... zeg 't nou...'

Heel wat menschen stonden in een kring om haar heen. De een vertelde 't aan den ander... Heb je ook gehoord van 'n Willem de Boer... Willem de Boer...? D'r is 'n spekslager... Nee, hij mot in betrekking zijn... Vraag nou maar raak...! Ben je al bij de pelisie geweest? Ga naar de pelisie, moedertje...! Kom, laat 't mensch niet voor niks loopen... Weet ze veel, de pelisie!'

'Ga zoolang in de wachtkamer van het station, vrouwtje.'

Dat zou ze dan maar doen. Daar waren niet zooveel vreemde menschen, die d'r stonden aan te gapen en d'r toch niet helpen konden. Op een der banken ging ze zitten, denkend, tobkend, al maar klapperend met de beenige onderkaak, al maar pluizend met de dunne lippen. Al zou ze uren verzinnen, ze zou dien naam weer weten, dien langen, ellendig-langen, gekken naam.

Zoo bleef ze, urenlang, versuffend, telkens meer versuffend, met heete oogen en een moe gebukt oud lijf.

Toen de andere plezierreizigers 's avonds weer kwamen in het station, zat ze nog op de zelfde plek met de mand met krenten-

broodjes en de flesch melk, waarvan ze niets geproefd had.
'Heb-ie je zoon gezien, moedertje?'
'Nee,' zei ze snikkend. 'Ik heb geen geheugen meer... Nee, nee, nee...'

KLINIEK

'Toen zei d'r een... je mot tot honderd telle... ze keke me allemaal an... Kind, ik was zoo verlege... Toen begon ik een, twee, drie, vier... en toen heb ik geschreeuwd tot ik sliep... Gek hè...?'
'Hebbe ze je opengesneje, terwijl je sliep?'
'...Da-weet ik niet... Ik lag weer hier toen ik wakker werd... en toen was ik zoo ziek as een hond... en toen stak mijn been, maar ze hadde 't vastgebonde... en je kon d'r niks an merreke.'
'...Heb-ie dan niks gevoeld?'
'...Niks... Kan jij merreke da ze je snije as je slaapt?'
'...Da-weet ik niet.'
'...Mot jij ook gesneje worre?'
'...De zuster zegt van nee.'
'...Wat scheel jij dan?'
'...De rhumetiek is me naar binne geslage.'
'Doet dat pijn?'
'Nou hoor! Me hart klopt soms verschrikkelijk... en dan krijg ik 't zoo benauwd...'
'Ze dachte eerst da'k dood zou gaan.'
'Was jij d'r bang voor?'
'Ikke...? Nee... Je legt hier wàt lekker... Je zou d'r voor je plezier komme... Heb jij van-morgen ook sjokola gehad?'
'Nee, pap.'

Ze lagen nog te praten in de groote ziekenzaal van het Binnengast-huis, toen de pleegzuster kwam.
'Riekje, je moet even mee naar de kliniek.'
'Wordt ze nou ook gesneje?'
'Nee, domme meid, Riekje wordt niet gesnejen.'

De zuster wikkelde Riekje in een wollen deken, nam d'r in de armen, droeg d'r weg.

'Da-àg!' riep Toos.

'Da-àg...!'

In de gang, angstig, benauwd - vroeg ze nog eens: 'Zuster, ze zelle me toch geen pijn doen...?'

'Nee, Riekje, wees maar niet bang.'

De deur van de kliniek ging open. Zuster lei d'r voorzichtig in een bed en ging heen. Onrustig keek Riekje, verlegen bij het gezicht van zooveel menschen. Een heer met een gouden bril, kaal hoofd en grijze bakkebaarden, een heer die vriendelijk keek, kwam bij het bed zitten. Die kende ze. Da-was de profester. Maar de andere twee die bij d'r bed zatte en al die heere in de rondte... die d'r aneke... zouze d'r ook gaan snije... maar ze zag nergens messe... en de profester keek zoo vriendelijk.

'Doe nou even je jakje uit, kind.'

Hij hielp haar en tikte zachtjes op d'r wangen.

'...Wees nou maar niet bang... We zullen je geen pijn doen...'

Professor schoof het hemd naar beneden.

'...Niet bang zijn kindje...'

'Wor ik nou heusch niet gesneje?'

'Wel nee, malle meid... Zoo, blijf nou rustig liggen... Wil u beginnen te vragen, mijnheer?'

Aarzelend, 't zelf nog vreemd vindend, begon de student.

'Hoe is je naam?'

'Rika Bosch...'

'Hoe oud ben je?'

'Veertien in December.'

'Leven je vader en moeder nog?'

'Vader is dood...'

'Waarom is-ie gestorven?'

'Weet ik niet...'

'Is je moeder gezond?'

'...Ze was gister verkouën...'

Het doezelig November-licht scheen rustig in de kliniek-zaal. Sterk-verlicht stond het ijzeren bed met het meisje, omringd door de studenten. Alleen de stemmen van den vragenden student, het

kind, soms die van den professor, klonken.

De roodgloeiende kachel pruttelde, een voet werd verschoven, een blaadje papier ritselde, een harde, puntige pen kraste op een boek. Op een der drie lange, bruine tafels glimmerden kantige schamplichten van instrumenten, kolven en flesschen. Geen geluid kwam van de binnenplaats.

Waswit lag zij in het bed. Het zwarte haar was netjes weggestreken onder het witte mutsje. De muts was strak-witter dan het gezicht, dat al zijn jeugdige volheid had. Blauwe aders waren als stroeve vegen in het wit van den hals. Ze lag als een marmeren beeldje met blauwe-marmer-aren. Maar er was een benauwend leven in haar. De oogen, glanzig en wonderlijk groot, keken met sterke uitstraling van leven naar den student, naar den professor, naar de anderen. De dunne, scherp-witte neusvleugels, bewogen snel, snel, zonder ophouden. Ze had dood kunnen zijn als de oogen niet zoo brandend van leven geweest waren, als de witte dunne, doorzichtige neusvleugels niet zoo koortsig hadden bewogen.

Ze lag marmer-mat wassig bleek op het ijzeren bedje. Toen hij even ophield met vragen, lachte ze flauwtjes om een afbeelding an den wand, om een man met zoo'n kemieken buik... Wat 'n gekke plaat... zoo'n rare man... En ze zag een student, die zat te schrijven... Wat leek-ie op Joopie... net zulleke dikke koone... Net zulleke kemieke oogen... ze most effen lache nou ze an 'm dacht... ze zag 'm nog zitte op 't stoepie bij de Munt... toen die de suikerboontjes uit z'n broekzak haalde... en ze wel stroop leeke... zoo nat as ze geworden ware...

'... O God, profester... niet snije...!'

'Nee, nee, kindje.'

Ze hield de oogen niet af van de instrumenten, stootend ademhalend...

Hadden ze Toos niet in d'r been gesneje...

De professor begon te ausculteren. Hij luisterde overal met de stethoscoop en zei dingen in 'n vreemde taal... Waarom spraken ze nou Frans...? Waarom klopte ze d'r op d'r borst... Je kon je lache haast niet houen... Net of-ie tegen 'n doos klopte... Wat 'n mensch toch raar gemaakt was... dat je zoo hol was van binne... Je zou zwere dat d'r iemand in 't donker op de deur klopte... Wat 'n mooie gouwe bril had-ie... Wat had-ie warreme vingers... nee

maar, Gompie...! Nou teekende de profester met 'n potlood op d'r bloote lijf... 't leek wel 'n suikerhart... ze werd d'r warrem van... ze zweette op d'r voorhoofd... Nou keke ze allemaal naar d'r, de heere op de stoele... ze keke naar wat profester teekende... Wat werd ze nou moe... en dat 't hier zoo benauwd was... zoo warrem... maar ze sneje d'r lekker niet... ze sneje d'r niet zoo as Toos...

De lichtblauwe oogleden hingen zwaar over de oogen. Er was een groote rust in de kamer. De scherpe, puntige pen kraste, de stemmen klonken soms gonzend, de kachel pruttelde. De studenten schreven haastig of keken naar het waswitte kind in het bed. Ze hield haar handen gevouwen, het hoofd lei iets op zij. Korte ademgeluidjes kwamen uit den kleinen drogen mond. Het bed met de witte lakens, de verfomfaaide dekens, stond scherp in zijn harde lijnen in den kring van de mannen.

Het wit van de lakens, de marmeren witheid van het kind waren omvat in de donkere vlakken der kleeren, waarin het robuste vleesch van handen en gezichten kwam kleuren. Half gebogen met een grijze pluiming der bakkebaarden boven de ronding van den rug zat de professor, met een geringde hand op de dekens.

Nou werd ze weer wa-beter... 't Was toch wel gezellig zoo... dat ware nou allemaal dokters... die kwamme leere van den profester, die alles wist... Nou maar, die bleeke zag d'r ook niet voordeelig uit... Wat had die zwarte bij 't raam 'n neus... 't leek wel niks... mot zoo'n groot man nog leere...? nou breek me klomp... most ze nog lang blijve? Ze kreeg zoo'n slaap... Kemiek as je zoo lui lag... moeder had net de wasch vandaag... en morgen dat groote kantoor op de Heeregracht... Wat brandde die kachel... daar kreeg je 't benauwd van... Was 't nou weer om te stoke...? Slape zou ze toch maar niet... as je slape ging sneje ze je ope om je van binnen te kijke... zoo as met Toos d'r been...

'Exitus letalis¹⁾' staat te wachten... Tijd niet te bepalen...'

Wat of de profester nou weer zei... Joopie kon ook Frans parrelewinke... Maar nou was 't gedaan. Profester kleedde d'r an en de zuster kwam binnen. Ze was in ééns klaar wakker, nou ze heen mocht, bij Toos. Zuster droeg haar weg in de wollen deken. Toos

lee al te kijken.

'Wat ben jij 'n tijd weggebleve!'

Riek bleef even ademhappen van benauwdheid onder de dekens.

Toen zei ze met oogen gróót-open: 'Ze hebbe me lekker niet... gesneje...'

¹⁾ De dood.

GROOTMOEDERTJE

Ze wreef d'r beenige skelet-handen over de in de rokken puilende knieën, angstig, met hortende rukken. Als die nou maar kwam. Als die nou maar gauw kwam. Zoo'n spéélsche jongen. Trui kon d'r elk oogenblik zijn. Dan had je de poppen an 't dansen, was d'r weer ruzie en knorren. Waar bleef die nou? Ze had 't nog zóó gezegd. Daar ging de bel. Was 't Trui of een van de kinderen? Nou dee de meid open. Hij wàs 't. Sjors alleen bonsde zoo de trappen op zonder z'n voeten te vegen. Goddank.

'Ben jij 't Sjors?'

'Ja gromoe.'

'Heb je 't?'

'Ja gromoe.'

Uit z'n warmen broekzak haalde het ventje een medicijnflesch, half-gevuld. Met d'r bevende skelet-handen nam ze het aan, dee de kurk er af, rook even, dee 't weer dicht, moffelde het weg in haar zak.

'Hoeveel geld heb je over?'

'Vijftien cent.'

Netjes telde hij de warme centen op de vensterbank.

'Die zijn voor jou, Sjors. Zal je niks zeggen?'

'Nee gromoe.'

'Je moe hoeft 't niet te weten, hoor je?'

'Nee gromoe.'

'Koop jij nou maar wat knikkers. Geen snoepgoed, hoor je?'

'Ja gromoe.'

Ze hoorde hem de trappen afbonsen, zooals hij 't altijd dee, twee, drie treden tegelijk. Gauw nou, vóór d'r iemand kwam. De hals van 't fleschje rikketikte tegen haar tanden, zóó als de beenige handen beefden. Hè. Hè. Hè. Nou niet meer. Vanavond de rest. Hè, wat 'n ander mensch wer-je zoo. Bellebellebel. Dat was Treesie. Die belde altijd zoo lang as ze uit school kwam.

'Dag Treesje.'

'Dag gromoe.'

'Hoe laat is 't?'

'Half vijf... Wat ruikt 't hier raar.'

'Ruikt 't hier raar?'

'Ja, ik weet niet na wat.'

'Dat zullen de bloemen zijn.'

'Is moe niet thuis?'

'Nee, niemand.'

'Sien...! Si-e-e-n...! Sien-tje!'

'Ja jongejuffrouw?'

'Wat eten we vanmiddag?'

'Runderlappies.'

'Met watter?'

'Met spersieboontjes.'

'En d'r na?'

'Sjelij van alebessen.'

'Help 's mee an 't tafelkleed.'

Sien, met d'r rooie handen, pakte twee tippen aan, Trees de andere.

'Is 't nou geen schandaal, jongejuffrouw, dat Sjors de schoone loopers weer zoo ingelooopen hèt.'

'Is-ie dan uitgeweest?'

'Boodschap voor de ouwe juffer.'

'Heeft George 'n boodschap voor u gedaan, grootmoe?'

'Voor mij...? Nee, niks voor mij.'

'Ruik-ie niet zoo'n rare lucht, Sien?'

't Zal van 't zilver zijn dat we vanmorgen met jenever en krijt hebben gepoetst.'

'Breng-ie de borden, Sien?'

Treesje dekte de tafel. Ze dekte voor zeven, elken dag zeven borden op dezelfde plaats. Pa zat aan 't hoofdeind, over 't raam, had 'n servet met een zilveren servetring. Moe zat naast 'm met 'n roodfluweelen

servetring. Naast moe zat Gerrit, daarnaast zij. Aan den anderen kant van pa zat Marie. Die most altijd het geslepen glas hebben, waarop 'voor uw verjaardag' stond. Dat hadden zij en George d'r samen gegeven. Naast Marie zat George, naast George: grootmoe. Grootmoe had een koperen servetring, gedragen door twee hondjes. 'Sien ... breng-ie nog het olie- en ajiynstel en de tafelmattjes?'

'Treesje, denk an 't bittertje voor je pa.'

'Ja, grootmoe, ja, ik vergeet niks.'

'Wees toch niet zoo snibbig.'

'Nou ja! Dat gezanik! Elken middag 't zelfde.'

'Sientje! Sien! Waar blijf je nou?'

'Even mevrouw openmaken, jongejuuffrouw!'

Moe kwam binnen met Marie. Ze hadden inkoopen gedaan, 'n ons Maria-koekjes bij de thee en garneersel voor 'n nieuwen hoed voor Treesje.

'Niks geweest, Sien?'

'Nee mevrouw.'

'Wie heeft 'r weer zulke schandelijke voeten op de witte loopers gezet?'

'Jongeheer Sjors.'

'Meneer heeft 'm toch verbojen om uit te gaan, als-die uit school komt.'

'Daar weet ik niks van.'

'Heb ù 'm uitgezonden, moeder?'

'Watte...? Ikke...? 'k Heb 'm nog niet gezien.'

'Daar belt-ie net.'

'Heeft je pa je niet verbojen, bengel, om nog voor 't eten uit te gaan?'

'Ja moe, maar ik had an Hendrik 'n schrift geleend, dat 'k terug most hebben.'

'Wat heb je weer in je zakken zitten?'

'Niks.'

'Wat niks? Hoe kom je an geld voor zooveel knikkers?'

'k Heb je gekregen.'

'Je jukt.'

'Nee heusch niet.'

'Je jòkt.'

'Heusch niet moe!'

'Heb je voor grootmoe 'n boodschap gedaan?'

'Nee moe.'

'Op je woord niet?'

'Nee moe.'

'Goeien middag.'

Pa en Gerrit kwamen samen van kantoor.

'Warm vandaag...! Gaat 't goed moeder...?'

'Eten we wat lekkers vanmiddag, Trui?'

'Runderlapjes.'

'Trees, waar blijft 't bittertje?'

'Moe, geef uw sleutels eens.'

'Wat is dat toch voor onzin, dat je de bitter tegenwoordig achter slot en grendel zet?'

'Hier is ze al. Hier is ze al.'

'Snoept de meid?'

'Nee.'

'Moeder óók 'n glaasje?'

'Geef moeder nou geen bitter, Karel!'

'Ach wat!'

't Is heusch zoo goed niet voor d'r.'

'Als jij negentig ben, lust je 't ook.'

Met glinsterende oogjes keek de ouwe vrouw naar de bewegingen van haar zoon, die bij 't raam het likeurglaasje vulde.

'Geef 't 'r nou niet, Karel.'

'Waar bemoei je je toch mee!' - zei het ouwetje bits, met een grijpend uitstrekken der skelet-handen naar het glaasje.

'Omdat 't niet goed voor je is.'

Het glaasje was al leeg. De dunne lippen in het gele knokelgezicht smakten na. De donkere oogen glinsterden van genot. Karel was een goeie zoon. De schoondochter had 't land an 'r. Dat wist ze wel. Maar nou was alles goed, alles bestig.

'An tafel! An tafel!'

Karel deelde de runderlapjes. Op den schoted deelde hij het vleesch in acht porties, de grootste voor z'n vrouw, de kleinste voor Sien, die de meid was en daarenboven geen vleesch kon verdragen, omdat ze maagkanker had. Zoo'n meid was 'n tref.

'Trui, je bord. Marie geef 's door an grootmoeder. Sjors zet je vingers niet in de saus.'

Dan gingen de spersieboontjes rond, de aardappelen, de sauskom,
kwam er even rust, vorkengetik en gesmak van de oude vrouw.

'Gerrit wat ben je stil vanmiddag?'

'Ik?'

'Ach hij 's verliefd, ma.'

'Hou toch je mond, nest.'

'Oh! Oh!'

'Wat is d'r? Wat is d'r?'

'Kijk groomoe is!'

'God, wat scheelt de ouwe vrouw?'

Ze lag schuin weggezakt in den armstoel, met oogen waarvan het
wit nog te zien was. George begon te huilen, de vrouwen keken
krijtwit toe.

'Geef water en zit niet als zoutpilaren!' schreeuwde vader, Gerrit
sprenkelde azijn.

'George hou op met je gekrijsch!'

'Als je maar niet doodgaat! Ooooo!'

'Hou je bakkes, kwajongen!'

Ze hadden de oude vrouw op de sofa gelegd. Het grijze pluishaar
pluimde in vlokken op het roode kussen.

'Geef d'r wat lucht bij d'r hals... Kom Trui, verroer je 's!'

Trui en Marie maakten de japon los, Gerrit hield wat azijn onder
den neus, de zoon wreef de kurkige skelet-handen.

'Wat haal je uit d'r zak?'

'n Flessie.'

'Laat 's ruiken.'

Eerst rook de vrouw, toen de man.

'Hoe komt ze an jenè... ' vroeg-nijdig .

'Hou je mond!'

Ze keken elkaar aan, hielden d'r mond voor de kinderen.

'Ze komt al bij, pa!'

'Zouen we d'r op bed leggen?'

'Laat ze eerst heelemaal bijkomen.'

'Gaaf 't beter, moeder?'

Flauwtjes opende ze de oogen, keek nòg-bewusteloos om zich heen,
sloot de oogen, bleef stil liggen.

'Kom nou, moeder!'

'Hoe gaat 't groomoe?'

Er kwam weer leven in de oude vrouw. Ze keek van Karel naar Marie, van Marie naar George.

‘... Hé... ik dacht... dat... ik... daar... dood ging...’

Plotseling scheen ze álles weer te weten. De bevende skelethanden wreven over de oogen, rukten in eens omlaag - naar den zak. Ze tastte de heele plek, keek toen met starre oogen van haat naar de schoondochter, die ’t fleschje nog in de hand hield.

Vijf minuten later zaten ze weer aan tafel bij de runderlapjes en spersieboontjes.

BAARD

Het was zóó aangekomen: Toen Annet, ’r vriendin, die ze in geen jaren gezien had, op bezoek was, begon-ie weer over z’n báárd. Hoe was ’t mogelijk dat ’n man zoo walgelijk-ijdel deê. Dat lapte-ie ’m nou telkens as-ie maar èffetjes gelegenheid had. Dan zat-ie de punten glad te strijken, dat je ’m wel ’n tik op z’n vingers zou willen geven, dán coquetteerde die ’r mee alsof elke vrouw op z’n baard verliefd moest worden. Hoe dikwijls had-ie niet de aandacht op zijn baard gevestigd, z’n langen baard, z’n baard, z’n baard, z’n baard! Je wer d’r zeeziek van. Elke nieuwe vrouw die over de vloer kwam moest voelen wat ’n zacht haar z’n baard had, weten hoe làng z’n baard was, ràden hoeveel jaar die ’m droeg.

En waarachtig, wèèr ’t zelfde spelletje met Annet. Wat had ze zich zitten ergeren. Eerst hij, zoals-ie altijd begon om ’t uit te lokken: ‘Lastige baard vin-u niet?’ - En toen Annet: ‘Ja, zeg u dàt wel! Maar wat ’n pracht, wat ’n pracht!’ En toen hij met z’n huichelachtige bescheidenheid: ‘t Is me ’n làst. Ik denk dat ’k ’m is zal laten knippen.’ En toen Annet, poeslievig (je kon niet één vriendin vertrouwen, nee maar geen enkele!): ‘Nou maar dàt zou jammer zijn. D’r zijn weinig baarden als de uwe, meneer’ - En toen hij: ‘Weinig zal ’k niet zegge. D’r zijn ’r wel mèèr. Maar niet één van zulk zàcht haar.’ - En toen zij (O, o, dat je nou niet één vriendin gelooven kon!): ‘Is die zóó zacht? Dat zou j’m niet aanzien!’ - En toen hij weer: Nou maar zàcht is-ie. Neem u ’m is in uw hande. Geneer u

niet... En zeg dan is of 't niet precies het haar van mijn vróúw is! En toen Annet vriendelijk-lachend, an' t wrijven van 't haar tusschen 'r vingertoppen en verbaasd knikken dat ze nog nooit zulk 'n zachten baard gevoeld had.

Ja zóó was het aangekomen. Toen Annet wèg was, had zij natuurlijk opgespeeld, 'm is goed gezegd dat-ie 'n ijdele kwast was, veel te oud om vrouwen 't hof te maken, al had-ie nóg zoo'n langen baard. Toen hij aan 't opspelen. Toen zij. En zoo 'n half uur, tot-ie, zooals-ie altijd dee naar z'n societeit liep waar-ie z'n avond verdee met spel en cognac-groccies.

Dien man had zij getrouwd omdat ze zoo onnozel was geweest verliefd op 'm te worden. Zij had 't geld meegebracht - hij niks dan z'n langen, blonden baard, waarmee ze toen dweeptte, dien ze goddelijk vond, nu wel zou kunnen uitrukken.

Want hij bedróóg haar. Dat kon je zoo an alle kleinigheidjes merken, an z'n nonchalance, an z'n koelheid, an z'n elken middag uitloopen dan om die reden dan om diè. Gister had-ie naar parfum geroken. Bij den barbier geweest om z'n vervloekten baard te laten punten! Maar je kon 'r niks van zien en barbiers hadden geen parfum. De vorige week was-ie 'n goed kwartier te laat thuis gekomen en nou weer twaalf nieuwe boorden gekocht, terwijl de la vol lag. Alles van haar rente. Als zij 'm niet genomen had, zat-ie nog te pennelikken, kon die rondsukkelen van z'n vijftig gulden in de maand, met een fooi op Nieuwjaar. De leeglooper! Maar 't was niks vergeleken met den báárd, den baard waarmee die geurde, waarover die minstens tienmaal op 'n dag sprak, die die 's morgens 'n kwartier lang kamde en gladstreek, dien elke vrouw moest voelen. Als zij zoo is an zijn vrienden zei: voel me haar is? Wat zou hij dan zeggen? Dan zou die wel anders piepen!

Verwoed keek ze naar de klok, ongerust over z'n lang wegblijven. De societeit ging om een uur dicht. Waar zat-ie? Waar bleef-ie? Hoe schaamde die man, die getróúwde man zich niet dood, om zóó laat thuis te komen! Als 'r bij toeval nog een van de bureu wakker was!

Angstig trok zij het gordijn op, net dat zij hem bij 't licht van 'n lantaarn zag aankomen - schommelend van den stoeprand naar de huizenrij - dronken - stevig dronken. De derde maal in twee maanden! O! O! O!

Snauwend ontving zij hem aan de deur, scheldend buiten haar zelve.

Hij keek haar lodderig aan, de oogranden rood, het overhemd bevuild, de das opgeschoven van het boord - de lange, mooie baard verward alsof hij zoo uit zijn bed kwam. Op al haar snauwen ging hij niet in, bête lachend, versuft, nauwlijks wetend wáár hij was. Bij het raam snikte zij het uit, wanhopig, beu van dát leven. Hij bewoog niet, zakte in slaap, het hoofd achterover op de kussens van de sofa.

Het lamplicht bescheen streelend het fraai gelaat, den grooten mannelijken neus, de matte glimming der oogleden, den weelderigen baard, die nu warde omhoog met afhangende tressen, fluweelig en soepel.

Zachtjes klonken haar snikken tot ze met bitse beweging opstond, wakker geschrikt door zijn snurken.

'Jan!'

Hij lei rustig te slapen.

'Jan sta op! Ga na je bed!'

Even flitste het wit in zijn oogen, lachte hij vadzig, toen zakte het hoofd weer, klonk harder zijn snurken. Hij was niet wakker te maken.

Stil keek ze hem aan, met een minachting zoo groot dat zij hem had kunnen sláán. Hij walgde haar. Wat was hij zoo leelijk, afschuwelijk. Wat een vies individu. Hoe was zijn portret van tien jaar geleden, dat boven zijn hoofd hing, anders, met heel ándren neus, ándre oogen, andren mond! Hoe háátte zij hem nu, hoe zou ze er alles voor willen geven om van hem verlost te zijn, om hem niet meer daaglijks voor zich te zien!

Wees zat ze te schreien bij de tafel, het hoofd op de handen, vaag nadenkend, moeër wordend, òp. De lamp brandde vlak boven haar hoofd dat warm werd, bijna zakte in slaap. Dát was 't begin. 't Zou wel erger worden. Niks gaf-ie meer om haar. Niks. En zij die zoveel van hem gehouden had. Vroeger. Veel vroeger. Nou niet meer. Voor haar part kèken alle vrouwen... Maar dat schokte haar tot nieuwe woede. Andre vrouwen! Andre vrouwen, die 'm knap vonden, die met z'n baard dweepten, andre vrouwen die die inviteerde om te voelen hoe zacht 't haar was.

Annet vanmiddag. Annet die 'm zoo bewondrend had angekeken

om z'n baard. Zonder baard had-ie 'n schaapskop, 'n kalfachtig gezicht. Dat had ze opgelet als ze, toen ze nog goed met elkander leefden, gekscherend het haar wegduwde en haar hand op zijn kin lei. Zonder baard was-ie 'n monster leek-ie misvormd.

Als ze... Plotseling klaarwakker, stond zij voor de sofa, keek hem weer aan. O, ze was gèk met 'm, al dacht ze van nee. Ze was krankzinnig-verliefd. Ze zou 'm wel kunnen zoenen, zooals-ie daar lag - maar die báárd - die walgelijke báárd, die báárd, waarnaar Annet en zooveel andre vrouwen keken, die baard dien ze bevoelden en prachtig vonden, die smerige, ellendige baard...

Driftig, zenuwachtig-bevend, liep ze naar de tafel, zocht in haar naaimandje, greep de schaar en niet-meer-denkend, knielde ze bij de sofa, voor het slapend hoofd en angstig-starend knipte zij den eenen slier weg dat de kin bloot kwam met zonderlinge, scherpe stoppels.

Toen schrikte ze achteruit, bijna gillend.

Hij had zóó een afzichtelijk gelaat. De eene helft van den zijdigen, fraaien baard hing in golving op het overhemd, de andere van de sofa op den grond gegleden, lag daar verstrooid, pluiming van lang, blond haar, glanzend in het licht van de lamp.

De gedeeltelijk ont-baarde kin hoekte spichtig naast het nog niet geknipt haar - de neus scheen grooter geworden, het gelaat vleeziger, zinlijker, een gelaat met twee uitdrukkingen, het vróéger gelaat, waar de baardhelft nog was, het nieuwe dat niet van hem was, dat hem onherkenbaar maakte. Bevend van opwinding steunde zij op de tafel, radeloos over wat ze gedaan had, wat niet meer te verhelpen was.

Hij, snurkend, bewoog in zijn slaap, draaide het hoofd af, dat nu geheel in den lichtkring der lamp kwam, het hoofd met den halven baard alsof het misvormd was.

"Jan! Jan!", schreeuwde ze: 'O Jan, wor 'r niet boos om!'

Maar hij snurkte, sliep met den mond wijd-open, de vettig-glimmen-de oogleden zwaar-gesloten.

De helft van den baard slierde over het overhemd tot ver over den buik, had goudglansjes in 't licht - daarnaast het hideuze gelaat met de kleine, stoppelige kin, het uitwerkend jukbeen, den vergrooten neusvleugel.

Toen poogde zij het resteerend deel te knippen, kon niet meer.

En krankzinnig-van-angst, klappertandend, sloop zij naar boven, sloot zich op in haar kamer, afschuwelijk-bevreesd voor wat gebeuren zou - morgen...

DAG BIJ SIEN

Om drie uur kwam Sien ons halen, Sien, de goeie ouwe Sien. Ze was jaren lang onze schoonmaakster, paste op ons als moeder uitging.

Sien had een mager, spichtig gelaat, een dunnen gebogen neus, veel sproeten en haar, dat netjes onder de zwartwollen muts geplakt lei.

Sien deed ons 'verhalen', Sien gaf ons kaakjes die ze van den bakker cadeau kreeg, Sien onthaalde op balletjes, de goeie Sien, die dood is, gestorven in een besjeshuis.

Wij, kinderen, m'n zuster en ik, waren dol met Sien.

Zoo kun je begrijpen, dat, toen moeder vader van boord zou gaan halen en wij bij 'Sien thuis' zouden eten, 't gewoon een feest was. Bij Sien thuis! Nog nooit waren we bij haar geweest, nog nooit hadden we buitenshuis 'gedineerd'.

'Zul je goed op ze passen?', zei moe, bezorgd.

'Ga u maar gerust, mevrouw,' zei Sien, haar neus droogwrijvend met het vlak van haar hand: 'de jongeheer en de jongejuffrouw zullen 't goéd bij me hebben. Ik zal is lekker spekpannekoeke voor ze bakke, hè, kinderen?'

'Spekpannekoeken!', riep ik.

'Spekpannekoeken!', riep zus.

We dansten de kamer rond, hadden haast geen lust om moeder gedag te zoenen.

'Kinderen, kinderen, niet zoo druk,' vermaande moeder: 'jullie geeft me geen tijd om me behoorlijk aan te kleden! Sien - in de keuken heb ik een pakje voor je klaar gezet, hoor je?'

'Een pakje mevrouw?'

'...n afgedragen rok, wat snippers en dan 'n heele boel beenen die je verkopen mag - beenen van de soep van gister.'

'Dank u wel, mevrouw.'

Sien dribbelde naar de keuken. Wij haar na. Moeder liet haar altijd de voddën en beenen verkoopen. Daar had ze dan 'n wekelijksch extraatje van. In de keuken, netjes ingeknoopt, lag 't pakje klaar. 'Nou - d'r zit me heel wat in,' zei Sien tevreden: 'sjongen, sjongen, wat 'n beenen van de week! Jullie heb me aardig gekloven, hè!'

'Sien haast je nou wat!'

'Ja, ja, jongeheer!'

'Kom dan Sien! klaagde zus.

'De pannekoekel', riep ik.

Hè, zoo'n héélen dag bij Sien, en spekpannekoeken eten, dat was me zoo iets.

Wij lieten haar geen oogenblik alleen, holden de gangen door, zoenden moeder nòg eens - toen op weg.

Druk-babbelend liepen we mee. Zij had ouwe, beenige rimpelhanden met koperen ringen.

Eerst kocht ze balletjes, toen kregen we 'n glas melk - zoo snoepend kwamen wij bij haar 'thuis'.

Ik weet nog op een háár na, hoe 't er bij Sien uitzag.

Ze woonde op een kamertje, twee-hoog, achter. Er stonden bloempotten voor 't raam dat uitkwam op een binnenplaats. Er hingen prenten aan den wand met oorlogsschepen en admiraals en tegen den schoorsteen had ze het Prinsesje gespijkerd tusschen een ouden kalender en een reclamekaart voor scheerzeep. Wij kinderen keken nieuwsgierig rond, bewonderden de snuisterijen op de latafel, bewonderden de prenten, speelden met ganzebord en pepernoten.

Terwijl stond Sien te koken. Ze had 't èrg druk.

Eerst lei ze haar kacheltje aan, zette water op, begon het beslag voor de pannekoeken klaar te maken. De groote potlepel roerde in de roodaarden pan; de knokelige handen bewogen ijverig.

'Jongeheer èn jongejuffrouw,' zei Sien: 'nou zullen jullie is smullen!,' 'Krijgen we ènkel pannekoeken?', vroeg zus.

'Nee hoor,' lachte Sien geheimzinnig: 'jullie zal je maagjes vòl eten... eerst lèkker soepie... dan vleeschie met aarpels en lèkkere saus... en dan zooveel pannekoeken as je maar lust.'

Wij speelden al geen ganzebord meer. De soep stond te pruttelen, 't vleesch lag te braden en in de roodaarden pan was een beslag voor een kazerne soldaten.

Sien liet ons voor afwisseling haar bedstee zien, een bedstee van oude kussens en gestopte dekens.

Er hing een crucifix aan het hoofdeind.

En ze vertelde van haar man, die gestorven was voor twee jaar, en wát hij gescheeld had en hóe benauwd-ie 't an zijn hart had gehad en hoe-die hartstikken dood was gebleven an tåfel.

Wij kinderen luisterden angstig, keken schuw rond. Van den schoorsteenmantel kreeg ze een vergeeld portretje. Wij namen het griezelig in de handen - tot we voor niets anders aandacht hadden dan voor de pannekoeken. Wat dee Sien 't gezellig. Net alsof je op de kermis was. Uit den potlepel glee 't beslag in de koekepan en dan werd 't meel langzaam bruin.

Wij zaten er bij met een genot zonder einde. Soms mocht zus 't beslag oplepelen, eens mocht ik den pannekoek 'keeren'.

Sien bakte er wel twintig, bang dat we niet genoeg zouden krijgen. 'Als je moe je vanavond komt halen - moet je niet te klagen hebben, hoor!'

Zij dekte de tafel, zette het grove gerei klaar, de ijzeren messen, de ijzeren vorken, de flesch azijn, het Keulsche potje met zout, de bruine suiker.

En wij aten zóó onbehoorlijk als wij het thuis nooit deden. Het was een prachtige maaltijd. Eerst iedere twee borden soep met kluijfjes. Sien kwam met den ijzeren pot bij de tafel, lepelde in de borden.

Wij smulden. Het was een heerlijk soepje. Toen kwam het kleine stukje vleesch met de aardappels. Sien sneed het stukje netjes in drieën, nam zelf den kleinsten brok, telkens herhalend dat we ons 'zat' moesten eten, dat ze voor geen 'geld' wou dat we thuis zouden klagen.

Toen dé pannekoeken!

Wat een stapel! Bedrukt begonnen wij, verdrietig dat er zóóveel zou moeten blijven staan. Er was geen doorkomen aan. Sien zelf scheidde er na den tweeden uit, puffend en blazend.

Wij schrokkeriger, brachten het tot drie en vier. Toen zaten wij te kieskauwen, keken sip naar de overgeblevene, de dikke, bruine pannekoeken, die te veel waren. Sien, zuchtend, ruimde af. Wij ongemakkelijk waren stil geworden. Zus sliep in - ik bekeek de pijpen van den overleden man.

Vader en moeder kwamen ons tegen negen uur halen. Zus sliep nog.

‘Nou mevrouw,’ zei Sien gezellig blij: ‘de poes zal niet met d’r maag wegloopen. Ze hebben gegeten, gegeten! Gossiemiene wat hebben die kinderen gestouwd! Daar sta ’k verbaasd van!’

‘Ja ze kùnnen goed eten,’ knikte moeder.

‘O, moe, we hebben zóóveel pannenkoeken gegeten,’ vertelde ik uitbundig: ‘zus drie en ik vier!’

‘Zoo,’ zei vader: ‘daar kun je ’t bèst mee stellen. Toen ik jong was, heb ik wel eens minder gegeten!’

‘Nou maar, wat meen u meneer!’ viel Sien beleedigd uit: ‘denk u dat ’k de jongeheer en de jongejuffrouw alleen pannenkoeken voor-gezet heb? Dat zou wat moois wezen! Nee hoor! - Vertel is jongeheer wat je nog meer heb gehad!’

‘...Nou,’ zei ik: ‘we hebben eerst soep gehad en toèn vleesch en aardappelen en toèn...’

‘Maar Sien!’ knorde moeder: ‘hoe kun je nu toch zoo dwaas zijn, om voor kinderen zóó’n diner klaar te maken. En nog wel soep ook! Moest je je nu zóó uitsloven?’

‘Ach wat!’ lachte Sien glunder: ‘ik heb altijd me soepie as ’k bij ú gewerkt heb!’

‘Dan heb je zeker geld te veel,’ meende moeder.

‘Wel nee, mevrouw,’ lachte zij weer: ‘ik kook de beenen nog is af voor ’k ze wegbreng...’

‘Heb je de beenen van vanmiddag nògeens in je soep gedaan?’ vroeg moeder met een eenigszins onplezierig gezicht.

‘Nou òf ik!’ zei Sien sekuur: ‘d’r blijft veel te veel krácht in, om as je ze eens gekluifd heb - ze zóó maar te verkoopen...’

Sien is lang dood - maar dàt bordje soep vergeet ik niet licht.

ANGSTAVOND

Mijnheer Duimelaar zat in z’n hemdsmouwen voor een broodje met kaas en een kop koffie. Mevrouw Duimelaar dutte. Het Keeshondje tukte. De meid was in de keuken. Aldus was de situatie, ’s avonds half elf, toen er gescheld werd.

Mijnheer Duimelaar lei met beslistheid z’n mes neer, luisterde.

Mevrouw schrikte op en luisterde.
Keeshondje wefwefte bij de kamerdeur.
Dienstmeisje kwam door de kamer sloffen.
Maar mijnheer stond op, resoluut, deed de kamerdeur open, riep:
'La-bellen Jans!'
'Niet ope make, meneer?'
'Nee - la-bellen!'
Jans slofte terug.
Mevrouw, meneer, Keeshondje keken elkaar aan.

Het zal noodig zijn u iets mede te deelen van mevrouw èn meneer èn keeshondje, alvorens het luguber relaas van dezen angstavond te continueeren. Diene als proloog, dat mijnheer Duimelaar schraal, lang, knikkebeenachtig en kippig was. Een gouden bril beglaasde zijn beenvellig hoofd. Zijne echtgenoot - alweder is het mij niét om het contrast te doen, zijne echtgenote (een juffrouw Babs van d'r van) verheugde zich in het bezit van . . . : ge zult het, waar van een contrast gesproken werd, eenigszins vermoeden . . . verheugde zich in het gelaardeerd bezit eener spekvetjesachtige rondbolligheid. Mevrouw en mijnheer leden aan vermoord-te-worden-manie. Allicht is het releveeren dezer ondeugd onkiesch in dagen van nachtschuwelijke gruwbaarheid, maar de verzekering dat het echtpaar Duimelaar al van '54, het jaar van hun stadhuisbezoek, aan vermoord-te-worden-manie leed, zal alle actualiteit aan dezen angstavond ontnemen.

Voor de ramen waren luiken met veiligheidssloten. De buitendeur had een ketting, een patentslot, twee grendels. 's Nachts werden alle binnendeuren gesloten en keeshondje waakte. Voorzeker had de heer Duimelaar een bloedhond of bulldog ter bescherming gekocht, ware het niet dat een gemeenschappelijke vrees voor tè groote honden hem en zijn vrouw daarvan ernstig terughield. Ook was hij vijand van revolver-geliefhebber. Een revolver is een gevaarlijk ding. Het gaat bij tijden vanzelf af, bij andere tijden springt het. De heer Duimelaar hield in niets van gewelddadigheid. Een kamer met véél sloten, een huis met véél grendels was hem 't beste pantser tegen heftighedens des levens. Alsnu is het mogelijk om in richtig verband te vervolgen.

Mevrouw, mijnheer, keeshondje keken elkaar aan. 's Avonds,

's nachts half elf, wanneer men gezeten is voor een broodje met kaas en een kop koffie, alvorens gekuischt slaapvertrek te betreden, heeft het luiden van de schel in een afgelegen buurt iets zwaar-onbehaaglijks. Van af '54 was er zoo laat niet gescheld.

'Wie sou daar weese?' vroeg mevrouw, met een angstbevertje.

'Geen geval góéd volk, wróú,' zei meneer met zekere deftige geruststelling.

'Wat èng,' meende mevrouw, die een Rotterdamsche was.

Keeshondje wefwefte.

Eenige oogenblikken hing een loom-zwarte stilte tot de schel weder over de ijzeren pin knoerste.

'Blijf zitte, wróú,' vermaande de heer Duimelaar, bleekernstig, met een ijsig-strak besef, dat hij twee vrouwen en een keesje te beschermen had.

'Zal ik ope make?' kwam Jans, benauwd-pijnlijk nòg eens vragen.

'La-maar belle, Jans,' herhaalde de heer Duimelaar, kalm als een gezagvoerder op een geteisterd schip.

Rinke-lerinke-lerinke... klink... klink, zei de schel.

'O, God!' zei mevrouw.

'Wie daar nou weese kan,' zei de meid.

'Niét ope make,' herhaalde mijnheer blank-deftig, eenvoudig en rustig bij zijn broodje met kaas.

Maar de schel luidde voort.

'Wat èng,' beefde mevrouw Duimelaar, geboren Babs.

'Hij zal wel zien da-we naar bed zijn,' verzekerde mijnheer.

'Laat dan tenminste den hond los,' kwekkerde mevrouw met veel wit om den neus. 'Vooruit Nero,' zei mijnheer met een zware stem, die hem zèlf kippetjesvel gaf.

'Wat e geluk as d'r man in huis is,' vleide Jans.

Eenigszins lichtschuw over de eigen baldadige heldhaftigheid, liep meneer, zeer mannelijk-zwaar van praten naar de voordeur.

'... Hier Nero...! Hier...! Koescht Nero! Laat Caesar los, wróú...! Koescht Nero...!'

Het keeshondje wefwefte als een geschudde steenen spaarpot met wat duiten er in.

'... Wie is daar?' baste meneer achter de deur.

Buiten klonk een vrouwestem.

'Wátte?' brulde meneer: 'Koescht Nero!'

De stem was niet te verstaan.

Meneer schoof den bovensten grendel weg.

'O! O! O...! Wat ga je beginnen,' zenuwdribbelde mevrouw.

'Kallem! Kallem, wróú,' suste meneer, met lijzige breedheid van gebaar en weer harder: 'Jans, laat Caesar en Pluto los...! Doe ze de muilkorve af.'

Ferm opende hij nu de deur. Dat wil zeggen: de koperen ketting bleef in den haak. Er kwam dus een kier van een handbreedte, waardoor geen misdadiger zou kunnen binnensluipen, zelfs al ware hij tweemaal schraler, tweemaal knikkebeenachtiger dan mijnheer Duimelaar.

Het keeshondje wefwefte in de armen van Jans.

'Wie is daar? Wat mòtte jullie?' bralde mijnheer.

'Een arreme, ongelukkige...'

'Watte...? Mot jij zoo laat komme bedele...!'

'n Schandaal! 'n Schandaal!' riep mevrouw.

'Zwijg wróú,' zei meneer plechtig.

'Een arreme, ongeluikkige vrouw, meneer...! Ach God, geef u asjeblijf 'n dubbeltje, da'k bij 't Heilsleger...'

'Ruk uit! Alle dònkers!' vloekte meneer en gaf 'n duw tegen de deur.

Ontzetting.

Gelijk een donderslag bij helderblauwen hemel - of om een meer frisch beeld te gebruiken: gelijk een dynamietbom die nachtegalengeweel verstoort, bonsde de schrik, de roodgierende paniek door de hoofden van mevrouw, mijnheer en Jans.

De moordenaar: er was geen twijfel meer, de bedelares had handlangers, had zijn voet tusschen drempel en deur gezet.

Ganschelijk ontzet, met verwilderde oogen, duwde meneer, duwde mevrouw, duwde Jans. De deur week schuin uit, maar de voet bleef er tusschen.

'Waarom heb je ope gedaan!' jammerde mevrouw Duimelaar, geboren Babs.

'Kallem! Kallem wróú,' zwaar-sprak mijnheer: 'vuile, gemeene boeve wille jullie weggaan... 'k zal om politie telephoneere! Wacht is...! Caesar...! Nero...! Pak ze Nero...! Pluto...! Haal je je voet weg gespuis! Leelijke moordenaars! Boeve! Jans, giet is wat kokende olie uit 't raam...! Haal je je poot weg...! Wacht is eve... 'k Zal me geweer hale!'

'Blijf hier, Eduard! Laat me niet met Jans alleen, Eduard!'

'Blijf, wróú! 'k Ga me geweer hale!'

Mevrouw en Jans drukten met de volle wicht heurer zwaarlijvigheid tegen de geketende deur. Mijnheer liep naar de keuken.

De voet, de geheimzinnige moordenaarsvoet blééf tusschen de deur.

'Strakkies vijle ze de ketting door,' steunde mevrouw.

'Klaas Boes!', beleedigde de meid achter de deur.

Meneer kwam met de pook terug.

'Ach Got, Eduard, steek je arm niet door de deur,' smeekte mevrouw.

'Pas u toch op, meneer . . . as ze met messe steke,' riep Jans.

Maar meneer, bloeddorstig-kalm, priemde met de pook in den deurkier en sloeg een paar maal met verwaten, overmoedige driestheid naar den voet, naar den sarrende voet, naar den moordenaarsvoet, die cynisch op dezelfde plek bleef en eksteroog-vrij scheen te zijn.

'Ga je weg, boé! - Pats! - Haal je je voet uit mijn huis? - Pats! - Gemeene sluipmoordenaar! - Pats! - Dievenrapalje! - Pats! - Zwarte bende! - Pats! - Haal je je voet er uit? Haal je je voet er uit? - Pats! - Ik schiet hoor! - Pats! - Ik schiet je in je been! - Pats! - Ga liever wërke! - Pats! - Verdien liever - Pats! - een fatsoenlijk stuk brood, straatroover! - Pats - Pats Pats.

'Strrrruikróóvers!' - gilde mevrouw door den kier.

'Klaas Boes . . . ! Jut! Jut!' - schreeuwde Jans.

Hijgend, angstig tegenover den voet, die onwrikbaar bleef, die al hun hartstochten en vreezen verhoonde, leunden, schreeuwden ze en vocht mijnheer.

Keeshondje wefwefte allernijdigst.

Het was een hopelooze toestand, uiterst kritiek.

'Wat had je 'r an om ope te maken,' ween-zuchtte mevrouw.

'Kallem, kallem, wróú,' zei mijnheer, die telkens kwaadaardige, vinnige pookuitvallen naar 's moordenaar's eksteroogen dee.

Plotseling liep Jans 'n end achteruit.

'Menèèr! Menèèr . . . !'

'Wat gil je nou . . . ?'

'De mat zit 'r tussche! Hahaha!'

'Zit de mat 'r tusschen?'

'Ze heeft gelijk, wróú!'

Overwinnelijk-zeker, met iets in zijn houding van Leonidas, trok

mijnheer de mat recht, sloot de deur, schoof de grendels er voor en
blij-vroolijk klonk het geklik van het veiligheidsslot.
Keeshondje wefwefte.
Koffie was koud geworden.

FONDANT

‘En breng me nou nog ’n voetenbankie.’
De jongen sloft met z’n bloote voeten door het natte zand.
‘Wat ’n prachtige avond - vin u niet?’
‘Heerlijk, mevrouw.’
‘En wat ’n gladde zee -, geen rimpeltje.’
‘Ja, ’t is erg, érg mooi.’
‘Dank-ie, jongen.’
Met z’n vieren zitten ze an ’t strand. Erg gezellig. Hij met z’n
beenen gekruist, kijkt droomerig naar de zee. Z’n vrouw babbelt
met de logéés.
‘Oom, zit u niet op de tocht?’
‘Nee, Cor.’
‘Zet toch liever je kraag op, Hendrik. Je ben zoo gevoelig.’
‘Nee... Laat me maar rustig zitten. Ik zit heerlijk.’
‘Corrie, hou je voeten op ’t bankie, ’t zand is vrééselijk vochtig
’s avonds.’
‘Mag ’k ’s presenteeren, mevrouw?’
Mevrouw grabbelt met de beringde vingers in het toetje.
‘Nee, u moet ’n fondant nemen. Die zijn lekker. Proef u wel? Ze
zijn van Bendorp. Cor, jij ook? Die moet je nemen in ’t zilver-
papiertje.’
‘Wat ben jij toch ’n snoepster, Jet.’
‘Net of jij ze niet lust. Meneer, mag ik u ook ’s...?’
‘Dank-ie, Jet.’
‘Wat ’n heerlijke avond.’
‘Goddelijk... Goddelijk.’
Een oogenblik zwijgen ze. Hij rookt z’n sigaar, kijkt de bleeke
wolkjes na, die door den avondwind worden stukgeslagen. Zijn

vrouw wrijft met de punt van d'r tong de fondant fijn tegen d'r tanden. Corrie kauwt en tipt met d'r parasol zand weg, grijze spikjes, die in 't water vliegen - Jet frommelt 't toetje en kraakt 'n suikerboon.

'Weet je wie daar gaat?'

'Die dame met de shawl?'

'Nee, meer naar achter.'

'Nee, tante.'

'Da's de prinses die hier gelogeerd is.'

'Die daar, in 't zwart?'

'Ja.'

'Hoe eenvoudig, hè? Dat zou je nou heelemaal niet zeggen.'

'Wat zeg je d'r van? Ze komt 's middags an table d'hôte en heeft niks bizonders an zich. Gister zat ik naast d'r. Ze heeft van alles gegeten en toen ze opstond zei ze 'Mahlzeit'.'

'Hoe aardig.'

'Heb u niet met d'r gesproken?'

'Nee, want ik ken niet zoo goed Duitsch en ik wist niet hoe ik d'r moest aanspreken.'

'Prinzessin, natuurlijk.'

'Da's nog zoo natuurlijk niet. Je spreekt 'n koning toch ook niet met koning an. Nee, 't is niet zoo makkelijk.'

'Ze komt net onzen weg uit.'

'Hendrik neem je hoed af voor d'r.'

'Oom slaapt.'

'Hendrik.'

'Wat is d'r?'

'Neem even je hoed af voor de prinses.'

'Moet je me dáárvoor wakker maken.'

'Wat groette ze lief terug hè?'

'Ze ziet d'r voornaam uit.'

'Nou dat kan ik niet vinden. Is dat de prins?'

'Nee, de prins komt eerst morgen.'

'Wil u nog eens gebruik maken, mevrouw?'

'Zijn die bruine ook lekker? Dan zal ik d'r zoo een nemen.'

'Corrie, alsjeblief.'

'Hou 'n beetje dicht bij.'

'Mijnheer, 'n fondant? Toe neem u d'r nog een.'

'Oom slaapt, Jet.'
 'Slaapt-ie alweer! Hendrik! Hendrik!'
 'Laat 'm nou slapen, tante. Hij zal moe zijn.'
 'Hendrik, leg dan tenminste eerst je sigaart opzij. Kijk-die nou weer eens knoeien met de asch.'
 Tante slaat met d'r zakdoek de asch van oom's broek. Oom blijft rustig ingedut met z'n hoofd schuin weggezakt tegen den zijwand van den badstoel. Ze ziet niets van 'm dan de punt van z'n bruinen baard, 'n glimmertje van de gouden lorgnet en 'n tip van z'n neus. 'Zoo morst-ie nou altijd met z'n sigaren als-ie na den eten indut.'
 'Gaat oom hier niet vooruit?'
 'Vooruit? Hij is zoo gezond als 'n visch. Hij beeldt zich alles in... Hij is nog nooit ziek geweest.'
 'Toch heeft-ie an pa geschreven, dat-ie zich zoo zwak voelde.'
 'Malligheid. Hij is net zoo gezond als ik. Dan heeft-ie hartziekte, dàn weer leverziekte, dàn weer zegt-ie dat z'n ruggemerg... Allemaal verbeelding.'
 'Hij ziet er ook héél goed uit.'
 'Nie-waar?'
 'Nog een fondant, mevrouw?'
 'Strakkies, Jet.'
 'Cor, jij?'
 'Nee, die niet... Die ulevel.'
 'Is d'r 'n vers bij?'
 'Wacht even... Hier heb je 't.'
 'Laat 's lezen? "Bij 't slaan van elk liefhebbend hart, komt..." Hè hoe jammer... Daar waait 't weg.'
 'Zou 't vloed zijn?'
 'Dat kun je toch wel zien.'
 'Dan kunnen we hier ook niet lang meer blijven zitten.'
 'O, nog wel 'n tien minuten.'
 'Prachtig is de zee, hè, als 't zoo donker wordt.'
 'Zie je dat witte wolkie - daar is de zon ondergegaan.'
 'In de verte heb je de vuurtoren.'
 'Wat 'n licht! Je zou zweren dat 't vlak bij was.'
 'Krijg u 't koud, tante?'
 'Ja, 't is altijd koel aan 't strand, 's avonds.'
 'Jongen, jongen, wat komt 't water opzetten!'

‘Zou oom geen kou kunnen vatten?’
‘Welnee. Die dut hier elken avond.’
‘Zou z’n sigaar niet kwaad kunnen?’
‘Z’n sigaar. Waar is z’n sigaar?’
‘Hij heeft ’m laten vallen.’
‘Nee, niet meer oprapen, Cor, nou rookt-ie ’m toch niet meer.’
‘Kijk’s, daar gaat een jacht. Hoe eng, om ’s avonds te zeilen.’
‘Hè! Háást met ’t zeil in ’t water. Vreeselijk angstig! Oe! Oe!’
‘Oe, oe!’
‘Oe!’

Tante en Cor en Jet springen met angstige gilletjes op. De vloed is ineens met zoo’n kracht op komen zetten, dat ’t water tot aan de verlakte laarsjes spat. Maar ’t loopt dadelijk weer terug.

‘Zouen we nou maar niet gaan verzitten?’
‘Hè, nee tante!’
‘t Is zoo dol mevrouw, om nog éven te blijven.’
‘Jullie bent net kinderen.’
‘Vanmiddag heb ik ’n mijnheer aan ’t strand gezien en die bleef nog zitten, toen ’t water ’n heel eind ver was. Toen moest-ie z’n kousen en schoenen uittrekken. Nee, Jet, ’t was om te gillen.’
‘Was dat die met de roode snor?’
‘Precies - die.’
‘Neem u nou nog een fondant, mevrouw.’
‘Nou nog ééntje.’
‘Die in ’t goudpapier is heel lekker. Daar zit geglaceerde kastanje in. Proef u wel?’
‘Pas op de golf, Jet!’
‘Nee, die komt niet zoo ver . . . Jij nog, Corrie?’
‘Zijn d’r nog van die ulevellen?’
‘Nog één.’
‘Nou zal ik beter oppassen. Hier heb je het papieretje.’
‘Waarom lach je zoo?’
‘Nee, maar, wat ’n onzin! Au-a-a-a . . .! Nee maar ’t is om te gillen:
 “Hij die u minnen zal tot aan zijn dood
 Heeft wenkbrauwen en haren rood”.’
‘Da’s de meneer uit den badstoel van vanmiddag!’
‘Kom meisjes, doe toch niet zoo kinderachtig! Zouen we nou maar niet gaan verzitten? Kom Hendrik!’

'Toe tantetje, nog één golf!
 't Wordt zoo guur, kinderen.'
 'Oe! Oe! Hoera!
 'Hè, dat scheelde weinig!
 'Sta u maar op, tante - wij zullen uw stoel wel verzetten.'
 'Roep oom nou ook. Z'n voeten zullen nat worden.'
 'Hè, nee! Laat 'm nou eens in 't water zitten!
 'Nee, nee, nee.'
 'Kijk, zóó. Met z'n voetenbank onder z'n voeten kan-ie nog wel een minuut blijven zitten. Als 't water ver om 'm heen is, zullen we 'm roepen.'
 Lachend blijven ze op sterkere golven wachten. Oom zit nog heelemaal droog met z'n voeten op 't voetenbankje. Ze kunnen alleen maar z'n knieën, z'n opgeschorte broekspijpen, 'n afgezakte kous en z'n bottines zien. Scherp steekt de ronding van den gelen badstoel af tegen de holle, zwarte ruimte der zee. De witte schuimstrepen lijken er op aan te rennen. Maar dichtbij glijden ze effen weg als een mes, dat over een plank slijpt.
 'Nou zitten d'r nog drie in 't zakje.'
 'Nee, Jetje, ik wil d'r geen meer hebben.'
 'Toe, mevrouw, 't is nog zoo'n lekkere.'
 'Die's voor jou Cor. - Zoo, de boel is op.'
 'Tante, daar is de prinses weer.'
 'Wat blijft ze lang an 't strand, vin-u niet?'
 'Ze heeft u gegroet. Heb u gezien? Wat 'n lieve vrouw.'
 'Ja, die is nou heelemaal niet trotsch.'
 'Hoera! Hoera! Oom zit in 't water!
 'Hendrik!
 'Hen-de-rik!
 'Oome! Oo-mè! Oo-mè!
 'Hahaha...! Hij zal niet weten wat-ie ziet als-ie wakker wordt.'
 'Hen-de-rik! Hen-de-rik!
 'Meneer Tas...! Meneer!
 'Oome! Oo-mè!
 'Daar heb je 't nou! Nou hoort-ie ons niet door 't leven dat 't water maakt.'
 'Nou, maar ik durf d'r best heen te loopen.'
 'Nee. Laat dat nou. Je krijgt natte voeten voor niks. Jongen! Jongen!

Loop jij eens even naar mijnheer in den badstoel en zeg dat-ie wakker moet worden.'

'Best mevrouw.'

'Da's zoo'n goeie jongen, hè. Die doet alles voor je.'

'Wat staat-ie nou te kijken?'

'Menéér wak-ker ma-ke!' schreeuwt Cor tegen den wind in.

'Meneer - slaapt - zoo - va-hast!' schreeuwt de jongen terug.

'Schud 'm maar!' schreeuwt mevrouw, met de fondant in den mond.

De jongen schudt. Ze zien in de schemering den gelen badstoel, de broekspijpen, de opgetrokken knieën en den jongen op z'n bloote voeten, die naar den badstoel buigt, schreeuwt en schudt.

'Hen-de-rik! Hen-de-rik!'

'Oo-me!'

Toen kwam de jongen door het water plassen.

'Meneer lijkt wel dood,' zegt-ie; 'hij leit heelemaal weggezakt en zoo koud.'

'Wat 's dat!' zegt tante onrustig. Met d'r verlakte schoenen en nog zuigend op de taaie fondant, loopt ze door het laagje borrelend, schuimend water en begint d'r man te schudden, die met groote, dooie oogen naar de zee ligt te kijken.

'Hen-de-rik, Hen-de-rik! Hein! Hein!'

Oom was stilletjes dood gegaan.

HUWELIJKSREIS

Uit de vlakke, strak van zonnegeel, kwamen zij nu in een heel nauw laantje van jonge wilgen en struikgewas. De koel-donkre schaduw sloeg hen tegen.

'Het is hier heerlijk,' zei hij.

'Heerlijk, heerlijk,' herhaalde ze.

Het was of hier in het groen, na het lange gewandel in de vlakke, een nog niet gekend geluk tot hen kwam, alsof iets ongekends gebeurde. Gearmd doorliepen zij het paadje, zeiden na lang gezwijg telkens weer... 'Wat is het heerlijk...'

Andere woorden vonden zij niet.

Recht voor hen uit, daalde het laantje, zanderig pad tusschen kuiven van groen, wier opperste pluimen met stille wrijvinkjes rankten. In de verte werd het een heel dun geel lijntje, wegbuigend in het groen.

En aan weerszijden was het een dicht, weeldrig donzen van blaren, een zwijgend rij-en van stammen geel, bruin en groen.

‘Weet je wàt ik hier voel,’ zei hij na een poos, trachtend het geluk van dat oogenblik onder woorden te brengen... ‘Ik voel me zoo licht, zoo gelukkig dat het me benauwt...’k heb me nog nooit zoo de bruigom gevoeld als hier in ’t groen, in ’t groen dat geen eind heeft!’

Beiden stonden ze stil, kijkend voor en achter naar het bladerbeweeg en op zij naar het gestrengel van blaren en takken, die hadden een zelfden zang. En lachend, in extase van elkaars oogen, kwamen ze tot een innigen kus, waarbij zij elkanders gelaat zagen met schuinweg het groen van de wilgen en de gele trossen in het groen en de knikkende blaren en de zonnezoentjes.

Weer wandelden ze voort, voeten die zakten in ’t zand, geen kraming hadden, alsof er een tapijt lag. Er gonsde een bij, die haar angst gaf; ze zagen het diertje zich zuigen in ’t goudgele hart van een bloem.

Er klapte een licht-witte vlinder met teer-witte slaagjes en nòg een met vleugels van wijnrood, langzamer wiekend.

En tusschen het groen trillerden meerdere vlinders, witte veertjes bewogen op wind.

En het gras was gespriet van groen en koperbrons en heele veldjes van botergeel-hoofdjes.

Het laantje week-uit, lijnend in ’t groen, scheen op hen toe te komen met stille verrukking, alles in knikkel, gebuig, gehef van hoog geheven groetende takken.

Het was overal anders, ànder groen in wondere tinten van transparant water, zeewier, doorvreten koper, groen van lichtende oogen - en verder weer enkel teer Meigroen, kuifjes nog nat van morgendauw, karteltjes blauw -, groen met aansnikkende verrukkingen, diep-onontleedbare vreugden.

En terwijl de wuivingen teerlijk, met geen ander geluid dan de zang van het bosch en het zoemend gegons tot hen kwamen, voelden zij

voor het eerst, beiden gelijk, wát geluk was - het geluk van elkander-liefhebbenden, groen, groen van blaren en boomen, groen van voorjaar, groen van weiden en velden noodig heeft, en niet zonder kan zijn. Zij zaten nu neer.

Het groen was om hen en een vreugde zoo licht als nog nooit zij hadden gekend.

Met het hoofd op haar schoot lag hij te droomen, droomingen één met het groen en de doorspelende zon, droomingen zonder gestalte, vloeiende over tot het zwijgen der buigende takken.

Zij, gelukkig, bewoog de hand door zijn haar, keek naar het glijden der witte vingers met den trouwring door het krullende bruin, naar zijn voorhoofd, wijd-opene oogen, naar den neus met de snorharen.

‘O, David, je wordt grijs,’ lachte ze.

‘Ik...? Grijs?’, keek hij vraaglachend op, nèt met een zonnekring op het voorhoofd.

‘O! O...! Je wordt niet grijs... Je bèn grijs... ’k Tel er wel een, twee, drie... Ze zijn niet te tellen...’

Haar vingers lachrig doorzochten het haar, pluizend tot op het witte vel.

‘Zeker, zeker,’ zei hij lachend terug.

‘Je gelooft me niet wel...? Nou maar je ben haast héélemaal grijs. Wil je eens zien...? Wacht is even... Doe ’k je geen pijn...? Kan ’k harder trekken?’

Tusschen de zachte rozingen van haar nagels hield ze een haartje, licht van trillende zilverglans.

‘Da’s bruin,’ zei hij: ‘t licht valt er zoo op en daarom méén je dat het wit is.’

‘O David, hoe kùn je ’t zeggen...! ... Kijk eens hier hoe ’t wit is... Zie je wel...? Als je ’t zoo ziet op mijn zwarte japon is ’t gewoon wit, heelemaal wit... Zie je?’

‘Ja,’ knikte hij lachend: ‘da’s wel aardig - de eerste witte haar... Maar zóó heeft iedereen ze - zoo had ik ze al toen ik twintig was.’

‘Kun je begrijpen...! Blijf zoo eens even stil... Hier is me een dikkert! En wat een lange...! Doe ’k je geen pijn?’

Het prikte als een naaldensteek in zijn hoofd en boven zijn oogen in het licht van het groen en de zon, hield ze een tweede nu, vreemd-wit, wel-zeker-wit.

‘Dat komt van de zorgen,’ lachte hij: ‘enkel van zorgen... Zijn

'r nog meer?'

'Of 'r méér zijn,' lachte ze blij op: 'hier zit 'r een en daar 'n heel bosje en o en hier en o...! lieve hart over zes maanden ben je héélemaal grijs...!'

'n Grijsje man van een en dertig...! O wat is dat gezellig...! Hou je hoofd nòg eens zoo... Die moet 'r nog uit... Die is bruin van boven en wit beneden... Doe 'k je geen pijn...?'

Weer prikte het met een lichten knap op zijn hoofd, maar ze had zich vergist, trok opnieuw twee tegelijk, liet ze zien.

'Zie je, David... Nou kun je zien hoe wit je ben... Da's 'n bruine en 'n witte naast elkaar... Zie je? Zie je dat 't geen toeval is... O, ik wou dat je heelemaal grijs werd, heelemaal!'

'Waarom?' lachte hij stil.

'... 'k Wou dat je zoo wit werd als je vader... dan zouden andere vrouwen je leelijk vinden, dan zou niemand meer naar je kijken... Hoe leelijker je word hoe heerlijker ik 't vind... Dan ben ik alléén verliefd op je - geen ander... Ik wou dat je al heelemaal, héélemaal grijs werd - jong in je hart natuurlijk... wat zou 'k dat heerlijk vinden en gezellig... 'n witte man... 'n witte man...'

'Mannen met witte haren maken de meeste veroveringen,' lachte hij stiller.

'... Zoo... Nou maar als je káál wordt, kijkt 'r niemand, nièmand naar je... Blijf zoo eens even... Hier is 'n heel bosje... Wil ik 'r eens zes uittrekken, allemaal wit, zès?'

Hij knikte.

En haar vingers doorstreelend zijn haar, pluisten in tasting voort. Hij voelde de brekende knettring van een haar aan de slapen, het vinnig gepriem van een bij het voorhoofd, het geknap van een achter het oor.

Het werd een gaan van aangename, irriterende voelingen, aangenaam als haar zachte vingers zijn haren doorstreelden, irriterend als zij trok en de knap volgde.

Zij, pratend, lachend, gelukkig, hield hem telkens een haar voor, blies ze weg een voor een, tellend nauwkeurig, spelend als een kind.

'O - en hier - David - aan je slapen zul je het eerst grijs worden - dan in je hals - Nou heb 'k 'r toch zeker wel twee dozijn gevonden niet?'

'Wat overdrijf je verschrikkelijk,' zei hij lachend - 'als er vier of vijf

geweest zijn, zal 't mooi wezen.'

'Jawel! Jawel...! 't Waren er wel twintig.'

'Jij heb ze óók...'

'Heb ik grijze haren...? Vind ze maar als je kan,' zei ze het blonde hoofd toebuigend.

Hij strekte de armen omhoog, keek naar het hoofd van goudblond, den wrong die er op rustte, maar het was alles blond, goudblond, zonder één enkele witte draad.

'Zie je wel?' - lachte ze, weer tastend in zijn haren.

'Laat 't nu maar,' zei hij.

'Die ééne nog, David... O, wat een lange - net een stukje garen.'

'Nee,' zei hij geprikkeld, 'nee 't doet pijn.'

'Hè toe, die ééne nog om je te overtuigen...'

't Doet pijn, kind.'

'Nou - die ééne nog - 't is zoo'n mooie zoo een heelemaal spierwitte.' Stil lag hij met het hoofd, voelde weer de aaiende aangenaamheid van het vingergestreel, dan het strakworden van het haar, het opbulten der huid - den knap.

'Met wortel en al, David - kijk eens...! Kijk je niet...? Zie je 'm... Daar gaat-ie...'

En met een plofje van adem stootte ze de haar weg die ze gehouden had tusschen de rozige nagels.

Hij had de oogen gesloten, dacht met een vreemde verdrietigheid aan iets dat hem hinderde, dat geen naam had, iets dat kòrt opkwam als een donkere leegte...

Maar ze wandelden verder, armen heen om elkanders middel, licht en luchtig als kinderen in de laan van het groen dat hun kleeren betipte, zachtjes schuurinkjes gaf, zóó nauw als het paadje werd. En als hij zijn hand hief, raakte hij aan de opperste blaren, wier ritslen zang gaf, wier tikkend gewrijf als ver-gehoorde kussen weerklonk. En de oude verrukking van straks, het veerend buigen der takken, het zachte gewapper der blaren, groen zilverwittig, het geluven van 't gras, het trage zoemen der bijen, drong op hen in.

ROSSELIES

Op een dag, juist gezegd op een avond, nòg juist op een nàcht - het ware wist niemand: het moest láát in den nacht tegen den vroegmorgen gebeurd zijn, zonder getuigen; zij zelf was buiten westen - was zij van de keldertrap gevallen. Daantje, haar knecht (officieel heette hij uitsmijter) had haar bewusteloos gevonden met het hoofd tegen een vat jenever. Van af die historie had ze een verlamming in de beenen. Ze was bang voor politie. Van 'n dokter kwàm politie.

't Komt 'r ook niks opaan,' redeneerde Rosselies: 'k zit achter me buffet en me klanten kòmmen, al kan ik niet meer loopen.'

Ze liep tòch weinig. Ze was zóó vet geworden van het rustig leven in de kleine herberg, dat ze er altijd tegen op had gezien 'n loopje te maken. En wat geen pijn dee hinderde niet. In het begin werd er door de smokkelaars, boeren, stroopers wat gepraat over de beenen van Rosselies, had elk een ander huismiddel, maar al heel spoedig wende iedereen er aan, zou het eenige verrassing gegeven hebben, als Rosselies achter het buffetje gestáán had.

Elken morgen reed Daantje den rolstoel achter de aanrechtbank; elken avond of nacht reed hij haar naar de achterkamer, waar ze in de bedstee te kruipen wist.

Ze was fameus-leelijk. Haar hoofd was bol, met afhangende koonen en 'n sproeten! 'n sproeten! Ze had een huid van enkel sproeten, sproeten op den neus, sproeten op het voorhoofd, sproeten op de oogleden. Zonderlinge 'speling' van natuur: haar kinspitsje was blank gebleven, van een zachtteere huidkleur, wat uit de verte den indruk maakte, alsof er daar een kwakje meel was. Rosselies was rood. Ze werd Rosselies genoemd ómdat ze rood was èn omdat ze aan niemand van haar cliëntèle crediet gaf die zoo onwellevend was haar 'rooie' te noemen in plaats Rosselies. Rosselies droeg het haar opgeknot met een veterbandje, van voor luchtig opgekamd als geklutst eierwit. Zoo zagen de klanten haar elk uur van den dag, bol en sproetig onder den nimbus van rood, luchtig haar, - bijna voortdurend met de armen gestut op het zink van de aanrechtbank.

Het werd tegen Vasten. Rosselies had altijd meegedaan aan Carnaval, haar taveerne versierd met sparregroen en muzikanten aange-

nomen, die de gasten aan den dans en den drank hielden. Het was bij haar een plezier van belang. De stroopers met hun vrouwen en meiden bleven het langst bij Rosselies aan wie ze verplichtingen hadden en die 'n fideel wijf was. De gelagkamer was ook nu van feestlijk aspect. Er hingen slieren van sparregroen met papieren rozetten en op een tafel zaten twee muzikanten, wachtend op volk. 'En rol mijn nou is na achter, Daan,' zei Rosselies: 't wordt mijn tijd.'

'Jouw tijd?' zei slaaprige Daan: 'jouw tijd? Wat mot 'r dan gebeuren?'

'Dat zal je wel zien,' lachte Rosselies, die zich lekker voelde na het gebruik van haar daaglijksche borrels.

Daan duwde haar naar de kamer, liep weer terug, maar Rosselies floot hem weerom. Zij floot hem als een hondje.

'Buk jij is onder de bedstee en geef me die doos is an.'

'Welke doos?' - vroeg hij bot.

'Nou die lánge - nee, die mot je niet hebben!'

'Wel allemachtig,' gromde hij, suffig: 'je zal toch zoo gek niet zijn!'

'Ja zoo gek wil ik net zijn,' zei ze vinnig: 'en wat steekt 'r voor gek in, stommeling?'

'Ach mensch, laat naar je kijken...! Stel je toch niet zoo an! 'n Mensch zonder beenen en van jouw leeftijd!'

'En waar bemoei jij je mee?' - snauwde Rosselies: 'wat gaat 't jou an? Mot 'k an jou permissie vragen?'

'Nou 't is bezópen,' zei Daan in een climax van brutaalheid, 'wat 'n anstellerij!'

Grommend liep hij de tapperij in.

Ongestoord begon Rosselies zich te toiletteeren, vroolijk bij het denkbeeld dat de lui haar niet zouden herkennen. In de doos lei een jacquet uit vroegere jaren van lila met groene strooken en een kraag Maria Tudor. Daar had ze al heel wat carnavals mee gevierd.

Voor den kleinen spiegel paste ze en met sterk aanhalen der rijsbanden ging het nog best. Het zat haar geschilderd, net een leest van 'n jong meisje, alleen de armen wat spekkerig. Dan zittend op den bedsteerand, trok ze met eenige moeite het lilarokje aan, dat tot aan haar kuiten kwam, deed het groene domino voor haar gezicht, lachte van plezier dat geen sterveling haar zou herkennen. Toen floot ze Daantje opnieuw.

‘Je wordt maar ééns gek in je leven,’ zei Daantje galant: ‘je ziet ’r uit als ’n dooie marketenster in je stoel. God mensch laat je toch niet uitlechten!’

‘Jij had dominee motten worden!’ snauwde Rosselies achter haar masker.

Zij zat nu náást het buffet om te letten op Daantje, die van avond moest schenken. Ze zat voor den spoelbak en achter haar rug was het egaale gerij van de glazen, die aan latjes hingen. Het roode haar pluimde uit boven het groene masker, waarin het listig geschitter der oogjes. Ze had een kolossaal plezier, was van avond ‘uit’, bemoeide zich maar voor één derde met de zaak. En langzaam kwamen de klanten: Bas, de strooper, met zijn meid en Stork de smokkelaar en de oude Kroder en de manke Willem en ’n hoop anderen, allemaal gemaskerd. En die zagen Rosselies zitten naast het buffet, Rosselies in haar lila maskerade pakje, verschoten, bevlekt, met groene garneersels, - Rosselies met de armen van bleek spek, den hals van rozig spek, den boezem van gekartelde melk, - Rosselies met paarse kousen en fluweelen pantoffels. Dan zeiden ze tegen mekaar: ‘Kijk Rosselies!’ - maar ze lieten niks merken, deeën alsof ’r ’n vreemde zat en Stork de smokkelaar, die je daalijk herkende aan zijn snorpunten en z’n lange zwarte sik kwam haar vragen voor ’n wals.

‘Mag ik de eer hebben, schoone onbekende?’ zei hij.

Zij, den mond achter het groen masker vertrekkend, zooals zij zich verbeeldde dat freules spraken, een mond als een pruilig spitsje, antwoordde met affectatie: ‘... Oòh pardon mijnheer... ooh pardon... ’k Sweet soo dat ’k liever is ’n walsie oversla...’

‘Kom, schoone onbekende,’ drong hij aan, graaflijk van gebaar in zijn adellijk kostuum: ‘maar één walsje!’

Rosselies grinnkend van lol dat hij haar niet herkende, sprak weer met verknepen mondje en geluid érg hoog, schrikkelijk-aristocratisch:

‘... Nee, zag... ’k Voel me beenen haast niet onder me lijf, zag... Nee, zag...! En mijn aanstaande is zoo schrakelijk jaloersch, zag...’

Dan kwam manke Willem op haar toe, haalde z’n pruim van onder zijn domino en groette:

‘Dag Rosselies...’

‘Pardon mijnheer... Cromprenez pas... Comprenez pas...’

‘Owie! Owie!’ fransch-sprak de manke en dan: ‘Wij hooren bij mekaar, Rosselies, ik met me anderhalve poot, jij met je pooten van niks... Heb-ie geen lust in ’n polka, ouwe?’

Maar Rosselies, walgelijk van affectatie, zuinigjes pratend met een stem als van een piepjong bakvischje, ging er niet op in.

‘... O foei...! Fidonc... Sievoeplee... Sievoeplee... Comprenez pas... O fidonc...’

Daar kwam Bas bij ’t buffet, sprak haar aan in zijn Vlaamsch dialect:

‘Awel schoon masker wilde gij ’n-e pinte Leuvensch of drinkde-gij lievers ’n-e kapperke Faro? Wat zij-de ge vandaag struis: Ge heb wel oe beaujour...’

Rosselies schurkte van plezier.

‘Nieje menèèr,’ zei ze met een hooge falset: ‘Kik accepteer van oe geen bier - kik-zou met mijn Amant geen lawijd wille hebben.’

‘Dad krijg-de gij doch niet bij lange na niet. Zij-de zot?’

En zij weer geaffecteerd:

‘Nou ge kend mijne patroon nie, ’t is ne kwaje als ’m begint... Enfan kik heb-ook geene goesting meer.’

En hij weer:

‘Awel schoone wil-de-gij ne keer met mij dansen... Ach kik heb oe zoo gern van wege oewe schoone oogen.’

En zij met een schrikje verlegen:

‘Ge zijt zot zulle... mene man trekt zijne mes als oe me niet met rust laat...’

‘Geef me maar eene labberdoes,’ vleide hij.

‘Nie-je! Nie-je! Nie-je!’ weerde zij af.

En zoo ging het den heelen avond. Ze spraken haar aan, maakten haar het hof, herkenden haar geen van allen.

Zij met de verlamde beenen rustend in den rolstoel, het roode haar vinnig overhuivend het groene masker, de spekarmen gekruist op het lila-jacquet, had een geweldig plezier en na het démasqué gaf ze de heele bende rondjes. Zoo rooijaal kon ze bij buien zijn.

LIEFDADIGHEID

Moeder en Sara liepen op en neer voor het gesticht, télkens weer kijkend door de ramen der eetzaal.

‘Of ze ’t hier goed hebbe!’ -, zei Sara: ‘n rijkelui’s-leven...! Kijk me is an.’

‘t Lijkt wel een hòtel,’ meende de moeder.

‘k Wou dat ik ’r ’n maand mocht logeere,’ knikte Saar: ‘k heb ’r zoo daadlijk ’n ziekteje voor over.’

‘Bezondig je niet,’ zei moeder.

Voor het hek keken ze aandachtig. De gordijnen hingen half neer voor de opengeslagen ramen. Er stonden twee lange netgedekte tafels met hagelwitte tafelkleeden - een bord voor elk kind - een glas melk voor elk kind - een eierdopje voor elk kind - een ei voor elk kind - stapels gesmeerde boterhammen en krentenbrood op schalen in het midden. Aan het hoofd van de tafels waren armstoelen voor de verpleegsters. De grond was van helder wit hout met glanzend zand bestrooid. En de zon vriendelijk-schijnend door de ramen der achterzijde gaf een fond van jeugdige vroolijkheid aan de zaal, alsof een feestmaal wachtte.

Ze keken nog toen de directrice, een statige dame, haar binnenwenkte. Moeder beminlijk-lachend met véél lievigheid op het gelaat ging het eerst, Saar die de mand droeg, kwam na.

‘Nu wou ik u nog eens laten zien hoe ’t kind is bijgekomen... Kom er even in,’ zei de directrice vriendlijk, haar voorgaand door den langen corridor over den looper van purperen bloemen. In de kleine kamer waar ze geweest waren toen ze Esther brachten, zat het kind met rood-behuilde oogen.

‘Kom, groote meid,’ sprak de directrice met tact: ‘nièt meer huilen, hoor! Mag je huilen als moe je komt halen? Je komt toch ’t volgende jaar weer terug niet-waar...? Ga nu eens op de bascule staan... Niet verwegen hoor...? Kijk eens aan...! Wat zegt u er van... Ze is twée kilo en drie ons aangekomen... Dat is knap niet...?’

‘Ja da’s ’n bóél,’ lachte moeder, verlegen.

‘Twee pond en drie ons,’ herhaalde Sara.

‘Twee kilo,’ verbeterde de directrice.

Er kwam een kleine verlegen stilte om ’t afscheid.

Er moest iets gezegd, bedànt worden, wat moeder verlegener maak-

te, maar de directrice met grooten tact, gewend om met 'mindere' menschen om te gaan, voorkwam 't.

'...Hier is haar pakje, juffrouw... Nu maar goed op het kind passen en véél versterkende middelen... Elken dag 's morgens en 's middags en 's avonds 'n halve kan goed gekookte melk minstens, en zooveel eieren als ze maar lust... En vooral veel in de buitenlucht als er zon is, liefst tegen 'n uur of elf, twaalf... En goeie wårme sokken...'

'Jawel, jawel,' knikte moeder verlegen: 'k mot u nog duizendmaal, duizendmaal danken voor de goedheid...'

'O da's niet noodig... Mevrouw Meyer zal ook 't volgend jaar wel aan u denken... Hebt u nog meer kinderen?'

'Nog vijf... drie jongens, twee meisjes en Esther da's zes... D'r zussie begint ook last van klieren te krijgen... 's Morgens en 's avonds zweet ze zoo verschrikkelijk...'

'Zoo-zoo... Wel da's niet plezierig...'

'Zeg u dat wel... Zeg u dat wel... Kom Esther dank mevrouw nou is, hè?'

Maar het kind, leunend tegen een stoel, begon weer te snikken, zooals ze 't 's morgens gedaan had, toen moeder kwam.

'Wat is dat nou?' klaagde moeder: 'Mag je zoo verwend zijn...? Heb-ie 't dan niet goed gehad?'

'k Wil hier blijve...! hier blijve!' - snikte het kind.

'Kom, kom, Esther,' zei de directrice, 'niet huilen, hoor...! Je ben twee maanden hier geweest, niet waar... En er zijn nog meer zieke kindertjes, niet...? En die willen allemaal weer gezond worden, niet...? Ga nou zoet met moeder mee, dan mag je 't volgend jaar terugkomen hoor...?' En buigend gaf ze 't kind een zoen op 't voorhoofd.

Esther liep in tusschen moeder en Saar, heviglijk snikkend. Er was nog een half uur tijd voor de tram ging en even wou moeder de zee zien. In het zand tegen een duin op kwamen ze te zitten, Esther nog stil, pruilend. Vaal stak het oude verlepte gezicht van moeder af tegen het gebruind snoetje van 't kind -, Sara's gezicht leek er geel bij.

't Is hier wel om gezónd te worde, moeder,' zei Saar.

'Twee kilo en drie ons,' rekende moeder: 'hoe is 't gósmogelijk as je weet hoe ze d'r uit zag toen we d'r brachte.'

'Nou Esther je heb me 'n leventje gehad,' lachte Saar om 't kind op te wekken.

'Tot an 't end van me dagen,' wenschte moeder.

'Ze ziet 'r unbeschrieje goed uit,' zei Saar: 'hoest je nog Es...?'

'Nee,' knikte het kind.

'Wil je wat ete?' vroeg moeder, de mand opendoend, waarin dikke boterhammen waren - overgebleven van straks.

'k Hèb geete,' zei 't kind, zachtjes nog nasnikkend, zenuwhik door 't lijfje.

Maar de vreugd van het rijden in de trein, maakte het tongetje los, toen de locomotief had gefloten en het ijzer gegrom van de wielen onder den wagen kreunde.

'Vertél nou is wat ... Es ... En wat at je 's middags...?'

'O ...,' vertellend begon het kind, schitterend van oogen, 's middags kregen we zóóveel ... zóóveel ... Eerst vleesch ...'

'Elke dag vleesch?', in formeerde Saar, het gele gezicht dicht bij den schijn van het raam.

'...Elleke dag... èlleke dag,' blufte Esther: 'en aardappele en groente... en zóóveel as we maar woue... En dan rijst na in water... of gries... en eens, weet-u, toen de juffrouw jarig was toen-e... toen-e hebbe we taart gehad met sjelij... en om twaalef uur sjokola... En die juffrouw Anna die was zóó lief... zóó lief... Die vertelde van roodkappie en de prinses... En verleje week... toen-e... toen-e kwam de barbier en toen-e werd 't haar geknipt van Rachel en Betsy en van Rosette en van mijn...'

'En kreeg-ie èlke dag om twaalef uur eiere?' -, vroeg moeder, die de visie nog had van de lange gedekte tafels met het vele wit en de gezellige regelmaat der eierdopjes naast de borden.

'...Eiere... en koek... en boterhamme en krentebrood en melk... ' verhaalde het kind... 'en de juffrouw die at twee eiere... Nou de juffrouw mag wel twee eiere hebbe, nietes moe...? En dan gingen we naar 't strand, allemaal met 'n emmertje en 'n schoppie en dan maakte we vestinge zóó hoog, nog hooger dan hier en de jonges die liepe met d'r bloote voete in 't water... maar ik mocht niet om me kliere, zei de juffrouw... en dan moste we 'n half uur gaan slape... gek, hè, moe? ... En we hadde allemaal 'n bed, heelemaal alleen... ... En, o moe, de meid die het is gespookt met 'n beddelaken en

toen moste we zoo lache... want je zag wel dat 't de meid was... En die jongen van Roosie dat was zoo'n vieze, die dee nog in z'n bed net as Jacob... en dan zei de juffrouw: as je 't weer is doet zal ik 't an Sin-Nikolaas vertelle en toen dee-die 't wéér... en toen most-ie thuis blijven voor straf... en die Betsy is met d'r jurk in 'n plas gevalle... En die dokter was zoo'n aarige man... Die dee zoo gek... En dan most-ie hoore door 'n maschien hoe me aasem zat... En dan zei-die diep-ase me... diep-àse me... En dat krielde zoo...'

'En wat kreeg-ie 's morges?' -, informeerde Saar, nieuwsgierig, zwakjes-afgunstig.

'O... 's morreges moste ze allemaal in de zee... allemaal een voor een..., eerst de meissies en dan de jonges...'

'In de zee?', vroeg moeder.

'Ja maar ikke niet... ikke niet... De dokter zei dat 't niet goed voor me aasem was... maar Betsy en Rachel en Rosette en Anna... En dan mocht ik kijke... En dan kreges ze jurrekies aan... En as we dan thuis kwamme atte we brood en melk... En die Simons die had met krijt op de muur geschreve: Rosette is 'n spinnekop... En toen was de juffrouw zoo boos... En as 't regende dan zatte we in de verandah en dan de je we blindeman en allemaal spelletjes...'
In Haarlem stapten ze uit om tante Serre op te zoeken, nu ze tóch op reis waren. 't Ging in één moeite door en zoo gauw was je niet weer uit Amsterdam weg. Eerst tegen den avond kwamen ze in de Jodenbuurt. Isaac zat voor de deur, slaaprig, moe. 't Werd een kort bekijken van 't kind. De burens van één, twee, drie-hoog die moesten het zien, verwonderd over de pracht van een kleur die 't had. Er werd gepraat, geredeneerd over de twee kilo, drie ons, maar 't kind, moe, gewend aan vroeg-naar-bed-gaan in die twee maanden was in slaap gevallen in de armen van Saar.

'Leg jij d'r effen na bed, Saar,' zei moeder, warm van de reis.

Saar sjokte de trap op, twee-hoog, doorliep het portaal waar een zoet-muffe stank was, deed open de deur. Bij het licht van de maan, die zwakjes de kamer doorzilderde, kleepte ze Esther uit, wier hoofd telkens loom glipte op zij. Op het matras op den grond lagen David, Moos, Rebekka en Jacob.

Saar trok de deken wat weg, lei 't kind naast Jacob, die nijdig zich omdraaide en de deken weer stoppend om de lijfjes der vijf, ging

ze naar beneden er over denkend dat het matras wat klein werd voor zes en David er wel weer af zou rollen, als zij er strakkes bij zou komen.

CORRIE

'Och, u is wèl vriendelijk,' zei mama.

'Nee, 't hoeft heusch niet, heusch niet,' herhaalde Corrie, steunend op de ellebogen in den leunstoel.

'Nu ja,' glimlachte hij: 'k begrijp wel dat het geen verplichting is - maar 'k heb er nu zoo'n wonder groot plezier in... En als mama 't goed vindt, heb jij 't alleen maar te drinken.'

'Wel, niet waar?' vrolijk lachte mama: 'al die scrupules... die scrupules... Desnoods drink ik óók 'n glaasje mee, niet waar...? niet waar...? Domme meid...! In onze omstandigheden moeten we de trots maar 'n beetje op zij zetten... niet waar...? Hahaha...! Ja, toen m'n man nog leefde... toen was 't anders, niet waar...? Toen hadden we werkelijk een wijnkeldertje meneer, dat gezien mocht worden... 'n Cantemerltje hadden we... superbe...! Maar nu...! Alles Pompenheimer...! Hahaha...! Hahaha...! Eau-du-leiding... Hahah...! En ik zeg nòg eens, als 't op 't ogenblik luxe was... Maar 't is geen luxe... Je kunt 't toch geen luxe noemen als de dokter 't voorschrijft... Niet waar...? Niet waar...?'

Corrie, bij het raam van de lage tuinkamer, luisterde met afgewend hoofd.

Het tuintje, gesmoord in hoge houten schuttingen, was triestig en zwart.

'Maar mama,' zei Corrie nog eens, toewendend het bleek-smal gezicht met de groote oogen naar den bezoeker: 'ik hóud niet van port - ik hóud er niet van... Ach toe, meneer, zendt u àsjeblief niet meer.'

'Laat mij maar begaan,' zei hij vriendelijk, innig van medelijden, omdat ze elken dag meer afviel.

'Nee heusch niet,' hield ze aan: 'u hebt al twee, nee driemaal gezonden... We maken misbruik op die manier. Nee toe, mama,

animeer mijnheer nu niet... Ik wil niet meer hebben.'

Ze zei 't met grooten nadruk. Maar hij glimlachte en mama kwam daadlijk weer los:

'Wel heb je nu ooit...! Nee maar Corrie, wat kun je toch raar doen... Je maakt me gegeneerd... 'k weet werkelijk niet... Je maakt me verlegen... Wiè animeert mijnheer, malle meid...? O, ze heeft zoo'n hoofdje meneer...! Precies haar papa... In plaats van meneer te bedanken, ben je toch werkelijk onbeleefd! Wat is dat nu...? Is dat een manier om je dankbaar te toonen voor meneer z'n attenties... Ik ben er nu wèl dankbaar voor... Want, nieuwaar sedert de dood van mijn man kan ik geen extravagances maken... Versterking, versterking, zegt de dokter... Jawel, dokter, zeg ik: u hebt 't maar voor 't bestellen...! Die dokters denken dat elkeen biefstuk en wijn en eieren voor 't smijten heeft... Dokter, zeg ik: ik ben al blij als ik mijn kind een varkenslapje kan geven... Is 't waar of niet? Ik heb geen middelen om eieren en port en bouillon en vleesch te geven... Maar dat begrijpt zoo'n dokter niet... Die ziet me geloof ik voor vol aan...'

Corrie keek van haar moeder naar den bezoeker, dien ze een engel vond. Nog nooit hadden ze zoo'n heer op kamers gehad, altijd vriendelijk, altijd attent. Het lange zwarte haar van het meisje struifde neer om de schouders, enkel glanzig zwart met 't teere gehup van den blauwen strik. De opwinding van 't praten had op het hoekig gezicht roode vlekjes gegeven. Als ze maar durfde... durfde... maar ze durfde niet...

'Ja, ja,' knikte Twist. 'En voelt onze zieke zich vandaag wat beter.' 'k Ben niet ziek,' ontkende ze: 'zoo'n beetje bloed, wat geeft dat... 'k Ben zwak, anders niet, anders heelemaal niets.'

Twist stond op na een poos, wandelde naar zijn kantoor, begaan met het stervend veertien-jarig kind in die lage tuinkamer. Hij had nog nooit een teringlijdster bijgewoond. Dat langzaam, gelaten kwijnen van het meisje, altijd moe, broos, zonder klagen, was hem een fantoom geworden in de weken dat hij zijn kamers bij de nieuwe 'mensen' had. En, krap bij kas, liep hij tòch den wijnwinkel binnen, bestelde opnieuw twaalf halve fleschjes witte port.

Anders ging hij meestal van kantoor, tegen 'n uur of tien naar

Suisse. Van avond wilde hij op z'n kamer werken. Dat eeuwig koffiehuisloopen hing je bij tijden de keel uit. Zacht opende hij de huisdeur, liep door de verlichte gang naar zijn kamer, stak het licht op, luisterde... Zonderling leven was achter. Was er iets gaande? Corrie, die hem gehoord had, kwam haastig de gang in, confuus, druk-pratend, met lachjes van verlegenheid.

'... Is u al thuis, meneer Twist?'

'Zoo zie je, Corrie... Is de wijn...'

'O jawel... Ik dānk u wel... Ik dānk u wel... Het waren er twaalf... Ik dank u wel... Gut, wat is u vroeg... U is nog nooit zoo vroeg... Wil ik de gordijnen voor u laten zakken...?'

'Wel nee, kind... Je moest al lang naar bed zijn... Heeft de dokter je niet gezegd...?'

'O ja... Ja zeker... 'k Ga ook dadelijk... Wil u de overgordijnen óók neer?'

'Wil je dat wel is laten, zeg... en eens gauw naar achter gaan!'

'Ach wel nee mijnheer... 'k Doe 't altijd... Wil u soms thee of koffie...?'

'Vraag aan je mama me een kop koffie te zetten, als 't niet te veel moeite is.'

'O wel zeker... 'k Zal 't aan mama zeggen.'

'En vraag of ze ook wat inkt voor me heeft...'

'Moet u geen pennen?'

'Die heb ik zelf.'

'Anders nòg iets, mijnheer?'

'Nee... Dat jij naar je bed moet gaan; je ziet er moe uit... Je máma moet 't hier brengen hoor? Jij niet. De gang is tochtig.'

'O da's niets,' lachte ze.

Hij begon 't zich gemakkelijk te maken, trok z'n jas uit, schikte de kamer tot gezelligheid. In de gang werd geloopt, zachtjens-even 'n gestoot tegen den parapluistandaard, 'n gepiep van de buitendeur. Wat was dat? Daar hād je 't natuurlijk. Ze hadden zeker geen inkt in huis. In plaats dat nu dādelijk te zeggen! Dan was hij er zelf even om gegaan. De buitendeur stond op een kier. Wat 'n goeie menschen!

'Corrie, Corrie...' riep hij de gang in: 'Wat is dat nu! Moet je je mama nog om tien uur uitzenden...! Hoor je me Corrie...? Corrie-ie-ie!'

Geen antwoord.

Dichter bij de deur van de tuinkamer, klopte hij aan. 'Ben je hier Corrie...? Mag 'k even binnenkomen?'

Weer geen antwoord.

Verwonderd deed hij de deur open, schrikte terug. Op het bruinhouten kastje, stonden de halve-portfleschjes in vloeipapier gewikkeld. Twee op de bezeilde tafel, waren geheel leeg, met de tinnen hulzen stuk-getrokken. Er lag een omgeworpen glas naast de kurketrekker en er stond een blikken doosje met Engelsche wafeltjes. Dát zag hij het eerst. Toen bleef hij met sentimentelee triestigheid kijken naar Corrie's moeder, die in den rieten leunstoel hing, mond wijdopen in snurking, handen geklemd om de leuning. Haar dik gezicht was rood van verhitting. Op 't voorhoofd lag een natte doek. Twist bewoog niet. De slingerklok tikte, het snurken sleepte zacht door de kamer. Het was alles in eens duidelijk. De portgeur sloeg hem tegen uit de lage, vale tuinkamer, waar de meubeltjes verduwd stonden, waar de nog volle flesschen op het bruinhouten kastje de éénige weelde waren. Kort keek hij. Het was een pijnlijke, bruute revelatie. Zonder geluid deed hij de deur dicht, liep op de teenen terug naar zijn kamer. Net bij tijds. De buitendeur plofte rustig in het slot, voeten bewogen voorzichtig in de gang en er kwam even rust. Dan werd er weer op zijn deur geklopt.

'Entrez!'

'Hier is de inkt, meneer.'

'Breng je 't nu tòch zelf Corrie?'

'O jawel... u ziet me voor veel zieker an dan ik ben. Malligheid hoor...! Mama is nier erg lekker... wat hoofdpijn.'

'Ben jij de inkt gaan halen?'

'Ik...? Welnee... Hoe komt u 'r op...? Nee da's óók 'n vraag! 'k Mag toch niet in avondlucht...! Nee dat heeft, ma gedaan... Maar nu is ze wéér niet goed... Wat migraine... De koffie zet ma... strakjes zal ik ze wel binnen brengen... Wil u 'n haarspeld voor 't kurkje van 't fleschje...?'

Bleek, licht-bezweet stond ze in den lichtkring der lamp, perreltjes onder het gepluim van het voorhoofdshaar.

'Heb je al een glas port gedronken?' vroeg hij, peuterend in het kurkje.

'Nee hoor,' zei ze, hoofdje schuddend, met een rilling van afkeer.

‘Hou j’r dan werkelijk niet van?’
‘Nee... God nee... ’k Vind dat goed net een drankje... Gaat ’t?’
‘Ja-wel,’ zei hij, kurkje uitwippend: ‘weet je wel dat ’t kwart over tien is, Corrie? Zou je niet naar bed gaan?’
‘Ja ’k ga dadelijk... Wil u heelemaal zwarte koffie?’
‘Och eigenlijk wil ik geen koffie.’
‘’t Water kookt al.’
‘O kookt ’t water al?’
‘Ja ’t water kookt.’
‘Wil ik je soms even komen helpen?’
‘Helpen? Nee, die is goed! ’n Heer koffie zetten...! Nee, zoo erg is ’t met ma niet... Ze zal er nu wel mee klaar zijn... ’k Zal is gaan kijken... ’k Ben in ’n wip terug.’
De loshangende haren wuifden haar achterna, lichtelijk dansend op de roode blouse.
In ’t keukentje hoorde hij haar scharrelen met den ketel.

SORRIE

Avonturen van Lou, Sorrie en Samuel Falkland op een gloeienden zomernamiddag.

‘Heeft-ie geen streken?’

‘O hè nee, meneer.’

‘Is-die niet schichtig?’

‘O hè nee.’

‘Bijt-ie-niet?’

‘O hè nee.’

‘Hoe heet-ie?’

‘Sorrie.’

‘Nou Lou, dan maar instappen.’

De staljongen laat de teugels los, ik roep: ‘Allee! Allee-ee! Huup!’, en Sorrie begint werkelijk te lopen.

‘Pas op voor ’t hoek-ie!’, roept Lou.

‘Ja,’ zeg ik gepiqueerd. Netjes neem ik m’n draai, stuur links langs ’n groentenwagen, die op den weg stilstaat. Hé! Hee! Hee!

De voorbijgangers wijken angstig opzij - en zoo waar Sorrie is in draf.

Dit alles vereischt eenige opheldering. Weet dan dat Lou en ik op 'n akelig heeten achternamiddag op 't denkbeeld komen om een paar uurtjes te 'toeren', maar zonder koetsier. Het is onplezierig om altijd tegen den glimmenden rug van 'n voerman aan te kijken. Je ziet niks van de natuur, je voelt je niet zelfstandig, je bent overgeleverd aan de willekeur en de slaperigheid van een derde: Kortom, er zijn van die momenten in je leven, waarin je mannelijkheid in contact komt met de kindermid op den bok. We huren dus een panier zonder koetsier. Als je een paar maal zelf gemend hebt, krijg je verstand van paarden, kun je een behoorlijk gesprek voeren met de stalknechts van 'n circus en je beter onderhouden met de tramkoetsiers.

Voor alle zekerheid geven we den stalbaas formeele instructies. Het paard mag niet schrikachtig zijn, niet bang voor schieten, schreeuwen, gegil van een locomotief etc.

Om twee uur komt de panier voor en maken we kennis, als boven, met den klepper dien we voor 't eerst zelf zullen mennen. Van ouderdom van paarden heb ik niet 't minst verstand. Maar Sorrie zouden we onder menschen, onder ons, iemand op leeftijd noemen. De knokels van z'n achterpooten steken als bruine wiggen uit den ribbenrug. Sorrie is schrikkelijk mager. Hij zou niet magerder kunnen zijn. Hij is wonderlijk mager. 'Mager maar taai, meneer, net als de hanen.'

Sorrie is in draf. De bewoners van 't dorp kijken ons na, tikken an d'r pet. Je krijgt een welbehagelijk gevoel over je, als je zit in je eigen rijtuig met de zweep rechtop naast je en door de dorpelingen gegroet wordt. Minstens kon je zoo burgemeester zijn. Sorrie klotst rustig voort. Er ligt iets statigs over z'n botjes.

'Morgen.'

'Morgen.'

We rijden den pastoor voorbij, die bij de kerk een sigaar rookt. Hij kijkt ons ook na en ik laat Sorrie steviger loopen, om den pastoor te doen zien, dat ik 't wàt goed kan.

Wie beweert dat sturen moeilijk is, spreekt een pertinente onwaarheid. Bij Sorrie althans, heb je maar te roepen: 'Allee! Allee!', wat an de leidsels te trekken en met 'n bevalligen schok, rukt-ie de

panier 'n eind harder vooruit. De zweep kun je gevoegelijk laten rusten. Daar heeft-ie maling an. Die kent-ie blijkbaar zoo lang en zoo goed dat-ie er geen notitie meer van neemt. Ook hoeft je niet met bedoeling te sturen. Er is maar één weg en Sorrie houdt precies 't midden. Je kunt er gewoon 'n dutje bij doen.

Als je 't eerst half uur stuurt, denk je natuurlijk dat je leven er van afhangt, vin-je jezelf 'n Piet. Je wijkt een minuut te vroeg uit voor 'n kinderwagentje en bij elke kromming zit je mathematisch aan de leidsels te peueren. Langzaam zakt dat en vooral als je een paar maal prachtig 'gekeerd' hebt, begin je je net zoo op de gemak te voelen als Carré met z'n tien Trakkener hengsten. Zelfs over twee sterke glooiingen van den weg trok Sorrie den wagen met zeker gemak voort. De stalbaas heeft gelijk, 't beest is niet schoon, maar sterk. Na anderhalf uur zijn we in IJmuiden. Voor het hotel Willem Barentsz stop ik met statie, neem Sorrie bij z'n hoofdstel, héél voorzichtig - eens heeft een paard voor 'n sleeperswagen me willen bijten, toen ik 'm streelen wou; zoo iets blijft je bij - en roep den eigenaar.

'Kan mijn paard hier even gestald worden?'

'Jawel mijnheer.'

'Wat kost dat?'

'Vijf en twintig cent.'

Lou en ik helpen den man Sorrie uitspannen.

Lou wriemelt angstig raar. 'Maak in Godsnaam zooveel gespen niet los,' roep ik benauwd. 't Is toch heel gemakkelijk om 't los te maken, maar strakjes weet je niet hóe de boel weer moet zitten. Zoo. Sorrie wandelt den stal in. Lou en ik achteraan om toe te kijken, dat ons paard goed verzorgd wordt. Nu Sorrie in négligé staat, is hij niet erg appetijtelijk. Overal waar tuig gezeten heeft, zijn kale witte plekken en bij z'n oor is 'n open wond van 't schrijnen.

Toch begint ons paard met groote opgewektheid van de ruif te vreten. Aan eetlust schijnt 't hem niet te mankeeren. We bekijken de sluiswerken. Lou en ik, wandelen een klein eind naar de vluchthaven, drinken een glas bier, gaan terug naar de stal. De bediende spant 't paard voor den wagen, Lou maakt ook 'n paar gespen vast, die hij zeker weet dat zoo gezeten hebben, maar die de knecht weer veranderen moet en we gaan terug. Volgens afspraak stuurt Lou. Ieder de helft van den weg. Het spreekt van zelf dat ik honderd aan-

merkingen maak. Ik heb ondervinding, Lou weet 'r niks van. Werkelijk begint Sorrie te slabakken.

'Wat stuur jij slecht!' zeg ik kregelig.

Het is snikheet en 'k wor slaperig.

't Gaat best,' zegt Lou.

'Niet zoo slaan.'

Sorrie klotst nu nog langzamer dan 'n paard voor 'n Rotterdamschen tramwagen.

'Hij 's lui van 't eten,' zegt Lou.

'Allee! Hoep! Allee!'

Over den heeten weg sukkelen we op een chagrijnig drafje Lou, Sorrie en ik. We komen boeren voorbij, die met stomme gezichten uitwijken en grinniken. 'Wil je 'n mes hebben?' roept 'r een.

'Allee! Allee!'

'Uitwijken voor de hondenkar! Rechts! Nog meer! Pas op voor de boomen!'

'Hou toch je mond!'

'Je kunt heelemaal niet met 't beest omgaan! Hij staat haast still!'

'Allee! Huup!'

Als Sorrie de brug van de stoomtram over is, gaat-ie nog langzamer loopen.

'Stuur dan toch beter!' roep ik nijdig.

't Beest is lui,' herhaalt Lou wijsgeerig.

Op eens staat Sorrie stil.

'Wat voer je uit?'

'Hij wil niet verder.'

'Geef mij de leidsels maar!'

'O! Jij kan 't natuurlijk beter.'

'Dát zullen we zien.'

Met de noodige pedanterie neem ik de leidsels, leg de zweep er over en Sorrie die de meesterhand voelt, schokt er goedig van door.

'Zie je,' zeg ik, met kleine, dichtgeknepen oogjes vanwege de zon die me precies in 't gezicht schijnt.

'Wacht maar,' zegt Lou en nog heeft hij 't niet gezegd of Sorrie blijft staan.

'Alle! Hoep! Allee!'

Ik sla er op los, Sorrie kijkt om, doet een paar passen en staat weer.

Lou springt uit het rijtuig en gedachtig aan zekere natuurweten-

schappelijke dingen begint hij bij 't paard te fluiten. 'Dat zal 'm hinderen,' zegt hij.

'Onzin,' roep ik, warm en nijdig. 'Allee! Vooruit! Allee!'

Weer komt een boer voorbij.

'Dat paard is maar magertjes! Wil je 'n mes hebben?' grinnikte hij.

'Stik!' roep ik en Lou roept wat anders.

't Beest is op,' zegt Lou eindelijk.

'Da's wat moois! Nog een uur rijden! Allee! Hoep! Allee!'

Lou neemt Sorrie bij het gebit en blijft er naast lopen. Dit helpt ten minste iets. Stapvoets trekt 't paard den panier voort.

Maar zoodra laat Lou hem niet los, of hij blijft kalmpjes kijken, ongevoelig voor lieve woordjes, streelen, slaag. Hij wil niet meer, hij kan niet meer.

't Is over halfzes. Het eten staat thuis koud te worden en er is geen sterveling op den weg te zien.

Lou trekt Sorrie voort, ik met de zweep over mijn schouder duw de panier van achter. Want we zijn op de eerste glooiing van den weg en Lou kan Sorrie niet alleen naar boven hijschen. De zon brandt vriendelijk op ons neer, op Lou, op Sorrie en mij.

Het is niet bepaald aangenaam een wagen en een paard voort te duwen over een kokendheeten weg. Als ik een paar maal het paard met de zweep aanzet, schreeuwt Lou dat ik hem raak en Sorrie neemt er geen notitie van.

Zoo komen we om half zeven in het dorp, Lou het paard voorttrekkend, dat op z'n pooten waggelt, ik, achteraan duwend.

Bij den stal kijkt Sorrie ons met z'n bloederige oogen vreemd aan. Wij zijn de eerste passagiers die hem getrokken hebben.

KIND

'Hoe heet je?'

'...'

'Nou-ou?'

'... Mientje...'

'Zóó. Heet jij Mientje? Nou, da's knap van je. En hoe oud ben je?'

‘...’

‘Hoe oud ben je?’

‘Zes jaar.’

‘Zoo, knappe meid. Ben jij zes jaar. Wi’k je je manteltje uittrekke? O, wat is de voering kapot. En nou je hoedje af, hè...? En ga jij daar nou is zitte. Dan ben je ’n knappe meid, hè...?’

’t Kind smalbleek, met kringetjes onder de zwarte oogen, wiebelde verlegen met ’t eene voetje tegen den leunstoel. Terwijl dekte mevrouw de tafel en praatte met ’r.

‘Hou je van gehak, met aardappeltjes, hè?’

‘...’

‘Nou, niet zoo verlegen zijn. Ben je je tong kwijt? Hou je van gehak met aardappeltjes?’

‘... Ja-a.’

‘... En van worteltjes?’

‘... Ja-a.’

‘Ja, mevrouw. Je moet altijd met twee woorden spreke, hoor?’

‘... Ja, mevrouw.’

‘... Enne, hou je ook van gestoofde peertjes?’

‘Ja, mevrouw.’

‘Nou, dat krijg je àllemaal vanmiddag, hoor?’

Blij-verlegen keek Mientje naar ’t tafelzilver, angstig voor de deftige dame in d’r mooie japon.

‘En dan maggie na den-eten ’n prenteboekie kijke, he?’

‘Ja-a, mevrouw.’

Met ’n zilveren lepel in de hand, steunde mevrouw op de tafel, nam ’t kind, vriendelijk-glimlachend, toch met ’n gevoel van viesheid op. ’t Gelijkgeknipte vaalblonde haar was door ’n kammetje geschoven, flapte om ’t hoekig, smalbleek gezichtje. ’t Jurkje was oud, te groot, gemaakt van ’n afgedragen japon. De laarsjes waren kapot, met loshangende veters.

Wat ’n vervuild kind - Jammer voor ’t schaap - Nou, maar die vrouw Effers viel ’r tege - As je arrem was kon-je pròper zijn - De voering van ’t manteltje hing ’r bij - En zóó’n jurkie - God, wat è schande om ’n kind zoo te laten loope - met zulleke vetvlakke - en zulleke vuile handjes - heelemaal zoo groezelig - Je hoefde niet eens te vrage hoe ’t ondergoed ’r uit zag.

‘Veeg je neus-ie is, Mientje.’

'Ja-a...'

'Heb je geen zakdoekie?'

'Nee-ee.'

'Nee, mevrouw.'

'Nee, mevrouw.'

'Zoo. Goed snuite. Knàppe meid. En ga nou is mee naar de keuke dan kan je je handjes wassche, he?'

'Ja, mevrouw.'

In de keuken, waar 't gehakt te pruttelen stond, liet ze 't kind op 'n stoof klimmen, gaf 'r de pot met groene zeep en 'n vuilen handdoek van meneer.

Zelf droogde ze de magere vingertjes.

'En nou netjes je nageltjes uithale in de gang, hé? Nee, niet in de keuke, da's vies bij 't ete, niewaar, Mien. Wij zulle 't wel vinde met elkaar, hé?'

't Kind zat weer in den leunstoel, schuw kijkend naar mevrouw, die de tafel verder dekte en al het goed, het olie-en-azijnstel, de messen-leggers, de tafelmatjes, de glazen, de kaasstolp - uit de met witte kastranden belegde kast kreeg en voor drie personen dekte .

'Hóór je...? Hóór je de sleutel in 't slot...? Da's nou meneer... Netjes goeien middag zegge, hoor?'

'Dag Sophie.'

'Dag man... Dá's 't kind.'

'Is dàt 't kind van vrouw Effers?'

'Ja, Mientje heet ze.'

'Dàg Mientje. Wel, dàg Mientje... Wel, wel wat 'n groote meid.'

'Elle n'est pas jolie,' - zei-ie na 'n korte inspectie.

'Elle est gentille,' meende mevrouw.

'C'est une enfant malade.'

'Mais non.'

'Mais oui.'

'Non, tu te trompes. C'est une enfant négligée.'

'En tout cas, elle n'est pas jolie,' - hield-ie vol.

't Kind witjes-verlegen bij 't vreemde gesprek, waarbij mevrouw en meneer haar telkens aankeken, begon te glimlachen tegen 't gaslicht in.

'En kan ze al leze?'

'...'

‘Nou, moet je meneer niet antwoorde?’

‘... Nee-èè...’

‘Zoo-zoo. Kom vrouw, vlug opdoen.’

‘Heb je al gebitterd?’

‘Ja, buiten. En hoeveel zussies en broertjes heb-je, Mientje?’

‘Zeve.’

‘Zeven, mijnheer,’ - verbeterde mevrouw.

‘Zeve, meneer.’

‘En hóu je van je vader en moeder?’

‘D’r vader is toch dood, heb ik je van-morgen gezegd, Piet.’

‘O ja... En hou je van je moe, Mien?’

‘Ja, mijneer.’

‘En hebbie honger?’

‘Ja, mijneer.’

Mevrouw bracht ’t eten binnen. Eerst ’t gehakt in een bruin-vette saus, - dan de gesloten schotel met aardappelen, dan de gesloten schotel met worteltjes.

‘Zoo, Mien, nou mag jij daar zitten... Knoop jij d’r servet is om, Piet.’

Meneer deelde. Mevrouw brokte ’t gehakt voor ’t kind, schepte aardappelen en worteltjes op. Spitsbleekjes onder de lamp met verlegen-schichtige oogjes zat Mientje voor d’r bord, hield d’r vork vlak bij de tanden vast en begon te eten.

Maar mevrouw zei dat ze wachten moest tot iedereen begon en knikte haar toe. - En dan geen hééle aardappele op je vorrek neme. - Zie je, zóó moet je ze breke. - Aardappele afbijte doen geen fatsoenlijke meissies. - En dan goed dicht bij ’t bord zitten en geen saus morse... En je mond toehoue. - Niet met ’n ope mond ete. - Anders zien de mense alles wat je eet. - En dat doen geen fatsoenlijke meissies. - Meneer, vrindelijk-glimlachend, zei ook ’r enkelen keer wat. - Dat ze d’r vorrik hooger moest houe bij ’t heft. - Kijk zóó-ò. - En niet de aardappele fijn make. - Anders groeide ze niet. - Kindere die aardappele fijn maakte op d’r bord bleve altijd klein, niewaar, vrouw? - En niet zooveel water drinke. - Dan stolde ’t vet in de maag. - Nóú at ze netjes. - Nee ze hoefde niet zoo verlege te zijn. - En dan weer in ’t Fransch tot z’n vrouw:

‘Non, elle n’est pas jolie.’

‘Elle n’est pas jolie, non - mais j’ai pitié d’elle.’

‘Elle est mal-soignée. Il faudra bien la peigner.’

‘Tu crois?’

‘Evidement. Faut pas la coucher comme-cà. Faut la peigner’ - en dan verder in ’t Hollandsch, omdat-ie ’t Fransche woord niet vinden kon: ‘...faut la peigner... ze krioelt ...elle krioelt... Daar moet je voorzichtig mee zijn...’

‘Tu crois qu’elles a des... qu’elle a des... des... des... Wa’s beestjes?’

‘Puces - geloof ’k - Oui, oui - c’est une enfant mal soignée.’ Zachtjes glimlachend van verlegenheid, beet Mientje van ’n aardappel - Watte ze van d’r zeie - Wat komiek as ze zoo over je prate - En watte gezellige tafel - En wat pràchtige vorrek - Enne watte portie vleesch - Maar trek had ze niet. Ze werd zo warrem en akelig - Nou-maar, niks zegge - Anders werde ze kwaad.

Mevrouw keek ’r meelijdend an, boos op vrouw Effers, die d’r kinderen zoo verwaarloosde.

‘Heb je geen trek meer, kindlief?’

‘Nee-ee, mevrouw.’

‘Scheelt ’r wat an, dat je zoo bleek ziet?’

Half-huilerig, bang om ’t te zeggen, zei ze dat ze errege kramp had.

‘Wil je ève weg?’

‘Ja-a, mevrouw.’

Mevrouw nam haar mee naar achter, kwam alleen terug. Meneer kwam los.

‘Hè-jakkus wat ’n àkelig kind!’

‘Nou - zóó èrrig is ’t niet.’

‘k Heb nóu al ’n tegenzin in d’r.’

‘Hè, wat ’n overdrijving!’

‘Overdrijving of niet, dàt kind wil ’k niet in me huis.’

‘Nou goed, dàt niet... ’t Is anders ’n arrem schaap en je zou is zien hoe ze opknapte, als ze goed eten kreeg èn goed gewasschen werd èn goed angekleed.’

‘Nee. ’k Vind ’t ’n àkelig kind. Met jouw onzinnige ideeën ook!’

‘Wá’s ònzinnig?’

‘Om zoo’n vreemd kind in je huis te hale!’

‘Héb ik d’r dan voor góéd in huis gehaald? ’k Heb an d’r moeder gezegd dat-we ’t kind eerst wille zien en dat ze van avond moet terugkomme.’

'Nou, da's maar góéd ook. Laat 't nou maar bij die eene proef blijve.'
 'Hè, wat ben je onaardig!
 'Dat kind heeft me m'n eten tegen gemaakt en maak me nou niet uit m'n humeur er bij!
 'Uit je humeur 'r bij? Je moet je gezicht maar is in den spiegel zien! Onplezierig mensch!
 'Wat drommel heb je ook zulke kinderen in huis te hale!
 'Wist ik 't vooruit?'
 'Wat huil je nou? Is d'r nou reden om te huile! Toe, verstoor 't eten nou niet verder. Pas op, als dat kind binnenkomt. Waarom huil je nou, Sophie?'
 'La-me met rust...'
 'Kom nou...'
 'Als we zellef 'n kind hadde zou 'k 't niet wille...'
 'Kom nou gekkin...'
 'Zéven jaar getrouwd en geen kind...'
 'Nou-nou-nou...! 'k Heb 'r toch niks tege da-je 'n kind aanneemt.
 - Maar dàt kind niet. - Dadelijk toen-'k binnenkwam von 'k 'r àkelig én vuil. - Je moet 'n móói meisje uitzoeken. - Niet zóó een. - Nou - Nou. - Krijg 'k 'n zoen?'
 Mientje kwam weer binnen, magertjes en wit. Meneer knoopte d'r servet nog eens om en ze at verder met kleine hapjes, kieskauwend, ziekelijk bij 't matte lamplicht. D'r handje, geklemd om de zilveren vork, pikte de brokjes gehakt op. De rest liet ze liggen.
 'Enne nou wat gestoofde peertjes, Mientje?'
 'Alsjeblief.'
 'Alsjeblief, mevrouw.'
 'Alsjeblief, mevrouw,' herhaalde 't kind.
 'Enne 'n beetje saus van de peertjes?'
 'Alsjeblief, mevrouw.'
 'En nou moet je je vorrek hóógerop houe, hoor je?'
 'Ja, mevrouw.'
 'Non - une autre enfant - pas celle-là,' zei meneer.
 'Goed, Piet' - zei mevrouw.

DE PANG

In de kamer zaten ze met d'r zessen.

En zoowat gelijk knipperden de twaalf oogleden.

U begrijpt de verhouding van 6 tot 12.

De oogleden knipperden, knipperden als nerveuse kuifjes, trilden als graspluizen bij Noord-Oostenwind, bibberden krampachtig, leien, zich een wijle smachtend te ruste, becancaneerden opnieuw de vleeschelijke verschrikking die wij ook wel verschrikking des vleezes zouden kunnen heeten.

Tante Rebecca hield hare oogjens gesloten in het papprig gehevel der bleek-bolle wangen. Ze kneep ze met kracht, nauwliks een kier latend waardoor het licht naar binnen mocht sluipen. Ze lei verscholen in den ouwen leunstoel, de vingers in de versleten trijp gewroet. Ze kneep ook hare lippen solide tezaam, dat de velrimpels om den mond strakten, allemaal scherpe sneedjes, die naar den neus zig-zagden en het wangenpap leken te doorstriemen.

Tante Door, achter den leunstoel, keek alsof ze ver in de zee 'n geelvlammende zon zag ondergaan en het bijten der lichtstralen niet kon verdragen. Heel haar spichtig ouwe-vrouwe-snuitje liep te hoop om den mageren neus. D'r oogen liepen naar den neus, d'r koonen dribbelden naar den neus, de kin heup-sjokte naar den neus. Haar gelaat geelk een relletje van kakelende menschen met een expliseerenden meneer in het midden. Die meneer was de neus. En alsof die meneer 'n verhaal deed van vermoorde dienstmeisje en inbraak bij nacht, knipperden de oogen van pure ontzetting. Maar met dat al, dee héél haar snuitje alsof er 'n gemeen-stekende ondergaande zon in de buurt was.

Serre, bij de kachel, verdroeg de historie anders. Die zat te lach-schuddebuiken, dat de tafel meê-schuddebuikte en de glazen zachtjes over 't tafelzeil schoven. Ze lachte en knipperde. Ze knipperde minstens zoo sterk als Rebecca en Door, ze knipperde met dikke oogleden in 'n klein sproetengelaat, waarop 't poneyhaar van de weromstuit danste als een losgespannen tullen gordijntje wen wind blijft te puffen. Ze knipperde stevig, doch hield de hand boven de brauwen, kláár om het handdeksel neêr te flappen as 'r 'n ongeluk gebeurde.

Oom Bennie, diep-terug geleund in den anderen leunstoel, had

z'n pijp in de hand, keek met één bibberend, schokjes-spuwend oog. 't Tweede hield-ie gesloten zóó plat en gewrongen, dat 't ooglid als 'n verdord erwtepelletje verpropt lei. 't Gaf 'n algemeene rimpel-trekking in z'n gelaat. De linker wang builde angstig op, de rechter mondhoek trok zurig omlaag in de bruine stoppels van z'n weekbaard.

Oom Jozef, klein week mannetje, met 'n aanvettend hangbuikje, 'n schommelenden gouden horlogeketting, 'n stel bleeke, weeke handen met véél zware gouden ringen, neeg eveneens achterwaarts. Z'n oogranden waren rood en ontstoken, leken rooder, ontstokener achter het vet-glimmend gouden lorgnetje. Oom Jozef knipperde langzaam, knipperend als iemand die wel wéét dat z'n oogen beveiligd zijn voor spattingen en ontploffingen, maar toch voor àlle zekerheid èn gesuggereerd door zooveel geknipper rondomme, de knipper-spielen in gereedheid houdt om de blinden er voor te doen als 't buitensporig wordt.

De laatste - Sam - een plus vijf is zes - trachtte z'n geknipper te beheerschen, was de oorzaak, de heroische oorzaak van het geknipper. De schaar in z'n hand wurmde voorzichtig tusschen de ijzerdraadjes, bang om mis te steken. Hij peurde met onsekre hardnekkigheid, wrikte van links naar rechts, tammetjes morrelend zonder positief het samenstel van ijzer, kurk, glas te beschadigen. Kraste er evenwel iets aan de schaar of aan het ijzerdraad dan week-ie achteruit en z'n oogen knipperden met beheersching. En omdat het gruwelijk warm was, mogelijk ook om de inspanning van het forceeren, zweette z'n kamerflets gelaat met het rullig zwart snorretje, glansden er melkige pareltjes op z'n voorhoofd in het tamgele licht der lamp.

Er was stilte en geknipper.

Toen zeide Sam, en z'n oogleden trilden als zenuwachtigen vlindervleugels:

'... Goed da'k 'r geen dàgwerk an heb...'

'... Nou nee,' zei oom Jozef het wakkelend lorgnet recht duwend.

'Hou in gòsnaam je mond!' riep tante Rebecca angstig.

't Was geen gekkigheid. As 't spròng, kon je ongelukken beleven.

'Ach wáás!' schreeuwde oom Bennie, even z'n tweede oog openkleppend, nou Sam niet stàk: 'hoogstens geeft 't 'n pàng...'

'n Pàng?' lijsde Serre d'r poney-haar weg-zwiepend - wàrrem as ze

was van de lach - 't geeft méér as 'n pàng! As-die losschiet kan d'r 'n slag van belang van komme...!

'Hou je hoof wèg,' waarschuwde tante Door: 'Sam hou je hoof weg! Zoo'n kurrek het 'n kràch...!'

'Ach!' riep oom Bennie geërgerd: 'Niks as 'n pàng! Je mot 't mijn leere! 'n Kógelflesschie - anders niks niemendal...!'

'Hij met z'n pàng,' redeneerde tante Rebecca: 'Alsof 'n pàng van 'n kurrek...'

'Stil dan!' riep tante Door, weer schuw uitwijkend. Sam's schaar krielde langs de ijzerdraadjes.

En alle oogleden knipperden als straks, knipperden benauwd, knipperden schichtig.

Bij de lamp buikte rustig de flesch - de flesch Champagne. Oom Jozef had 'r gewonnen. D'r was 'n liefdadigheidsbazaar geweest met veel naaiwerkjes, antimacassars, shawls, flesschies odeur, dosies zeep, portemonnaies, pràchtbanden ('n pràcht van 'n gouwe en roodpluche banden!) kissies sigaren, kooschere koek, bons voor photographieën, bons voor 'n héél heerekostuum, kindervagens, poppen, horloges (nikkel en zilver), èn 'n kolossale étalage wijn van 'n liefdadigen wijnhandelaar die restantjes overhad. Oom Jozef, die - je kon 't wel an z'n gouden horlogeketting, gouden ringen, gouden lorgnet zien - z'n heele leven bemazzelt was bij wat-ie anraakte, had voor z'n lot van vijf-en-twintig centen 'n kostelijke flesch Champagne getrokken. 'n Half jaar had de flesch in de kast gelegen op de ònderste plank bij de trommel met boterkoek en de gemberbolussen, en nou dat tante Rebecca, z'n vrouw, jarig was èn ze gezamenlijk een zotte bui beleefden (in gewone verjaarsomstandigheden doe je 't nòg niet), zouden ze de flesch knappen. De waterglazen stonden gereed - welk rechtschaffen huishouen heeft kelken? -, de menschen zaten gereed: kwam de moeilijkheid om de kurk, die zoo baldadig met ijzer en touw vastgemetseld zat, zonder schade voor meubilair en gezondheid te verwijderen. Er werd dus niet om een bagatel geknipped. D'r liepen heele verhalen van flesschen die gebarsten waren - van scherven, die ze in d'r oogen gekregen hadden - van kurken, die as kogels tegen je gezicht vlogen - van schuim, dat tot an de zoldering spoot... Je most 't verstaan. Je most 't met aandacht doen. En Sam - die zoo geschreeuwd had dat hij 't kon, dat hij 't dikkels gelapt had - scharrelde zoo raar met

tante Rebecca's botte schaar, die voor alles en nòg wat diende: voor hemmetjes knippen, voor 't afknensen van bot-vinnen in den bot tijd, voor de kous van de lamp, voor 't opensteken van oom Jozef's sigarenkistjes, voor 't vloerzeil, enz., dat je met je oogen knippen most of je wou of niet.

'As je 'm zóó houdt, hak-ie jezelf in je vingers,' maande oome Bennie, blikkend met 't half-open oogje.

'Laat mijn nou begaan!' zei Sam kregel: 'zóó mot 't.'

'Jou late begaan,' zeurde tante Door zurig: 't kost mijn me karpet.'

'Snij dan eerst de touwetjes door - ézel,' riep Serre lacherig: 'hij zit an de touwetjes en niet an de ijzers.'

'Hij zit an de ijzers!' schreeuwde Sam, en ineens nijdig rukkend, knapte-die één van de ijzerdraadjes.

Het knapte. Het ijzerdraadje knapte en 't knapte dóór, als de knettering van een bliksemstraal vlak in de buurt, in de hoofden van Serre, Bennie, Jozef, Rebecca en Doortje. De oogleden knipperden asof 't nou kòmmen zou - de pàng - de harde, knokkende pàng.

Maar Sam, nou plots leuwerig-moedig, over 't paard getild door 't breken des éenen draads, stopte grimmig de flesch tusschen z'n knieën, en met het geweld van 'n smid dreef-ie de schaar in de twééde voeg. Het knipperde kort. De schaarpunt brak met 'n nijdig tikje.

'Paatsch!' zei oom Bennie.

'Nou vrààg 'k,' zei tante Rebecca: 'nou vraag 'k waarom ze zoo'n kurrek 'r op mètsele? Wat heid 't van noodig? Da's niks as moed-wil.'

'En as ze 't niet doen,' betoogde oom Jozef, z'n gouden lorgnet bewrijvend, nou Sam effen ophield: 'weet jij hoe die sappe werke? Die werke as de waterleiding zoo errig... Je kan me daar de waterleiding met 'n prop papier sluite, och!'

Sam zette wederom 't gebroken schaareind achter 't ijzer. Maar tante Rebecca werd kwaad!

'D'r komme ongelukke van! D'r gebeure ongelukke! Hou in gods-naam op! Je mot geen geweld gebruike as je 't niet verstaat!'

'En wiè zeit dat 'k 't niet versta!' stoof Sam op: 'd'r komme juist ongelukke van as je 'm zóó in de kast terugzet.'

'Laat mijn 't dan is probeere,' zei oom Bennie.

'Je blijft 'r afl!' viel tante Door uit: 'je komt 'r niet an!'

'n Koenscht!' spotte oom Bennie: 'ja, je zalle champagne drinke, as d'r 'n miräkel an verbonde is! Groote nar, je mot nièt rukke - je mot de ijzers doorsnije.'

'Suscht!' waarschuwde Serre.

De schaar had 'n tweede ijzer losgewrongen. De hals der flesch speerde dreigend als 'n kanons-loop naar de lamp.

'Pas op voor de lamp!'

'Hou de kop na 't raam!'

'Steek 'm buiten 't raam as-die springt.'

'Sam hou je oogen op zij...!'

De stemmen warden dooreen en de twaalf oogleden knipperden thans zóó wild bij elke fleschbeweging, alsof 'n geheimzinnige onbekende de stormmaat sloeg. Tante Rebecca was naar den uitersten kamerhoek bij de kast uitgeweken, tante Door, bij 't raam, speelde schuilei achter 't hanggordijn, Serre lach-giegelde om de vreeselijke ver-schteering¹) - alleen de mannen bleven stoelvast, doch knipperden bij elken onnoozelen schamp-lach der in 't licht poezelig-glanzende, grinnekende flesch.

'Ga nou toch in de gang!' soebatte tante Rebecca: 't geeft 'n slägen en 't spuit zoo vreeselijk.'

'Stil dan!' riep Sam.

Netjes beitelde-die de touwtjes door, keek trillend-knipperend naar de kurk, die 'r nou wel uitbàrsten most.

'Nou krijg je de pàng!' zei oom Bennie benard.

'Jozef kom van de flesch weg!', snerpte tante Rebecca.

'Bennie, ga achteruit! - Mot je 'n scherf in je ooge krije, mot je spotte met je gezondheid!'

'Suscht!'

'Doe 't buiten 't raam! Hou 'm buiten 't raam...!'

Zachtjes bewreven Sam's duimen de kurk, verlegen-slap duwend. En heel pafjes, kwallend als 'n slak die onraad speurt, rees de kurk uit het vocht ter wereld.

Tante Rebecca hield de vingertoppen in de behaarde ooren - tante Door plakte de handvlakken vóór d'r lellen en de oogen potdicht - Serre bukte voor alle zekerheid uit 't raam.

Komiekig-stil, als 'n rookwolkje uit bedaarde lippentuit, tipte de kurk van de flesch, zonder geweld, zonder slag. Uit den hals kwam zelfs geen timiede schuimspetje.

‘Goddank - geen pàng!’ zei oom Bennie.
Het schrale vocht klukte in de waterglazen.

¹⁾ Verstoring.

WEES

Geheel toevallig maakte ik met hen kennis, een ouden grootvader, een oude grootmoeder, een tante, het kind.

Hun geschiedenis - in zoover die op het kind betrekking heeft, is eenvoudig.

De oude had twee dochters, de een onderwijzeres, de andere winkeljuffrouw. De winkeljuffrouw kwam niet meer thuis. Zij was zooals men dat noemt verleid, kreeg een kind - schaamde zich voor haar ouders. De vader, stug van aard, verbood zijn vrouw en de andere dochter de verleide op te zoeken. Wat zij tòch deden, maar heel stil. De verleider ging failliet, erger: vluchtte naar Amerika. Hij had heel gemeene dingen gedaan, gezwendeld, menschen opgelicht. Toen 't gebeurde lag de winkeljuffrouw ziek. Op haar ziekbed kreeg ze een brief, klaagde niet, stierf langzaam. Er was niets aan te doen. Ze stierf op de huurkamer, niet bij haar ouders thuis. Maar làng voor het sterfbed waren ze met elkaar verzoend en het kind van acht maanden werd door de grootouders opgevoed.

In het rustig huishouden der drie groote menschen gaf dat een geweldige verandering. De kinderkleertjes - kinderdingetjes - kinderieg - maakten het huis jonger, vriendelijker dan in jaren geweest. Het kind groeide, lief blond meisje met kort geknipt kroes - werd vier jaar. De grootvader was er dol mee, de grootmoeder speelde den heelen dag -, de onderwijzeres was al begonnen het A-B-C te leeren.

Op een avond maakte ik kennis.

De grootvader zat over me, een rond energiek gelaat met witten baard, witten snor, wit haar. Een mooie kop. De grootmoeder, kleiner, jonger, hield het kind op schoot. Er werd gesproken over ditjes, datjes, koffie gedronken.

Na een poos kwam grootmoeder los, vertelde de korte tragedie der

gestorven dochter. Ik knikte. Al dergelijke smarten lijken op elkan-
der. Huis aan huis is grooter of kleiner leed - en teltens weer doet
het aan als iets nieuws, iets van gróóter smart dan vroeger-meege-
maakte, ondergane dingen. Elk leeft zoo in een sfeer van herinne-
ring. Van zelf zei ik zoo, zonder er nadruk op te leggen:

‘En de vader...? Hóórt u nog wel eens wat van hem?’

‘Ach, de v́ader,’ zei de moeder, minachtend de schouders schok-
kend: ‘de vader! Is me dat ’n v́ader!’

Maar de dochter sprak met eenig medelijden:

‘Nou! Nou...! Is die niet altijd goed voor Co geweest...? Heeft-ie
haar niet uit Amerika geschreven, nog wel twéemaal...!’

‘En wat zou dat?’, zei de moeder grof: ‘had ie soms willen hebben
dat ze ’m met d’r kind was achterna geloopen?’

‘Dat zèg ik niet,’ zei de dochter: ‘ik zeg alleen maar dat ie niet slecht
voor haar is geweest... Als ie niet zoo opgejaagd was geworden door
z’n schuldeisers, had-ie haar getróúwd... Je mot de dingen aan twéé
kanten bezien...’

‘Trek maar de partij voor dien oplichter, die je zuster in ’t ongeluk
heeft gestort!’, snauwde de moeder: ‘zoo’n dóór en dóór fatsoenlijke
meid... ’t Is me ’n v́ader...! Als ze ’m te pakken krijgen, gaat ie
de gevangenis in... En als ze ’m niet te pakken krijgen, mag die
nooit meer in Holland terug kommen. God zij dank dat ’t kind
ónzen naam heeft...’

Zoo spraken ze in de kleine, vrindelijk gemeubelde voorkamer.
De vader zweeg. Met de vingers gestrengeld over den buik, keek hij
naar de lamp, schokte recht, toen de dochter aan het verdedigen
bleef, nam z’n endje sigaar, streek ’n lucifer af. Ik bracht het gesprek
op wat anders. Het werd pijnlijk.

‘Kom eens bij me zitten, Co,’ - ze heette naar haar moeder -, zei ik
en dat leidde de aandacht naar het kind, dat éérst verlegen, heel
gauw intiem werd.

Het was een lief, frisch meisje, met groote zwarte oogen, randjes
van teere zwakte er onder. Het haar, kort geknipt, deed haar op een
tenger jongetje gelijken.

‘Laat meneer nou is hooren, hoe mooi je lezen kan,’ zei groot-
moeder: ‘en laat meneer je móóie prentenboeken is zien.’

Het kind wipte af van mijn knie, liep de gang in, kwam terug met
een stapel prentenboeken.

Glans van gróóte liefde voor het kind was in de kamer.

De grootvader keek glimlachend, kinderlijk-zacht, naar het vuil wijsvingertje, dat de prenten aanwees.

De grootmoeder knikte, keek naar het prentenboek met zijn helgekleurde leeuwen, tijgers, papegaaien.

De onderwijzeres boog over het tafelzeil, volgend het wrijvend bewegen van den dunnen kleinen kindervinger.

Er werd nu alleen gedacht aan de prentenboeken, geluisterd naar 't lichte kindergeluid.

Ze zat op mijn knie, praatte, babbelde, lei uit...

'...En datte is 'n jònge - enne die jonge het zoveel gepraat...

enne toen kwam zijn opoe enne die zei: jij mag zooveel niet prate...

Enne toen zei die jònge: enne ik praat lèkker wel... En toen zei

opoe: dan mot jij 'n slot op je mond... Zie u? Zeg? Zie-u? Enne

nou loopt-ie met 'n slot op z'n mond, omdat ie ondeugend geweest

is... Enne dat is de poes... enne die het gesnoep van de mellek...

enne die was heet... en toen het ie zich gebrand...'

'Mooi,' zei de onderwijzeres: 'maar nou moet je eens an meneer

laten hooren dat je spellen kan, Co? O, meneer ze kan zoo goed

spellen...'

Op de achterste bladzijde van het prentenboek was een verzameling van heel vette A's, B's, C's -, het geheele alphabet in chocolade letters.

'Wijs nou de E eens aan,' vroeg ik.

Het vingertje betastte zoekend het papier, aarzelend, bleef staan bij een O.

'O, o wat 'n domme meid,' lachte de tante: 'Is dat nou de E?'

Opnieuw zocht het kind. Ze had al spelend een heerlijk, rood

kleurtje gekregen, poogde den weg te vinden in dat gewar van

rare dingen. Grootvader, schoof dichterbij en vrindelijk, hulpvaardig

wees hij met het mondstuk der pijp een E aan.

Nog een ander prentenboek werd opgeslagen en weer klonk het

kinderverhaal door de luisterende kamer: '...Enne datte is Carro

die booze hond die het gestole... enne die mot nou na de gevange-

nis... enne diè daar datte is Bobby die wou is 'n pijp rooke enne

toen het-ie in z'n broek gedaan... Niet tante?'

'Ja,' lachte tante - en terwijl het kind plaatjes bekijken bleef, zei ze zacht:

'Ze heeft toch héélemaal zijn gezicht...'
 'Da's niet voor haar te hopen,' zei de moeder.
 'Precies zijn oogen en zijn neus...'
 'Nou - hou daar nou maar over op,' zei de moeder.
 'Kom je niet eens bij opa,' vleide de oude man: 'Kom eens hier met je prentenboek.'
 Het kind wipte over. Het witte, zilverend baardhaar slierde langs de roode koontjes.
 En weer was de stilte van luistering, waarin het kinderstemmetje en de stem van den grootvader.
 Ze hadden een groote gekleurde prent voor zich.
 'En wie is dátte opa?'
 'Dat is 'n diender.'
 'En die?'
 'Dat is óók 'n diender...'
 'O, lachte het kind hel-op: 'Kijk is... die jonge die is in 't water gevalle... Enne nou springt de hond ook in 't water... Enne wat gaat die hond nou doen...?'
 'Die hond haalt de jongen 'r uit,' expliceerde de oude man.
 'Enne wie haalt de hond 'r uit?' fantaseerde het kind.
 '... De hond... De hond... Die wordt 'r door 'n kat uitgehaald...'
 'Enne de kat?'
 'De kat? Ja zoo kan je wel an 't vragen blijven, malle meid...! De kat die kruipt er zelf uit...'
 Het blad werd omgeslagen. Een nieuw met véél geel, rood, groen kwam boven te liggen.
 De lamp scheen vriendelijk op al de toegebogen gezichten.
 'Enne wie is dátte, opa?'
 'Dat is wéér 'n diender.'
 'Weer 'n diender?'
 'Ja.'
 'Enne die?'
 'Da's je vader,' zei hij strak - en naar mij knipoogend, vroeg hij:
 'En wát is je vader, Co?'
 'Me vader is 'n schurk,' zei het kind.
 'Góéd onthouen,' knikte grootvader.
 En het zilverhaar van zijn baard witte in lachschudding tegen het kinderkopje.

‘Heb ù dat an ’t kind geleerd,’ zei de dochter knorrig.
‘Ja,’ knikte de oude man en nòg eens vroeg hij:
‘Goed onthouen, en wàt is ie nog meer?’
‘Me vader is ’n schurk en ’n dief,’ zei het kind stevig - bladerend in het prentenboek.

DE KANARIE

Uitermate vergenoegd knoopte tante Stans den handdoek om het kooitje, liep het Amstelveld nòg eens langs, bekeek de uitstallingen, fluisterde terwijl met aller-aanminnigst lachje door den handdoek heen: ‘Piet - zoète lieve Pie-ie-iet!’

Voorzichtig vermeed zij het gedrang, stapte op de tram, knuffelde zich in een der hoeken, de beide handen om het kooitje. Ze voelde zich heusch gelukkig. ’t Was wel is waar ’n klein ding - maar ’n kleinigheid kan ’n mensch zoo’n plezier doen. Ze liet den conducteur de resteerende twee en halven cent van het dubbeltje behouden, zóó was ze in haar nopjes. En niet licht was zij zoo verspillend-goedgeefsich.

Terwijl streelde ze den handdoek, gluurde door een reetje, vrindelijk toeknikkend het gele vogeltje dat op den zandbodem zat, geenszins van haar notitie nam.

Tante Stans was ’n vrouw van ruim vijftig en ongetrouwd. Zij woonde samen met haar broer Hein, òók ongetrouwd - èn Hein was vandaag jarig.

Om half zes kwam hij van het kantoor waar hij sinds jaren boekhouder was. Geen andere, geen betere verrassing had zij kunnen bedenken dan zoo’n lieve kanarie, ’n mannetjes-kanarie die goed op slag was en zoo vroolijk en gezellig zou staan in de groote bloemenmand in de voorkamer.

En niet duur. ’n Echte Saksische kanarie in ’n kooi voor twéé gulden vijftig was ’n buitenkansje. Met ’m te koopen dee ze iets waarmee zij zelf even blij was als Hein ’t strakkies zou zijn.

‘Piet! Pie-iet! Zoete lieve Pie-iet!’ zei ze knikkend. Er was niemand in den tramwagen. ’n Heele tram voor háár èn voor Piet, dat snoesje

met z'n heldere oogjes. Zoo schuw as-die nou in 'n hoekje wegkroop. 't Was me ook 'n reis voor zoo'n diertje. Hij moest z'n oogen wel uitkijken nou-die voor 't eerst van z'n leven in de tram zat...

Half zes kwam Hein thuis met 't gewone apéritif-kleurtje. Tante Stans wachtte genoeglijk in den leunstoel, zei geen woord. Hein zag nièts en de Saksische kanarievogel piepte zelfs geen onnoozel pietje. Stans dee geheimzinnig, dekte de tafel praatte met haar broer, schepte de soep op - vandaag voor het feestmaal sóép! - gluurde voortdurend van Hein naar Piet, zich er over verkneuterend dat hij zoo dom was om het lieve dier niet te zien. Maar eindelijk kreeg hij het cadeau in de gaten, stond met een vollen mond op, zoende Stans met denzelfen, bleef in bewondering voor het roodhouten kooitje waarin Piet te slaapsoezelen zat.

'Wat 'n líéf beest,' meende hij, den bril verzettend - met den dag werd hij kippiger - 'n pracht van 'n kanarie...'

'n Echte Saksische,' lei Stans uit, 'n mannetje, dat pràchtig op slag is. Van avond zal-die natuurlijk wel niet zingen van de vreemdigheid.

'Nee, natuurlijk niet,' bevestigde Hein, 'dat kan wel dàgen duren.' Ze bleven in bewondering voor het kooitje.

Piet, wakker geschrikt door Hein's welgedane schaduw, keek lodderig op, trippelde rond met inzakkende pootjes.

'Piet - Pie-ie-iet!' moedigde Stans hem aan. 'Zou 'k 'm 'n gehaktballetje geven?' informeerde ze gul.

'Nou, laat 'm de eerste dagen maar vogeltjeszaad eten,' zei Hein, terugpassend naar zijn stoel en zich vermeiend in z'n vette soepje met kluijfjes.

Ze spraken dien heelen avond over Piet, brachten hem herhaaldelijk bezoek. Het was een snoes van een vogel, met een bekje om te zoenen en zulke zàchte oogjes. Tegen tien uur lei Stans een wollen doek over de kooi.

'Nou zoet slaapies doen, Piet, zoete Piet...'

Den volgenden morgen vroeg was zij al bij den kanarievogel, voerde hem suiker en stukjes beschiut, ververschte zijn water, gaf hem schoon zand en een stukje kropsla.

Piet at van alles, tripte levenslustig door het zand - máár zong niet en, wat vreemder was, sprong niet op de stokjes.

'Kou gevat,' lei Hein uit. 'n Beest krijgt net zoo goed rhumatiek als

'n mensch. Bloed blijft bloed...'

't Stokje zal te hoog zitten,' meende tante Stans - het stokje verzettend.

Het was Zondag. Uren achtereen bekeken ze Piet, die ongemanierd door het zand ravotte, zaad at, water dronk, géén geluid gaf.

Hij scheen heelemaal heesch te zijn, deed geen bek open, zelfs niet toen hij in het zonnetje kwam te staan.

Er ging een halve week voorbij. Piet sprong niet. Piet zong niet.

'Als we eens 'n dokter lieten komen,' klaagde Stans terneergeslagen:

't beest was toch zoo móoi op slag, toen ik 'm kocht.'

'Hij zal nog niet volgroeid zijn,' beweerde Hein: 't lijkt of-ie gróóter geworden is.'

'Malligheid,' zei Stans, 'n kanarievogel groeit niet. Dàt heb ik nog nooit gehoord.'

Ze begon zich ongerust te maken. Piet at goed, gedroeg zich zelfs onbehoorlijk-vraatzuchtig.

Telkens droeg zij andere lekkernijen aan, praatte met hem, vertroetelde hem.

Piet blééf van slag, had nog geen ènkelen keer 'piet' gezegd, wat toch je meest ordinaire kanarievogel doet.

't Zal 'n wijfje zijn,' zei Hein, die het geval met zijn kantoor-collega's besproken had; 'je heb je laten beetnemen ouwe.'

'Nee,' ontkende Stans, 'daar durf 'k 'n eed op doen dat 't 'n mannetje is. Dat heeft de koopman duidelijk gezegd en je kunt toch wel an z'n loop en an z'n bouw zien dat 't 'n mannetje is. 'n Vrouw-tje is niet zoo brééd en zoo zwaar.'

'Ik zeg je hij groeit,' zei Hein weer.

En werkelijk begon Stans nu ook eenigszins te twijfelen. Piet was in die kleine week dikker en breder geworden.

Het was niet te ontkennen. Zulk een zonderling geval!

'Als 't 'n wijfje is dan komt-ie nooit tot zingen,' zei Hein nog eens.

'Ja, als, als... Hoe komen we dat te weten?' vroeg zij ongerust.

'Wolfson, de tweede boekhouder,' zei Hein, 'heeft 'n mannetjes-kanarie gehad die niet wou zingen. Op 'n goeien dag koopt-ie 'n wijfje 'r bij, hangt dat 'n eind verder in een andere kooi - en na twee, drie dagen zòng 't mannetje...'

'Maar hoe komen wij aan een wijfje,' zuchtte Stans. 'Kom nou Piet! Zing nou is wat! Wees nou is 'n beetje vroolijk in 't leven...!'

Piet zong niet, ging niet in op de vriendelijke verzoeken van tante Stans.

Hein heeft gelijk, dacht zij; de koopman heeft me bepaald bedot, 'n wijfje voor 'n mannetje verkocht.

Die gedachte hanteerde haar. Ze moest er het hare van hebben. In het benedenhuis woonde een dame, die er ook kanaries op na hield. Van die leende zij voor een halven dag een vroolijk wijfje, dat ze dicht bij Piet in het groen zette.

Het wijfje sprong vlug van het stokje op en neer, tjilpte, maakte het hof aan Piet, maar Piet nam er niet de minste notitie van.

Hij at, dronk, ravotte, tjilpte zelfs niet weerom. Een schrikkelijk ongevoelig dier. Een hart van steen.

'Zie je wel dat onze Piet 'n wijfje is,' zei Hein dien middag, toen Stans hem de lotgevallen van den dag verteld had, 'positief 'n wijfje - anders zoud-ie gezongen hebben. En wat gróéit-ie! Hij is wel tweemaal zoo groot!'

'Onzin! Onzin!' zei Stans benauwd, 'dat bestaat niet. Da's je verbeelding. Hij heeft pàs gegeten...'

'Dan is die ziek,' meende Hein; 'Zoo'n dikte is ongezond.'

De ouwe dame zat terneergeslagen bij de kooi. Nu al twee weken had ze over niets anders gedacht dan over Piet's welvaren. En nou zoo'n tegenslag. 'n Ziek wijfje in plaats van 'n zingend mannetje. Maar 't dee er weinig toe. Ze kon Piet niet an z'n lot overlaten. 't Was 'n lief, gehoorzaam tam diertje en as-ie nòg vetter werd, had-ie kans in 'n beroerte te blijven. 't Beest moest zich ook wel gruwelijk bij z'n zaadbak vervelen. En allicht kwam 't 'r dan toe zich ziek te eten.

De veearts zou 't weten.

Hein was nauwlijks de deur uit of ze zond een kruier naar 'n veearts in de buurt.

Ze bracht een zenuwachtigen middag door, telkens uitkijkend naar de deur. Maar hij kwam eerst tegen den avond toen Hein thuis was. 'Meneer,' zei Stans, 'we hebben een engel van 'n kanarievogel die niet zingen wil en zoo akelig groeit...'

'Groeit?'' vroeg de arts verwonderd, die al meer mals had gehoord, maar zóó iets nog niet.

'In den tijd van twee weken is-ie wel tweemaal zoo dik geworden,' zei Hein, 'ik heb al aan jonge kanaries gedacht.'

‘Wel, wel,’ glimlachte de arts; ‘en waar is de patiënt?’
Stans haalde de kooi, beefde lichtelijk.
De arts keek even verbaasd.
‘Mevrouw!’ zei hij ernstig, ‘ik vermoed dat uw vogel nooit zingen zal. Dit is een kuiken...’
‘Een kuiken!’ schreeuwde Hein.
‘Een kuiken!’ herhaalde Stans, die begon te weenen. ‘O! o...! mijn lieve Piet een kuiken!’
‘Dus wordt-ie later ’n kip?’ vroeg Hein terneergeslagen.
‘Vermoedelijk,’ glimlachte dokter.

VAN DE TWEE OUWE JUFFROUWEN EN DE KIP

Toen ze haar kostschool hadden opgedoekt, bleven de twee ouwe juffrouwen alleen op de wereld met een kippenren en een dagmeisje.

Heur leven leefden ze zonder stoornissen, ijselijkheden of gebeurtenissen.

Doch op ’n dag - en van dien dag wilde ik u verhalen - geraakte het heele huishouden ondersteboven.

De goudkop werd ziek - en zonder zwaarwichtig gepeins zult ge begrijpen dat, wanneer ik zoo kort en bondig van de goudkop spreek, hiermede nòch de juffrouw Margriet, nòch juffrouw Suzan, nòch Ali ’t dienstmeisje - maar een uit de kippenren bedoeld wordt.

De goudkop was een lief dier geweest, een kip met groot plichtsgevoel, die drie jaar trouw gelegd had - tot diep in den winter - en zelfs het vierde jaar met een anderdaagsch ei ingezet had. Maar uitermate plotseling kreeg ze het te pakken. Ze bleef op stok, niet luisterend naar het geroep van den ouden haan, als de ouwe juffrouwen gerst, mais, hennep, groene erwten en rijst in de ren wierpen.

Juffrouw Suzan, die kippig was - ik zeg dit niet ter wille van ’n smakelooze aardigheid maar van de waarheid: zij droeg een bril - miste de goudkop eerst na ’n paar dagen. Bij acht ouwe kippen en een ouwen haan ver-tel je je licht.

Ongerust begaf zij zich naar het leghok, zag de goudkop ingedut zitten.

'Kischt! Kischt! Eten gaan!' kommandeerde juffrouw Suzan.

De kip trachtte angstig te kakelen - haar oogen waren zóó gezwollen dat juffrouw Suzan er van schrikte en angstig het huis inliep.

'Ach jemineetje!' riep ze al in de gang, 'de goudkop is zoo ziek...'
Juffrouw Margriet - de geléerde zuster; Suzan had altijd 't huishouden waargenomen - tukte in den leunstoel bij 't raam, in slaap gevallen achter een hoofdartikel van d'r krant.

'Wat zeg je?' schrikte ze wakker.

'De snoes met de gouwe kop is 'r zoo naar an toe,' lei Suzan uit, de oogen viezig verrimpeld bij de gedachten aan wat ze gezien had; 'ach jemineetje, ze is zoo verkouwen en d'r lieve oogjes zitten heelemaal dicht...'

'Tjeetje, tjeetje,' zei juffrouw Margriet meewarig en samen gingen ze nu naar het leghok, de rokken hoog opgenomen, de pantoffelvoetjes sloffend over het grint van den tuin.

'Scheelt 'r wat an, lief-ie?' vroeg juffrouw Margriet goedig.

De kip poogde opnieuw te kakelen, maar het snot had haar zoo geweldig aangegrepen dat ze nauwelijks met een dofschorren kreun kon antwoorden. De oogleden waren sterk opgezet, bijna builen zoo dik, bedekten ganschelijk de oogen. Een oogenblik keken de twee ouwe juffrouwen angstig en vies.

'Schaap,' klaagde juffrouw Suzan.

'Tjeetje, tjeetje,' zei juffrouw Margriet.

'Wat zou 'm schelen?'

'De kippenziekte,' verklaarde juffrouw Margriet, tè beschaafd om den geméenen naam te gebruiken.

'Zouen we d'r oogjes niet uitwasschen?' vroeg Suzan; 'd'r staat boven nog wat boorwater van een van de meisjes...'

'Dàt kan nooit kwaad,' meende de geleerde ouwe juffrouw.

Toen poogde Suzan de kip te grijpen. Maar 't angstige dier, dat nog 'n tikje scheen te zien, vloog van den stok, vluchtte de ren in.

'O jij deugniet,' zei de ouwe juffrouw, 'mag je de vrouw zoo foppen?' Slim liet zij de schuif neer, opende het deurtje van de ren, kroop er zelf in en voorzichtig tastend vatte zij de kip bij de vleugels.

'Jij stoutert - jij stoutert,' hijgde ze, 'om weg te loopen as we 't zoo góéd met je meenen...'

Ze liepen nu met de goudkop naar de keuken.

‘Ach jee - die heit ’t snòt,’ zei Ali ’t dienstmeisje.

‘Ja, dat wéten wel!’ riep juffrouw Margriet gesjokkeerd; ‘help liever ’n handje!’

Juffrouw Suzan hield de kip vast, heel teer en voorzichtig - Ali het bakje met boorwater en juffrouw Margriet, die een stukje van de spons had gesneden, bette de gezwollen oogen met zachte liefderijke betjes.

De kip nieste.

‘Zie je wel dat-ie verkouwen is,’ - zei Suzan; ‘as die nou maar is goed zwéétte.’

‘Maar hoe làt j’m zweeten,’ peinsde juffrouw Margriet, het sponsje in het boorwater doopend.

‘Zou zoo’n dier geen camillenthee slikken?’ vroeg Suzan, ernstig de lippen plettend.

‘Je mot ’m peper voeren,’ ried Ali aan, ‘van peper raken ze d’r snot kwijt...’

‘Onzin,’ betoogde juffrouw Margriet - eventjes terugwijkend omdat de kip te spartelen begon - ‘kom nou snoesie - kom nou -’

De kip nieste nòg eens.

‘Ze kan wel gelijk hebben,’ zei Suzan weer; ‘peper is best voor kippen.’

‘Zal ik ’n beetje peper in warme melk doen, juffrouw?’

‘Jà, doe jij dat maar!’

Suzan zat met de blinde kip op haar schoot - de meid warmde een beetje melk.

‘Als je nòu niet beter wordt,’ sprak juffrouw Margriet, ‘dan weet ik ’t niet - hé kippie? Nou niet spartelen. Zoet zijn! Morgen krijg-ie weer allemaal lekkers. Zoo. Nou je bekkie open en braaf slikken...’

Voorzichtig goot ze een lepeltje melk met peper in den opengetrokken bek. De kip rukte den kop - slikte.

‘Mooi zoo,’ zei de ouwe juffrouw en toegewijd als een pleegzuster goot zij scheutje na scheutje in ’t keelgat van ’t worstelend beest.

Evenwel den volgenden dag was de kip erger. De oogleden, sterker gezwollen, overkolden de oogen - de heele kop leek misvormd. Juffrouw Suzan had den groentebroer geraadpleegd - die hield wel vijftig kippen - en nog eens trachtten zij in de keuken het dier te

cureeren. Roet in boter gerold was zoo goed. Daar werden ze radikaal beter van.

Margriet hield de kip vast. Suzan, op een stoel veegde roet uit den schoorsteen op een bakje. Gewichtig begon ze pillen te rollen, de vingers zwart glimmend.

'Kan nooit deugen,' protesteerde de geleerde zuster; 'als je mijn raad volgde, dan hield je 'm hier in de keuken bij 't warme fornuis en dan pakte je 'm lekker in flanel. 'n Verkoudheid genees je alleen door warmte en transpireeren. Roet helpt niet. Dat's allemaal bijgeloof...'

'Nou dat weet 'k zoo niet,' filosofeerde Suzan, 'n pil draaiend tusschen de handvlakken; 'heb je 'm goed vast?'

Ali, de dienstmaagd, nam de kop van de kip in haar eeltige vingers, opende den snavel en Suzan - heel handig - duwde een glibberige roetpil in het keelgat. De kip stikte bijkans.

'Ik zou 't toch wel is bij de kachel willen probeeren,' hield Juffrouw Margriet hoofdschuddend vol, 'en kouwe compressen op de oogjes lijkt me uitstekend...'

'Wacht nou eerst maar is af,' zei Suzan en achtereenvolgens duwde ze zes roetpillen in het keelgat.

Het hielp nièt.

Goudkop bleef op de stok, de oogen toegezworen.

Toen besloten de ouwe juffrouwen, vreeselijk bedrukt, - en dit op advies van den melkboer, die er wel honderd hield - het dier af te doen maken.

Tegen den avond zou Ali 'm meenemen in 'n kapot tafelkleed en 'm zoo verdrinken - natuurlijk met wat steenen er bij.

Maar toen de kip al gepakt zat, begon juffrouw Suzan te huilen. De stakkert verdrinken, 't lieve snoesie dat zóóveel lekkere eitjes gelegd had, nee - voor geen goud. Ze wou nog 'n dag-ie wachten. Je kon niet weten. En Margriet, bleek, zenuwachtig, stond er op, dat 't snoesje in de keuken zou blijven bij 't fornuis.

Zweeten was alles. Bij het licht van de lamp voerde ze 'm geweekte beschuit met suiker en gekookte grutten. Dien nacht sliepen ze onrustig - de kip en de juffrouwen.

Eerst twéé dagen later lieten ze het toe.

De melkboer die déé 't achter in den tuin, met een steevigen knauw. De juffrouwen, huilerig, licht-bevend, liepen in huis rond. Suzan moest Hoffman drinken, Margriet had 's avonds een beetje koorts. En 't lijk wouen ze niet zien, 't lijk van de snoes die zoo akelig an z'n end was gekomen.

DE STOEP MET DE GOUDEN EIERN

Kinderen weten van geen goed en kwaad. 'k Zou niet gaarne als rechter in zake kindermisdrijf vonnissen. 'k Geloof, onvertogen redeneerend, dat wij, wij denkenden, wij maatschappelijk-ervarenen, wij dufwijzen, de misdadigen zijn, als we een kind, dat gestolen, gebrandsticht, ge-baldadigd heeft, aan de samenleving ontnemen. Een van m'n vrienden - nu advocaat - werd in z'n vroege jeugd op 'diefstal' van een doosje pennen in 'n boekwinkel betrapt. De vader betaalde - de rakker kreeg 'n pak rammel - de zaak is vergeten. Een ander 'stal' in den Franschen Bazar drie glazen knikkers - de moeder kwam 'r achter, omdat ze wist dat-ie 't niet gekocht kòn hebben - hij mocht in geen veertien dagen uit - geen gevangenisstraf - geen rijksopvoeding. Ik zelf ben over 'n schutting geklommen, heb me ziek gegeten aan onrijpe, groote peren, bij 'n buurman die me snapte, maar te dik was om me na te klauteren. Tenzij wij drieën - om 'r drie te noemen - jeugdige uitzonderingstypen waren, meen 'k geen onjuist vermoeden uit te spreken, als 'k beweer dat ieder zich uit z'n eigen jeugd schunnigheden, wandaden in den zin der wet herinnert. Sterker: de heilige boontjes, die nimmer gestolen, nooit schennerij hebben gepleegd, mogen mediteeren of een zoo ultra-reine jeugd geen struikelblok voor later was. Want, dames en heeren, een kind vergrijpt zich zeer zelden mèt bewustzijn. Een kind doet misdadigheden, gedreven door fantasie, wildheid, speelschheid. Als we ons de eigen kinderjaren herinneren als een vreemde droom, zelfs van latere perioden daden onthouden, spijtige daden, slechte daden, die niet tot ons leven schijnen te behooren, zóó dom, onnadenkend, wreed als ze ons in een tijd van volkomen wakker-zijn gelijken - hoe durven wij braven, volmaakten, rijpen, levensdoor-

kneeden, hoe dúrven we dan grof de hand leggen op diefjes-van-lood, inbrekertjes-van-'t-oogenblik, snoodaards-van-peperkoek, vagebonden-met-korte-broeken, struikroovers-zonder-verstandskies? Het is, om het behagelijk te zeggen, niet geheel pluis. 'n Kind moest door een Raad van verstandige Moeders gevonnist worden, niet door mannen met dikke Wetsboeken. En als 't laatste noodzakelijk is, moest niet alleen een Rechter-mèt-'n-vonnis onbenoembaar zijn, maar een elk die na z'n promotie weigert te beëedigen dat-ie in z'n jeugd geen appels, centen, snuisterijen etc. stiekum gemoerd heeft.

Deze bijster snuggere bedenkingen gewerden me, toen 'k glimlachend dacht aan de stoep met de gouden eieren, glimlachend aan 'n huilende, doodelijk-beangste moeder.

We woonden in Amsterdam, in 'n straat dicht bij 'n volksbuurt - we waren bevriend geraakt met 'n heele bende kinderen. 's Zomers, als 't schemerde, werd 'r geravot, deden we mee - 's winters, als sneeuw de keien belei, koggelden we dat de politie 'r aan te pas kwam. Soms stooft 'n dozijn ons koolgrondtuintje in. De jongens poenden met halters, de meisjes zochten wat ongelukkige grasblommen. De onderlinge toon was allergemeenzaamst. 'Doen jullie mee?' schreeuwden ze dikwijls door de openstaande ramen, als ze genooten te kort kwamen - 'meneer, we hebben visschies gevangen!' - 'meneer, de jongen van de bakker het 'n doos an de hond z'n staart gebonden...!'

Elke zomersche dag had z'n ànder straatnieuws. Ze belden soms om 'n touwtje voor 'n tol of om 'n stukje pleister. Bij de 'stedenten' was 't 'n zoete inval en de 'stedenten' verzetten zich niet te zeer. 't Was zoo makkelijk, 's morgens' 'n jonge aan te roepen, om twee centen melk te halen, of 'n buurmeissie voor 'n pond suiker. Zoodat 'k op 'n morgen, zegge middag - de tijden van zwaarwichtige, hol-bolle, nachtelijke tooneel- en kunstkritiek kenden geen ochtend - toen 'r gescheld werd, met 't bekend schraperig bel-geaarzel van kinderen die op 'r teenen moesten staan, om bij den knop te komen, en twee geel-blonde hoofdjes door 't deurglas groenden, 'k bereid was diensten te bewijzen.

'Zoo Annetje en Maartje,' zei ik, 'wat is 'r an 't handje?'

'k Kende ze. Ze waren de twee eenige dochttertjes, kinderen van acht en tien, misschien ouder, van 'n waschvrouw, ergens in 'n zijstraat.

De vader, zwak van borst - de man had bij 'n karwei 'n ongeluk gehad - verdiende 'n zuur stukje brood met 't verkoopen van 't een of ander dat-ie van 'n firma in dépôt kreeg en wekelijks moest afrekenen. Als de moeder niet gewasschen had, zouen ze honger geleden hebben. Annetje en Maartje gingen op school, deeën samen boodschappen, speelden in de straat. Ze deden alles samen. 'k Had met ze kennis gemaakt bij 'n generale schuilei-partij.

Nu stonden ze verlegen op 't bordes.

'Meneer,' zei Annetje, de oudste, die Maartje aan de hand hield, 'meneer, zijn die centen van ù?' Ze hield in 'r slijkrig-bezweet pootje 'n prakje centen en twee-en-halve-centstukken.

'Van mij?' zei ik: 'néé, kind...'

'Ze leien toch op ùw stoep,' zei Maartje, 'enne toe dàchte we...'

'Ja, toe dàchte we...' zei Annetje angstig-lacherig.

'Wel, wel,' praatte ik als een braaf zedemeester, die drommels goed weet, dat je deugd moet beloonen, - 'wel, wel; hebben jullie dat op mijn stoep gevonden, en ben je zoo eerlijk om te komen waarschuwen? Nou, da's heel best, da's héél goed van je. Hoeveel centen zijn 't?'

'Veertien,' zei Annetje, die de schat al geteld had.

'Zoo,' sprak ik èrg vriendelijk: 'nou, 'k dank je wel hoor. Geef ze maar hier, dan zal 'k 'ns hooren van wie ze zijn en omdat jullie zoo fatsoenlijk brengt wat je gevonden heb, krijg je allebei 'n cent om balletjes te koopen.'

'Dank u, meneer,' zeien ze en verheugd dribbelden ze de straat uit, elk met 'n cent in 't gesloten heete knuistje.

De twaalf warme centen lei 'k in 't keukentje. Misschien dat de schoonmaakster ze op de stoep had laten liggen, toen ze vanmorgen schuurzand aan de deur nam. En zooals 't natuurlijk gaat bij iemand die zwaar 's nachts over kunst beweert: het zaakje werd vergeten. Alleen, als ik Annetje en Maartje in de straat spelen zag, dacht ik, zooals elk achtenswaardig burger denken zou: - wat geven die arme menschen hun kinderen 'n frissche opvoeding - wat 'n contrast met andere kleuters die mogelijk veertien gevonden centen zouen versnoepen.

'n Week later, wéér op Zaterdagmiddag, terwijl 'k luiierend-rookend van 'n anderhalvekolomsche eigen tooneelcritiek genoot, balanceerde de staaf van de schel 'n paar maal, zonder geluid van de schel

zelf. Wie stond 'r nu weer op z'n teenen voor de deur? Ze wàren 'r weer. En wéér schuchterde de stem van 't oudste meisje:

'...Meneer - we hebben centen bij u op de stoep gevonden...'

'Wèèr?' zei 'k verwonderd. 'Hoeveel dan?'

'Drie en veertig cente, meneer...'

Ze hield op 'r handvlak 'n kwartje, 'n dubbeltje, acht centen.

's Jongen - die zijn niet van mij,' zei 'k: 'heb je al bij de bovenburen aangescheld?'

'Ja meneer - die hadden niks verloren...'

'De juffrouw,' verklaarde Maartje nader, 'de juffrouw heit de cente in 'r beurs nageteld - maar de juffrouw miste niks...'

'Nou,' zei 'k weder denkend aan de Zaterdagse schoonmaakster, en 't verkeerd vindend om kinderen drie en veertig centen te laten houden - 't werd toch versnoept: 'geef ze dan maar hier - dan zal ik ze apart leggen en als je soms hoort dat 'n ander ze verloren heeft - haal ze dan maar weer weg...'

'k Nam de warme geldstukjes, wou de deur sluiten, maar bedenkend hoe aardig en eerlijk 't van de kleuters was, riep 'k ze terug, gaf ze opnieuw ieder 'n cent. Blij huppelden ze weg en ze nakijkend zag 'k ze 't snoepwinkeltje ingaan. De schoonmaakster wist niets van drie en veertig centen. Die lachte. Die smees niet met geld op 'n stoep. Ze kon niet bedenken wie 't gedaan kon hebben. Korte metten makend gaf ik háár de een en veertig centen, om 'r wat extraas voor te koopen. 'r Werd niet verder over de historie gesproken. Over veertien en drie en veertig centen, op je stoep gevonden, maak je je niet druk. Wel kan 'n slim lezer, die van deze kinderbezoekjes verneemt en ze in verband brengt met m'n snuggere inleiding, achteraf detective-spitsvondigheden spinnen, maar wel zelden geschieden de dingskens in 't leven zoo scherpomlijnd als 'n náverteller ze zwart op wit koppelt.

Zelfs was 'k niet achterdochtig, niet onaangenaam-wantrouwend, toen 'k bij m'n eerste ontbijt om één uur, vijf en zestig centen naast m'n bord vond?

'Ant,' zei 'k, 'wat is dat voor geld?'

Het was weer Zaterdag.

'Ja, meneer,' zei ze, 'da's gewoon 'n wonder. 't Is om àngstig te worden...'

'Wat dan?'

't Geld groeit hier op de stoep - dat hebben weer die twee meissies gebracht - ze raapten 't op, waar 'k bij was ...'

'Lag 't weer op de stoep?'

'Ja, meneer. In 't hoekie. Ze schelden en zeien: juffrouw - d'r leggen wéér centen op de stoep.'

'Da's kolossaal!' zei 'k lachend: 'me stoep is betooverd ...'

'Meneer, ik vin 't akelig,' zei Ant; 'òf de cente binne niet pluis, òf u laat ze 's nachts uit uw zak valle, as u van 't krantebero komt ...'

'Nee, Ant,' zei 'k stellig, 'ik heb ze niet laten vallen ...' Het wàs met stelligheid te zeggen, daar 'k den gepasseerden nacht zonder 'n dubbeltje thuis was gekomen.

Bij het ontbijt moest 'k telkens glimlachen over de wonderen der wereld. Welk minnaar van theatercritieken lei z'n waardeerende penningen op m'n stoep? Was het een mop van kennissen? Was de stoep laat-nachtelijk vergaarplaats van snorders en schuim die hun buit controleerden, gestoord werden? Hoe het zij: de stoep bracht geluk aan. Want 'k kòn Ant 'r halven dag betalen ...

'Mijn stoep is verbazend curieus,' vertelde ik 's avonds op de redactie. Ieder die 't hoorde vond het vreemd. En Annetje en Maartje kregen weer 'n cent voor haar braafheid.

Maar den vierden Zaterdag werd 't te machtig. Om half drie schelden de zusjes en lachten.

'Meneer - Maartje heit weer een gulden in 't hoekje van de stoep gevonden ...'

''n Gulden?', zei 'k ongeloovig.

'Ja meneer - dààr lee-die,' wees ze met 'r grappig vingertje.

'Zoo,' zei 'k, nu onrustig-nadenkend. 't Kòn niet. Ant had pas de stoep gedweild - 'k had zelf staan toekijken in 't zonnetje.

'Waar lei-die?', vroeg 'k, den kokenden gulden in de hand.

'Dáár,' zei Annetje zeker, 'dáár waar uw voet is ...'

'Wie heeft 'm opgeraapt?'

'Zij,' wees Annetje, 'maar ik zag 'm 't eerst in de zon blinken.'

'k Draaide den gulden rond, keek ze streng aan.

'Wie jukt 'r nou?'

'Jokken, meneer?' zei Maartje kleurend; 'motte we jokke as we cente op de stoep vinde?'

'Nee,' zei 'k, 't niet begrijpend, 't is heel mooi dat jullie aanschelt - 't is héél ...' 'k Zocht naar centen, gaf ze niet. 'k Heb geen centen

bij de hand, - kom over 'n uurtje terug, dan krijg je wat ...'
Stiller dan anders gingen ze heen. Ik zelf op m'n sloffen wandelde de straat in, informeerde waar de moeder woonde. En vijf minuten later stapte 'k twee hoog binnen. De moeder, 'n stevige vrouw, stond te strijken in 'n smoorheet kamertje - in de bedstee lei de man te snurken.

'k Kom maar is anloopen,' zei 'k zonder omwegen, 'omdat 'k 't zoo raar vind dat je twee kinderen Annetje en Maartje al viermaal geld bij me op de stoep hebben gevonden ...'

Het strijkijzer lei zwaar onder 'r rood-sterke hand.

Angstig keek ze me aan.

'Viermaal,' herhaalde 'k 'telkens op Zaterdag - veertien, drie en veertig, vijf en zestig cent, vandaag 'n gulden. Dat wordt 'n beetje verdacht ...'

De man in de bedstee, 'n geelbleek, vroeg-oud mannetje, werd wakker.

Ik vertelde het nog eens.

Toen begon de moeder te huilen.

En de vader keek stomp naar den grond.

Ze deeën alsof ze wat geheim wouen houden.

De moeder, snikkend, kon 't niet kroppen.

'... O, o, dat me kindere dieve binne geworden ... Me man het al viermaal cente gemist die die of most rekene bij z'n patroon.'

'Ja,' zei de man, gegeneerd-angstig, naar de tafel wijzend, waar papieren lagen en uitgetelde centen; 'k zit me kop gek te prakkezeere, waar 'n gulden kan gebleve zijn - want 'n vrouw denkt zoo-veel - en 't is al de vierde maal ...'

'En de cente leien altijd achter slot,' hilde de moeder. 'O, o - ze komme in de gevangenis.'

Met moeite kregen ze 't lätter uit de twee zusjes. De een wou de ander niet verrajen. Centen van vader stelen, om te versnoepen, dorsten ze niet. Toen had Annetje, 't spelletje verzonnen van geld op onze stoep vinden en als 't zóó niet ontdekt was geworden, waren ze voortgegaan met uit vader's geldzakje te nemen - enkel voor de ééne cent belooning. Die cent kwam ze eerlijk toe, werd ze cadeau gegeven.

'k Wil geen gevolgtrekkingen maken.

'n Man-van-de-wet zou gevonnist hebben.

Listiger en meer met-voorbedachten-rade kon 't niet. En geen berouw...

Nee, van kinder-misdaad weten we maar 'n aller-wanhopigst beetje.

'k Meen dat 'n Raad van Moeders voor dom-fantastische kinders 'n pracht-instituut ware...

VAN HET POTJE ROOMBOTER

In het bijzonder ga ik thans 'n serieus beroep doen op alle advocaten, die geneigd zijn een buitengewoon geval te bestudeeren, een ingewikkeld geval van civiele rechtsvordering. Daar de quaestie me eenigszins nerveus heeft gestemd en de heldere uiteenzetting voor zooveel publieke oogen eenige kalmte en waardigheid vergt, wil ik trachten het net logisch en bedaard te ontwarren.

Ge moet dan maar dadelijk weten dat de boter hier - 'k zit ergens buiten - 'n doorlopend bijsmaakje heeft. Ze is margarine-achtig geel met verdachte witte vlekken, en als ze bepaald vèrsch van onder de toonbank in het kruidenierswinkeltje komt, proef je 'r altijd iets aan van stijfsel of blauwsel. In èlk geval is ze na 'n uur sterk - wat aan het weer ligt, zegt die uit het winkeltje - wou ik ze niet meer op tafel. Maar 'n vrouw vindt dat allemaal overdreven en gekkigheid. 'n Man kan boter zoo niet àfkeuren of de vrouw stooft 'r stiekum mee. En om ook 'n einde aan diè listigheden te maken schreef 'k m'n Amsterdamsche boterman, die subietlijk een pondspotje roomboter met de stoomtram mede gaf.

Tot zoover kan 'k elk juridisch advies missen. In eene quaestie van boterproeven zou 'k nimmer 'n advocaat mengen. Nauwlijks vertrouw ik mijzelf in dezen tijd van ontaarde tongen en ontaarde boter. Doch nu nadert de civiele rechtsvordering. Laat ik pogen het juist begin te releveeren.

In 't plaatsje waar 'k tijdelijk woon, woont ook een boer, hèb je eene Vereeniging tot bevordering van het vreemdelingenverkeer en loopen alle honden, groote en kleine, huiselijk los - vroeger ook kippen. Maar dàt is nu uit. Als verkeerend vreemdeling hadden de

honden me dadelijk in de spiezen. Zekerlijk meenden ze dat ik te vroeg buiten was: Ik kon me althans nergens vertoonen of m'n kuiten liepen gevaar. Eens kreeg 'k 'n hap in m'n hand, die gelukkig afstuitte op m'n nagel; een andermaal schramde er een mijn vel. De genoegens van een vreemdeling dalen op die wijze. Vooral voor de honden van genoemden boer - om 'm dan tòch te noemen, zullen we Thijs zeggen - had ik onbedaarlijk respect. 't Waren er vijf, vijf groote, magere, valsche beesten. Als de eene, 'n jakhals-beest m'n witten zomerbroek zag, begon-ie door die steedsigheid, door zoo'n òngewonen broek, zoo stierlijk-angstig te huilen, dat in 'n wip uit alle gaten van de heg andere jakhalsbeesten schoten en ik met heel-erg lieve woordjes ze van m'n lijf moest houden. Slaan mocht je niet, had de boer gezegd, anders bèten ze. Ze liet zich niet slaan - omblaften je kwaadaardig en lawaaierig tot je thuis was.

'Thijs,' zeide ik op een dag, toen z'n erf hond-loos was - anders zou 'k niet gewaagd hebben, 'Thijs, zou je je beesten niet willen vastleggen - 'r gebeuren ongelukken...'

'Welnee jong,' zei Thijs, z'n pijpje bekluivend, 'enkel die bróék van je...! Ze doen niks. Alleen moet je niet dreigen - ànders worden ze valsch...'

Na 'n paar dagen vernam 'k in 't dorp meer schunnigheden aangaande de honden van Thijs. Ze regeerden het plaatsje, gapten, roofden - iedereen scheen er vree mee te hebben. Zéker van z'n beesten gaf Thijs ze niet te eten. Dat moesten ze zelf maar scharrelen. En ze scharrelden 't. Dàn liepen ze een keuken binnen, roofden een stuk vleesch; dan pikten ze een kip, die uit ten bloeden hing, van den haak. Ze vraten àlles. Ze vraten de mais die voor de kippen en duiven gestrooid werd. Ze vraten 's winters, als ze bar uitgehongerd waren, de groene zeep uit de potten der inwoners. Ze slopen het koffiehuis binnen, keken in het buffet, duwden de kaasstolp omver, renden met de kaas weg. Zomer en winter leefden ze van afval en diefstal. Om te klagen, namen de bewoners de gelegenheid waar dat de erf veilig was, en als ze klaagden zei boer Thijs genoeglijk dat-ie blij was as-ie zèlf te vreten had, en dat-ie geen vijf honden alléén kon onderhouden.

Eens bedacht de kok van het hotel een moordend plan. Toen ze een stuk biefstuk van 'm gestolen hadden, braadde-die in 'n leversausje vijf sponzen, gaf aan èlk van de jakhals-beesten 'n spons te vreten,

wat de dieren waarschijnlijk 'n wonder vonden - ze kregen enkel van uit de verte steenen - maar ze stierven niet. Ze waren zóó door alles heen, zóó uitgehongerd, dat ze wel 'n dozijn gebraden sponzen hadden kunnen verdragen. Ge zult na deze historische uiteenzetting de sensatie begrijpen van den avond, toen mijn potje roomboter arriveerde en door de honden van Thijs werd verzwolgen. En zie hier het ingewikkeld geval. De huisknecht van het hotel aan de overzij had de vriendelijkheid gepleegd het potje van de stoomtram mede te brengen. Daar hij iets te verrichten had, zette hij het potje op de regenton, en terwijl hij weg bleef, kwam de rooie van Thijs, hapte het papier door en begon mijn roomboter te belikken. Ook de grijze van Thijs smulde mee. Net, toen de huisknecht weerom keerde zag-ie 't láátste gebeuren: het ledige potje viel aan scherven. Plotseling klonk een woedend gehuil. Ik keek over mijn verandah. 'De schurftige schóóiers!' riep de huisknecht, 'ze hebben uw potje te pakken!'

Daar de zaak eenigermate obscuur leek, schreeuwde ik. 'Wie? Wát...?'

'De honden van Thijs hebben de boter gevreten...!'

'Da's wat moois,' zei ik onrustig, 'en ik heb nog niks ontvangen...'

'Tja,' redeneerde de huisknecht, 'ik kan 'r niks an doen. Teeken u in elk geval 't reëutje van de tram...'

'Welnee,' zei ik verwoed - zou 'k dan nóóit wraak nemen over 't geblaf en gebrul om m'n witten broek? - 'ik teeken niks. Ik heb geen boter gekregen...'

'Meneer,' hernam de huisknecht, 'mijn schuld is 't niet. Dan mot u 'r maar mijn patroon over anspreken. Want op diè z'n terrein is 't gebeurd...'

Ik gevoelde iets voor z'n logica. Daar mijn potje roomboter, blijkens het niet door de honden van Thijs opgevreten adres, voor mijn rekening en risico verzonden was, de huisknecht mijn boter niet had opgesnoept, en de diefstal gebeurd was op een neutraal terrein toebehoorend aan den hotelier, scheen deze de aangewezen man om de schade te verhalen op Thijs en z'n vijf honden.

Ik begaf mij - vastbesloten de Thijs'sche beesten indirect te vervolgen - hotelwaarts.

'Mijnheer,' zei ik toornig, 'een potje roomboter van vijf-en-zeventig cent - met de vracht en het potje mee 'n gulden bij elkaar - is daar

straks op uw regenton door de honden van Thijs opgevreten. U moet natuurlijk zorgen dat uw terrein veilig is. Ik zal u dus van uw rekening - wij stonden in rekeningcourant wegens diversen - een gulden aftrekken ...'

'Pardon,' zei de hotelier beleefd - menschen kunnen je soms met argumenten sláán! - 'ik wil graag aannemen dat de honden van Thijs uw potje boter op mijn terrein hebben opgegeten, maar ik heb geen order gegeven het juist daar neer te zetten. Ik ben alleen verantwoordelijk voor wat ik in ontvangst heb genomen, en op het oogenblik dat mijn huisknecht uw potje op mijn ton zette, was hij niet mijn huisknecht, maar de looper van den agent van de stoomtram ...'

'Da's waar,' beaamde ik nuchter.

'Daarenboven,' vervolgde m'n overbuur, 'heb ik 'r niets geen lust in Thijs aan te spreken. Ga u zèlf aan Thijs schadevergoeding vragen, en anders is de agent van de stoomtram verantwoordelijk zoolang u geen reçu geteekend heeft.'

'Juist,' zei ik - en 'n half uur later sprak ik den agent van de stoomtram.

'Meneer,' begon ik weer, 'u heeft een potje roomboter van vijf-en-zeventig cent - met de vracht en het potje mee samen 'n gulden - aan den huisknecht van 't hotel meegegeven - maar ik heb niks gekregen, omdat de honden van Thijs 't op de regenton hebben opgevreten ...'

Eenige malen diende ik hem deezen duidelijken uitleg nader te explicceeren.

'Wel,' zei hij, na eenig bedenken - 'dat gaat den huisknecht an.'

'Ik heb met u als patroon te maken,' zei ik gevat.

'Geenszins,' hield hij kalm vol; 'u woont op 't terrein van 't hotel - en de knecht van 't hotel zei: geef 't mijn maar mee. Ik ben niet verplicht 't u te laten brèngen. U moet 't halen. Dus moet u 't maar uitvechten met den knecht van 't hotel.'

'O, zei ik tam, 'dus mijn potje boter was niet franco huis ...?'

'Welnee, meneer - wij laten wel is brengen, maar dat is louter goedheid ...'

Thuisgekomen riep ik den huisknecht.

't Spreekt dat ik den stakker niet voor mijn boter wou laten opdraaien, maar in ieder geval was 't 'n zaak tusschen hèm en de

honden van Thijs.

'...Maar meneer,' redeneerde de man, 'wou u mijn nou die pot laten betalen? Ik kan toch niet helpen dat de honden van Thijs...'

'Vriend,' viel ik hem in de rede, 'jij wist drommels goed de gewoonten van 't dorp! Jij wist dat ze àlles vreten, zeep, mais, kippen - óók roomboter. Ga jij nou bij Thijs en speel is ferm op, dan krijg je van mij 'n fooi toe...'

's Mans gelaat betrok.

'...Opspelen bij Thijs - en de honden...?'

'...Da's jouw zaak.'

'Nee, dànk u meneer! En dan - is 't waar of niet: mot me patroon geen aanklacht indienen dat 'r van zijn terrein boter is gestolen?'

'Jij had 't niet moeten neerzetten...'

'Weet u wat, meneer: ga ù nou bij de veldwachter. En zend ù de veldwachter naar Thijs...'

De veldwachter was juist bezig de olielantaarns van 't wegje te ontsteken.

'Veldwachter,' zei ik, 'de honden van Thijs hebben 'n potje roomboter van me opgegeten...'

'Honden die bōter eten?' bedacht hij verwonderd, boven op de ladder, onnoozel kijkend alsof hij niet wist dat de Thijs'sche honden het heele dorp bestalen!

'Ja,' snauwde ik, eenigszins onwellevend. 'De honden van Thijs hebben mijn boter opgegeten. De boter stond op de regenton van 't hotel...'

'Daar kan 'k niks an doen,' zei de veldwachter, omlaag komend; 'dan had u de boter maar niet buiten motten zetten...'

Ik lei het geval nog eens precies uit, liet doorschemeren, dat ik er wat voor over had als Thijs bekeurd of beboet werd, maar de man had 'r geen zin in. Daarenboven meende hij, dat, zoolang ik geen reçu geteekend had - de boter door mij niet betaald hoefde te worden. Nijdig liep ik terug. 't Was niemand z'n schuld, blijkbaar - en niemand droeg de verantwoordelijkheid, blijkbaar.

Bij 't erf van Thijs klonk natuurlijk het huilend, krijschend geblaf der honden, die m'n witten broek zagen.

'Ja, je ben braaf... Goed zoo... Goed zoo' - suste ik.

De rooie beet lichtelijk in m'n broekspijp.

'Rustig! Koescht!' zei ik zònder eenig dreigend gebaar.

Net kwam Thijs. De honden blaften geweldiger.

‘Wel meneer,’ zei-die uit z’n humeur, ‘is ’t waar, dat je na de veldwachter ben geloopt om ’n onnoozel potje boter...?’

‘Wel nee! Hoe kom je ’r op?’ lachte ik vriendelijk, denkend aan ’t noodlot om elken dag minstens tienmaal z’n terrein over te moeten steken, als ’k naar ’t dorp wou.

Da’s maar goed,’ zei Thijs; ‘van jullie stadsmanieren mot ’k niemendal hebben...’

Minstens tien groenlichtende oogen keken in de idyllische avond-schemering naar m’n kuit.

En ik zei aimabel:

‘Wil je opsteken, Thijs?’

‘Dat kan ’k niet afslaan,’ zei Thijs.

We eten weer boter van onder de toonbank.

MODERN WETER

Toen ’k voor ’t eerst op ’t sociëteitje geïntroduceerd werd, viel hij niet te zeer op. Hij bitterde, las ’t Nieuwsblad voor Nederland. De anderen praatten, redeneerden, deeën bol-wijs aan politiek - hij las. Dat wil zeggen: hij las met oogen die ’t gesprek volgden en er boven stonden.

Een verstandige afdeeling van het gezelschap, meende ’k - een die zich een weinig op ’t dorpje verkankert, uit gezelligheidszin meebittert, maar zich niet meer geeft dan hooë-noodig is.

Later, toen-ie klaar was met z’n lektuur, de krant in ’r plooiën lei en zwijgend met ernstig geglimmer van z’n brilleglazen te luisteren zat, versterkte-ie den eersten indruk.

Hij had een geleerd, zwart hoofdje, geleerd door de warring der zwarte haren, serieus door het spitsend baardje, verstandig door de pletting der peinzende lippen. Een onderwijzer of zoo dacht ’k. Een die de anderen waarneemt. Een gladdekker.

’n Weinig onbehaaglijk door ’t sterke glansen der brilleglazen - de oogen bleven onzichtbaar - schoof ’k op zijde, op mijn beurt pogend

te observeren. De ernstige man met de lichtende glaasjes voor z'n oogen draaide mee.

'Woont u hier al lang?' - vroeg 'k, over de hoofden der anderen heen.

'Ja, meneer,' knikte-die.

'Nou, 't is hier héél lief wonen,' zei ik, in den complaisanten toon van 'n sociëteits-gast.

'Nee meneer - 't is hier héélemaal niet lief wonen,' viel hij dadelijk onaangenaam-hard in. Er was iets van 'n waakhond, die 't erf tegen vreemde geluiden beblaft, in z'n stem.

'Zoo, vindt u 't hier nièt prettig?', vroeg-glimlachte ik, als iemand die óók gezelliger plekjes kende.

'Heelemaal niet!' - gromde hij.

Te dezer plaatse van mekaars ziele-besnuiving - 't pleegt nu eenmaal over 't weer, de omgeving, lichaamsongemakjes en meerdere dier ziele-intérieur-schùbjes te beginnen - wáár ter wereld zet men de poorten zóó wijd open, dat de eerste de beste overbuurman je schoonste, geniepigste kwaliteiten aanschouwt? - wáár vermeien zich lieden, die elkaar voor 't éérst zien, in stadige, veelsprekende, teedere zwijgenis? - te dezer plaatse van sociëteit-tasting werd ons vluchtig gepraat door de anderen overschreeuwd, die over muziek schenen te twisten, althans de jeugdige schilders in 't dorp die als bijen op 't voortreffelijk natuurschoon nederstreken en met kisten natuurschoon - voorzichtig! - droog te bewaren! - 't stedeke wederom verlieten -, de jeugdige schilder, eenigszins purper door Catz of Oranje-bitter, beweerde driftig dat Franz Abt minstens twee eeuwen geleden gestorven was. Of 't ging om de twee eeuwen of om wat anders laat 'k in 't midden. Zeker werd 'r over Abt getwist.

Toen nam hij, m'n tafelbuur, de man met het geleerde gelaat, het woord. Kalm sloeg-ie z'n glaasje om, prettig-bewust smakten z'n lippen, gezellig streek z'n beringde hand 't bitternat van z'n snor en sekuur den kring toesprekend, met 'n stem die stilte gaf, geen tegen-spraak duldde, zei-die rustig:

'Jullie klëssen. Franz Abt is in achttienhonderd en negentien geboren en in achttienhonderd vijf-en-tachtig gestorven. In '91 hebben ze pas 'n standbeeld voor 'm opgericht.'

'Nou hoor je!' riep de rijksontvanger.

Het ging als een vonk voorbij. Da's 'n kalme knappe vent, dacht ik

opnieuw. Waarlijk, hij zei langs z'n neus weg dingen die 'k absoluut niet wist.

'Wie is die meneer?' vroeg 'k heel zacht aan den vriend die me in de sociëteit had geïntroduceerd.

'n Kaffer,' zei de vriend plomp.

'En hij...' begon 'k, ongeloovig.

'n Kaffer,' herhaalde de vriend.

Op 't zelfde oogenblik nam de zwijger-van-straks wéér het woord. Z'n bitterglasje was her-vuld, z'n zwart oogen schenen levendiger te worden: 'Wat zegt-u? Nee, da's nou met uw permissie glad andersom! Néé meneer, de albinos zijn geen volksstam, heelemaal geen volksstam - de albinos die u gezien heit vind je overal, overal.' 'Da's nièwaar,' opponeerde de rijksontvanger: 'ik heb altijd gehoord dat 't 'n menschenstam in Afrika of zoo iets is.'

'Glad verkeerd,' zei de zwarte geleerde stug; 'u weet 'r niks van, nee niks! Je vindt ze overal - ze hebben 'n rooie pupil en kijken 't best als 't schemert. Je heb 't zelfde bij konijnen en zwaluwen.'

'k Dacht toch positief...' haperde de rijksontvanger.

'Néé, meneer!' gromde hij voor 't laatst.

Hij had geen joviale manier om anderen iets duidelijk te maken, maar in elk geval: hij had gelijk. De vergissing over albinos had 'k meer gehoord.

'Hoe heet-ie?', vroeg 'k wederom zacht aan mijn vriend.

'Wat interesseer jij je voor die kaffer?' grinnikte deze. 'Piet Slap - enkel Piet Slap.'

Jullie hebt zeker woorden met mekaar gehad, dacht ik - natuurlijk de ouwe kibbelarij en herrie van 'n dorpje. Want al is de tóón van meneer Slap dan niet beminnelijk - hij schijnt z'n zaakjes te weten. En dan kom je er al licht toe 'n beetje pedant te zijn in de buurt van 'n stilstaand plattelands-slootje.

Er werd in dat bitteruur op 't sociëteitje heel wat afgeredeneerd. Meneer Slap bitterde zwaar. Maar hoe licht komt een ontwikkeld man in eenzaamheid tot fouten en excessen? Ontwikkeld was-ie positief. Praatten de anderen over onnoozele zaken, amuseerden ze mekaar met koffiehuismoppen - Slap zat als een spin in z'n web, sprak ernstig, maar wàt-ie zei was doorgaans verstandig. Zoo her-inner 'k me dat-ie af en toe wetenschappelijke bijzonderheden lanceerde, die interessant waren. Of-ie 't dee omdat Falkland - de

meneer die in 't Handelsblad schrijft - in 't gezelschap zat, of dat-ie 'n scherpe bui had - 'k weet 't niet, maar langzamerhand met mij alleen gebleven, gaf-ie, naarmate het gesprek op de dingen kwam, bijzonderheden over landen en volkeren, had-ie 't over de legende der Amazones, over Aphrodite, de Griekse godin van liefde en schoonheid, vertelde hij van 't Amsterdamsch Aquarium, van de Aquaria in Berlijn, Londen, New-York, zei hij bijzonderheden over Jozef Alberdingh Thijm, geboren in 1820, gestorven in 1889; zoo tot in het oneindige.

'U is zeker onderwijzer hier,' zeide ik eindelijk, verrast door 's mans belezenheid.

'Née meneer,' antwoordde hij, me straf bespiedend achter de glimmende brilleglazen, 'k ben maar 'n boertje.'

'Kom!' lachte ik.

'Ja meneer. 'k Ben 'n eenvoudig boertje, niks anders - maar 'k hou me tijd bij - 'k doe niet as de anderen die 's avonds geen lust hebben, om 'n boek op te nemen.'

Zoo scheidden wij dien dag. 'k Voelde eenige sympathie voor z'n ruwheid en z'n weten. Meer dan driemaal in dien korten tijd had-ie Falkland, die het klappen der zweep eenigszins kent, in 'n hoek geduwd met vreemde namen en jaartallen. En als-ie je dan vast zag, lachten z'n zwartbehaarde wangen onder 't wijze brilleglazen-gestaar.

'Jij vergist je in dien man,' zei ik tot m'n vriend: 'hij is 'n beetje grof, maar heeft 'n natuur-intellect, 'n geheugen, 'n stevig begrip, waarbij wij 't afleggen.'

'n Kaffer,' zei m'n vriend hardnekkig, 'n kaffer die niks weet, geen boe en geen ba; 'n vervelende kaffer die altijd in de contra-mine is, die zwart noemt wat 'n ander wit vindt; 'n kaffer...!'

's Avonds wandelde ik langs de tuintjes. Voor het open raam, bij de lamp, zag 'k den geleerde-van-de-sociëteit zitten. Onder 't licht hield-ie 'n zwaar boek en de steunende hand lei onder 't studeerend hoofd met de sterren-spranklende brilleglazen. 'k Wou 'm niet storen, wandelde voort. Toen 'k terugkwam, was z'n gordijn neergelaten, zat z'n silhouët 'n silhouët-pijp te rooken bij 't silhouët-studieboek.

Vandaar dat 'k 'm den volgende dag haast niet herkende, toen 'k

op 't dijkje liep.

'Bejour! Bejour!' riep-ie.

Hij duwde 'n kruiwagen, had 'n oud pilow pak aan, droeg klompen en 'n smerigen stroohoed, die over z'n bril hing.

'Hé!' zei 'k verrast, 'k zou u niet herkend hebben.'

'Loop 'n eindje mee,' zei-die lachend, dat de leelijke bruine tandstompjes in 't zonlicht grijsden; 'k ga kroos scheppen voor me eenden.'

'Houdt u eenden?' vroeg ik, den man gezellig vindend. Dat was je ware eenvoud. 's Avonds aandachtig, gretig studeeren - 's morgens vroeg met 'n kruiwagen marcheeren om kroos te scheppen.

'Ja - 'k hou eenden,' lei de eenvoudige uit; 'k heb zelf 'n vijvertje in me lappie grond gegraven - maar 't kroos mot 'k gaan schèppen - dat vreten ze natuurlijk op - 'k Wou dat 'k 'n goed middel tegen de mieren wist...'

'Heeft u last van mieren?' vroeg 'k, naast den kruiwagen stappend.

'Ja,' zei-die, 'alleen weet 'k niet welke sóort me zo plaagt - of 't de camponotus herculaneus, de formicarufa of de pogonomymex barbatus - om maar 'n páár soorten te noemen - is...'

Hij sprak de latijnsche woorden crimineel-slecht uit, maar in elk geval zei-ie weer langs z'n neus 'n dosis weten, waarbij ik 't aflei.

'Ja, ja, da's lastig,' beaamde 'k.

'k Wou dat 'k 'n myrmecobius fasciantus had om ze te vangen,' sprak hij, den kruiwagen dompend, daar we bij 'n kroosrijke sloot waren gekomen.

'n Wat?' - zei ik. Men dient nooit te laten blijken als men iets nièt weet.

'n Myrmecobius,' herhaalde hij, en goedig de verklaring gevend: 'n miereneter.'

'Ja, die vin je hier zoo gemakkelijk niet,' zei ik.

'Nee meneer, die vin je alleen in 't Zuidwesten van Australië...'

Met de klompen op de randkluiten staand, stak-ie 't schepnet in de sloot, haalde 'n vracht groen kroos binnen.

'Nou kennen ze weer smúllen - nou krijgen ze weer 'n collectie planten te eten. Weet u hoeveel soorten Algae 'r bestaan?'

'Nee,' zei ik niet-begrijpend.

'Algae, daar ben 'k nou over an 't lezen - daar komt wat bij kijken. Da's machtig ingewikkeld. Sjongen, sjongen, d'r zijn zooveel va-

riatie's. In zout water en in zoet water . . .'

'Zoo?' - vroeg ik, 'm in stilte bewonderend. 'n Man die zoo eenvoudig wist, zoo van alles, móést zich ongelukkig voelen in 't kringetje waarin ik 'm aangetroffen had.

'U zult wel eens heimwee hebben naar de groote stad,' zei ik.

'Ach zoo! Ach zoo!', sprak hij, 't laatste vrachtje kroos in den kruiwagen meppend.

Samen gingen wij terug - hij op z'n klompen, nu een pijpje rookend - ik z'n prettig gepraat aanhoorend.

En 'k maakte 'n mal figuur.

Want géén onderwerp kon je ook maar bescheiden benaderen, of hij wist degelijk mee te redeneeren. Toen we 't over de kwestie van den dag, over stakingen hadden, lei hij me genoeglijk uit, dat 'r al in de 14de eeuw gestaakt was - dat de oudstbekende in 1329 in Breslau gebeurde, besprak hij de s-t-r-i-k-e-s in Engeland, Duitschland, Oostenrijk, Frankrijk, de Vereenigde Staten, België enz. Toen had-ie 't over arbeids-bureau's, over arbeidsinspectie, arbeidsloon, werkloosheid, arbeidsbeurzen enz. Paf verliet 'k 'm bij z'n huis, met de belofte ongeneerd aan te zullen komen.

En 's middags, opnieuw op de sociëteit, toonde 'k m'n schapigen vriend, dat z'n 'kaffer' dik bij me in de gunst stond. Want 'n man die wat weet, die je wat leeren kan, ontmoet je niet elken dag op 'n dorpje.

Zoodat 'k 's avonds 't tuintje inliep en aan 'n juffrouw vroeg of meneer Slap thuis was. Nee, meneer was even naar 't station om 'n nichie af te halen dat logeeren kwam. Maar of 'k zo lang wou wachten. Ze liet me in de kamer, waar ik het studie-silhouët had gezien.

'Meneer heeft zeker véél boeken?' -, vroeg 'k als boekenliefhebber. 'Veel? Veel? Ja voor 't dorp 'n boel As u maar kijkt achter 't gordijntje op 't rekkie.'

Er stonden wat Cremer's, wat Van Lennep's, 'n paar bijbels, wat volksromans en 'n zwaar foliant in krantekaft.

'En in diè leest-ie wat!' zei de huishoudster de foliant beduimend. Nieuwsgierig, omdat 't zoo tegenviel nam ik het dikke boek van het rek. En glimlachte. Het was het éérste deel van den zesden druk van Meijer's Lexicon - *A bis Astigmatismus* - 'r staken papiertjes bij

Ameisen (mieren), *Algen*, *Arbeiter*.

Meijer's eerste deel was 'n maand geleden verschenen.

'k Kom terug,' zei ik heengaand. Nu 'k nadacht was al z'n geleerdheid bij de A gebleven. De B zou 'k in 't dorpje niet beleven, daar de koffers gepakt stonden.

't Is en blijft 'n aardige vent,' zei 'k tot m'n vriend.

'Ja - ja,' zeide deze, 'maar jij gaat wèg en wij zitten an de andere letters vast.'

Dien middag praatte m'n vriend druk over Copernicus, Kepler, Newton, Galilei, Socrates, Plutarchus.

De weter òver 'm loerend achter z'n grimmige brilleglazen, sprak kundig van Argentinië, Architectuur, Algarotti, Assimilatie, Adel, Afrika, Albatros (Diomedea).

Het was 'n geleerd, zwak-vijandig gesprek.

CHRY SANTEN

Net was ze klaar met de ontbijttafel, toen 'r èindelijk gescheld werd - èindelijk.

'r Hoofd voorzichtig naar het gordijn buigend, bang dat de franje-balletjes zouden bewegen, keek ze gespannen.

Zij was 't - alleen - zònder hem. Zeker kwam hij nou daalijk - natuurlijk wat achtergebleven - 't lag 'r bovenop. Goed - ze zou niks laten merken, ze zou onnoozel doen.

Vlug het brood snijdend, zenuwachtig adem-snuivend dee ze of ze de kamerdeur niet hoorde.

Lachend bleef Lisette in de deuropening, een pot met groote, gele chrysanten in de kleine handen.

'Dag Annie!'

De jonge vrouw, bij de tafel, bewoog niet.

'Dag Annie!' - riep Lisette luider, 'zie je wat 'k mee breng?'

Nou moest ze wel òpkijken en lief doen.

'Lisetje - Lisetje, wat bederf je ons. Wat 'n prachtige bloemen! Beelderig!'

'Ik had vanmorgen in bed,' praatte Lisette, 'r hoed afpiekend en

'r blonde haar voor den spiegel bij-schuimend, 'k had zoo de gedachte wáármee 'k jullie plezier kon doen voor de afreis - 'k dacht an 'n ander cadeautje - maar jullie hebben zoo àlles - zoo letterlijk alles - toen ben 'k even vlug naar den bloemist gegaan - en heb 'n levenden pot uitgezocht - van afgesnejen bloemen hou je niet - dat zei je nog gister - oppassen dat ze niet bevriezen - en góéd onderhouden, hoor!'

Telkens 't weerbarstig haar met kleine klopjes bemeppend, babbelde ze in één rateling door, opgewekt de vriendin in het spiegelglas toeknikkend.

Annie met den rug naar haar toe, maakte 'n plaats in den bloemen-standaard, en nou 't rappe, jonge geluid in antwoord-achting knapte, zei ze gedwongen-vriendelijk:

'... Zeker - Dàt hoef je niet te zeggen - ze zijn beeldig - 'k had geen idee dat 'r in die kou al zulke mooie chrysanten waren - heelemaal geen idee...'

En ineens liefjesweg, in denzelfden koud-hartelijken toon, vroeg ze de vraag die 'r al 'n half uur had bezig gehouden, die 'r bleek had gemaakt: 'Is Frits met je méé wezen koopen?'

'Frits?' zei Lisette verwonderd, zich plots omkeerend. 'Frits méé wezen koopen? Hoe kom je dáár op? Dan zou 't toch geen verrassing voor jùllie geweest zijn?'

'k Dacht 't zoo - omdat-ie óók voor 't ontbijt uit is gegaan en nòg niet terug is.'

'Da's toevallig!' lachte Lisette; 'twee langslapers vallen uit d'r bed en doen boodschappen zonder mekaar te ontmoeten! Je heb je sekuur vergist - 'k wed dat-ie nog ònder de wol leit...'

'Née,' lachte Annie mee, gerustgesteld. Plots stapte ze op Lisette toe, nam 'r hoofd in de handen en dankbaar, opgelucht door 't weten dat ze niet sàmen geweest waren, geen apartje hadden gehad, half-met-berouw dat ze de laatste dagen om 't geringste stug en prikkelbaar had gedaan, zoende ze de vriendin op de wangen: 'dank je wel voor de chrysanten, Lies-lief, ze zóó as je weer vacantie heb, rekenen we op je.'

'Dat duurt nog 'n poosje,' zei Lisette luchtig; 'misschien in geen jàren.'

'Ach kom! Met Paschen zien we je weer - de logeerkamer is voor je besproken - zóóveel heb je niet om handen - En je weet wat we 't

dolgezellig vinden - dat je heelemaal geen moeite...'

Ze praatte nog wat voort, de theekopjes bijschuivend, moeite doend om erg hartelijk te schijnen, om de accenten van vroéger, toen ze nog zulke èchte vriendinnen waren, te hervinden.

Lisette zat over 'r, luisterde met 't zèlfde blonde jonge gezicht. 'r Was niets an 'r veranderd en toch stuitte al wat ze sprak. 't Wrokte iets - 'r wrevelde 'n ding dat geen bewijzen had, dat onwaar leek, dat niet bestond, nee, onmogelijk kòn bestaan en toch alle warme levende hartelijkheid in dood, klankloos gepraat stolde. Vràgen, vràgen en je liefste vriendin van de meisjesjaren, flink uit vràgen of 'r wat was en wàt 'r was met Frits, 'r mán - dat kon niet - dat kwam niet over je lippen - dat was 'n krankzinnigheid - want 'r wàs niets - ze deeën niet vreemd, net druk, niet ongewoon met mekaar. Niet één keer had ze Lisette uit 'r gewone doen gezien. Twee, driemaal, nee 't waren méér keeren geweest, had ze ze opzettelijk alleen gelaten, had ze an de deur geluisterd, of als 't stil was snel de deur geopend en nooit, nooit 'n gebaar, 'n houding, 'n verlegenheid. Toch was die ééne week 'n marteling geweest, 'n ophitsing van wantrouwen. Ze vóélde dat die twee met hun spreken over ditjes en datjes, met hun prikkelende rust, met hun kalme vriendelijkheid, zelfde sympathieën, zelfde neigingen, dezelfde gedachten hadden. 't Was 'n dwaze, wanhopige inbeelding, 'n ziekelijke jaloerschheid - telkens had ze zichzelf bedot en bedrogen - telkens vlamde Frits driftig op, als ze met 'r ouwe nonsens begon - 'n nonsens en 'n gemeenheid tegenover 'n vriendin die gàst was - toch groeide 'r bij herhaling 't sentiment dat ze bij die twéé te veel was, dat ze mekaar aankeken als zij niet keek, dat hun gesprekken een ondergrond hadden. Nee, 'r was geen schaduw van 'n bewijs. Frits dee hartelijk, Lisette verzon voor hààr attenties. En zij, zij met 'r obsessie telde de uren die de vriendin nog zou blijven. 'n Vrouw bedroog zich niet. 'n Vrouw wist meer door 'r voelen, 'r vóór-voelen van de dingen, dan 'n man met z'n verstandig ontleden en wikken. Gisteravond, den láátsten avond, had ze bijna vat. Frits vertelde van 'n getrouwdeden man die z'n vrouw voor de mal hield, die hier en daar gezien werd met anderen - zij had toen vlam gevat en gezegd hoe geméén ze dat vond - hoe 'n man 't kòn doen; en opkijkend langs de lamp, de lamp, had ze gemeend dat Frits en Lisette niet luisterden, dat 'r 'n glans in hun oogen was - 'n starre glans in dezelfde richting.

Nou was 't twee uur voor 't afscheid. Om elf zou Lisette naar Arnhem afreizen, zou de rust in 't huisje terugkeeren. En tot 't laatste oogenblik hitste 'r de dwaze, benauwende angst, had ze 'n kwartier staan popelen wáár ze waren, wat ze zoo vroeg uitdeeën...

'Lisette heeft chrysanten meegebracht,' zei ze tot Frits, toen ie zonder iets te zien aan de ontbijttafel bijschoof.

'Da's erg lief van je,' zei hij, de bloemen van z'n stoel taxeerend.

'En waar bij jij geweest?'

'k Heb me laten scheren, Ans.'

'k Heb je overal gezocht.'

'Heeft de meid je dan niets gezegd?'

Bee die had 't vergeten. Die vergat alles. 't Dee 'r niks toe. Nou maar vlug ontbijten - anders moest Lies zich zoo haasten. Blij dat ze zich vergist had, praatte ze vroolijk, bijna uitbundig. Ze was een mal mensch, 'n vreeselijk mal mensch. Op zoo'n manier maakte ze zichzelf ongelukkig en Frits onverschillig. Wat 'n jammer dat Lisette al om elf uur ging. Ze kon toch best tegen den avond gaan. Wat had ze nu zoo'n haast? Nietwaar, Frits? Als Frits even telegrafeerde, wisten ze in Arnhem dat ze nog 'n halven dag bleef. Kon 't niet? Moest ze zoo positief terug? Nou, dan kon je meteen zien, dat ze zich heelemaal niet geamuseerd had. Dat hoefde Lies niet tegen te spreken. Als je je amuseerde keek je op geen paar treinen láter. Nee, Lisette had nou eenmaal geschreven, dat ze zoo laat arriveerde, en ze moest nog heusch 'n massa dingen beredderen. Als je onderwijzeres was, ging 't niet aan den laatsten dag van je vacantie 's avonds thuis te komen. Dan was je den eersten dag van de school extra-katterig...

Kopjes thee slurpend, belegde boterhammetjes etend - 't was 't galgemaal - dat moest dan maar lekker zijn, zaten ze lang te tafelen. Toen ruimden de vrouwen af, bleef Frits even met Lisette alleen. Annie stond benee aan de deur bij den groenteboer. Daar moest je zelf bij zijn. De meid liet alles in d'r handen stoppen.

Frits zat bij het raam. Lisette plukte dorre blaadjes van de andere potten in den standaard.

'Hou je niet van chrysanten, Frits?' - vroeg ze, òm te vragen.

Alleen met 'm babbelde ze, om 'r stem te hooren - om over de hinderlijke stilte heen te praten.

'Ja, 'k hou wel van chrysanten,' zei hij z'n sigaar rookend.
 'Dan had je wel 'n aardiger compliment kunnen maken - 'k ben opzettelijk vroeger opgestaan om jou èn Ans te verrassen.'
 'Eerlijk gezegd' -, zei hij wrevelig, 'vin 'k diè pot niet mooi...'
 'Nièt mooi?' - vroeg ze met vaag verwijt in 'r stem.
 'Nee,' zei hij kort.
 'Da's jammer,' zei ze, en toen-ie opkeek, keek ze'm aan met vreemd-vochtige oogen.
 'Da's eigenlijk grof van me,' zei-ie, z'n sigaar bebijtend; 'jij koopt bloemen om òns te verrassen - en ik - ik - 'k hóú niet van geèle chrysanten - geel is 'n hatelijke kleur.'
 'Vin je?'
 'Ja,' zei-ie 'r nòg eens aankijkend. Maar ze scharrelde bij de kast, 'n vergeten ding opbergend.

Annie had 'r naar den trein gebracht - Frits kon niet. Frits had 'n conferentie of zoo iets. In de huiskamer was ze 'r bij geweest dat-ie vrindelijk, eenvoudig-hoffelijk Lisette 'n hand had gegeven, 'n vluchtige hand. Ja, ze geloofde dat áls-ie zich had willen vrijmaken van z'n zaken, dat-ie 't makkelijk gekend had. Z'n onverschilligheid, z'n bijna koel 'au revoir!' bij 't afscheid, had ze heerlijk gevonden. Voorgoed, voor àltijd zou ze nou ophouen om achter alles wat te zoeken, zoodra 'r 'n vrouw in de buurt was.

Opgewekt, met honderd lieve voornemens kwam ze thuis. Vanmiddag kreeg-ie 'n gebrajen kip en asperges uit de bus. En dan zou ze 'm anzetten vanavond 'ns gezellig alléén uit te gaan. Ze vertrouwde 'm volkomen. Ze zou 'm toonen dat ze 'm vrijheid liet.

Hij was nog niet thuis. Handigjes ruimde ze de kamer, dee allemaal zacht-vrouwelijke dingskes an z'n schrijfbureau. Toen, bij den bloemenstandaard, voelde ze de aarde van de potten, of ze water noodig hadden. Pot voor pot was droog - die van de gele chrysanten drééf. Vreemd - juist diè. Vanmorgen nog geen drie uur gelezen, was-ie éven vochtig geweest. Nu stond de bak vòl. De meid bellen. 'r Hand bij den schelknop aarzelde. Pas had ze zich voorgenomen en àlweer zat ze in angstjes en twijfel. Toen schelde ze. 'r Vingers decèn 't vanzelf - 't was 'n reflex.

'Heb jij de bloemen water gegeven, Marie?'

'Nee, mevrouw.'

'En de chrysanten zijn kletsnat.'

'Jawel. Natuurlijk. 'k Heb meneer met de karaf bezig gezien.'

'Dat doet meneer toch nooit.'

'As 'k 't nou toch gezien heb, mevrouw...'

'Goed - goed,' zei ze, en neerzittend voor 't raam, trilde ze. Waarom had-ie de chrysanten water gegeven, alleen de chrysanten, juist de chrysanten? Dat had-ie gedaan - dat had-ie zeker gedaan - omdat-ie dacht dat de pot te droog was - en omdat-ie nieuw was. Nee, nee, nee - ze zou 'r geen wóórd over praten - daar bleef ze bij - dat zette ze zoo pertinent door, als 'k weet niet wat.

Maar toen-ie om één uur kwam koffiedrinken en achter de post zat, die net was gebracht, móést 't vraagje 'r uit:

'... Frits...'

'Ja?'

'Wat heb je de chrysanten vreeselijk véél water gegeven!'

'k Ben niet an de chrysanten geweest,' zei hij strak lezend.

'En de meid zegt...'

'De meid! Wat de meid?'

'Had dan àl de potten voorzien - net die ééne is mal.'

'k Heb géén van de potten water gegeven,' zei hij nog eens.

Ze keek 'm aan, zweeg. Als ze 't op doorging - als ze an z'n woorden twijfelde, werd-ie opvliegend. En nou lóóg-ie toch. Nou loog-ie om 'n kleinigheid. 'r Zwijgen scheen 'm te prikkelen, maakte 'm nerveus.

'k Zou 'r niet an denken om die leelijke chrysanten water te geven.

'k Vin ze zeldzaam ordinair van kleur. Lisette heeft niet veel smaak.'

'Ach kom - dat zèg je maar,' zei ze schamper; 'stel je niet zoo an. Je vindt ze net zoo mooi as ik.'

'Nee,' zei-ie, 'k hou héélemaal niet van chrysanten.'

'Zoo,' antwoordde ze, weer zwijgend, langzaam happend.

Hij draaide. Dat méénde-ie niet, dat kòn-ie niet meenen. Dat zei-ie enkel om onverschillig te doen en juist diè onverschilligheid wekte 'r, dee 'r opnieuw voelen dat 'r iets was, iets leefde, iets broeide, iets dat ze niet betasten, niet benaderen kon. Gebogen bleef ze over haar bord. Toen kwam de meid 'r eten halen.

'Marie,' zei ze ineens scherp, 'waarom heb je me strakjes voorgelogen dat meneer de bloemen heeft water gegeven?'

'Dat heb 'k gezien,' praatte de meid verbaasd; 'meneer nam de karaf

van 't buffet . . .

'Dat jok je,' viel hij scherp-driftig uit, 'k heb 'n glas water gedronken - anders niet . . .'

'Dan zal 'k me vergist hebben meneer,' zei de meid angstig-verlegen.

Na de kleine scène dorden de chrysanten.

En ze spraken er niet meer over.

Soms, als-ie den pot droog zag, met verhardende aarde, keek-ie naar de karaf, dee 't niet.

Als-ie de bloemen water gaf, zou ze zéker gelooven dat-ie an Lisette dàcht. Eens lag 't 'm op de lippen om 'r te zeggen: 'De chrysanten gaan dood - waarom doe je er niets an?' Hij zei 't niet. 't Zou twist geven, gevraag, verwijten. Dat wist-ie, omdat ze de andere planten wiesch en knipte en de chrysanten liet sterven. Ja, dat dee ze hard-nekkig. Na z'n leugen háátte ze den pot met de groote, gele bloemen. Iederen morgen betastte ze de droge, vastgebakken aarde, enkel om te zien of hij stilletjes water gaf. An tafel, met opzet, heelemaal zonder bedoeling, zei ze wel eens: 'wat houdt de ficus zich goed, vin je niet?' Of ze vroeg: 'zouen we niet 'ns wat kunstmest laten komen?' En hij antwoordde dan, den bloemenstandaard bekijkend, zonder één woord te zeggen van de krimpemde, verleppende chrysanten.

Na twee weken waren de bladeren geel en kurkig - na drie weken was de pot dood.

Eerst toen sprak ze'r over:

'... Hij kon niet tegen de kamerlucht, Frits.'

'Nee - je moet 'm wegsnijten, Ans.'

Met z'n arm om haar middel keek-ie mee, naar den pot, vreemd van beklemming.

Wat deed 't 'r toe - uit z'n verbeelding kon ze Lisette niet halen - Lisette, die-ie nooit zou vergeten, zooals ze met vochtige oogen stond, zooals ze den laatsten avond náást de lamp in z'n óogen gekeken had.

Annie schelde.

'Neem den pot mee, Marie.'

KIES

Toen Bultje de laatste lantaarn had uitgedraaid, schouderde hij z'n lat, liep met ijverige dribbelpassen den langen weg terug.

Het was vijf uur. Grauwe morgenschemer dampzwaar lag over de daken. 'r Slenterde 'n agent. 'r Gingen werklieden vaal en plomp in het geaazel van den komenden dag.

Bultje zette 't tot 'n drafje. Zijn hoofd leek te verzinken in den zwarten, builenden rug. De lat met den haak dreigde als een speer. 'Wat heb jij 'n haast!' riep de agent, de wollen handschoenen kloppend, dat de damp er langs schudde.

'O man! O man!' schreeuwde Bultje, kortademig van het snelle gaan.

Meer zei hij niet.

Puffend, hijgend, liep hij de gracht over, sloeg het zijstraatje in, klopte aan de deur van de kelderwoning.

Marietje dee open. Haar wit gezichtje leek witter door den doek er om heen en den grauwen ochtendschemer, die de ruiten aan de overzij glanzen deed met het staalgrijs eener stilstaande verschrieking.

'Nou?' vroeg Bultje, nog op de stoep.

'O vader! Sluidentje!' huilde zij, de zwarte vingers om den mond.

'Wel allemachtig!' zei hij kwaadaardig, 'heb je 't nog is met brandewijn geprobeerd?'

'O ja,' klaagde zij kermend; 'o ik ga dood...!'

'Nou! Nou! Nou!' gromde hij.

Zij huilde drensens; hij schonk zich 'n kop koffie. 't Was niet te doen. Den heelen nacht had ze 'm wakker gehouwen. Anders sliep-ie tot half vier, ging de lantaarns uitdraaien, tukte wat na als-ie klaar was. Vannacht kwam 'r niks van. 't Schaap hield je wakker. 'n Onmenschen zou nóg niet geslapen hebben bij zoo'n gelamenteer, laat staan bij 't gekerm van je eigen pleegdochter. Bij de tafel schudde ze 't hoofd, soms gillend van pijn.

Bultje, die een stevig gebit had en maar eens was getrokken, wist wat 't was.

'Hij mot 'r uit,' zei hij driftig z'n schoenen uitschoppend.

'O nee, niet trekken!' klaagde het meisje.

'Niet trekken? - Wacht jij maar is. Nou het 't lang genoeg ge-

duurd...'

Hij was besloten. In godsnaam. Liever den Meester betalen dan nòg zoo een nacht. Dat hield je niet uit. Overdag kruien en 's nachts om vier uur an 't werk. 't Most maar.

Met de beenen op 'n stoel, lui-uit, probeerde hij even te dutten. 't Ging niet. Telkens maakte ze 'm wakker, woelend in de alkoof waarin ze gekropen was, en het wreeder schijnende daglicht door-
kilde de kamer.

In de straat sneden harde geluiden. Met den groei van den dag werd het eene ketsing van wreevenelinge dingen - het vinnig gebits van een beitel ergens in 'n werkplaats - het domperig slaan van 'n deur - het kregel stampen eener opveerende kar.

Bultje, moê van den slaaploozen nacht, beluisterde het wakker-wor-
den met een snauwende lusteloosheid. Om tien uur had-ie 'n karwei. En vóór dien tijd de kies, de belabberde, zwartgekoolde, holle kies, waaraan-ie allés had gedaan wat menschelijkerwijs te doen was, watjes èn pappen èn brandewijn èn doeken - de lamme, smerige kies die 'r uit móst, met wortel en al.

Loom-soezend, ingedrukt bij het raam - nòu nog naar bed met die karwei om tien uur was je grootste nonsens - het hoofd zwaar op de hoekige borst, aanhoorde hij de nijdiger slaande geluiden der straat, sufte terwijl over het geval, over de beroerde kies - die kies - de kies - En óververmoeid zàg hij 't gebeuren: 't zwarte stompige ding met de lange, vinnige wortels - en de tang - knàk - knàk... Het benauwde hem. Lichtzweetend schrikte hij wakker. Gezworen zou-die hebben dat de kies geknàkt had...

In de wachtkamer wèg was de pijn. Komiek. Bleek en doods-angstig zat Marietje; sip en overstuur keek Bultje, haar pleegvader. Er was één patient vóór. Ze konden het spreken hooren, heel zacht, als het gebrom in 'n kelder.

'Nou ferm zijn, hoor!' zei Bultje.

'Ik wil liever weg...'

'Gekheid! Malligheid! 'n Meid van jouw jaren...'

'Hij dòet geen pijn meer...'

'Kan me niet schelen...!'

'Ik ben zoo bang...'

'Ben jij bang,' dreigde Bultje geweldig, 'ben jij bang? Schaam je...!'

In 'n wip is 't klaar. Je voelt 'r niks van ...'

Ze zaten weer stil. Angstig keek 't kind naar den knop van de vreeslijke deur en Bultje wiebelde zenuwachtig met z'n been. 't Duurde zoo lang. En verdraaid, as je maar 'n voet in de wachtkamer van 'n dokter had, wer je 'n ander mensch. Net of de dood 'r mee gemoeid was. En dat wachten, dat vervloekte wachten. Nog niet eens gesproken van 't verhuisboeltje strakkies. Op 'n kwartier kwam 't 'r niet op an. Maar de meester zoo-dichtbij met z'n instrumenten en messen en 't rare luchie in de wachtkamer alsof ze saffraan gekookt hadden.

Eindelijk klonk een vinnig schelletje.

De deur ging open, de meester was 't zelf.

'Aan wie de beurt?'

'An mijn dochter,' zei Bultje, ineens-nerveus; 'm'n dochter mijnheer, het zoo'n schrikkelijke pijn in d'r kies ...'

'Zoo. Kom dan maar eens binnen meisje,' zei de tandarts.

Marietje schuchterde naar de andere kamer.

Bultje bleef op den drempel.

'Mot-ie getrokken worden, meneer?' vroeg hij, diep ernstig.

'Dat zullen we zien,' zei de meester. 'Kom binnen en doe de deur toe. 't Tocht ...'

Bij het raam keek hij in den mond van het meisje. Dan na een poosje: 'Ja - hij móét 'r uit - Kom je niet binnen?'

Bultje glimlacherend bleef met den knop in de hand.

'O - O - Mót-ie getrokken worden,' zei hij zachtjes-verlegen - 'O - O - nou daar mot ik zeker niet bij wezen, wat?'

'Blijf maar gerust,' zei de dokter.

Maar Bultje was alweer in de wachtkamer. Dat déé die niet. Voor geen goud. 't Kon best zonder hem af. Hij had 'r niet van noodig. Zoo'n kies kon de meester wel alleen baas worden. Nee. Daar hield-ie niks van. Zenuwachtig, opgewonden liep hij naar 't raam, keek naar de bloempotten op het zinken plat, naar het raam aan de overzij, naar een musch die om een broodbrokje vocht, liep naar de tafel, bleef voor een schilderij staan, ging weer naar het raam, trommelde op de ruiten en weer naar de tafel, waar-ie druk te bladeren begon in een Duitsche illustratie. Terwijl trachtte hij te beluisteren wat achter de deur gebeurde. Niks. Heelemaal geen geluid. Wat die kerel nou dee? Strakkies had-ie zóóveel gepraat - nou geen woord.

Nou liëp-ie. Z'n laarzen kraakten.

Nieuwe laarzen. Je zag ze glimmend lopen over 't tapijt. Geen woord. Wat deed-ie nou? Waarom hoorde je Marietje geen kik geven? Had-ie 'r weggemaakt zoals altijd met operaties? Allemachtig wat 'n stilte...!

Opgehitst sloeg Bultje het boek toe, sloop naar de deur, luisterde. Geen geluid - geen gepraat. Sust! Nou zei die wat. Nou begon Marietje te huilen. 't Schaaap! 't Arme kind! - Nou weer niks. Stilte. Lieve God wat was dat schrikkelijk. 't Angstzweet brak je uit. Hé... Is dat schrikken...! Ze riep au! Ze had au! gezeid en nou weer niks. Je stond 'r geregeld bij te beven - je wer d'r warrem en koud van... Gejaagd liep Bultje van de deur weg, ging zitten in een stoel bij het raam. Nou hoorde je Marietje huilen. O! O...! Dat schaaap. Dat schaaapie... Hoor nou! Hoor nou! - Rillerig stak hij de vingers in de ooren. Hij kon 'r niet tegen. 'n Operatie èn bloed - daar kreeg-ie kippevel van. Stevig drukte hij de vingers aan. Toch hoorde-ie gillen, kermend gillen... Hij hield 't niet uit. O! O! O...! De dingen in de wachtkamer namen dwaze proportiën aan, de tafel werd grooter, deinde weg, heel ver schuin-achterover - de stoelen schemerden heen - het werd alles 'n heete, weeë benauwenis...

Dokter maakte hem bij. Hij was stillekens flauw gevallen bij de gedachte dat Marietjes kies 'r met 'n knàk uit was gekraakt.

DE KRANS

In de zaal klonk het oude geraas.

'Halen!' riep de regisseur.

Bokje keek door een gaatje van de coulīs. Z'n pruik had-ie al in de hand genomen. Het doek schokte omhoog. Weer zag-ie ze buigen. En verdraaid weer een krans voor Hein, den komiek. Bokje kneep de pruik tot een prop. Jaren, jaren was-ie aan het tooneel en nog nooit had-ie 'r een gekregen. Hij dee niet mee an de komedie van zoo'n kerel om zich zelf 'n krans te kóópen. As-ie dàt had willen doen, had-ie 'r al honderd gehad. Kijk 'm nou buigen bij 't voet-

licht. Hoor ze klappen! Niet 't minste benul van kunst! As ze 'r benul van hadden, zouden ze zùlk spel niet toejuichen, laat staan 'n krans geven!

Kwaadaardig smeed Bokje z'n pruik tegen den grond in de klee-kamer. Vroeger was-ie kantoorklerk geweest, had 'n tijdje gerederij-kerd, z'n snor laten scheren, gefigureerd - nóú was-ie acteur. Zelfs de critiek begon notitie van 'm te nemen. De Purmerender Courant had 'm geprezen in een serieus stuk, de tooneelverslaggever van Kennemerland had hem lof toegebracht in een klucht. De knipsels bewaarde-die in z'n portefeuille. Maar nog nooit een kràns. Vijf jaar acteur en geen kràns. Alleen de hoofdrollen kregen kransen, - en een hoofdrol gaven ze je natuurlijk niet. Die palmden de anderen in. Ze wouen je niet an de beurt laten komen. Ze hielden je onder met d'r jaloersche streken. Ze wisten wel dat àls je gelegenheid kreeg - je ze allemaal met 'n zet voorbij schoot. De judassen!

Bokje kleeedde zich aan. Hij was van een sombere gestemdheid. 'n Waarachtig kunstenaar hechtte wel niet aan aardse ijdelheden - meer groote mannen leden tijdens hun leven - zelden werden profeten geëerd in hun eigen land - de artistieke loopbaan was er een met vele en jammerlijke hindernissen - maar zoo een klein, lief kransje, 'n kransje met linten - en bij het voetlicht buigen - en nog eens buigen - god, wat 'n geluk! Het was jè toppunt. Het was een geraffineerdheid dat je wegsmolte bij de bedenking.

Voor zijn toiletspiegel, het bolle gelaat glimmend door 't smeltende vet, droomde hij...

Maar ze stoorden hem in z'n kransenrêverie.

'Bokje!'

Wel verduiveld - daar had je Hein, de komiek, de boffer, die telkenmale belauwerd werd.

'Ja...!'

'Wil jij me een genoeg doen?'

'Wel zeker.'

Bokje glimlachte gelijk goede confraters plegen te glimlachen.

'Ga jij direct naar ons hotel?'

'Ja - dadelijk. 'k Heb slaap,' zei Bokje.

'Zeg, wees jij dan zoo vriendelijk en neem mijn krans mee. 'r Is hier niet één tooneelknecht en ik mot nog uit.'

'Met plezier - waarom niet.'

Goede confraters bewijzen elkaar gaarne diensten.
Dat bevordert de bonne entente.
'Merci,' zei Hein.

Zoodat een kwartier later Bokje hotelwaarts ging - het gezelschap speelde in een provincieplaats - met den krans over den arm. Het was lief weer, met regen op komst. Bokje bedoelde inderdaad met bekwamen spoed onder de dekens te kruipen. Om zes uur 's morgens reisde 't gezelschap naar een andere plaats. Zeven uur maffen was niet te veel. Er gebeurden evenwel dingen, er overvielen hem aandoeningen, die zijn kunstenaarsziel machtig bewogen. Hij was gepredestineerd dien nacht - zoo niet in de goot, dan toch zuur-aangeschoten te geraken.

Nauwlijks toch bevond hij zich op straat, of een passeerend dienst-meisje stond stil, keek hem na en bewonderde hardop - zulks tegen haar vrijer, wat ik bijkans zou verzuimen te releveeren: 'Sjongen wat 'n pracht van 'n krans,' hetgeen dezen vrijer deed zeggen: 'Zeker 'n komediant...'

Zelfbewust stapte Bokje voort. Die publieke waardeering dee je aangenaam aan. Bijna echter sprong z'n hart op, toen bij het licht van een lantaarn twee heeren omkeken en de een hardop fluisterde: 'Da's nou Louis Bouwmeester - jè groote acteur...'

Bokje struikelde over een der linten. Dàt was machtig. Je rilde er van. Vergeleken te worden met Louis - met Lou-wie... Plotseling keerde hij terug. Hij had behoefte een glas bier te drinken, een enkel glas, en dan naar bed.

Waardig betrad hij het deftigste café. De deur sloeg met poenig geweld en alle oogen vestigden zich op den krans en op Bokje.

Bokje had rimpels van grootemansgedachten om den gesloten mond. Er was iets in hem van Napoleon I staande op den achterstevan van het Frankrijk-verlatend schip, de hand in den boezem, de wenkbrauwen gefronst. Hem ontbrak nauwelijks het vlokje haar op het voorhoofd. Maar met een besliste breedte deftigheid zette hij zich aan de tafel. Achtelooos hing de krans over de leuning van zijn stoel.

'Aannemel' Hij zei iets heel anders, iets inliggend tusschen 'anneemé' en 'ennemè', iets half-Haagsch, half Amsterdamsch, maar 't klonk artistiek. Iemand die zoo 'ennemè' kon roepen, zoo gebiedend en tegelijk zoo vertrouwelijk, iemand die tevens zoo achtelooos

omging met een krans, dat moest 'n artiest zijn. De aristocratie lag er dik bovenop.

Eenige minuten lang had hij de aandacht van het geheele café. De 'prolleeten' fluisterden, bespraken hem, keken toe bij zijn eerste nippen van 't bier. Bokje negeerde ze. Hij las kranten, schraapte eenige malen luidruchtig de keel. Toen leunde hij achterover. En waarachtig, 'n oud heertje van de leestafel sprak hem aan.

'U heeft daar 'n mooie krans, meneer. Heeft u meegespeeld in De twee Weezen?'

'Jawel. Juist meneer.'

'Speelt de "Koninklijke Vereeniging" vanavond ook hier?'

'Geloof 'k wel. Daar nemen wij anders geen notitie van. Ik had 'r engagement kunnen krijgen, meneer, maar 'n artiest, meneer - 'n artiest meneer - die gaat daar in de doofpot. - Nee meneer, nog voor geen goud kunnen ze me 'r krijgen.'

Hij werd spraakzaam, bestelde een tweede glas, begon over de critiek:

'... De critiek meneer - da's over 't algemeen niks - daar geef ik niet zooveel om - allemaal vrindjessysteem - en geen cent verstand van 't tooneel - niemendal. - En je mot niet gelooven, meneer, dat ik dat zeg, omdat ik reden van klagen heb!

Om den drommel niet. Ik heb critieken die gelezen mogen worden, dat zal 'k je bewijzen, maar niet zóóveel geef 'k er om...!'

Bedaard nam Bokje de portefeuille uit z'n zijzak, vouwde de knipsels uit de Purmerender Courant en de recensie van Kennemerland open: - 'Wat lees je hier meneer...?: Ook de heer Bokje vervulde zijn rol met groot talent. Hem komt een woord van lof toe... En wat lees je hier: De heer Bokje had een prachtigen kop gemaakt. - En niks, geen sikkepit geef 'k om de recensies, meneer. Daar heb je m'n woord op...'

Onverschillig stak Bokje die knipsels weer in z'n portefeuille - en zweeg. Na een paar minuten stond hij op, betaalde, ging heen, plechtig het algemeen gekijk verdragend. Den krans hield-ie nu in de hand, gelijk een voorzitter van een feestvieringscomité die een toespraak tot een jubilaris zal houden. Buiten bedacht hij zich even. Toen stapte hij het huis van den buurman binnen. Oók een café. Daar zat een heele ris stamgasten om de leestafel. Nieuwsgierig keken die op. Bokje stapte de heele zaal door, een paar dozijn ledige

tafeltjes voorbij, zat opnieuw. En na een korte stilte riep hij, aristocratischer dan zoo even: 'Enneemèèè!' - De krans lag breeduit op het marmerblad van de tafel.

'Cognacgrogje!' Dat was verkeerd. Had hij het bij biertjes gelaten, dan zou het geval minder chagrijnig zijn afgeloopen. Maar hij wou. Ze waren nu eens plezierig uit, z'n krans en hij. Z'n krans en hij konden zooveel weelde niet verdragen. Z'n krans en hij werden gevierd. Ze hielden geen oog van hem af. Hij hoorde ze aan de stamtafel fluisterend spreken over den krans - over zich zelf. Artistiek, kortaangebonden dronk hij het grogje, betaalde - de zaak werd eenigszins duur - nam den krans over den arm (ditmaal gelijk een burgerjuffrouw die met haar beugelmand naar de markt gaat) en verliet het café, rustig maar statig als een mannetjespauw. Ditmaal had hij de critieken van de Purmerender noch van de Kennemerland vertoond. Per slot van rekening hadden ze aan zijn krans en aan zijn mimiek Napoleon I (slag bij Waterloo of St. Helena) genoeg.

En naar mate hij meerder grogjes dronk en zich in meerder koffiehuisen der provinciestad vertoonde, steeg zijn hooghartigheid, groeide zijn grandezza.

Van het eene café ging hij naar het andere, overal strak-kijkend, den mond trotschlijk omrimpeld, het voorhoofd geplooid als dat van een betoogend wijsgeer - den krans (ja, daar zat 't 'm in) zèèr nonchalant over den schouder, den arm of in de hand. En langzamerhand gevoelde hij zich zoo artistiek-gelukkig, dreef zulk een zoete weelderigheid in hem op, dat hij moeite had in den passenden kunstenaars-ernst te volharden, de schoone Caesar-rimpelen ongeschonden aan het koffiehuisvolk te vertoonen.

Eerst tegen den vroegmorgen begeleidde hem een goedwillig nachtwaker naar het hotel. Zijn oogen, branderig-bloedend, geleken het hoofd uit te kollen. Er was een voorname stilzwijgendheid in zijn doen. Nòg was zijn gebaar schoon, zijn mimiek voortreffelijk, maar de linten van den krans, meerder aardsch, slierden door de slijkplassen.

Bokje, voor het eerst en het laatst van zijn leven gelukkig, voelde niks van het Maartsche geregen.

NACHT IN HET SARPHATIPARK

Zij was een oude vrouw, ver over de vijftig, vroeg oud, met grijzend haar, verrimpeld gelaat. Haar dochter, verloren gegaan, had een kind achtergelaten, het kind van een officier. De grootmoeder had het kind opgevoed, zonder veel verdriet over de dochter.

Het gebeurt zoo meer.

Zij nam verstelwerk aan, naaide bij menschen aan huis, sloeg zich er door - tot de dagen van ellende kwamen. Er was niet veel toe noodig om de kleine, zure, benauwde zorgjes in angstigen kommer te doen overgaan. Het naaiwerk hield op. De families gingen naar buiten, naar badplaatsen en bosschen. Een familie verhuisde naar een andere stad. Een andere bedankte haar.

Lang nog hield grootmoeder het vol, bracht alles wat ze had naar den lommerd, de paar meubeltjes, de kleeren.

Toen kwam de dag dat zij van haar woning af moest en geen andere woning krijgen kon, omdat zij de laatste huurquintantie niet kon toonen. Allemaal gewoon.

Dien dag begon zij met het kind te wandelen. Het was een aardig meisje van twaalf jaar geworden, lief, vroolijk, met levendige oogen. Zij wandelden van 's morgens tien tot 's middags zes, winkels be-
kijkend, slenterend. In het Sarphatipark rustten ze uit, aten het brood, dat zij gekocht hadden. Een mooie zomeravond, wat te warm. Er speelden kinderen in het groen en de zwanen liepen op 't gras, afscheurend de zomersche sprietjes. Ze hadden pas gebroed. 't Was een lust de jonge zwaantjes te zien dribbelen naast de oude.

Het werd stil in het Park. De kinderen gingen heen, de zwanen zwommen kalm in den vijver.

Er kwam een wachter.

'Tijd van sluiten!'

'Is 't al zóó laat?' zei grootmoe.

Zij nam het kind bij de hand, liep het laantje af naar den uitgang. Terwijl dacht ze na. Naar een toevluchtsoord durfde ze niet. Al was 't winterdag, zou ze niet gedurfd hebben. Waar kon ze beter blijven dan hier? Schuw trok zij het kind mee over het grasperk, school achter een boschje tot de wachter voorbij was.

Toen liep zij het wandelpad terug, zat weer op het plaatsje van straks, met het gezicht op den vijver.

‘Motte we ’r niet uit, grootmoe?’ vroeg het kind.

‘Ja - strakkies, strakkies...’

‘En de wachter het gezeid...’

‘Ach wat!’

‘En as we opgeslote worde?’

‘We worde niet opgeslote...’

Zij zaten dicht bij elkaar, de grijze grootmoeder, het kind. Scheme-
ring kroop over de daken, zwarter werden de toppen der boomen.
Buiten de hekken klonk het geraas van karren, het stemmengerucht
van menschen en kinderen.

De vijver, bleeker van waterglans, kromde tusschen de grasperken,
de zwanen voortdreven statig, de halzen trotschlijk gerekt.

De oude zat gebogen, het kind dommelde in, leunde tegen haar aan.
Zoo werd het avond, avond van loome broeiende luchten. De lan-
taarns werden ontstoken, licht kwam in de verre ramen der huizen.
Over het water waasde een zacht-zijden damp, die teer de gras-
perken be kroop, de struikjes deed drijven.

Vager werden de lijnen der boomen, schimmen van zwart met
angstigend fluisterbeweeg van de blaren.

Het kind was ingeslapen, het hoofdje in den schoot van de wakende
vrouw.

De klok sloeg elf - de klok sloeg twaalf.

De straten waren zoo rustig als het park -, klonk alleen de dreunen-
de stap van een agent.

Ook de oude sliep, zittend, met rustig beweeg van het hoofd, als
wiegde het kalm op het spelen van wind.

Maar in de wolken beefden vlammingen van wit, vinnig licht.
Soms leefden uit het duister heele dakenbrokken op, daken met
gelijke pannen, zwarte, bleekroode pannen en zwijgende schoor-
steen.

Soms vlamde het donker heen, boorden aan uit den nacht boomen
met staalgrauwe takken en witte bladeren.

Soms was de vijver glazig-wit, met spiegelende oeverranden. De
wind stak op, schudde driftig de bladeren.

Eerst zacht viel de regen, toen sterker en striemender.

De oude werd wakker. Een bliksemflits doorsiste met paarse kwaad-
aardigheid de wolken. Er kwam nog geen slag, maar de regen
barstte geweldig.

Angstig drukte de vrouw het slapend kind tegen zich aan, duwde de rokjes om de beentjes, boog zich voorover om den regen af te weren.

Bij elke vlamming van licht hield ze de hand voor de oogen, bang voor het driest vuur dat den vijver deed opleven, de boomen, de huizen.

Het werd hevig, woester.

Tot in de wijde verte waren huizen te zien, bleeke huizen met bleeke glimmende ruiten, witte gevels, spichtige daken.

En plots, na een dierlijker paarsblauwe raketting-van-licht, donderde een grommende, beukende slag, zwaar echoënd in 't ruime huizen vierkant.

Met een gil werd wakker het kind.

'O groomoe! Groomoe!'

'Nou! Nou! Niet bang zijn!'

'O! O! Ik ben zoo bang...'

Huilend kroop zij op tegen de vrouw, de vingertjes in de ooren stoppend om de slagen niet te hooren, die aanbeukten zonder rust - vuur en slagen - wreedvlammend sissend licht - donkere, donderende dreunen. Soms was het dag, stond het park in witten, schichtigen schijn, boomen helder belicht en witte, scherpbelijnde huizen. De wind zwiepte de takken, gromde met joelend gesteun.

'O! O!' hilde het kind, 'late we naar huis gaan... O! O!'

'Kom dan!' zei de vrouw, opstaand, zelf bevend van angst.

Haastig liepen zij het paadje langs, hijgend stilstaand als een verblindende bliksemstraal door de ruimte schoot, schokkend bij het zware rollen en reutlen der slagen.

Het hek was gesloten.

De straten waren verlaten. De regen striemde neer op de keien, op de stoepen, op de dampende lantaarns. Er was niemand. De huizen waren donker. Alles leek dood. Alleen de bliksem bevlamde de gevels, de kozijnen, de neergelaten gordijnen.

'Ziet u nou wel dat we te laat zijn,' klaagde het kind, 'en nou motte we hier blijve...'

'Niet zoo klage,' troostte de vrouw, 'late we maar wat schuile onder de boompjes.'

En angstig liepen zij terug, tastend, soms den weg ziende in dag-schijn.

Zij waren doordrenkt, rilden van kou. Met de drijvende bovenrokken om de hoofden wachtten zij onder de boompjes, fluistrend van angst, schuw de oogen sluitend bij het heftig schieten der stralen, bevend bij het gerommel van den donder.

Zóó zagen zij langzaam het lichten verminderen.

Het onweer duurde voort.

Het park werd donker. Aarzelende trekkingen van licht beefden nog over de daken, over de toppen der boomen. Een zoete geur steeg uit het groen.

De vrouw nam het meisje opnieuw bij de hand, ging naar de bank.

‘We moeten maar wachten, Aal, tot ’t hek opengaat, hè?’

‘Ja,’ snikte het kind.

Dicht bij elkaar zaten zij in de regen, de voeten hoog gelicht van den grond. Rondom stonden breede plassen. Van de bladeren dropen stralen. Maar nat als zij waren voelden zij het nauwlijks.

Zij spraken niet, moe, verkleumd.

Er sloeg ergens een klok. Een, twee. Het bleef regenen, gestadig, geduldig regenen.

In den vijver, in de plassen, op de bladeren ruischte het neer. Toen zei het kind: ‘Groomoe, als we ons gingen verdrinken...’

Dat verschrikte de oude.

‘Wil je je mond houden,’ zei ze hard; ‘kom wat dichterbij me zitten...’

Ze sloeg haar natte rok om het meisje, drukte het hoofdje tegen zich aan, tot ze de slaap-overgeving van het kind voelde. Bevend van kou bleef ze waken, kijken naar de omtrekken van den vijver, denkend aan wat er morgen gebeuren moest... morgen.

De dag begin te grauwen. De lantaarns werden gedoofd. Het kind sliep rustig.

De regen hield drensend, kletterend aan...

GEOLIED BORDJE

Voor de huisdeur ketste het hoefgetrappel der wachtende paarden. ‘Toe dan!’ zei Henk: ‘kwart voor twee - we hebben geen tijd te

verliezen...'

En Johan, even ongeduldig, even netjes gerokt, betrommelde het tafelblad.

'Nee - ik dũrf niet,' spotte vader: 'twijfel jij dan nog 'n moment?'

'Kom,' drong moeder aan: 'zet maar gerust je hoed op - ik vin 't 'n áárdige verrassing...'

'Liever niet,' hield ze bijna-angstig vol: 'stel je 't geval, dat nou nóg is...'

Al de stemmen knapten driftig haar aarzeling. Vader riep luidruchtig ho-ho! - moeder haalde de schouders op. Henk en Johan schreeuwden haast nijdig dat ze mal was, dat 'n niet hielp of je bang dee, dat 't nów zoo secuur was als tweemaal twee vier...

'Jongens,' zei ze verlegen: 'gaan jullie nou alleen - dan dek ik de tafel af - dan - dan - Da's toch véél huislijker voor Edi!'

'O jij zenuwschepseltje,' lachte vader: 'k zou je wel is voor erger dingen willen zien staan...'

'Dan nièt,' zei Johan spijtig: 'klaar Henk?'

De trap kraakte onder hun stampend geloop, de koperen roeden rinkelden, de deur bonste dicht en het hard gehamer der wielen doorklepperde het straatje.

Vader voor het raam keek de jongens na.

Coba dekte. Anders dronken ze om half één koffie.

Vandaag zouen ze 'r niet aan gedacht hebben.

'Nog 'n half uurtje,' zei moeder, ongerust in den leunstoel. Door het spionnetje overzag ze de straat. Het rijtuig rolde den hoek om. 'Zet toch 'n ànder gezicht,' bromde vader zich plots omkeerend: 'je brengt ons allemaal uit de stemming.'

'Ja papa,' zei ze schuw.

'Ja papa, ja papa,' herhaalde hij knorrig - als-ie niet op tijd at en dronk, werd-ie van 'n vervelende prikkelbaarheid - 't was 'r nou ànderhalf uur over -: 'wij hebben je niet verplicht...'

'Nou,' suste moeder, bang voor 'n huilpartij: 'zet de bloemen óók op tafel, Coba...'

Stilletjes schoof ze de kamer uit, naar de studeerkamer, in 't achterhuis. De gordijnen hingen zwaar voor de ramen, dompelend het vertrek in een killen schemer. Alles leek triestig, zwaarmoedig. De boekenplanken rekten log-dreigend, de papierentafel stond lusteloos-grommend.

Alleen het bureau met z'n bloemen, z'n rozen en boschvioletjes fleurde op in 't geschemer.

Bij de vensterbank hurkte ze op 'n taboeret, keek naar twee pakjes tusschen de bloemen, een hoog pakje, een plat.

Moeder schrikte haar op.

'Ga je hier zitten, Coba...?'

'Eventjes maar, mama...'

'Heb jij die bloemen...?'

'Ja mama.'

Glimlachend nam de ouwe dame de pakjes op, opende ze. In het eene was een doosje met visitekaartjes Edi Bing, Arts, in het ander een koperen naambordje met sierlijke letters Edi Bing, Arts.

Bijna liefkoozend pakte de ouwe vrouw de dingen weer in.

'Hè, als-ie 'r nou maar dóór is,' zei ze zuchtend.

'Als' - herhaalde Coba en ineens zakte ze in klein kinderachtig gehuil.

'Als,' zei moeder met verwonderings-stem.

'Hij was zoo stil vanmorgen,' snikte Coba, blij effen te kunnen huilen, nou schoonpa 'r niet bij was.

'Hij was nièt stil,' viel de oude vrouw uit en plots kribbig van beveren, want óók háár zat 't dwars: 'hoor is, Co, je mot niet zoo màl doen. Jullie hebben 't gewild. Wij wouen niet. Neen, wij wouen niet.' En zelf benauwd van allemaal zenuwtjes die 'r stem barscher lieten gaan dan ze wel wóú, geen raad wetend bij de stil-snikkende jonge vrouw, knorde ze de studeerkamer uit, de groote gapende stille studeerkamer.

Domp gebukt zat ze, nu denkend aan alles wat vooraf was gegaan, aan 't leven van zuur ge-oorlog tegen mekander, omdat 't tegenliep. Drie jaar geleden was ze met Edi getrouwd. Z'n ouwers wouen niet. 'n Jongen die met móéite semi-arts was geworden, met moeite, omdat-ie méér uitging en méér plezier maakte dan goed voor 'm was, móést niet an trouwen denken vóór-ie gepromoveerd was.

Maar tegen de hardnekkige verliefdheid van hèm viel niet veel in te brengen. Co had-ie ontmoet op 'n studentenbal, Co was 'n beeldje en Co was arm.

Of z'n vader redeneerde, of z'n moeder soebatte: hij wòu trouwen. Als ze geen toestemming gaven - geld was 'r genoeg, om gèld hadden ze 't niet te laten - dan gaf-ie z'n studie 'r an, dan vertikte-ie

't om te promoveeren, dan trouwde-ie tòch, omdat-ie meerderjarig was en ie zou wel in den handel z'n brood zien te verdienen.

Als ze ja zeien, zou-ie zich doodwerken, radikaal kapot werken, om z'n verloren tijd in te halen.

Toen, machteloos, dol veel houdend van d'r oudsten jongen, zeien vader en moeder ja - op één conditie - Edi en Coba moesten bij hen komen inwonen. Dan kostte 't niet zoo veel geld. Dan bleven ze tòch bij mekaar - dan liep alles van 'n leien dakje.

En waarlijk ze hadden zich niet te beklagen. Bedorven, verweide, vertroetelde Edi werd als 'n lammetje in z'n trouwen, werkte stevig, schoot hard op. Co had 'n invloed op 'm, 'n zachten goeden invloed, waarover z'n ouders verbaasd waren. Maar Co, hoe lief en zacht en opwekkend ze was, had geen examen af te nemen en Edi, die acht jaar van z'n jonge leven verboemeld had, had verbazend veel moeite z'n hersens tot studeeren te trainen. Studie is als sport: ongebruikte hersens en ongebruikte spieren dutten in, zoodat hij de éérste maal voor z'n artsexamen zakte, maar zoo gemeen zakte, dat-ie 't thuis an niemand, zelfs niet an z'n vrouw dorst te vertellen. De professors mòchten 'm niet, zei die.

'n Jaar later dee-die wéér examen na héél hard werken. En opnieuw kwam hij thuis, lusteloos op, meer ontmoedigd om 't z'n ouders en z'n vrouw te zeggen dan om 't feit zelf. De ellende als je 't respect in de oogen van je eigen vrouw verliest, als ze je meelijdend gaat an kijken, als ze niet meer in je vertrouwt...!

Co was lief, vertroostend gebleven. Hij wàs haar knappe, wèrkzame, intelligente Edi en al zeien al de professoren 't tegenovergestelde, dan geloofde ze 't toch niet. Maar met de familie was 't anders, werd de toestand gespannen, netelig, verdrietig.

Twéemaal gezakt. Twéemaal. Vader zei niets. Moeder zei niets. Ze wrokten. Daar had je 't, als 'n student de dwaasheid beging te trouwen vóór-ie gevestigd was. Wie hadden 'm gewaarschuwd? Wie hadden 't 'm nog zóó gezegd...?

Als Edi 'r bij was, zwegen ze, deeën ze gewoon - bang voor z'n drift - als ie uit was, naar 't gasthuis, of lessend bij 'n privaat-docent, kreeg de jonge vrouw de volle laag der speldeprikjes en bedekte venijnigheidjes.

Geen dag ging 'r voorbij, of ze moest hèt hooren, hèt dwaze om op die manier te trouwen. Nou zag ze 't zelf. Nou kon ze onder-

vinden, hoe plezierig, hoe prettig 't was afhankelijk te zijn van anderen. Sterker werd de crisis toen, bij de derde maal, de professoren wèl tevrejen waren maar toch verzochten om na Kerst nog even terug te komen. Zóó waren ze niet verantwoord. Bijna wanhopig was-ie thuis gekomen, die 'n pik op 'm hadden. Andere reden bestond 'r niet. Na dàt examen werd het een openlijke vijandschap met de ouders. O, 't geluk om 'n eigen huisje te hebben, niet dagelijks bespied te worden, niet de zeurige gemeenschappelijke maaltijden, niet de eeuwige afhankelijkheid...

Vandaag was Edi den uitslag voor... de vierde maal gaan hooren, hadden Henk en Johan, nu zéker van de overwinning, 'n rijtuig besteld om 'm af te halen, hadden vader en moeder èn Coba bloemen gekocht, leien de òude pakjes te wachten, het pakje met de visitekaartjes Edi Bing, Arts, dat al bij het éérste examen had gereed gelegen, haastig vermoffeld was toen ie zakte, en het pakje met het koperen naambordje Edi Bing, Arts, dat ook al vóór het éérste gekocht was, telkens met tranen en zuchten en mokken verstoppt werd en in de olie gezet (voor het bederf) als-ie treurig en verwoed terug kwam. De visitekaartjes, de nette, sierlijke kaartjes Edi Bing, Arts, waren van Coba - het geolied naambordje met de scherpe krulletters Edi Bing, Arts, waren van vader en moeder. De schroefjes leien erbij, de koperen schroefjes om het in minder dan geen tijd in de deur te schroeven. Met het bordje kwam de zelfstandigheid. Zònder bordje bleef het verdrietig-doen van alle kanten...

Wel 'n kwartier had ze gezeten, het hoofd in de handen, niet durvend te luisteren naar 't rijtuig dat 'm thuis zou brengen. Precies waar ze zat, kon ze àlles hooren van op straat.

'n Hondenkar schrikte haar op, 'n wagen deed haar schòkken. Werd de kamerdeur geopend, keek de meid, die van àlles wist, de goeie ouwe meid, door den kier.

'Is meneer 'r nog niet?'

'Nee, nog niet...'

'k Heb óók blommen, mevrouw...'

'Dank je, Saar...'

Glee de deur dicht, suisde de stilte om haar leventje heen, haar leventje dat geen heelal kende, geen wereld, geen gebeurtenissen - enkel het verschrikkelijk dreigende, wanhopige examen.

Hoorde ze voetstappen nu, sluipende voetstappen, punten van voeten die tegen de koperen roeden stieten - hoorde ze een looper zachtkens piepen en een deur scharnieren... bleef 't verder stil, angstig stil.

Wie was 'r boven gekomen? Wie - zònder schellen...?

Wit, onbewogen zat ze toen de deur open werd geduwd.

Hij was 't niet.

Schoonvader, norsch, met de vreeselijke tijding op z'n gezicht, stoof binnen.

Ze hoefde niet te vragen.

Hij zei dadelijk, zonder complimenten: 'Mis.'

'O, O,' zei Coba versuft.

Met de lippen geschroefd van kwaadaardigheid, liep hij op en neer.

'Waar is Edi?' vroeg ze zacht.

'Edi! Edi!' snauwde hij: 'Vóór! Durft 't je niet te zeggen! De stommerik. Die dokter van 't jaar nul...!'

Haar tranen bedwingend - strak van ontzetting - nam ze het pakje met de visitekaartjes, stak het in den zak en licht bevend knoopte ze het oude touwtje om het vettig bordje, Edi Bing, Arts.

'Smijt ze in 't vuur!' gromde de oude heer: 'eerste acht jaar niks uitvoeren - dan 'n vrouw die 'm van z'n werk houdt!'

Ze antwoordde niet, keek triestig naar de rozen, de boschvioletjes, sloop naar de voorkamer, waar moeder bedrukt zat èn Edi.

'Lieve, goeie Edi - 'k trek 'r me niks van an,' zei ze, z'n gebogen bleek hoofd dat niet meer aan studie gewend was, in haar handen nemend.

't Rijtuig met Henk en Johan in d'r rokken hield voor de deur stil.

AANZOEK

De tochtdeur scharnierde klagend - de stok ketste in den standaard - pa kwam binnen.

Hij kwam binnen met perzikkleurtjes op de dikke wangen - hij kwam binnen met onrustig neusgesnuif - hij kwam binnen met

oogjes die nerveus zochten en lachten.

Maar má, die nou al 'n kwartier door 't spionnetje geloerd had, die 'm had zien aankomen in de verte en neusjes had zitten trekken over pa's slordigheid - pás 'n splinternieuwe pantalon en de knieën 'r al zwelligerig door! - ma die zich had zitten opwinden, met kwaad-aardige uitroepjes en giftige voornemens om maar vast op te doen - ma keek nòch naar pa's perzikkleurtjes, nòch naar z'n lachende oogjes - ze leunde zwijgend in 'r stoel, deed (zoude een schilder of schilderijencriticus zeggen) als een opgeblazen kip die bij 't geringst verder affront bereid is de tegen-kip te bedanssen.

'Dag Mina - dag Suus,' zei pa.

Suus, de dochter knikte ontstemd. De mannen, o! Daar had ma zich op schol uitgesloofd, 'n versche, lekkere hollandsche schol met eiersaus en kruimige aardappelen en daar kwam pa of ie 't deed om ma te treiteren - 'n ruim kwartier over z'n tijd.

Dat was voor-eergister óók zoo geweest - toen ze lapjes met capucijners aten, had je door pa z'n nonchalance kóúwe capucijners met stijve aardappelen gegeten.

Pa keek vrouw en dochter an, vergenoegd snuivend.

'Ik heb gróót nieuws,' zei-ie, de handen voor z'n buik vouwend, om beurten de zwijgende vrouwen beknikkend.

'Hou je nieuws maar vóór je,' zei ma ineens, in den toon.

'Haha!' lachte pa, overmoedig: 'as 'k één woord loslaat.'

'k Ben niet dàt nieuwsgierig,' snauwde ma en vinnig knipten 'r vingers in de lucht.

'Mina,' begon pa weer.

Ma keek 'm an van boven naar beneden, d'r intense minachting langs z'n broek met de knieën, z'n piqué vest, z'n luster jasje, z'n boord, z'n papwangen slierend.

En alsof ze bevreesd was, dat de vernedering nog niet genoeg áán-gedikt was, trok ze d'r lippen in hautaine plooi en zei: 'Bah!'

'Wàt bah?' vroeg pa, uit z'n gezelligen redeneerinkjes-hemel ter huislijke ruzie gesmakt.

'Ja bàh pa,' hielp Suus: 'daar staat ma 'n uur voor in de keuken - daar koopen we schol voor van 'n daalder - daar sta ik eiersaus voor te kloppen. 't Zal lekker wezen. Alles naar en stijf. Dan zal u 'n bittertje minder drinken...'

'k Heb geen bitter gedronken,' ontkende pa: 'k ben opgehouden

en heb héél gróót nieuws...'

'Dank je voor je nieuws,' zei ma deftig-minachtend.

Als ze goed kwaad was, werd ze walglijk van bedaard-afgemeten kwaadaardigheid, werd ze Koningin-Louise in gebaar en stem, Koningin-Louise als ze 'Maar ga dan toch zitten' varieert. Haar voorname minachting sloeg in.

Ze kon er pa helsch mee maken.

Van kantoor tot huis had-ie lopen bedenken èn wikken èn glimlachen, verlangend naar de geblufte, ongeloovige gezichten van ma en Suus.

En nou-ie voor ze stond, goten ze emmers water over z'n plezier, zwom ma's gelaat in haat en grimmigheid, had Suus harde, valsche trekjes om 'r neus.

De leegheid van z'n maag met één Boonekamp, geen druppel meer, kwam in opstand.

'n Vol half uur had-ie met Leonard geredeneerd en de popeling van z'n vaderhart had die zijns maag bedwelmd.

In plaats te vragen: hoe kom je zoo laat, pa? Wat is 'r gebeurd, pa? - in plaats te begrijpen dat-ie eetlust had en 'm te zeggen: je zal wel honger hebben, màn... in plaats van al die motieven die voor de hand leien, zaten ze verstoord en tot ruzie-bereid. Goed. Dan zei-die niks.

'Best. 'k Zal me mond houden. Doe maar op!' - zei-die norsch in den leunstoel zakkend.

'Wel zeker,' sarde ma, die wel had kunnen huilen van spijt - als die màn 'r 'n tráán waard was geweest - 'wel zeker. Noù nog kommandeeren! Eerst 't kostelijke eten bederven en wij ons nou háásten! Als je maar weet: ik eet geen hap...'

Ik eet geen hap. Ik eet geen hap. Pa's teen begon driftig te wiebelen. In de négentwintig jaar dat-ie getrouwd was, had dat Ik eet geen hap 'm als 'n keffende hond bij elk ruzietje vervolgd.

Zóó viel 't 'n woord tegen etenstijd, of ma verdraaide 't te eten. En dan déé ze 't niet. Ze had 'n hoofd als 'n steen. Wat ze ééns zei kwam ze na, enkel om te toonen hoeveel karakter ze bezat.

Pa en Suus liet ze bij die gelegenheden rustig toetasten, zij at geen hap. Ze dronk water, véél water, en tegen tien uur 's avonds, als 't onweer door liefderijke woorden verwaaid was, liet ze zich als een kraamvrouw beschuitjes met jam, en ook wel 'n koud kluijfe toe-

dienen...

Pa dribbelde woest met z'n voeten tegen de lambrizeering. Rechtvaardigheid in den hemel! Nou had-ie zich gespitst op hùn gezichten, de bekendmaking al loopend in 'n luchtig deeg van geheime phrasetjes gewikkeld, en nou hamerde zij 'm op z'n hoofd, ja met recht hamerde ze met d'r vervloekt Ik eet geen hap.

Maar nou zei-ie niks. Nou zou-die z'n mond houden nèt zoolang tot zij 't eerst begon te spreken en dàn zou-die 'r vinnig bluffen.

'Goed,' gromde-die 't zweet van z'n voorhoofd vegend: 'eet niet! Straf je maag! Wij eten wèl...!'

'Pa, u moet u toch heusch schamen...' begon Suus.

'Hou je mond!' zei pa: 'k kan 't met je moeder wel alleen af...'

'Tòch zal 'k 't zeggen,' hield Suus nijdig vol: 'da's geen doen. Dat heb u vooreergister ook gelapt met de capucijners - en nou wéér, terwijl u weet dat we visch eten - schol van 'n daalder - jakkus. 'k Zou u niet graag voor man willen hebben...'

'God beware je 'r voor!' zei ma plechtig-in-wrok: 'zoo'n man als je vâder had niet moet trouwen. Bâh!'

Pa keek grimmig-verbeten uit 't raam. Met recht was-ie martelaar. As-die één woord zei. Maar voor geen góúd. 'n Groot, 'n héél groot nieuws vertellen, als je vrouw en dochter je in 't haar vlogen! Nee. Geen syllabe.

De schol lei klam-lillend in den rand van peterselie-blaadjes. De damp sloeg 'r lauw af, als 'n stoep, die warm wordt gedweild.

In de sauskom geelde de eiersaus, zwaar van bobbeling met ernstige krentee-oogjes van kapers - de aardappels klompten stroef in de schaal.

Pa slikte brokken. Z'n vork brijzelde driftig - 't stukje brood dunde de vischkluitjes, 't sausdrabje.

Ma zat in den leunstoel voor 't raam, de handen in 'r schoot gevouwen. En bekeek 'r vettig spiegelbeeld in de zachtken overwasemde ruit.

Suus, óver pa, schraapte kribbig, de graten, kauwde en praatte:

'... Toe ma, eet nou wat...'

Ma knikte rustig nêe.

'Ma 't is zoo gezond voor u.'

Ma schudde 'r hoofd.

‘Toe ma - wat trek je ’t je overdreven an...’

Ma bewoog niet.

De vorken beraasden de borden - de schol lilde - de sauskom geeuwde.

Toen nam pa z’n twééde moot, z’n tweede portie aardappelen en eiersaus. En zich nu aangenamer, menschelijker voelend, ontdaan van z’n leege maag - ja, ’n léége maag met Boonekamp en nicotine kan in ’n zèt je excellentst humeur bederven -, nu ook positiever snappend dat-ie ’n klein beetje reden gegeven had - begon-ie goedig over ’t eerste ’t beste te praten.

‘Is ’r iemand hier geweest, Suus?’

Suus haalde ’r schouders op. Zoo dee pa altijd as-ie met ma kwestie had.

‘Geen brieven geweest?’

‘Ja - twee dozijn,’ zei Suus onverschillig.

Pa at. ’t Glas bier - vijfcents gèrste - spoelde z’n mond. Hij zuchtte zóó als-ie geschrokt had.

‘Mina, wees nou niet koppig en éét wat,’ zei-die, zich afdraaiend.

‘Bemoei je niet met me,’ zei ze uit de hoogte en ’m nog eens neerzettend: ‘alleen kárákerlooze menschen kunnen d’r maag vòlladen as ze niet slikken kunnen van zenuwen...’

Pa ging niet direct op ma’s logica in.

Z’n kleverig mondje schoon wrijvend, leunde-die achteruit en zei zonder verdere inleiding, botaf, om iemand de stuipen op z’n lijf te jagen: ‘As je dan wéten wil - Leonard Stam het aanzoek om Suus gedaan...’

Eén schichtig eeuwigheidsoogenblik dreven ma’s oogen naar de restanten van schol, eiersaus, aardappelen - één sporadisch moment ontstroefde heur deftigheid... Om Suus aanzoek gedaan. Door Leonard Stam van de vleeschhouwerij...

‘Aanzoek gedaan,’ schrok Suus - ma zàt alweer - ‘aanzoek gedaan, pa?’

‘Ja,’ zei hij glimmend en van Suus’ verwonderings-gebluftheid keek-ie knikoogend naar wat zwijgen blééf in den leunstoel. ‘Nou?’ vroeg-ie toen.

‘Nonsens,’ zei ma, in ’n toon die méérdere explicatie vroeg.

‘Dáárom was ’t zoo laat,’ grunnekte hij; ‘en nou mot Suus ’t verder zèlf weten.’

Suus bepeinsde de graten op 'r bord, pafte met open mond en oogen, die starden alsof ze van 'n inbraak in 't late avonduur vernomen had. Ze was dik in de zeven-en-twintig en al vrijwel ouwbakken. En, gùs, nou zoo onverwacht die Stam met z'n breejen rug en z'n dikke handen. Gùs, daar had ze niks van gemerkt.

Op 't laatste concert in Artis had-ie wel 'n glaasie limonade an hùn tafel gedronken en telkens schapig 'n ànderen kant uitgekeken als zij naar z'n nieuwe das of naar z'n sik keek - maar gùs, an 'n ànzoek had ze ook maar niet èffetjes gedacht...

'Nou?' vroeg pa nòg eens en bijna daverend-van-verheuging pikte die de laatste kapers van z'n bord.

'En waarom zeg je dat nóú pas?' - zei ma perplex van zoo'n bijzonderen man, die als 'n clown kapers pikte en àf kòn eten met 'n tijding die èlk ander van streek zou brengen.

'Nóú pas,' grunnekte pa, zich verkneuterend bij de idee dat-ie dáálijk, zóó na z'n voeten vegen op de voormat, had willen vertellen en dat z'em niet an 't woord had láten komen: 'nóú pas - je wou toch niks hooren! Je wou toch met geweld herrie schoppen over de schol en de stijve aardappelen.'

'God, god, wat 'n màn,' klaagde ma.

Doch Suus' smeekende stem weerklonk.

'Hè - toe - pa en ma - kibbel nou niet verder. Zèg u dan of 'k 'm nemen mot...'

Pa hoorde niet. Dàt dee de deur dicht, dat-ie nou nòg op z'n kop kreeg.

'Ben 'k 'r mee binnen gekomen?', vroeg-ie vlammend betoogend.

'Daar mot 'k na rájen,' zei ma wee van bedwongen eetlust, wee van d'r tweede glas water - en nou die bliksemslag!

'Wel àllemachtig!' spoot meneer op als 'n vuurpijl.

'Pa - zeg u nou liever of 'k 'm némen zal,' drong Suus aan, thans droomerig de maneschijn scholgraten bestarend.

'Daar blijft-ie bij éten,' smaalde ma: 'dat zegt-ie als-ie kláár is.'

'Had me niet 't eten vergald,' verweet pa.

'Egoist!' schold ma schamper: 'ik die nog geen hàp heb gegeten.'

'Had wèl 'n hap gegeten,' zei pa driftig opstaand: 'ik kwam binnen - toen begon jij over de schol...'

'Nee, 'k zal me mond houden,' glimlachte ma verwonderd: 'vóór-gister kouwe lappen en hard geworden capucijners...'

'Had ze wàrm gehouen - als je 'n huishouen verstaat,' zei hij driftig.
'Wel zeker! - Wel zeker! As 't weer gebeurt ga 'k met Suus vooruit
eten, kan jij de kliekies krijgen! 'k Zal me uithongeren voor jóú!
Afgemat zweeg ze.

En pa, in den stoel bij 't raam, zwéég.

Toen klonk nòg eens Suus' peinsend-klagende stem:

'Zeg u dan of 'k 'm némen zal, pa . . .!'

Er kwam geen dàdelijk antwoord.

Tegen acht uur werd in 't zijkamertje een kil-klukkende verlovings-
kus gegeven.

Tegen negen, at ma 'n paar beschuitjes met marmelade.

FEEST

Op z'n bed had ze 'm 't cadeau gebracht, den gouden ketting in 'n
keurig foudraal. En toen-ie, slaperig nog van 'n heelen nacht ner-
veus gedoezel, met onthutste verwondering de schakels door z'n
ouwe vingers liet glijen, kijkend alsof-ie 't niet gelóófde, zei ze ple-
zierig: 'Ja, 't is góúd - dacht je soms dat 't...?' Nou daar zou ze 'm
effen van overtuigen. Met 'r dikken wijsvinger wees ze de merken,
bracht z'n pil. Ja, nou zag-ie 't ook.

'Meid, ben je niet wijs,' mopperde-die glimlacherig z'n hoofd
schuddend: 'is me dat 'n geld uitgeven - wat 'n pracht van 'n
ketting...'

'En andoen vandaag,' zei ze, z'n gekleede jas met 'n schoon front
klaarleggend.

'De ketting ja,' knikte-die: 'maar me jas, nee hoor! Wat motten ze
denken! Nee - Nee...'

Oud in de alkoof, èrg met z'n bed-verward zilvergrijs, dat enkel aan
slapen en nek nadonsde - als-ie uitging droeg-ie 'n pruikje - zat-ie de
gekleede jas te bestaren. Hoe ze daar an kwam? Às niemand 'r op
kantoor an gedacht had, zat -ie voor zot, zouden ze 'm allemaal malle
vragen doen.

'Hú!' - lachte ze valsch-luchtig: 'k wed met je dat ze 't kantoor

hebben groen gemaakt. Maak je maar niet ongerust. En às ze je binnen roepen - en às ze wat aardigs bedacht hadden, dan kan je 'n niet bijstaan met inktvlekken en kale mouwen. Kom 'r nou maar uit...'

Vóór ging ze 't tafeltje dekken. En haast grimmig, met denkgroeven om 'r mond en bitse bewegingen, zette ze de extraatjes neer, de feest-extraatjes. Want as niemand, god-beware, 'r an dee, dan zou zij 'r 'n feest van maken. Netjes gladde ze de òngewone plakjes rookvleesch, ijverig bewreef ze de kaasstolp met 't halve pondje Leidsche - voorzichtig liet ze de twee eitjes in 't theewater zakken. Elk 'n ei. Elk boterhammetjes met rookvleesch. Elk 'n schijfie Leidsche na. Toen stopte ze z'n nieuwe goudsche pijp, de pijp die brui-loft-achtig-lollig dee van groen en blommen, en toen ging ze voor 't raam d'r vóórproefje thee slurpen, luistrend naar z'n geloop en geplas. Nou wiesch-die z'n hoofd. Nou spoelde-die z'n tanden. Lieve God - ze kreeg 'r tranen van in d'r oogen. Zoo'n frissche ouwe man, 'n man van zeven en zestig, die nog zoo ópgewekt was, zoo proper en precies. En 't belabberd idee, dat ze misschien met d'r tweetjes alléén zouwen feesten, dat de firma 't vergat... Toen-die 'r vijf en twintig jaar was, had niemand 't opgelet, had geen kip 'r over gesproken, was-ie stil thuis gekomen, verwonderd-mopperend dat 't toch wel 'n felicitatie waard was geweest. Maar hoe gaat 't Jans, had-ie geredeneerd: as jongen van zeventien ben 'k 'r gekomen en och in de zaken-drukte kan je van 'n patroon niet verlangen, dat-ie 'n datum in z'n hóófd heeft. Dat zit nog vader, had zij gezegd: in jouw plaats had 'k gezeid: meneer, van de week ben 'k vijf en twintig jaar an de zaak verbonden. Nee, had-ie rustig dampend geantwoord: dat kan je zèlf niet zeggen, dat màg-ie zelf niet doen - da's gewoon vrágen om 'n cadeau.

Nou waren 'r wéér vijf en twintig jaar verlopen.

Vijftig jaar. 't Was zoo makkelijk te zeggen. Vijftig jaar lang zonder één dag ziekte of vacantie - 's morgens negen uur present en zes uur 's middags gedaan, as 'r geen avondwerk was. Vijftig jaar lang de boeken bijhouden - in 't begin bijna alleen, nou met z'n twintigen, zóó as de zaak was vooruitgegaan. Vijftig jaar op 't zelfde salaris met dezelfde nieuwjaarsfooi. Vijftig jaar arbeid als 'n auto-maat, de maandbalansen, de contrôles, de óuwe rekeningen, de

óúwe hoofden. Vijftig jaar over den lessenaar gebogen, met uitzicht op 't klimop van 't binnenplaatsje. En niks in die jaren veranderd, dan dat de oude patroon dood was gegaan en de zoon z'n vader opgevolgd. Vijftig jaar - toen-ie op 't kantoor kwam, was-ie 'n blonde krulkop, ongetrouwd - nou was de vrouw gestorven, woonde-die met z'n dochter samen, droeg-ie 'n pruikje.

Jans, 'r kopje thee slurpend, zat sentimenteel te zuchten. Anderhalve maand hadden ze 's avonds af en toe over den dag gepraat. Als 'r in de krant van 'n feest gesproken werd, van 'n politieagent, die vijf en twintig jaar dienst had, of van 'n leeraar aan 'n hogere burgerschool die z'n zilveren jubileum gevierd had, zei ze in 'r eenvoud: 't Is me wat! Wat 'n kouwe drukte! Jij ben al haast vijftig jaar in betrekking!' En toen 'r ééns in de krant 'n halve kolom stond van 'n sluiswachter die vijftig jaar de sluizen geopend had en feestelijk was toegesproken en 'n enveloppe had gekregen - las ze 't relaas tweémaal over, tweemaal hardop. Nog 'n maand, dan was 't bij hùn ook. 't Oude boekhoudertje knikte dan, maar lachte niet. 't Is raar,' zei die: 't is raar - niemand zegt 'r op kantoor 'n wóórd van.' - 'Je heb nog een en dertig dagen,' troostte zij sekuur: heusch, ze vergeten 't niet. Van een en dertig werd 't acht en twintig, zeventien, tien... Telkens als-ie tegen zes uur thuiskwam, zat ze in vragende afwachting.

Maar nièuws bracht-ie niet mee. Als ze wat doen wouen, niewaar, als ze 'm nu op 1 Augustus 'n attentie wouen bereiden, dan mocht je toch verwachten dat de een of ander, Bredé die Indië behandelde of Vorsterman, de correspondent, of Van Velzen die 't journaal bijhield, om van de jongeren niet te spreken, allicht 's 'n woordje lieten glippen. Hoe licht zeg je niet: Nou, de Haan, 't is haast één Augustus - of: De Haan, je doet je zaakjes toch nog best met je vijftig jaar dienst - of: De Haan, in vertrouwen gevraagd, wát zou je willen hebben? Maar geen kik - gister, één-en-dertig Juli, hadden ze allemaal gewoon d'r werk gedaan, had niemand de flauwste toespeling gemaakt.

Voor 'n week had Jans 'r 's avonds bijna ruzie om gekregen.

'Zeg je hùn niks vader?'

'Nee,' zei hij, z'n oud pruike-hoofdje ernstig schuddend: 'ik zeg niks.'

‘Nou, as ik ’t zeggen mag - dan doe je idioot! Is ’t zoo’n moeite om Bredé of Vorsterman of ’n ander iets te laten merken?’

Hij schudde ’t hoofd. As anderen ’t zoo deeën, mosten ze ’t zelf weten. Hij dee ’t niët. Hij was van ’n ander soort dan de tegenwoordige klerken, die om ’t half jaar bij ’n anderen patroon waren. ’t Had geen hóúding ’t uit te lokken. Dat was niet fatsoenlijk. De rookbuilen ploften z’n genepen mondje uit, dat smakte en beet. Z’n wenkbrauwen gromden - rimpels spanden van z’n ooghoeken naar ’t pruijke met z’n bizarre randing van mollig grijs en pluizig zilverwit. Z’n heel ouderwetsch, scherp oude-heer-gezichtje snauwde de mooglijkheid af van ’t zèlf in herinnering brengen, van ’t zèlf praten over den dag, den naderenden gápenden dag, den dag die als vreemde verheuging in de woestenij van dorre, machinale plichtdagen was genaderd, nu een zwarte lustlooze dreiging leek - als de Firma niks dee...

Toen had Jans, die in geen jaren ’n pen in ’r handen had gehouwen, de listige gedachte, ’n briefkaart te schrijven, ’n anonieme briefkaart. Drie had ze ’r verschreven, drie met andere aanloopjes. De laatste zwaar van inktthalen had betoogd: ‘Mijnheer, ik deel U mede dat 1 Augustus de heer Alexander de Haan vijftig jaar bij U in betrekking is, doch daar ik ongenoemd wensch te blijven teeken ik niet.’ Den heelen nacht had ze wakker gelegen, àngstig door ’r dùrf - en ’s morgens, toen ze melk ging halen en ’m op de bus wou doen, was ze teruggeschrikt van de brutaliteit - want dan wier vader natuurlijk bij de Firma binnen geroepen, zouden ze ’m de briefkaart laten zien en vragen of ’t wáár was, en al kreeg-ie dan nòg zoo’n boel - háár handschrift op de briefkaart zou die herkennen en ’t ’r met zijn ideeën nooit vergeven.

‘t Most z’n beloop hebben.

Honderd tegen één dat ze ’m verrasten, dat ’r ’n hoop in stilte gedaan werd...

‘In de puntjes, hoor,’ zei ze toen-ie kwam ontbijten.

Je zou wáárachtig niet denken, dat-ie zeven en zestig was, zóó keurig zag-ie d’r uit in z’n Zondagsche gekleede jas.

‘Zou je je jas niet ópen houden,’ zei ze nog eens: ‘dan zien ze de ketting.’

‘Nee,’ lachte hij, verlegen voor den spiegel. Je herkende je zelf haast niet in de week.

Ze ontbeten. Ze aten net als zij 't bedisseld had, 't feest-ontbijt van eieren, rookvleesch, kaas, krentebollen.

En kwart voor negen stapte-die de deur uit met de belegde, de extra-belegde boterhammetjes in 'n ouwen Standaard - anders las-ie niet. Vijftig jaar was-die zoo 't weggetje gegaan, langs de Weesperzij, over de Hoogesluis, door de Utrechtsche straat...

D'r was heel wat bijgebouwd in dien tijd - o jee, 't was nog zoo lang niet geleden, dat de Weesperzij 'n buitenwijk was, dat dáár de stapels buizen van de gasfabriek leien...

Maar bijgebouwd of nièt bijgebouwd - hij was z'n wegje gewandeld, elken dag mèt 't boterhammenzakje - vroeger met dikke boterhammen, toen-ie al om tièn uur 's morgens geeuwonger had en stiekum hapte als-ie de brieven in de loketkast opborg. En komiek, om bij te lachen as je 'r over nadacht, as je om al die kleinigheidjes dacht: vijftig jaar had-ie 'n kop warme koffie van de firma gekregen. Jee, jee, as-die liep uit te rekenen - zes koppen in de week - was drie honderd twaalf in 't jaar - dat was in de vijftig jaar vijftien duizend zes honderd koppen koffie - knàp dat-ie 't nog zonder haperen uit z'n hoofd kon vermenigvuldigen. Zoo kon je over alles nadenken. 't Was 'n wonder, dat God 'm al dien tijd gezondheid had gelaten. Nee, niet één dag was-ie thuis gebleven, behalve voor de begrafenis van z'n vrouw - en waar is waar: toèn was de ouwe patroon zóó hartelijk geweest, dat 'm de tranen in z'n oogen sprongen toen-ie condoleerde.

't Hoekje om. Nou was-ie d'r. Daar had je 't koperen plaatje, 't koperen plaatje dat óók wat vertellen kon. Den Oude & Comp., Export en Commissie. En daar had je 't achterhoofd van den jongen meneer, 't hoofd met 't wit van 't boord. Nou draaide-die zich om, knikte. Netjes-rustig nam-ie z'n hoed af, bedaard voorzichtig voor 't pruikje, en 't bordesje opstappend liep-ie de lange gang door, de deuren met Verboden toegang en Kassa voorbij.

De boekhouding-deur piepte, de boekhouding-deurveer zuchtte.

'Morgen, heeren,' zei hij, 't endje sigaar op 't aschbakje leggend.

De anderen waren 'r al. Hij scheen laat van morgen.

'Jongen - Den Haan - mot jij naar 'n bruiloft!' zei Bredé, glimlachend opkijkend.

'Nee,' zei hij, z'n stem stokte, z'n hand beefde bij 't aschbakje. Allemaal kéken ze, keken ze zooals menschen kijken, die effen d'r

werk in den steek laten.

Bij de kast trok-ie z'n gekleede jas uit, lichtte 't kantoorjasje van den haak. Toen hing-ie z'n schoone manchetten op, opende den lessenaar, klom op de kruk, en terwijl-ie z'n gerij kreeg en de jongste bediende de boeken toeschoof, kromde z'n rug in oude, geduldige kromming.

'Alle drommels!' riep Van Velzen van den overkant: 'wie heeft jou zoo in 't goud gezet?'

'In 't goud?'

'Sakkerloot wat 'n mooie ketting...!'

'Heb 'k al làng,' loog hij kregel.

'Nou, 'k heb 'm nog nóóit gezien,' praatte Vorsterman.

Ze werkten, redeneerden 'r wat tusschen door.

Over den klimop-muur van 't achterplaatsje snee Augustus-zon 'n felgroenen, licht-ketsenden driehoek.

En 't windje uit den tuin om den hoek dee de blaadjes spiralen en knikklen.

De muur liep zóó hoog, dat je geen hemel zag, enkel de groene, warrelende klimopsprieten, de zwart-groene blaadjes benee, de zil-verstuivende boven.

Tegen elven was de zon weg, werd 't overal egaal grijziggroen, groen bestoven door stadswalm, groen dat slaaprig bleef benglen op 't windje.

De lippen mummelend tegen 't gepraat in - 't gepraat dat niet mócht, de je tòch niet verbieden kon - begon-ie te tellen voor de maand-balans, met de pen de cijfers volgend, eerst van beneden naar boven, toen van boven naar beneden voor de contrôle en onderaan elke bladzij schreef-ie met potlood de getallen. Als 't klòpte ging 't morgen in inkt. Hij telde langzaam. Soms hield-ie stijf de inktlooze pen halfwege 'n kolom, boog dieper naar 't papier, telde voort.

Malle Jans, die gedacht had, dat ze 't kantoor groen hadden gemaakt - wat ze nou zeggen zou as-ie thuis kwam?

Trrrr...

De electriche schel.

Of meneer De Haan op 't privé-kantoor wou komen.

Zacht-trillend liep-ie de gang door, wétend dat 't niks was, dat de patroon en de procuratiehouder netzoomin an één Augustus dach-

ten as de collega's, dat 'r geen sprake van kòn wezen - maar toch - maar toch...

'De Haan - kijk 'ns vlug na, of we bij Jansen 'n saldo hebben - maar vlùg en sekuur - ze zijn mis...'

'Is Jànsen, mis - Jànsen?' zei 't boekhoudertje verbaasd en 't hoofd schuddend, heelemaal in de belangen der zaak.

'Ja, - ja - kom zèlf hier met 't grootboek...'

Ijverig slofte hij terug - bleef voor de boekhoudingdeur stilstaan, leeg van hoofd, inert tastend naar den deurknop.

Om twaalf uur liet-ie z'n boterhammen staan, de extra-boterhammen, de extra-boterhammen met rookvleesch en kaas.

Maar de koffie dronk-ie - de kòffie.

En om kwart voor zes ging-ie 't weggetje terug.

En stak den sleutel in 't slot.

En zei niks.

Toen begon Jans te huilen en liet in 'r kwaadaardigheid de kip anbranden, de feestkip.

VERSTERKENDE KIP

De dag sloop als 'n schuwe hond uit de zonlooze steeg, toen Markus de trap naar twee-hoog bestrompelde. Giftig en kregel van kou - van zes uur af was-ie an de sjouw geweest met 'n negotie-van-niks, met deksels voor dekschalen, incouranten geschonden, die-ie voor vier en vijf centen, opruimde - 'n koopwaar om op te spoege, waarvoor je je keel beurs schreeuwde - huilerig van bekleumdheid en stekings in z'n eksteroogen - hij hinkte 'r van - sloeg-ie de hand om de vetgladde leuning, de treden in 't mistig donker beklotsend. Dan, gemelijk 't vocht van z'n koud-wrangen neus meppend, plompte-die de deur open op 't krijschen, lachen, zeurig schreeuwen der schemerkamer.

'Bin jij daar Markus?' -, schelde òver 't doorpraten de stem der vrouw bij het grijs-wazend raam.

'Nee - wie zal 't anders weze!' - sprak-ie grommelend-onlekker en ineens schor-driftig 't stemmengewar der kinderen benijdigend,

zette-die den domper op 't geroes: 'Houe juillie je bekke!'

De stilte in 't benauwd-rookerig kamertje was 'r even. Verschrikt zwegen ze op 't mokkend gestotter der stoelpooten, die naar de kachel werden gerukt.

'Bin je koud, Markus?' vroeg de stem bij 't raam, ongerust zoekend in de schaduw-aanzwelling.

'Nou nee! 'k Schwitz!' -, snauwde hij, de doorloopen schoenen uitklotsend. Z'n voeten zogen zich vast aan de warmte der kachelplaat. 't Huiverde gretig z'n lichaam door, z'n rug langs. Dan, in de nog angstigende stilte - niemand dorst as vader gemaand had de bekke te houe - zei-ie, al prettiger van toon: 'hei je nog pijn gehad?'

'Nee - heelemaal niemeer,' antwoordde ze voorzichtig en om 'm op te vroolijken - as-ie zóó gong zitten na 'n dag negotie, hoefde ze niks te vrage, wist ze hoe laat 't was - zette ze genoeglijk 'n nieuwtje in: 'Moos heit - Moos heit...'

Meer had ze niet te zeggen. De kinderen, blij dat ze d'r monden niet langer hadden te houden, juilden in één schreeuwerige herrie, over mekaars geluiden buiteland, uitgelaten en druk...

'Moos heit cente gestuurd!'

''n Postwissel van Moos, vader!'

''n Kip, vader!'

'Wat zeit-u d'r van vader?'

'Een gulden, vader!'

'Voor 'n kip vader!'

'Hoor u vader?'

'Vanmorrege vader!'

'Van Moos en Selien, vader!'

'Hoor u, vader?'

Z'n voeten wegtrekkend van de schroeiende plaat, die de haartjes der wollen sokken in de kamer-broeiing, met zoete stankjes te smeul zette, plonsde-die z'n groote dreighanden naar 't rumoer uit de kinderhoofden.

'Schreeuw me geen barst in me kop!' -, foeterde hij, 't bezeten geraas met de zwaaiende handpalmen ketsend: 'hei je me nie verstaan?'

't Hielp half. Zoo verstoord-van-humeur kon-ie nooit weze of 't nieuws-van-de-kip zou 'm voor de heele avond opkikkere.

'Moos heit - Moos heit,' - volsprak eindelijk moeder, die staagjes had

zitten glimlachen om de verrassing as-die zou hóóren en teleurgesteld was dat-ie nog nièt gehoord had: 'Moos heit 'n gulden gezonden - an mijn - voor 'n versterkende kip...'

'n Glans van waarlijke verrassing kwam om de baardige wangen van den man. Z'n mond, opgespard, bleef 'n oogenblik in ongeloovige ademloosheid. Saar, Jet, Joozep, Bram, de oudsten, rapten er daadlijk op in met 'n felheid van kreten en klots-drukke gebaren. 'Van morrege, vader!' -, riep Saar, ook 'n stoel bij de kachel aanschuivend.

'Zeit u nou niks?' -, zang-zong Jet: 'hoe ken men zoo zwijge!'

'Vader wil 'm nie hebbe - vader lust geen kip!' - lach-gijnde Joozep.

'Hoor u vader, váder!' - schreeuwde Bram.

De kleine, heet-gestookte kamer met 't klamzwoel gemuf van rooken-de turven, roodde een wijl uit haar schemergezwijmel door 't levendig spatten der stemmen.

't Was ook wel 'n gebeuren na de lasten en ergernissen der laatste maanden. Ruim twee jaar gelejen - de groote tegenspoed met Moos, Moos d'r oudste zoon, die de helft van de centen inbracht en had moeten trouwen, onverwacht. D'r hielp geen redeneering, geen gejammer tegen: 't most - wou je 't meissie niet in opspraak en ongeluk brengen. Ach, ach, dat jonge menschen zoo weinig nadachten. Ze konden Moos niet missen en ze mosten. 't Was 'n bruiloft met huilen, zorgen en bedekte verwijtingen geweest. Toch liet Moos ze niet heelemaal in de steek. Nou die in Rotterdam 'n goeie betrekking had bij 'n oom van z'n vrouw, die in augurken en komkommers dee, nou betaalde-die nòg de helft van de huishuur, al kon 't amper, want zelf had-ie twee kostelijke kinderen.

Hoe lang ie de halve huur zou vólhouen - niemand die 'r 'n woord over durfde kijken... Voor zes weken was moeder zwaar ziek geraakt, an d'r eene longtop - 'n hoesten zonder end èn 'n benauwdheden - om niet over te vertelle! 't Was 'n harde tijd geweest, net in de koudste dagen. Vooral 's nachts wist je geen raad. As zij in de bedstee, naast hem en Rachel en Flipje, de twee jongste, zoo'n kriebeling in d'r keel, zoo'n hoestbui zonder end kreeg, had je heele uren de poppen an 't dansen. Dan werden de kleinste wakker en de anderen, op den grond, zeuren en keven om 'n brok van 't dek. Hij wou 'r maar niet an denke. 't Was God zij geprezen voorbij, al

voelde ze nog wel is pijn, en al lee ze nog wel te hoeste. 't Had cente gekost. De dokter rekende gelukkig niks en de drankies haalde ze ook voor niet, maar de dinge die 'r bijkwamme, die je niet rekende, die brakke je de nek. Moos had zich goed gehouden. In 't begin had-ie z'n laatste cente gezonden en drie weken gelejen nog 'n postpakket met sinaasappelen en zes bolussen - nou weer 'n gulden - net vandaag, nou moeder in geen tijd 'n ei of 'n kan bouillon had gezien - dat was om op je knieën te danken. Wat 'n gezegende goeie jongen, al had-ie niet an z'n ouwers gedacht toen-ie trouwde. Saar hield den postwissel in de hand, stak 'm over de kachel toe. Markus trok 't vuurdeurtje open, belichtte het formulier bij den rossen, aandampenden gloed, Z'n knokelige handen, rood van geschepten schijn - z'n dof-purperen knieën - z'n jas, die de laaiing naar z'n kin droeg, vervroolijkten het kamerduister. Jet, neerbuigend om mee te lezen, nog eens te lezen, kreeg 'n mond en 'n kinspits en 'n blouse, als met koperlaching beslagen. En de voorste tafelpooten slokten in bruinlichtende lijning de verste verzweving uit 't dieprood-spuierend kachel vierkant.

'Zeit u niks, vader?' -, vroeg Joozep.

'Ik kan nie goed leze' -, zei Markus en 't papier schuiner opwippend: 'wàt staat 'r Jet?'

Jet zonk op de knieën. Het licht uit het roostergat greep in zonnegoud 'r gelaat, de wimpers, den neus, de brauwen, den langzaam lezenden mond - omlei 't kamerbleek hoofd, de omkringde oogen, de scherpe mondtrekken met 't vreemdelyk wonder van purper neerkimmende zon. De hoofden van vader, moeder, Saar, Joozep, Bram en de kleinen leken daarnaast in 't aangroeiend duister te vluchten.

'Hij schrijft, vader,' las Jet, treuzlend van prevelgepraat: 'hij schrijft op 't randje naastan - ziet u - ziet u, waar 'k me vinger hou? - Hij schrijft: Dat is voor moeder een kip om te versterken en voor niks anders, anders zend ik geen cent meer. Moos. Heit u gehoord, vader? Voor 'n kip, voor 'n gebragen kip.'

'Lees 't nòg is,' zei Markus: 'staat 'r niks anders bij?'

'Nee vader.'

Weer, in den gloed van 't roostergat, 't vervreugd gezichtje met bloedvolheid beleefd, làs ze de dikke, inktharige letters van Moos. 'Engel van 'n jongen,' sprak moeder terwijl 't deurtje dichtklepte -

hoe langer je 't open liet hoe meer de turfalm de kamer inzoog. 'Nou dat wordt voor jóú 'n smulpartij,' zei Markus eindelijk. Bloedkrinkels zwommen voor z'n oogen, straf als-ie naar de purpering gestaard had. Hij zag geen vrouw, geen kinderen, geen duister - enkel de wriemlend spiralende geel-bijtende kinkels.

'Ik zal 'm brajen,' praatte Saar: 'as u de wissel morgen vroeg afteekent, ga 'k de gulden halen en dan zal 'k 'm smoren zoo fijn, zoo zachies-an dat moeder 'm zuigen ken.'

'Ja - ik alléén - ik eet me daar 'n gebraje kip - denk 'r niet an!' -, sprak moeder met rustige zekerheid in 't weer egale donker.

'D'r staat,' viel Jet goedig-opgewonden uit: 'd'r staat: dat is voor moeder een kip om te versterken! Staat 'r dat, ja of nee? Als u 'm nie in één dag op eet, doe u 't in twee dage! Waar of nie, vader?'

'Wees blij,' klonk de mansstem, sekuur van overreding: 'wees èmmes blij dat je wat krijgt om te versterke! Ik mot 'r nog geen vlerk van hebben...!'

'Malligheid! Wat prate jullie 'n áárdige malligheid!' redeneerde moeder, onbewogen aanzwartend tegen het vaal-scheemrend gordijn: 'k Zal me daar ziek ete an kip voor mijn alleen! 'k Bin me daar 'n schrokkebos! Jij kookt 'r eerst soep van Saar - 'k zal je wel leere hóe - met 'n ons gehak - en vijf cente beene. Dan heb-ie eerst kracht in de soep en dan kracht in de kip. De kip die braaj-je Saar, in 't vet van de soep. Hei 'k gelijk? Dan hebbe me àllemaal soep en àllemaal 'n kluifie...'

'Je heb groot òngelijk, moeder,' hield Saar aan: 'n kip die voor u gebrajen wordt...'

'Hij wordt niet gebrajen - hij wordt gekóókt!' begon moeder te knorren.

'Toch gebrajen moeder! Ja we zelle de kracht 'r eerst uittrekken, as-die ú mot versterke!'

'Dan brááj-je 'm - dan kook je 'm nie,' zei moeder verveeld, 'maar voor z'n àllen.'

'Hoe wou je één kip met z'n allen eten,' rekende Markus op z'n vingers tellend: 'Jij en ik, binne d'r twee en Saar en Jet binne d'r vier en Joozep en Bram binne d'r zes en Rachel en Flip binne d'r acht - en honderd tegen eene komt David...'

'David komt zèker,' telde Saar - David was 'r beminde, die eens in de veertien dagen op Vrijdagavond meê-aanzat: dat binnen d'r

negen.'

'Hoe wou jij negen mensen en kindren van één kip dr' buik vullen!' - lei Markus schreeuwerig uit.

'Jij snijdt 'm voor,' zei moeder zwakjes kuchend door 't vele gepraat.

'Goed ik snij 'm voor,' knikte de vader: 'En dan?'

De kindren zwegen, beluisterden 't geval, 't wonderbaarlijke van de gebraden kip, die voor moeder gezonden was.

'En dan,' sprak de vrouw; 'dan kèrf je 'm nie, maar dan déél je 'm in negenen - da's alles...'

'n Kip in negenen! Dat gaat ommers nie, moe!' lachte Saar, de eenige die beslist weigerde mee te eten: geef u vader 'n kluif - en laat u Rachel en Flip wat brood in de saus stoppen - maar met z'n negenen 'n kip opeten, die niet voor z'n negenen is en waaran niemand wat heit! Moe zanik u nou nie verder! Hij wordt voor u alleen gebrajen...'

Moeder raakte uit 'r humeur. Even leunde ze lusteloos achteruit, dan beet ze van zich af:

'Saar, doet u mijn 't plezier en bemoei u d'r niet mee. Vader en ik kenne 't met z'n tweeën af! Jij snijdt 'm in negene, Markus - hoor je me Markus? - Zit nou niet asof-ie geen tien kan telle! Je heit twee kluive an elke poot en twee vlerke en 't wit - 't wit geef je mijn - enkel 't wit - as 'k trek heb...'

'Ja, je zal geen trek hebbe!'

'Weet 'k nog niet - hou nou je mond! - mijn geef je 't wit - dan hou je zes kluifies en t karkas en de hals over. 't Karkas snij je in tweeën!'

'En wie krijgt dan wat dègelijs!' -, vroeg vader kalm in de duisternis.

'Degelijs hoeft nie,' verweerde zij zich: 'as iedereen maar wàt heit. Ik eet me daar dubbel ziek an 'n kip voor mijn te versterke!'

'Krijg ik 't levertje, moe?' - begon schrokkerige Brammetje te vragen.

'Nee - jij krijgt niks omdat je vraagt!' - snibbigde Saar.

'Geef hèm 't levertje!' - suste moeder, 'hij is ook pas ziek geweest...'

'As ik,' praate Markus, nu in volle verteederig van warmte en avondscheming: 'as ik jà 'n stuk van 'n poot krijg, dan maakt me dat zoo'n trek, da'k van voren of an mot beginne! Wat heit David an 'n vlerk? David frest, as je 'm z'n gang laat gaan, jouw heele kip op!'

Z'n stevige logica knauwde de herstellende neer.

'En toch,' hernam ze: 'laat ik juillie met z'n achten nie toekijke! 'k Hei d'r smaak van, as me de brokke uit me keel worde gekeke! Jij neemt 'n voorpoot.'

'En ik neem niks,' zei Markus vergenoegd den glimmenden kachelknop beknikkend - 't water liep 'm z'n mond uit, as-ie dacht, werachtig dacht an 'n bruine voorpoot met saus: 'ik neem niks! Niemendal! Geef mijn 't maagie met wat sju en 'k doe me maal met aardappele?' 'Laat u móeder nou 't maagie ete - waarom mot ú net 't maagie as u weet dat moeder van 't maagie houdt,' viel Saar uit.

'Dan neem ik 't maagie nie,' zei vader berustend, de gebrajen kip ziènd, den geur ruikend.

Moeder zweeg. Oud, vermoeid, leunde ze in den stoel, de kip in 'r gedachten zèlf voorsnijdend omdat Markus met z'n ruwe handen 'r toch niks van negen personen van terecht bracht. En as Saar zich maar geen soepekip in 'r handen liet stoppen! Dàn werd ze stil. Hoe ze ook sneed, zag ze geen behoorlijke porties. Joozep kreeg hoogstens de achterbout met 't vette vel, maar daar kluifde de jongen niks an. En as ze Bram, mèt 't levertje, 't halsgedeelte toestopte, wat had 'n jongen van veertien daar-an? Je gaf ze allemaal 'n voorproef - je maakte ze lekker om niks. Markus had zoo geen groot ongelijk. 't Niet opgevend, op de ellebogen stuttend, zei ze nog eens zwak, met terugkrabbelende aarzelingen in 'r stem: '... Laat mijn 'm maar voorsnijen - ik zie kans...'

'Zal ik u is wat zeggen, moe,' zei Saar ineens pootig: 'ik doe d'r 'n eed op da'k nie mee eet van 'n kip dievoor u is om te versterken...'

'As me dan is geen kip namme,' zei moeder zacht polsend.

'D'r staat ommers duidelijk een kip om te sterken en voor niks anders, anders zend ik geen cent meer,' herhaalde Jet, die trek had.

'Dan nemen we,' zei moeder resoluut besluitend: 'dan nemen we geen kip, omdat 'k met 'n kip niet uitkan. Dan maken we melkchocola.'

'Melkchocola is geen kip!'

'Chocola heit nèt zooveel kracht, cijferde de vrouw bij 't raam: 'en van melkchocola ken je zóoveel zetten, Saar, dat niemand meer kàn en 'r voor mijn nog 'n kop overblijft voor de volgende dag...'

'Nee,' zei Markus, kregel door den verdwenen voorpoot: 'wat heb jij an chocola? D'r staat van 'n kip om te versterken?'

'En as we nie toekommen? Wat doene me met kip?' - praatte

moeder.

In de loome scheemring der kamer bleven ze lang overleggen.
't Werd chocola.

DOLLE JAN'S DROOM

Dolle Jan was de eenige zoon van den kruier uit 't pothuis van de gracht. 'r Was nog 'n jongen vóór 'm geweest, die al in z'n tweede jaar stierf, daarna bleven 't meissies, enkel meissies. Omdat-ie 'n ontembare straatbengel, 'n door niemand te regeeren rakker was - alleen voor z'n vader had-ie 'n tikkie ontzag - omdat-ie tweemaal in de gracht had gelegen, de laatste maal op 't randje van verdrinken, eens door de politie was thuisgebracht - straatschenderij zonder einde! - de poes van 'n buurman door 't binden van 'n leege erwjtjesbus an d'r staart, dol had gemaakt - de meisjes in d'r kuiten kneep, as ze langs de trap van 't pothuis liepen en dan as 'n bal bij z'n moeder in de kelder-kamer plofte, proestend van 't lachen om de schrikgillen buiten - had de heele armoe-steeg 'm al van z'n zesde jaar dölle Jan genoemd.

Toen-ie acht jaar werd, mocht-ie na schooltijd boodschappen loopen as z'n vader om dien tijd brieven moest bezorgen. Dan rende-ie in één zet door, dee fatsoenlijk, maar zóó as-ie 'n extra-fooitje - voor hém alleen - te pakken had - kreeg z'n lollig snuit uitbundige trekken van jool, schooierde-ie in de verlichte straten, vroeg om de tien tellen an den een of anderen meneer vuur, omdat-ie de van vader gemoerde eindjes sigaar nog niet te bèst kon belurken. Thuis kreeg-ie dan ongezouten, maar omdat moeder, die gek met 'm was, 't geransel niet zien kon, slipte-ie 'r dikwijls tusschen door.

October. 'n Zondagavond, waren ze met 'n heele kluit jongens - hij aanvoerder! - op 'n zolderschuit geklommen, hadden die losgemaakt, 't voortgeboemd tot de sluis, waar de politie ze snapte. De kruier moest op 't bureau komen, kreeg 'n schrobbeering, speelde zoo in de kelderwoning op, dat de burenen z'n gevloek konden hooren. As-ie weer smeelappenstreken uithaalde, zou-ie 'm doodslaan, bulkte-ie

terwijl moeder hilde.

Dóód had-ie 'm niet te slaan, want den volgenden avond droegen ze dollé Jan de woning binnen, bloedend, bewusteloos. Lijkwit nam de vrouw 'm in 'r armen, lei 'm in de alkoof. Om 'n drie-cents vlieger van 'n kameraad uit 'n boom te halen, was-ie 'r in geklommen en toen de helm van 'n smeris onverwacht om den hoek koperde, had-ie 't gewaagd naar benejen te springen, bang voor nieuwe herrie thuis, was met z'n rug op de brugleuning terecht gekomen. Dat was de laatste dollé streek van dollen Jan.

De dokter die, dadelijk gehaald, 't kind onderzocht, terwijl de moeder met beloopten oogen en 'n koortsig-bevende hand met 'n kaars bijlichtte - 'n heele koek kaarsvet zwamde 'r rooie vingers om - de dokter, met de glinsterglaasjes van 'n lorgnet onder de wenkbrauwen, fluisterde met de kruiersvrouw toen-ie klaar was, en die, de kaars zoo wild neerzettend dat ze van 't tafelzeil sliepte, proppte 'r voorschoot voor 'r mond om de stille, angstige meissies, die door 't zien van 't bloed geen geluid dorsten geven, niet mee an 't snikken te krijgen.

'n Half uur later kwam de kruier van 'n karwei terug, zag 't ijs in de waschkom en de vrouw met behuilde oogen. Weer werd 't in den hoek gefluister, hoesten van ingehouden gesnotter - hij, zachtjes in 't donker der alkoof stappend, vroeg met 'n stem, die niet bij 'm scheen te behooren: 'Ben je nog wakker, Jan?'

'Ja, vader.'

'Hoe gaat 't 'r mee?'

'Goed, vader - maar 't ijs is zoo náttig.'

Effen zou-ie opzitten, om in de kamer, waar de kinderen, die nog opwaren, zoo ongewoon stil deeën, te kijken.

'Oel! Oel!' riep-ie, terugzikkend. Pijn as 't deel 't Zweet brak 'r bij uit. De heele alkoof scheen 'r licht van te worden...

Zoo dàdelyk-erg as de dokter 't ingezien had was 't niet. 't Taaie lichaam van den jongen hield 't uit. En dàt werd de grootste ellende. De eerste dagen zaten Sientje en Cor en Ansie en Bet en Zus, als verschrikte droomstertjes aan de tafel bij 't puiraampje, vies en klamangstig wanneer de dokter 't nieuw verband aanlei, moeder de opstuipende lappen met 'n bleek-bezorgd gezicht in den vuilnisemmer dompte - de eerste dagen liep vader op z'n sokken naar de alkoof,

die nauwelijks, diep tegen den avond, 'n aarzelend bundeltje dag-schijn slurpte, en van onder z'n kruierskiel greep-ie 'n brok kalkig suikergoed of 'n cents-reep chocola, die de jongen met z'n koorts-oogen voor de zussies liet staan - de eerste dagen kwam 'n verlegen schooiertje, speelkameraad uit de buurt, voor moeder hooren hoe of 't met Jan gong, enne of Jan al haast beterde - maar met den harden winter, die de menschen op d'r eigen lot aanwees, die geen cent in de kruierij inbracht, werd 't ziekbed van 't kereltje, dat niemand bij zich in bed mocht hebben, dat versterkt moest worden, 'n bezoe-king. Toen de gracht stevig dicht groeide, ijs als staal zoo sterk, was 'r 'n volle week goeie verdienste omdat vader 'n vlonder uit had gelegd, de centen van de grachtmenschen die makkelijk op de vaart wouen komen, opstreek. Met één regendag was 't gedaan, begon 't gewroet opnieuw, 't gemier om aardappelen en brood, 't uitschrapen van de pan door de niet te verzadigen kinderen, 't loopen naar de bedeeing, die niet scheutig dee, omdat 'r zooveel vóór gingen die beter d'r plichten waarnamen.

Jan, in de eene alkoof-helft, bij dag z'n hals rekkend, om langs 't overgaasd raampje, halfwege van stoep-blauw doorsneden, 'n ko-zijn-grauwing der overzijgracht en naaldige, zwarte takken te zien, of as 'm dat verveelde de balkenzoldering van 't pothuis met de geelbruine planken die kraakten, as 'r in de sigarenwinkel boven, iemand wat halen kwam - met verdraaid-ècht iedere keer 't ge-piengel van 't winkelschelletje - Jan, moeilijk inslapend, omdat-ie de heele dag op z'n rug lee, hoorde dan dikwijls 't gebrom en ge-klaag van vader, die zich inhield zoolang de meissies over de vloer waren. De heele zorg van de twee groote lichamen bij 't petrolie-lampje, de doffe gedruktheid der reuzige schaduwen langs 't hel-derder geel der zoldering, lei-ie te beluisteren, de verwijten heen en weer - wie de schuld had - enne wie de jongen bedorven - enne wat 'n vloek midden in de winter - met eiere die je niet kon be-machtige - enne drankies die niks hielpen - enne de halve slaap-ruimte bezet... Zich niet verroerend al dee 't nog zooveel pijn aan de eene kant, perste-ie z'n adem, akelig-wakker en àngstig.

'n Dag van kinderlijk - opgewonden verheugenis had-ie in Februari, as de zomer zoo zoel, toen-ie voor de dokter, die 'm niet uit moeder 'r handen voor 't Gasthuis los kon krijgen, 'n uurtje in 'n ge-leende, groote kinderwagen mocht rondgereden worden, om in de

lucht an te sterken. Bij den vijver in 't Vondelpark moest moeder 'n poos blijven staan, omdat-ie geen oog van de zwanen, die nijdig tegen 'n jongen hond bliezen, kon afhoute, en thuis in de geluchte bedstee - Sientje begon as 'n groot mensch d'r handen uit te steke - praattie-ie met z'n schelle stem over de lol die-ie gehad had. Laat wakker gehouden door vader's brommende klaagstem - de bakker had 't verdijd langer te poffen - sliep-ie in...

'Ik schrik 'r van,' zee de zwaan en de witte veeren van z'n langen nek werden zoo bol as van 'n poezestaart: 'wat doe jij nou nog hier?' 'Wat ken 't jou schele?' zee-ie, 'n end uit de buurt - as ze je met d'r vlerke 'n opduvel gave, was je bakkeran: 'ik doe jou toch niks.' Verroest wat was 't 'n hoogte zoo dichtbij - in 't donker met niks as de sterren, de vijver, de dooie boomen - nog eens zoo wit leek-ie door de maan, die as 'n rijtuiglantaarn achter de takken brandde.

'Ik heb jou vemiddag al in 't snotje gehad, toe je moeder bij de kindervagen stond te huile,' zee de zwaan over 't gras aanwagge-lend, net as de waschvrouw van de overzij, die 'n mankement an 'r heupe had, nooit 'n stoeprand kon houe.

'Heit moeder alwээр staan huile?' vroeg-ie, 't lammenadig vindend, dat ze niet gewacht had tot ze thuis was.

'Huilt ze zoo dikkels?' zee de zwaan, zoo vlak op z'n lichaam, dat-ie 'm in z'n keel kon kijken. Je zag de visschies in z'n maag, - de blikjes en vorentjes, die-ie met z'n olifante-slurf uit de vijver na bove haalde. 'Ze huilt ommers toejoer,' sprak-ie achteruitwijkend, bang voor 't slaan met de vleugels - of-ie zóó vliege ging dee-ie.

'Jij bent me ook 'n bluffer-van-niks, 'n brani,' zee de zwaan weer: 'verdorie - 'k dacht dat jij nog niet voor de duvel en z'n moer uit de weg ging, en mijn durf je nie-eens an te kijke! Hebbie nog pijn an je lendene?'

'Nee. Maar loope ken 'k niet - me beene hange d'r bij as van 'n pepiere harrelekiñ - hei jij die ook wel is gesneje, met draadjes an z'n poote - da-je zoo maar op en neer heit te trekke? Zoo benne mijn beene. Wil-je d'r is kijke?'

De zwaan lee z'n witte hals as 'n gebroke hoepel over 't gras en met z'n oogjes van glas-met-'n goud-kringetje, keek-ie zooas de dokter die eerste avond met z'n brilleglaassies gekeke had.

'As je niemeer op je beene ken loope,' zee-die: 'mot je 't op je hande

doen - as die keer toe de smeris met z'n rooie snor je bij je lurve pakte...

'Daar hè'k geen fut meer voor,' antwoordde-ie: 'mot me moeder me niet drage as me zus? D'r is thuis niet te vrete, zeg, anders had 'k 'n korst voor jou meegebracht. Hei-je 't niet kremeneel-koud in 't water as 't zoo vriest? Nee? Ik wou da'k wat wist in 't Park! Nou moste me 'n beurs vol rijksdaalders vinde, hè? Of 'n diamant! Ze zalle toch wel is diamante verlieze? Weet jij d'r niet één?'

'As je na boven kijkt zie je d'r plentie, zooveel as je niet berge ken,' zee de zwaan, z'n hals as 'n paal na den hemel stekend.

'Diamante? As je me nou verneuriet...? Ken jij niet 't verschil tusschen 'n diamant en 'n ster?'

'Dan weet jij d'r geen luis van, Jan - dan hebbe ze je te pakke gehad. 't Benne allemaal steene, zoover as je maar kijke ken.'

'Dat lieg-ie! Hoe wou jij dat wete?'

'Verdorie!' zee de zwaan nijdig; 'wie heit 'r l'anger sterre gezien - jij in de alkoof of ik elleke nacht in 't water? Hei jij wel is 'n ster van dichtebij gehad - hei jij d'r wel is een in je poote gehoue? Ik zie ze as 'k na de hemel kijk en 'k zie ze n'og is as 'k in 't water kijk! En jij? Jij ziet enkel de balke en de planke van de sigare-winkel boven juillie...'

'Da's waar - maar sterre van diamant kèn niet - daar wed 'k me katepul onder, as Corrie 't elastiek niet kapot heit gemaakt!'

'Da's goeie,' zee de zwaan: 'maar géve, hoor en geen smoesies as je 'm kwijt ben!'

'Hoe komme me d'r bij?'

'Ga op me rug zitte - dan vliege me d'r na toe.'

'Ken jij vliege? Jij ken ook opsnije, zeg!'

's Nachts as de stiekeme smeris 't niet ziet, vliege me allemaal vort - zoo hoog as me wille. Leg nou je arme om me nek - niet knijpe anders stik 'k - valle me same op de grond as de laatste keer met jou en de vlieger. En me vlerke vrij late! En eerst de broekzakke leeg make - anders ken je niks berge...'

Jessis wat 'n rommel in z'n zakke - eindjes touw en knoope en 'n doossie lucifers en 'n stuk krijt van de meester gegapt en 'n gescheurd kalkeerplaatje en 'n gevonden verversmes om stopverf te smeren.

'Ken 'k 't achterlate in 't gras, zeg? Zoue ze 't niet moere?'

‘We komme op ’t eigeste plekkie terug,’ zee de zwaan, die eerst in ’t brokkie krijt had gebete - om je ’n puist te lache . . . ‘toe dan, dolle, ’t is ’n end! De tram doet ’t in geen uur.’

Rrt! Rrt! Rrt! Daar ginge ze bove de boome en langs de schoorsteene van de huize en nog hooger.

‘Zit je lekker?’ vroeg de zwaan.

‘Jij maakt zoo’n wind met je vlerke - kan je niet langzamer - ik raak me asem kwijt - me vingers worde dood van de kou.’

‘Hou ze dan onder me veere, Jan! Je ken toch geen heete stoof meenemen as je sterre gaat plukke - daar zou ik jou voor danke.’

Sakkerju wat werd de maan groot - of-ie opgeblaze wier - of-ie zou barste! Nou al zoo dik as de ballon die van de zomer op was gegaan - enne wat ’n vlam! As moeder de kachel met ’n scheutje petrolie anlee kon ’t ook wel zoo brande - met ’n plof en ’n licht, dat vader ’r van vloekte. En de sterre die groeide met elleke slag van de zwaan. As de elektrieke balle in de Kalverstraat zoo vuil, zoo wit, zoo hard in je ooge. Enne ’n hette as ze gave - as-ie dàt had geweten had-ie z’n buis uitgetrokken - enkel z’n hemd angehouwe.

‘Wat zweet jij!’ zee de zwaan, die van al ’t licht, ’t licht van de maan, ’t licht van de sterre, ’t licht van opzij en van achter zoo wit as blinkende sneeuw was geworden.

‘Jij zweet toch ommers ook?’

‘Da’s leker, as me strakkees met ’n zak vol sterre werom zijn,’ lachte de zwaan, z’n vlammen van vleugels nog vlugger uitslaand: ‘ik vlieg me studdie-an in ’t zweet - dan is ’t zwemme in de vijver zoo frischies! Wat ga jij met je sterre doen, as je d’r genoeg heit, dolle?’

‘Neme ze die in de winkels an?’

‘Kwiek hoor - nog liever as cente!’

‘Zou de bakker die blauwe daar voor versche kedetjes ruile?’

‘Zooveel kedetjes en pannebrooje as jullie in geen verreljaar vrete,’ zee de zwaan.

‘Ja, jij ken de bakker! - Die valt dood voor ’n cent - me vader heit-ie vanavond gezeit, dat de heele boel betaald mot weze - As je ’m ’n gulden geeft - die meeldief, - laat-ie ’m eerst op de toonbank valle, om te hoore of-ie echt is - en dan draait-ie ’m nog is om! - Hoe mot dat met ’n ster? Wat doe ik met ’n ster zal-ie zegge . . .’

‘’n Ster steek je in je das - die hang je in je oore - die draag je an je vinger - dat mot de bakker dan ook maar doen - of dan mot-ie ’m

an z'n dochter Merietje geve, die zal d'r dol mee weze.'

'Wat zal moeder 'n kolooge zette, zwaan, as 'k met 'n berg steene thuiskom! Dan ken me vader 'n takel en 'n fiets koope om boodschappe te doen - en me moeder 'n furnuis op de markt - 't kreng da-we nou hebbe rookt as de hel - je ken je vinger door de naje steken - en dan kenne de schoene van Sien en Cor gelapt worde - de bult krijgt over de daalder - zonder cente lapt-ie niemeer. - Zou-ie voor die groote groene, waarin je niet kijke ken, zou-ie daar al de zole voor neme?'

'As je toch van één ster 'n huis van vier verdiepinge met 'n hijschbalk en 'n draairad om de wasch door 't zolderluik te trekke ken bouwe! Pas nou op - we benne d'r haast - en niet te wild toegrijpe - d'r benne d'r kokende bij - je mot in je hande spoege voor je ze anpakt - hoor-ie?'

'Hei jij d'r al een in je bek?'

'Ik - wat mot ik d'r mee doen? Ik zoek voor jou de middelsoort uit - anders kenne ze niet in je zakke.'

Effe je oogen dicht doen. Blind wier je van zooveel elektrieke lichies.

'Ken 'k me hande loslate, zonder da'k 'r af glij, zwaan?'

'Ik hou je met me vleugels.'

'Kip, ik hebbie! Verroest wat is-ie heet... 'k Zal 'r tegen blaze, hè? Wat 'n bonk! Nog grooter as 'n cocosnoot - hei-jij wel is schijfies gekocht? - en wat 'n licht zit 'r in! As 'k die voor me moeder bewaar, heit ze geen petrolie meer nodig - daar ken ze bij leze - en de koffie ken je d'r warm op houe! Hèhè! Wat zal vader 's smoel trekke...'

'Pluk d'r nou meer, Jan, en zit stil anders duik je! - die paarse mot je hebbe...'

'Au! Die brandt me 'n blaar an me duim!'

'Hebbie 'm late valle?'

'Daar gaat-ie - hèhè! - snap-ie, zwaan, hoe d'r in 't najaar zoo'n boel verschiete? Van ondere! Da's 'n kleintje! Die krijgt de bult voor me zole. En die is voor de melkboer - en die voor de bakker - en die voor honderd zware turve - en die voor 'n ons appelstroop - ken d'r wel op overschiete, watte? - en die, wat zalle me daarmee doen? - voor 't nieuwe furnuis - en die voor de takel - mag wel 'n kokker weze...'

'Nou niemeer, Jan, anders draagt 't te zwaar - nou gane me koope...'

Rrt! Rrt! Rrt! 'n Vaart as de zwaan zette - gauwer as de bakkies

waarachter te haakte, wanneer de koessier 't niet in 't snotje kreeg!
Loope dat de sterre, die-ie had late zitte, deejee... Je wier d'r gek
van... In de draaimolen van 't Amstelveld, met de leeuwe en de
houte knolle, was 't ook zoo'n pan, as 't orgel begon en de sante-
petie rond de gaslichies en spiegels en lappe d'r van door ging, je je
poote om den nek van de knol most houe om d'r niet af te blikseme.

'Me doene 'n doodval, zwaan ás je 't maar weet!'

'Je mot niet prate, jò, anders raak 'k me stuur kwijt. As je denk dat
't makkelijk is, zeg! De trein ken niet harder...'

'Piep jij zoo?'

'Dat benne me vlerke - die loope droog van de hette.'

'Mot je die smere as je werom ben?'

'Dat doen me met water - van wagesmeer wor je zwart - en olie is
niks gedaan - da's vettige smurrie - Jò, wat frunnek je toch aan
me veere - zit d'r nou stil - jij miert zoo, verdorie-nog-an-toe, of-ie
'n spons heb ingeslikt!'

'Dat komt van me beene - die gaan met de wind op en neer - doe
jij daar wat tege...'

'Hou je bek,' zee de zwaan: 'me komme langs de gotte - as jij zoo
kletst, kijke de mensche uit de zolderrame, smijte ze me wat na me
bast. - Je mot ze kenne as ik - gistere ben 'k met platvoete-Sien uit
de mangelerij, die jij in d'r kuite kneep dat ze d'r blauwe plekke
van kreeg - jij ben 'n judas, zeg - je most 't mijn flikke! - gistere
ben 'k met die 'n ster met 'n staart weze vange - en op 't hoekie bij
de schele - patsch! - 'n natte pruim in me nek - over de gootrand
heen! - 't benne sloeries...'

'Hèhèhèhèhè...!'

'Vin jij dat zoo lollig?'

'Ken ik 't helpe as jij me an t lache maak met je natte pruim?
Hèhèhè! Die schele is 'n stuk schorum nou!'

Rrt! Rrt! Rrt! Daar kwamme de strate - de winkels - de lichte van de
lantaarns - de elektrieke bal van de Fransche Bazar - Jessis, jessis,
wat 'n beeste zwomme d'r om heen - die in de vlam woue - de
stommeling - d'r niet bij konne - 'n glazewasscher met poote as
stelte - 'n nachtuil met 'n kop as 'n bessie - 'n vlinder die tege de bal
op wou kruipe, d'r tellekes af glee. Wat ze d'r an hadde...

'Blijf jij d'r ook om vliege zwaan? - Schiet op!'

'Da's verroest-gek,' zee de zwaan, naast de glazewasscher, de nacht-

uil, de vlinder, om de elektrische bal van de Bazar klepperend of-ie dronke was zoo bezope! -: 'waar mot 't weze?'

'k Zal me hand voor je ooge legge, stommert, dan zie je 'm nie-meer.'

Ert! Ert! Twee slagies en ze stonge op de grond.

'Effe blaze,' zee de zwaan: 'k zweet me dood van 't jachte.'

Liege deed-ie geen woord - langs z'n poote kwamme plassies, as bij moeder d'r purreplie in de doorloop. En van z'n eige beene droop 't door de zole heen. De mensche begonne d'r stil van te staan, of d'r 'n ongeluk was gebeurd. Ting, ting, ting, zee de elektrische tram, om te waarschouwe. Ja, bel maar raak -, daar is geen doorkomme an - alsof ze nog nooit 'n zweetende zwaan hebbe gezien - alsof je 't ken helpe dat de sterre in je zakke zoo'n groen licht geve... Ting, ting, ti-ti-ti-tin-tin-g...! Stik jij, vent! As je me zwaan overrijdt, zal 'k je 'n haal met me riem geve - ik waarschouw je - lamme dikkop... Ting, ti-t-t-tiiiiing!

'Dring niet zoo mensche!', zee de zwaan: 'motte we d'r onder rake?'

'Sla d'r op met je vlerke - as ze niet luistere wille, de sallemanderd!'

Wat 'n volk - wat 'n gedrang om niemendal! Zwart zag 't waar of-ie keek - as de Koningin na de Dam kwam ware d'r nie meer mensche?

Daar stong de waschvrouw van de overzij, met 'r paarse knuiste op 'r heupe - zoo van 'r soppie weggeloope - dáár 't meissie uit de sigarewinkel met 'r vader die 's Zondags de heele avond psalme zatte te blerre - dáár de kerel uit de snoepkelder, die as-ie apeneutjes voor je kopere cent gaf, z'n duim in je hand steikemde om je te beduvele - dáár de stikkedoor van twee huize verder, die de ruite insloeg as zij 'm d'r niet in wou late - dáár de honde-scheerder, met 'n gedresseerde sijs op de klep van z'n pet - verroest, wat zat de sijs as 'n lijkie zoo stil! - dáár de moordenaarster, uit de potte-en-pannekelder, die d'r eerste man met luciferskoppe had vergeve - dáár z'n zussies - zou je ze niet op d'r bek slaan, daar ze van huis ware geloope? - Sientje met Bet en Zus an d'r hande - Cor en Ansie d'r achter... Jessis as de zwaan 'r op los vloog, raakte ze onder de voete...! Nou maar goddank, daar ha-je 'n smeris - die douwde ze allemaal vort - die zee: deurloope, deurloope, deurloope - die kwam op de zwaan toe.

Wat mot jij in de volte - waarom bè-jij uit je vijver gezwomme? - En hé-daar, dolle Jan, wat brandt 'r in je zakke? Laat 'r is kijke!

Hoe kom jij an die lichies? Uit de lantaarns gegapt?’

‘Die benne me weze plukke,’ zee de zwaan: ‘dat ken ik getuige.’

‘As je dan deurloopt - anders mot je mee na ’t bero, zoo groot as je d’r ben.’

‘Dat doene me toch al - vooruit Jan - eerst na de schoenlapper - die is ’t dichtste bij! Ben je moe, jó?’

‘Moe nee! Maar ’k krijg ’t door al ’t volk zoo heet as bove! Kijk ze je op je hiele loope...’

‘Daar mot je niet op lette - dat zou jij toch ommers ook doen, as je sterre in iemand zag lichte... ’t Lijkt of ’t kaarsies benne - of je in elke zak ’n kerstboompie het...’

Dat zag-ie nou ook - z’n heele broek van binnen was geel van kaarsies. As-die maar niet in brand vloog... Je hande ’r voor houe, dan zagge ze ’t niet. Verdraaid ’t gong door z’n vingers heen - dampde deeje ze of-ie in ’t donker lucifers had gestreke.

‘Hó, zwaan, hier woont de schoenlapper...’

Een, twee, drie, vier treeje af - daar zat-ie bij z’n lampie zole te kloppe - z’n bult danste ’r van. Stinke as ’t ’r dee - je most je neus dichtknijpe.

‘Ik ken de trappies niet af,’ zee de zwaan: ‘ik scheur me veere kapot.’

Maar z’n lange hals stak-ie ’t pothuis in, de zoldering langs, en z’n ooge kregre krente-vlammetjes van ’t lampie, dat as de weerlicht zoo walmde. En achter de smerige ruite stakke de slampampers van de buurt d’r nieuwsgierige snuite.

‘Schoenflicker - jij krijg nog ’n daalder van me moeder - die kom ik je brenge...’

Van onder ’t lampie keek-ie op, met ooge van-da’s-me-ook-’n-mee-valler, en z’n vuilnis-hand - wassche dee-ie zich alleen as-ie na de biecht liep - wreef ’n kanjer van ’n droppel van z’n neus.

‘t Is een-drie-en-tachtig,’ zee-die: ‘d’r is bijgekome voor ’n doossie schoensmeer, dat Sientje vorige week heit gehaald.’

‘Nou daar dan - die mag-ie houe - as je de versleten schoene d’r bij lapt. We loope op ons tandvleesch! Goeie?’

In de hand met scheure en gate, of d’r ’n stukkend spinneweb op lee, liet-ie de ster met de paarse vonkies glije. Verdikkeme wat ’n licht ineens in de schoenlapperskeet - ’t lampie wier d’r ’n smeulend spaandertje bij, de witte oogballe van de bult zagge d’r uit as albaste knikkers.

‘Is dat héélemaal voor mijn?’ zee-die, de ster van de eene spinne-webhand na de ander morrelend.

‘As je de schoene van vader en moeder en de meissies morrege daalijk zoolt, en bij mij nieuwe hakke - maar geen bordpepier op de bojem legge as de laatste keer! Anders haal ’k me ster werom, as je ’t maar begrijpt.’

‘En rijgveters voor Sientje,’ zee de zwaan, z’n glazen oogjes verdraaiend, of die wou zeggen: we kenne je foefies, bult!

Niks zee de schoenlapper - die zat te kijke na ’t licht in z’n hand, dat blauw wier en groen en geel en weer zoo rood as ’n pijp lak. Enne omdat-ie z’n gezicht d’r zoo dicht op hield, kreeg z’n neus de kleure van de regenboog, of je ’n scherf spiegelglas in ’t zonlicht hield om ’m te peste...

Buite was ’t weer zwart van de mensche - maar die maakte ’n gange-tje vrij, omdat ze bij de bazar ’t merakel hadde gezien. Kwamme ze te dicht op d’r lui toe, dan zwaaide de zwaan zoo met z’n vlerke dat de pette van de koppe vloge - om je te bedoen van ’t lache!

‘Jan, geef u mijn ook ’n sterretje - Jan, wij kenne ’t ook zoo best gebruike - Toe, Jan, strijk je hand over je hart! - Meneer, ik heb zes bloeie van kindere! Loop nou niet zoo deur!’ schreeuwde ze van alle kanten. Jessis, zoo nàt van ’t zweet en al dat gemier an je kop! Daar dan. Om een mochte ze grabbele, hè zwaan?

‘Same deele!’ zee-die ’r een opsmijtend. Ze stakke d’r hande uit of ’r bedeeing van soep was, maar gedorie, wat ’n jammer, met ’n staart die as de elektrieke tram in ’n bocht vonke bliksemde, ging-ie an de haal, weer op z’n plaats an de hemel. De mensche wiere ’r bleek van. Ze keke zoo na bove, da-je niks as neusgate zag.

‘As jij d’r mee smijt, hou je niemendal voor de bakker,’ zee de zwaan: ‘zal ik ze liever beware?’

Nee hoor! Daar ha-je de meeldief al. Met ’n pijp in z’n mond, stong-ie te kijke wat ’r in de straat an ’t handje was. De brooje leeje op de rekke - lekkere hardgebakke met riggeltjes - en roggemikke - en kedetjes - en trommels met zoetegoed - op de toonbank de schaal en ’n kom met goudvissche.

‘Wat mot je?’ zee-die, rookwolke blazend, dat de zwaan ’r van hoestte.

‘Ik kom je ’n verreljaar vooruit betale voor me moeder - la-me dan deur!’

‘Mot hij ook binne?’

‘Da’s me zwaan - je hoeft niet in je broek te doen - bijte zal-ie niet...’

‘Motte me brooje klesnat worde? Bè-je wel wijs! De winkel is pas gedweild. Geen stap, hoor.’

‘Ik ken nie-eens tege de lucht van jouw zure gist,’ zee de zwaan: ‘daar wor ik misselijk van - ik wacht op de stoep.’

Wat ’n brooje, wat ’n brooje! - De een dikker as de andere - brooje as zuigeling ingebakerd - brooje met waterhoofies - brooje as soldate naast mekander, - een, twee - een, twee - voorwaarts marsch - pink op de naad van je broek! - een, twee... En de goudvisschies in de kom op de toonbank, naast ’t matje met de kedetjes, die draaide of ze bang ware - enkel kringetjes van goud - je zag me geen lijfies...

‘Wat sta je?’, zee de bakker, die z’n bril op had gezet, om in ’t winkelboek de brooje te telle: ‘d’r blijft nog vijf gulde zeven en tachtig - wàt wou je dokke?’

‘Alles en ’n verreljaar vooruit - is dat genoeg?’

‘n Ster as ’n keisteen zoo groot lee-ie op de toonbank - de gloeikous bij de trommel krakelingen wier as ’t oog van ’n loerende poes - de brillle glaze van de rooie meeldief begonne te schittere as schelknoppe in de zon - de goudvisschies ineens heelemaal suf, scheeje ’r uit as tolle te draaie, stakke d’r koppe tege ’t glas, anloopies nemend om ’r bij te kenne - van d’r schubbe glee ’t licht of ze smolte. De bakker zee nog niemendal - die sting te lache met z’n ongeschore gezicht - enne omdat-ie zoo’n lol had, kwam ’n valsche tand bloot met ’n blikkertje zilver - soldeer in je bek, hoe kreeg-ie ’t gedaan!

Voor de winkelkast, met de fijne broodjes, de beschuite en besuikerde bolle, vochte ze om te kijke. D’r gezichte leke geel en groen, as van drenkelinge in water. Net de vent, die ze uit de gracht hadde gehaald, die an ’n end koord was blijve hange tot vader de brankaar van de polisie was weze hale. Om ’r bang van te worde - allemaal drenkelingekoppe - alleen de zwaan had ’n lol, leek ’m om te hebbe - die stak telkens z’n nek door de deur in de goudvisschekom - en as-ie slurpte - of d’r ’n pomp an ’t werk was - slokte-die de goudvisschies een voor een - toe ’t water - tot de kom leeg raakte, van de hette ging zweette.

De bakker zag ’r niks van - die had de ster in z’n rooie hande ge-

nome - sloeg 'r z'n vingers om of-ie 'r kneeje wou. Toen prebeerde-ie of-ie 'r an z'n zilvere horlogie-ketting kon hange - toen op z'n das - toen riep-ie zijn dochter Merietje, die 'r bij d'r oore hield, dat al d'r sproete moeder-vlekkies werde...

'Nou dan, bakker, mot 'k nog lang wachte? 'k Mot meer boodschappe!'

Neem ze maar uit de rekke - hoeveel wil je d'r vandaag?'

'Zes.'

'Da's goeie - dat benne d'r negentig maal zes in drie maande - da's vijf honderd veertig brooje.'

De ster had-ie in de toonbankla geslote. Je zag nog 't licht door de spleet voor 't geld. Maar nou de zwaan binne-stapte om ook brooje te drage - dee de meeldief de la nog is ope om te kijke of 't geen vâlsche was - wat-ie met guldies altijd prakkizeerde. Pang! Pang! Je hart stong 'r bij stil - met de knal van 'n voetzoeker sprong de vuurbal door de winkelruit, door de boome heen na de hemel.

Wat de bakker 'n smoel trok... Rood werd-ie as 'n biet. De pijp smeeit-ie in de leege goudvisschekom en door de menschen hollend, zette-ie 'n schreeuwbeke of de bakkerij an 't brande was: 'Hou de dief - houd de dief - hùùllep!'

'Ik smeer 'm!' zee de zwaan angstig: 'dat gaat faliekant met die meeldief. Vooruit, jò!'

Met slage van z'n vlerke, of d'r kleeje wiere geklopt, schoot-ie de lucht in - ook 'n streek om je kameraad in de hurrie alleen te late! Nou beene make - holle tot je d'r in stikt - 't hoekie om - en de brug over - jessis, jessis, 't scheelde geen haar of-ie had in 'n keldergat gelege - en nerges, nerges, lieve God nèrges, 'n donker plekkie - al maar door de lichies in je zakke, as fietslantaarns voor je uit - ze hoefde je niet te zoeken - je hoorde van alle kante brulle en roepen: Hou de brooiedief - hou 'm - waar de kaarsies brande!' Nou kon-ie niemeer - z'n keelgat zat dicht - z'n asem ging as 'n roestige zaag - z'n hemd plakke aan z'n hare... Jessis, jessis, as je de stinkende sterre niet wegsmiijt, krijge ze je bij je lurve, draai je 't Rooiedorp in. Vort! Da's een! Vort na de hemel vliegt-ie. Vort! Da's weer een - vort, daar gaan d'r vier, vijf, zes tegelijk - as 'n sterre-regen - as 't vuurwerk op de Amstel - as de brand bij de brikette-kerel... Hoor ze drave met z'n alle over de brug - romromrom-romromrom - de grond dreunt 'r van - nou is d'r bereje pelisie bij - achter z'n

hie! - romromrom - romromrom . . .

Maar die eene, die bonk van 'n ster laat-ie niet los, al gaan ze op 'm trappe - die mot moeder hebbe - die zal-ie 'r in 'r hande geve voor 't furnuis en voor de turve en voor de appelestroop en voor . . . romromrom - nog 'n hoekie - nog 'n zet - as-ie d'r nou niet is spoegt-ie z'n longe uit - valt-ie 'r dood bij nee - hurt, nog tien passe, de sigare-winkel - 't pothuis - de trap af glijde as toen-ie de meide kneep - O! - O! - Ooooo . . .!

Zij, in d'r nachthemd, de oogen rood van 't huilen boog over z'n bed. 'Wat doe je dan, Jan? Wat is d'r dan, Jan?'

D'r arm sloeg ze om z'n hals, 'm sussend en steunend. De kruier, opgeschrikt door 't gillen, had de lampepeer uit den hanger genomen, lichtte bij - en de meissies, op 't matras op den grond, keken doodsangstig. Stuipend in de bedstee, de vuisten in 't doornatte kussen, praatte-ie verwilderd van de zwaan en de bakker en de goudvisschies en de sterre die-ie had late glippe - en de groene die-ie had meegebracht en de brooje - dan, als de lamschijn moeder's tranen beketste, bonsde-ie in 't kussen terug, krijschend dat ze niet an 'r ooge, o God niet an 'r ooge most hange - an 'r óóre as Merietje van de bakker! - dat ze ze in d'r hand most legge om 't licht te zien - en de deur toe houde dat-ze niet na de hemel werom zoude schiete as de andere . . .

'Toe, jongen - toe nou, Jan - kom tot je zellef,' griende ze, 'm op z'n heet voorhoefie zoenend: 'wil je wat drinke?'

'Nee, nee!' schreeuwde-ie: 'ik ken 't niet helpe als je ze vliege laat - je mot 'r 'n takel voor koope . . .'

'Nou - genoeg!' gromde de kruier: 'hou je zussies niet wakker.'

Toen sloeg dolle Jan z'n armen om den blooten nek van de vrouw en zich tegen 'r op wringend, radeloos van angst en ellende, hijgde-ie, dat ze 'm niet mee most geve, as ze 'm kwamme hale.

'Nee,' snikte ze, voelend dat 't gedaan was.

Drie dage later gáf ze 'm mee - konden Corrie en Sien en Zus in 't ouwe bed slapen.

DROOMPAARD

Ja, het was weder een heel malle historie, nòg maller dan de bezoeking van ruim drie jaar geleden. Overdag had ik woningen gezien, woningen in de Pijp, woningen op de Keizersgracht, woningen één, twee, drie hoog, woningen met vieze tuintjes, woningen met naar gekookte kool riekende burens. Alles had negatieve eigenschappen. Maar op den Diemerweg, een heel eind buiten de stad stond een gewezen boerenhoeve, herdoopt als Villa (met een of anderen) Lust. Dat leek me bijzonder: een huis zònder burens, mèt een stuk weiland en àchter een boomgaard met twee appelboomen.

En hier mijnheer,' lei de weduwwrouw-huisbewaarster uit, terwijl zij de deur van een steenen schuur opende: 'hier heb u gelegenheid voor de wasch en stalling voor twee paarden.'

'Voor twee paarden?' informeerde ik.

'Voor twee paarden en een koe,' zeide zij.

'O, dat is heel makkelijk,' merkte ik op: 'maar de ruimte lijkt me wel wat klein voor drie beesten.'

'Nou maar u kan ze d'r rùstig stallen,' zei de weduwwrouw.

Ik bedankte haar, liep peinzend den weg naar de sympathiekstinkende gasfabriek terug, eenigszins onder den indruk van de stalling voor twee paarden en een koe. Jammer dat de huur tweemaal te hoog voor mijn inkomen was, jàmmer voor het eenzame huis, het weiland, de appelen, de stalling voor twee paarden en een koe.

Thuisgekomen, lag een formulier van de Belasting met beleefd verzoek voor de invulling binnen zooveel dagen te willen zorgdragen.

PAARDEN

Vraag V. Hoeveel paarden worden door u gehouden?

a. Paarden van praktizeerende genees-, heel- en verloskundigen en veeartsen.

b. Paarden in gemengd gebruik.

(Hieronder alleen te verstaan paarden, die doorgaans en hoofdzakelijk worden gebezigd voor de uitoefening van een beroep of bedrijf van den belastingplichtige, mits niet het bedrijf van rijtuigverhuurder, ondernemer van personenvervoer, verhuurder van rijpaarden, manègehouder of paardenkooper).

Weemoedig vulde ik in 'geene', en dien nacht, waarschijnlijk als gevolg van gepeins en weemoed, droomde ik verward en afschuwelijk -, pendant voor de merrie in mijne nachtmerrie, die van het biefstukpannetje likte, vele jaren geleden.

Er werd zeer duidelijk tweemaal gebeld: tweemaal voor tweehoog. Mijne familie was uit, ook de hospita. Ik was alleen thuis met een harige, zwarte poes (niet te verwarren met Pieps, die nog steeds gezond is, eerstdaags opnieuw moeder wordt), keek gemakshalve over het balkon naar beneden. Ik zeg over het balkon: het was een nauwe straat met allemaal balkons, balkons aan de overzijde, balkons op zij, balkons overal. Op de stoep stond mijn palfrenier met de paarden, een bruin en een zwart. Mijn paarden zonder eenige qu aestie. Ik twijfelde er zelfs niet aan. Evenwel werd ik onrustig, niet wetend hoe ik er mee aan moest. Er scheen iets in mijn leven gebroken te zijn, iets waarbij het gewone gezond verstand het aflegde.

'Breng ze maar op, John,' schreeuwde ik, terwijl ik den huissleutel afwierp.

Hij opende de huisdeur, nam het bruine paard bij de teugels, trok het 't portaal in. Vreemd - twee-hoog paarden! Ik liep naar de hoge, steile trap, zag John beneden wurmen. Het paard ging geweldig te keer, steig erde, bliefde zich schrap te zetten. Ik wierp een kropje salade halfwege. Het paard trappelde de trap op, greep de krop, liep weer achteruit, keek mij met zware, fonkelende oogen aan. Wat zoo'n beest 'n streken kan hebben!

'Geef 'm 'n mep John?', schreeuwde ik, zweetend van inspanning. John sprong op het gezadeld paard, gaf het de sporen.

Zonder uitwerking. Het edele dier hinnikte smartelijk met de krop sla in zijn bek, weigerde pertinent.

Op het geraas kwam de juffrouw van één hoog op haar portaaltje.

'Wat mot dàt nou?', vroeg ze zeurig.

'Ik mot me paarden,' lei ik uit.

'Nou, da's wat moois voor me trappe,' klaagde ze.

'k Zal je d'r wat voor geven,' zei ik edelmoedig.

'Nou, kijk nou is, hoe dat beest me schoone trappen bevuilt,' begon ze te kijken.

'Pas maar op,' waarschuwde ik: 'als je overreden wordt, is het te laat...'

Het paard, opgejaagd door mijn palfrenier, had een sprong genomen, hamerde de trappen op alsof het huis werd afgebroken - bleef in de kromming steken.

De trappen en gangen van een huis in de Pijp zijn niet op paarden berekend.

'Achteruit, John!,' kommandeerde ik. Mijn hospita is lang niet tam uitgevallen als haar meubeltjes bedorven of het wit van haar portaal besmeurd wordt.

Het paard stommelde achteruit, hout splinterend van de traptreden, kalk aftrappend.

'Kijk nou is wat 'n schandaal, wat 'n last!,' huilde de buurvrouw. Ik, diep in zorgen, stond weder op het balkon, kijkend naar de bekakte flanken van mijn bruinen hengst.

Ze moesten echter gestald worden. Je kon ze niet op straat laten.

Zenuwachtig liep ik een trap hooger naar den zolder, smeedt de zolderramen open. Er was een hijschblok, óók een touw.

'John,' riep ik naar benee: 'let op het touw,' en badend in 't zweet, vierde ik het koord, hing over den gootrand, oplettend of John begreep. Dat was een gelukkige inval. John bond het touw om den buikriem van den zwarten hengst, daarna een dunner koord aan den achtersten linkerhoef om het dier eventueel af te houden - ik begon te trijsen.

Het ging niet gemakkelijk. De katrol was in langen tijd niet gesmeerd, telkens bleef het paard aan een balkon of spionnetje haken. Beneden hoorde ik ruiten rinkelen. Het verdraaide dier spartelde. Stom van den vervloekten John om niet beter af te houden!

'Let dan toch op, uilskuiken,' schreeuwde ik hijschend - gelijk zag ik 't hoofd van het paard boven den gootrand uitsteken. Het dier brieschte van blijdschap toen het mij herkende. Ik was gewend elken morgen in zijn stal klontjes uit te deelen.

Ik gaf een laatsten ruk, trachtte het binnen te halen. Maar het heele achterlijf haakte onder den gootrand. Wel vertikt dat het hijschen iets verder baatte. Geen uur bleef John langer in mijn dienst. Ik poogde met een arm het touw vast te houden, met den anderen 't hoofd van het dier te grijpen. Maar door dit onhandig, zelfs gevaarlijk pogen, schoot het touw los, gierde als een stoomfluit en dadelijk daarop hoorde ik het harde klikken der vier paardehoeven die de stoepsteen raakten.

Hieruit maak ik op dat niet alleen een vallende kat op zijn pooten terecht komt.

Beneden begon de juffrouw van één hoog weer te zaniken. Het paard had haar spionnetje omgehaald, daarenboven met zijn kwispelende staart een bloempot van het kozijn geveegd.

'John!' brulde ik heesch: 'Kun je niet beter afhòuen! Uilskuiken! Ezelskop! Als je denkt, dat dat goed voor de beesten is, heb je 't mis!' Weer trok ik onrustig aan het touw, zet voor zet, geduldig, hijgend, zweetend, tot ik 't hoofd weer boven den gootrand zag. Met inspanning van alle krachten, wond ik nu eerst het touw om een poot van het ledikant mijner hospita, klom in de goot, aaide het dier dat eenigszins nerveus was. In zijn maanen hing het spionnetje van één-hoog, aan zijn rechterachterbeen een gedeelte van een balkonbalustrade. De huizen in de Pijp worden niet over-sterk gebouwd. Ik greep het dier nu bij het gebit, poogde het op te tillen. Ik trok de voorbeenen over den rand heen en het verstandige dier trachtte zich op te zetten.

Maar op dit moment schoot het touw los van den poot van het ledikant en scheelde het weinig of ik ging mee omlaag. Weder hoorde ik de metalen klikken der neerkletterenden hoeven en nogmaals, nu meerder uitgeput en afschuwelijk zweetend, begon ik de lijn in te halen. Het paard was het eerste balkonnetje al voorbij, toen John schreeuwde op te houden. Steviger dan straks bevestigde ik het touw, keek over den gootrand. Er stonden beneden heel wat nieuwsgierigen en een majoor van de politie.

'Dat mag zoo maar niet,' riep de agent.

'Waarom niet?' - riep ik.

'Omdat het niet màg,' riep ik weer.

'Nou ze motten gestàld worden,' hijgde ik.

'Da's me wat móóis,' zei de majoor.

Toen heesch ik verder, greep nòg eens het paard bij het hoofd en met een ruk van vertwijfeling kreeg ik het bij mij in de goot, waar het hinnikte van blijdschap. Terwijl had John het bruintje de trap opgeleid.

Wij begonnen de paarden te roskammen, konden evenwel niet beletten dat zij al stampend door den vloer henen traptten. De huizen in de Pijp zijn niet stevig.

Toen ik dan ook een oogenblik later met mijne familie aan tafel

zat en de hospita balletjes gehakt met roode kool opdiende, keek zij mij verwijtend aan, wijzend naar het plafond, waardoor beurtelings een wit en een zwart paardebeen staken: 'Mijnheer,' zeide zij, 'dat was niet geconditioneerd. En de poot van me bed is ook heelemaal krom . . .'

WEDERZIJDSCHE NERING

Na 't uitstekend diner hadden we een eindje over de stille grachten gewandeld, de étalages bekeken, een briefkaart op 't postkantoor geschreven - toen, geeuwerig-onlekker, bekniesd door de verveling van 't provincieplaatsje, waren we de kranten gaan lezen in de prettig-warme conversatiezaal van 't hotel. Tegen half tien werden we stil. Gewend aan laten nacht-arbeid, leek ons de avond in 't bezonken stadje met z'n al gesloten winkels en eenzame straten, waar de stap van iedere voorbijganger zin scheen te hebben, van een niet te doorkomen zwaar-zeurigheid. Al wat de leestafel op haar glanzend-mahoniehouten blad droeg, hadden we doorsnuffeld, zelfs de advertenties. Te vermoeid om nog te werken, te uitgerust om de kille bevreemding der slaapkamer als een besluit van den dag te aanvaarden, bleven we onrustig bij den haard lodderen. De hotelier, een jonge kerel, pas getrouwd - 's middags had-ie ons z'n oudsten kleuter, wolk van 'n blonden vent, laten bewonderen -, de hotelier, bol van tukje-na 't-eten, met rosse bloedvinnen op de wang waarop-ie gelegen had en montere oogen van wat-is-'t-leven-behaaglijk in 'n keurige dorpsstille, met altijd nieuwtjes-vreemden om je heen, de hotelier met 'n vaag nageeuwertje langs den wel-omschoren mond, schoof een leunstoel over den gebeitsten, glim-gladden vloer, dutte z'n pantoffelvoeten op de stalen rastering van den haard en gemoedelijk-voldaan met de vleezige oogleden knippend, begon-ie met het rap savoir-vivre van den gastheer die de vervelings-sfeer van 'n gast beminnelijk verdrijft, over dingen die mij konden interesseren te babbelen. Dit evenwel verhoogde de ergernis van dooden-avond-beslotenheid, straatjes-slaap, klokke-getik. Het is zelden prettig over letterkunde te praten. De welvoeglijkheid brengt mede

elke conversatie op het belangen-peil der omgeving te houden. Die welvoegelijkheid slachtoffert ons. Men kan moeilijk, ergens geïnvi-teerd, de voorwaarde stellen: 'u wordt beleefdelijk uitgenoodigd niët over kunst te redeneeren of meeningen te vragen.' En omdat zulks niet kan, slikken wij, auteurs, bij thee en soep veel schoone opmerkingen en diepzinnige interrupties over onze Nering. Ik zeg dit eenigszins materiëel en aanstootgevend, om de koppeling te ken-merken. Hoffelijkheidshalve vraag ik, in geserreerden kring, geen nering-bijzonderheden aan een effectenhandelaar of grossier in tabak. Waarom, als ik het den heelen avond zonder effecten- of tabaksdiscours kan - waarom kunnen anderen het niet zonder kunst-aangedaanheid? Dat is voor ons geen gezellig vermaak, geen verzetje, geen gezelschaps-spel. Artisten onder mekaar, zijn, meen ik, gewone menschen. Wat prikkelt derden de citroen van het buitengewone te persen? Ik kout liever - vreemde zielsanalyse zo maar in 't openbaar! - over het weer, verkoudheid, de Russen en Japanners, de staking in de Duitsche kolenmijnen, de verkiezingen en meer van die alledaagsch-aardsche aangelegenheden, dan dat ik pruim en ge-wichtig m'n lippen bewriemel over 't laatste theaterstuk, dit of dat artikel in de Groene, dit of dat betoog in een periodiek, dit of dat boek van Couperus, Borel of een der andere in-kunst-snikkenden. Ik snik zelden. Het is zo lief niet te snikken, niet te hijgen, géén gevoelige dingen te zeggen. On lave son ligne sale - in z'n eentje - bij zeep en smaaklijk water. Als een artist iets moois, iets speciaals, iets diepgedachts in gezelschap (bij thee, soep, croquetjes, dessert) beweert, pleeg 'k boosaardig en pervers te grunneken. Er zijn similisteeenen en diamanten, lexicongeleerden en wijsgeeren, gepommadeerde, kraaklaarzende, snor-geweldige kantoorheeren en gentlemen. De onderscheiding is lastig. Vooral ter plaatse van kunst. Simili en echt raken als een klit zoo verhaspeld. Gesnork en arbeid lijken broertje en zusje - de snorkers lieden van beteekenis. Doch over deze bedisputeerbare aanschouwingen vermijdt men huiselijk, afterdinnersgesprek. De bepeinzing in-z'n-eentje of de dictatorale uitspraak in een krant zijn te verkiezen. In z'n eentje is men alleen - in de krant onschendbaar, onaantastbaar, opperst. Waartoe dan nog kunstpousse, kunst-pralines, kunst-herkauwing, in gezelschap of in eenzaam dorp, terwijl twee paar voeten warmte eens haards inzuigen? Gunt men een commis-voyageur geen rust?

Mag een vermoeid auteur z'n nering niet vergeten?

De hotelier, die deze onartistieke gegevens in 't soezelend hoofd des gasts niet vermoeden kon, sprak om beurten zijn pantoffels en mijn bottines toe. Elk ontwijkend gezegde beminnelijkte hij langs, van Berlage - onbegrepen reus - naar Rössing - veelbegrepen - van Rössing op Israëls wippend. Wij knikten zonder verzet, tot we kans zagen aan 't woord te komen en handig manoeuvreerend het begrip Hotel inlaschten. Steeds kwaadsprekend over vele hotels en vele hoteliers, over slechte bediening hier en afzetterij daar, zwom de auteurs-nering heen in den damp der sigaren, causeerden we opgewekt over hotels en hotels, de moeilijkheden van 't inkoopen doen, de duurte der belastingen, den last met het personeel, de schunnigheid van oplichters die vertrekken zonder te betalen, de aanmerkingen van handelsreizigers op 't voortreffelijkst menu - en zoo voort. Toen, bij twaalfen, in de stemmige stilte der zaal, deed-ie een waarlijk verhaal, bebabbelde hij een kleine wreede historie. Nu, na jaren, hervoelend de loomende verveling van die avond, hoor ik de stem nog, de kalme, rustige praatstem, de smakjes der pijp, het breede tikken der klok, de hernieuwde opklaring van het geluid uit den wel omschoren mond.

'... Ja, u denkt dat nou wel - maar u vergist zich glad. 'k Ben lange na niet in 'n gemààkt bed gestapt - 'k heb tijen van zorg gekend zóó groot, dat 'k dacht 't op te moeten geven, 'r met me vrouw over praatte den boel aan de schuldeischers te laten en ergens ober te worden. Een avond vooral vergeet 'k nooit al word 'k honderd. Nee, nou moet u is luisteren. 't Is haast een roman. 't Is meer as 'n roman. We waren nog geen jaar getrouwd, me vrouw en ik, en we zaten knapjes vast. Dat komt omdat we 't hotel modern hadden gemaakt, met geschilderde plafonds en electriche schellen. U had 't vroeger moeten zien. Nee! Niet te herkennen! 't Ging op krediet - dat mag 'k wel zeggen, nou alles betaald is - en we braken d'r onze hoofden niet over, toen 'k quaestie met de schilder kreeg. Om me is lekker dwars te zitten, begon die met 'n advocaat. Ja, da's waar. Ik ook na 'n advocaat. Maanden lang leien we te vechten en 'r kwam ook hommeles van andere kanten. 't Is of ze 't ruiken en mekaar aansteken. Over me hotel had 'k niet te klagen. Dat liep vlot. Met 'n beste keuken en 'n zoo gesorteerd ontbijt as ik geef,

mòt je de klanten trekken. Maar vechten met advocaten kost geld. Toen net 'n week voor de rechtbank zou spreken, kreeg 'k 'n fortuin. Nou mot u vooral goed luisteren. Op 'n morgen in Januari - 't vroor dat 't kraakte - brengt de bus van 't hotel - ik ben de eerste van de plaats die hier 'n bus ingevoerd heb! - 'n heele voorname familie, 'n deftigen heer met 'n ridderorde, 'n dame en 'n dochter van 'n jaar of twintig. Duitschers. Ze hadden 'n hoop bagage, wel zeven, acht koffers - keurig - keurig. De menschen bleven gewoon na 't afladen kijken. Ik in me sas. An 'n familie verdien je meer dan an reizigers. En 't prachtigste was dat-ie dadelijk de twee mooiste zitkamers en drie slaapkamers voor veertien dagen besprak. Zeven, acht, negen, tien en elf - an de straat. Zeven heb u. Nou die kamers kennen gezien worden, niewaar! Mensch, 'k had kunnen dansen. Toos, zeg ik an me vrouw, die niet te best meer den boel kon narijen omdat we Dolfie wachtten - Toos, we zijn binnen. Al loopt 't proces faliekant verkeerd, dan zijn we nòg gedekt. Zij blij. Ik blij. Nooit in m'n leven heb 'k netter volk gehad. Je kon rekenen wat je wou - ze maakten geen cent aanmerking. Je hoorde ze niet. Je zag ze niet. Met de kamers mee, de vijf kamers en de ontbijten, de tweede natuurlijk, en de diners èn de wijn - de beste merken, de duurste merken! had je dagrekeningen van vijf en twintig en dertig en vijf en dertig gulden. Dat heeft tien volle dagen geduurd. En as 'r niks tusschenbeide gekomen was, nòg langer ...'

'Wat is 'r tusschenbeide gekomen?' -, vroegen wij, slap-luisterend. 'Dat zal u hooren - 't Is meer as 'n roman - 't is 'n drama. M'n vrouw zei na de eerste zeven dagen: Jan, presenteer de rekening - ze is over de tweehonderd vijftig gulden en 't zijn vreemdelingen. Nee, zei ik - dat doe 'k niet. Wat die Duitschers verteren is onze pòt, as 't proces 'n raren draai neemt. Had 'k gelijk? Ja niewaar? Wat je ontvangt as je in de zorg zit, kán door de handen gaan. En 'k had ze nog geld geleend as ze d'r om gevraagd hadden. Da's op me woord waar. 't Is gek: andere menschen zou ik minder vertrouwd hebben as diè. Waarom? Dat ken je niet zeggen. Je voelt an de gezichten of je wat an die lui hebt. Die drie Duitschers waren zoo net, zoo anständig, zoo innemend. Ze dineerden op d'r eigen kamer. Ze kwamen nooit in de conversatiezaal. De vrouwen gingen geen oogenblik uit - hij wel - even naar de post en weer werom. An de tafel, zei de kellner die ze bediende, spraken ze haast geen woord.

Zoo nà de tafel sloot hij zich in z'n eigen kamer op, om 'n sigaar te rooken en 'n extra flesch te drinken. Dan bleven de moeder en de dochter schemeren, óók zonder gepraat. Eens toen 'k boven te maken had en voorbij nummer tien liep hoorde 'k snikken. Wat duivel dacht ik - 't was 't uur dat de kamermeid an de gang moest zijn - wat is daar te doen en 'k klopte. Dadelijk was de dochter - 'n beeld van 'n vrouw - bij de deur en nog voor 'k iets vragen kon, zei ze: Mama hat Kopfweh. 'k Geloof dat 'k nooit, nooit mee zulke stille gasten krijg. Ze waren zoo stil, zoo den heelen dag stil, zonder gepraat, dat Toos - me vrouw, dat heb 'k al gezegd - 'r bang van werd. Jan, zei ze, den achtsten dag en weer den negende: Jan je ben gek. Die menschen hebben wat. Ze zijn te stil. Daar broeit iets. Vraag de centen. Die kan ik net zoo goed bewaren. Dan poeierde ik 'r af. Nonsens van vrouwen. 'k Had met me eigen oogen 'n portefeuille met bankbiljetten op z'n tafel zien liggen, toen 'k 'm 's avonds 'n flesch Pomméry boven bracht. Als de moeder met 'r witte haren gezegd had: meneer Waning, poets u m'n schoenen, dan hād 'k 't gedaan. As de dochter me verzocht had naar Leeuwarden te loopen, dan hād 'k 't gedaan. An zulke sympathieke door en door rijke lui wantrouwen te toonen, dat kon 'k niet - 't was misschien dom - 't ging niet. Toen den tienden dag kwamen twee bommen los: ik verloor me proces met den schilder in éérste instantie en...'

'En de Duitscher schoot zich voor z'n kop,' taxeerden wij heelemaal slaperig.

'Nee,' glimlachte de hotelier: 'u raadt 't niet. Laat me liever uitvertellen. Ik zit 's middags half vijf voor 't raam, dáár, beestig uit m'n humeur, omdat 'k niet hooger-op dorst gaan en 't belabberd vond 'n goeie vijfhonderd gulden neer te tellen mèt de kosten. De inspecteur van politie salueert, komt binnen. 't Vreemdelingenboek ligt op den lessenaar van den ober, zeg ik. Nee, zegt hij: ik heb iets ernstigs. Hij laat me 't portret van den Duitscher zien en vertelt kort en bondig dat-ie 'm moet arresteeren. Uitlevering door de Duitsche regeering verzocht, omdat-ie in 'n onzuivere vrouwenzaak betrokken was, cautie had gesteld en 'r met vrouw en dochter vandoor was gegaan. Moet dat zoo dādelijk vraag ik. Ja. Geen uitstel. Nee, daar zat 'k gebluft van. En 't ergste: de dikke driehonderd gulden van m'n rekening. 'k Had al eens zoo iets bij de hand gehad en met al de formaliteiten naar de centen kunnen fluiten. Inspec-

teur zeg ik: ik blijf borg dat-ie niet wegloopt, maar laat 'm eerst fatsoenlijk om vijf uur dineeren en eerst de rekening betalen. Dat mocht niet, maar met soebatten en goeie woorden kreeg ik 't gedaan, dat de inspecteur zou wachten tot 'n uur of zeven. Nou, ik kan u verzekeren, dat 'k 'r koud onder geworden was. Zelf ging ik naar boven om te serveeren. Waar is de kellner, die ons altijd bedient? - vroeg hij verwonderd. Die is ziek, loog ik er op los. Ah so, zei hij. En 'k sloofde me uit om 't netjes te doen. Met z'n drieën zaten ze om de lamp en net als me kellner gezegd had: ze spraken haast geen woord. Hij zat Deutsche kranten te lezen om zich 'n houding te geven - en de dochter las - en de moeder keek voor zich uit. Ze troffen 't. 't Was juist 'n buitengewoon diner, waarachtig - soep en vier entrees behalve dessert. Als hij geen ossenhaas wou, drong ik aan. Als-ie geen kip nam, schoof 'k 't 'm op z'n bord. Wat duivel - in de nor zou-ie 't zoo niet krijgen - in geen jaren. Bij 't dessert stond 'k gewoon te transpireeren als 'n koetspaard. Toen zei hij - brenge ons vandaag 'n flesch sect. Nee, zei ik. 'k Had 'r geen plezier in om 'm sect te laten drinken met den inspecteur benejen. Heb u me niet verstaan? - vroeg-ie verbaasd. Toen ging 'k naar den kelder om 'n flesch Moët te halen en toen 'k boven op de kamer de kurk liet ploffen, voelde 'k me beroerd. Op m'n woord. Net toen-ie voor z'n vrouw en z'n dochter had ingeschonken - dat wou-ie zelf - reikte de ober me de rekening over, met de flesch Moët 'r bij. Wat is dat? - vroeg de Duitscher, met het gevulde glas in z'n hand. Dat is - dat is - zei ik, als 'n schooljongen zoo onbeholpen - dat is de rekening. Even keken de zes oogen me an. Even zag hij 't bedrag, 't hééle bedrag tot op 't uur. Toen nam-ie z'n portefeuille en lei vierhonderd gulden op 't bord. En terwijl 'r geen wóórd gesproken werd, begonnen de twee vrouwen te huilen. Dat zal 'k nooit vergeten - 'k met 't geld - zij met witte gezichten, huilend bij de champagne. 'k Wist me geen houding te geven - 'k móst 'r om vragen - 'k zat zelf in de klem - maar 't was beroerd, door en door beroerd. Nog terwijl 'k scharrelde met 't geld, kwam de ober de afgesproken boodschap zeggen, dat 'r benejen iemand was om meneer te spreken. Laat dien meneer boven komen, zei de moeder. Nee mevrouw, dat kan niet, zei ik haperend. Toen stond de Duitscher op, dacht even na en reikte de twee vrouwen de hand. Ze stonden ook op, deeën of ze 't niet zagen. Zonder 'n handdruk lieten ze 'm

naar benejen gaan - en hij is niet meer boven gekomen.
 'Drie jaar gekregen. Misdrijf tegen de zeden ...'
 'En de vrouwen?' -, vroegen we klaar wakker.
 'Die zijn nog twee dagen gebleven,' sprak de hotelier: 'twee dagen, tot ze zekerheid hadden. Toen zijn ze uit 't hotel naar Duitschland vertrokken. Mijn vrouw dankte den hemel dat het geld 'r was - 'k hoop 't zóó nooit meer te ontvangen. Zulke gezichten bij 'n lamp blijven je bij ...'
 De klok tikte loom van cadans - 't gas suisde in de glazen.
 'Ja, ja,' hernam de waard: 'op uw kamer - op zèven gebeurd - ja, ja.'
 Uitgepraat, gevoelend dat hij als gastheer te veel over eigen zaken gesproken had, snorde hij weder littéraire herinneringen af.
 'Weet u wat 'n móói boek is, meneer, om over àndere dingen te praten - dat is *Het zusje* van Borel - ken u dat - hoe vin u dat? - Meneer Borel heeft hier ook is gelogeed.'
 'Ik ken *Het zusje* niet ...'
 'En *Het jongetje* meneer?' Da's 'n prachtig boek. Daar dweept Toos mee ...'
 'Ik lees héél weinig.'
 'Ach kom - dat zègt u maar ...! Heb u nou nooit zòrg om stof te vinden, meneer?'
 'Ieder heeft zorg in z'n nering,' zei ik opstaand.

Op de kamer - in m'n bed - lei 'k 'n poosje wakker - in de stilte.

VERSTOORDE SABBATH

Nog was de echo van 't dicht-smakken der buitendeur, slag die als 'n vloek door de huis-stilte rauwde, niet verzwefd, of tante Roosje stapte driftig de zoldertrap op, beverig vóórvoelend, dat de meid-van-niks den een of anderen vuilen, gemeenen streek uit had gehaald. En, bij God, zóó as ze 't kamertje-tusschen-de-dak-spinten zag, zóó as ze de deur opensmeet, miste ze an de spijkers 't werkpak, de muts, 't voorschoot, 't Smerig-zwart water met 'n stuk-gekneed mepje zeep en de handdoek-te-vies-om-an-te-raken, slordigden op 't withouten

tafeltje. De smeerpoeis...! Zich nog niet eens den tijd gegund 'r morsboel te redderen!

Snel-bukkend - 'r rheumatische knieën piepten 'r van - keek tante Roos onder de bedstee, gelijk ze iederen avond in de eigen slaapkamer dee, maar 'r grazende grijp-handjes vulden zich wel met haardotten van de ellendeling, kregen geen werktoffels te pakken. Gromminkjes blazend van diepzinnige verwoedheid, smeede de ouwe juffrouw, ofschoon 't de grootste gekheid, de meest nuttelooze beweging, de overstomste narre-streek was - 'n kind van nog geen jaar kon 't begripen! - het smoezelig gladdend dek naar 't voeteneinde en 't voeten-eind naar het hoofdkussen. Zoo as ze benejen daalijk gedacht had! Ook de nachtjapon vort. Enkel wat kruimels van koek of van 'n boterham, die 't ontiege schepsel in d'r bed had leggen eten - in d'r bed, of ze in de keuken geen gelegenheid had - enne of ze niet genoeg kreeg...

Rap-zenuwachtig van gebaar, schoof tante Roosje 't zolderraam op. De snerpand-pijndoende noordenwind barstte over de bevroren sneeuwranden der dakgoot door 't venstergat, flapte nijdig de doekslurven van 't vrouwtje rondom 'r strak-glimmenden bandeau, gierde de linten van 'r muts naar de zijde der verwarmde gang, klepte de zolderkamerdeur met 'n kwaadaardigen duw in 't slot. Goed om 'n doodkou-voor-je-heele-leven te krijgen! Maar gelucht, gelucht en nòg is gelucht most 'r worden. Je wist niet wat je in je huis haalde, wat 'n schoorum - èn wat ze meebrachten!

Hijgend, hardop pruttelend, verwenschingen mummelend, kittigde ze de trap af, en bij de hand als altijd liep ze in één zet de alkoof in, zocht in de kleerenkast of alles 'r was, of 'r niks gegapt, niks meegenomen was - van 'n stuk uitschot, die je op diè smerige manier in de steek liet kon je àlles verwachten! - en sloot zelfs David's klep-kast open, de ouwerwetsche sieraadjes in 't goud-doesje-tellend. D'r miste niks. Niet voor zoover ze zien kon. Enne met recht 'n godswonder. Vertrouwd had ze 'r geen honderdste van 'n seconde. De akelige, vrijpostige, brutale meid, met d'r slabek en d'r gemeenen, lagen, liederlijken streek, om 'r stiekum van door te gaan, met 'n leugen van 'n zieke moeder, zóó as ze d'r centen van de week gebeurd had - de week, die na billijkheid eerst morgen-avond om was! Hoe was ze zoo stom geweest, hoe had ze zoo'n dicht hoofd, om 'n dag te vroeg te betalen, voor 'n moeder die niemendal mankeerde.

In 't lekker-warm voorkamertje, waar de vulkachel gloeiend snorkerde, wijnrood van bol, rossigen schijn in de snel groeiende schemering dampend, plompte ze in den leunstoel bij 't raam.

Ze zag niks, niks van den kringelenden vuurgloed op 't tafelkleed, niks van de vlammen drinkglazen, die den rooden haardschijn zoo vinnig ketsten als water 'n ondergaand zonnetje, niks van den voorsten tafelpoot purper van aanslag, niks van 't lampe-koper dat in den kamer-schemer vonken spette, niks van de dolle wiegelend-schuimende spelinkjes op 't plafond. Zelfs 't heerlijk stukje lenden-zonder-been, dat op den ring der kachelpijp te schokkend smoorde, noch de goddelijke soep-met-balletjes op 't petrolie-stel hadden 'r aandacht.

In de duister-wijkende straat, waar de eerste lantaarns begonnen te lichten, bleekte de sneeuwlijn van kozijnen en stoepen. De juilende wind had 't spion volgesmakt, de pui van 't overzij-huis als in pleistring bestreken. De keiweg zelf, bestapt en doorreden, geulde van modder en zwakjes glimmende plassen.

Tante Roosje, puntig van rug, slap-handig, met 'n onderkaak die nauwlijks aan de scharnieren houvast had, zag niks van de kamer, niks van buiten.

In 'r hoofdje, sinds 'n halve eeuw minstens aan kamertje-dit, kamertje-dat gewend, stond enkel de meid, de meid in de houding van nog geen kwartier geleden, de meid met 'r uitgestreken gezicht en de plotselinge, geniepige herrie over geregeld niemendal. Gister had ze 'r nog voor d'r twaalf-uur 'n kluif laten opeten - eergister, bij de koffie, 'n ouwbakken boterkiks. Wat 'n dier. Wat 'n serpent. Wat 'n doortrapte, door de wol geverfde, hartelooze judas, om 'r boeltje mee te sjouwen op zóó'n ongelegen uur, vlak vóór 't eten, vlak vóór Sjabbes.

Ze zou 'r gerechtvaardigde schimperij met waarlijke gretigheid hebben voortgezet, hadde aan de eene zij 't dekseltje dat 't kostelijk stuk lenden dekte, niet in waarschuwing gemopperd en aan de andere de trap onder twee bekende voeten gekraakt.

Net had ze 't vleesch verzet, toen David de deur opende en dadelijk z'n verwondering luchtte:

‘Wa's dat voor nieuwigheid? Niet ééne lamp an?’

Bij de deur-opening bleef-ie z'n beslaande brilleglazen in 'n schoon plekje van z'n zakdoek schuieren.

‘De ellendeling is vort,’ zei tante Roos driftig, ineens ’n raak scheldwoord uit de verzameling grabbelend.

‘Vòrt?’, vroeg hij verbaasd: ‘waarheen?’

Natuurlijk deed-ie ’n stòmme vraag. ’t Kwam ’r wat op an wààr ze was, ’t stuk ongeluk!

‘Waarheen? Weet ik veel!’ nijdigde ’t ouwe vrouwtje: ‘nog geen uur nadat je weg was, misschien nog geen hâlf uur, is ze d’r vandoor gegaan, de ellendeling...’

‘Begrijp ’k niet,’ zei hij in aarzlende verwondering - ze had nog geholpen z’n jas te borstelen.

‘Wat begrijp jij wel?’ sprak ze in ruzie-tempo, blij dat ze iemand had om ’r opstandig humeur an te wrijven: ‘... is ’t zoo moeilijk om te begrijpen?’

‘Is ’r wat gebéúrd?’, vroeg-ie voorzichtig.

‘Nee, d’r is niks gebeurd - ze is zoo maar weg - voor ’n aardigheid,’ antwoordde ze vernietigend, doch omdat ’r ditmaal zeer weinig kans was hem de schuld te geven - inderdaad was hij nièt thuis geweest - tot z’n geluk - praatte ze snel en giftig:

‘Nog geen half uur na jou, wordt ’r gebeld, staat ze met iemand benejen te smoezen. Ik vraag wat ’t is - de èllèndeling! - en met ’t schijnheiligt gezicht vertelt ze dat ’r moeder ziek is geworden - dat ze geen centen in huis hebben - of ’k zoo vrindelijk wel wezen, vandaag, in plaats morgen te betalen. Ik ben zoo stom, ik vlieg ’r op in...’

‘Nou?’, viel oom David ’r allergeuldigst in de rede, daar ze struikelend over ’r verontwaardiging, de handen straf-nijpend, uit ’t raam bleef kijken, in plaats van te vervolgen: ‘Nou...’

‘Nou! Nou! Nou!’, herhaalde tante Roosje met ’n kwaadaardig-ziedend kinnebakje; ‘geen kwàrtier later staat ze angekleed vóór me, zegt mir niks dir niks, dat ze èffen - èffen! - na huis wil, om d’r zieke moeder op te zoeken - ziek! ziek! - zoo gezond zullen wij zijn! - Ik ben gek genoeg om te zeggen, om vrindelijk te zeggen, dat ze mag as we gegeten hebben - ze zeit: ik ga toch - ik zeg: dat ken niet - ’n oogenblik later smijt ze de buitendeur dicht, de ellendeling...!’

‘Nou!’, waagde oom David nog eens, bang voor ’t onweer, dat-ie sinds lange huwelijksjaren kende. Dadelijk beet ze.

‘Nou! nou! nou! Vraag niet zoo dikwijls nou! Ze is vort. Tot ’r nachthemd toe het ze meegenomen! Daar mot jij goed voor zijn! Die most

jij verwennen! Die mot jij toestoppen! Bij God, jij bederft al de meiden...!’

De dikke bolle wangen van oom David bleven in vreedzame kwal-
ling op de jukken. Pas getrouwd, had-ie zich wel eens een enkele
keer verzet - met de jaren aanvaardde-ie in berusting. Hoe minder
ie tegensprak, hoe vlugger ’n bui voorbij ging. Bedaard de gekleede
jas uittrekkend, zat-ie in overhemdsmouwen in z’n stoel, bewoog
niet. Op wát-ie zei zou ’n nieuwe laag volgen - en zelfs z’n zwijgen
irriteerde.

Eerst toen ze ’n kleine minuut ’r mond had gehouden, de wind in
den schoorsteen zong, de balletjes-soep op ’t petrolie-stel zuchtte, ’t
stuk lenden in de emaillepan zóó heerlijk rook dat-ie ’r wee van
werd, en vlak vóór de huisdeur de lantaarnopsteker op z’n laddertje
klom, om ’n door den wind geknauwd gloeikousje te voorzien -
eerst toen, bij de opzwevende straatverlichting, sprak-ie bedeesd:
‘In èllek geval - meid of geen meid - wij kennen gaan eten - mijn
honger zal ze niet bederven...’

‘Zoo,’ zei zij dadelijk: ‘... En ’t licht?’

‘Ja, ’t licht,’ praatte hij tam.

‘En ’t petrolie-stel...?’

‘Daar zitten we mee,’ zei hij bezorgd.

Voor niet ál ’t goud van de wereld zou nòch tante Roosje nòch oom
David op Sabbath licht of vuur hebben aangeraakt. Godsdienstig
grootgebracht van af de kinderjaren, hadden ze hun heele leven
streng aan de vormen gehecht. Zoo min als hij op Zaterdag ’n sigaar
rookte, zou bij háár ’n zondiging tegen de voorschriften-bij-het-eten
mogelijk zijn geweest.

De gezelligste sjabbes-avonden waren bij tante Roosje, wanneer de
familie nà den maaltijd rondom ’t wit tafelkleed zat, snoepend van
dadels, rozijnen, curaçautjes, eigen gebakken koek - en de ouwe
tante geen gelegenheid had met ’r man te kibbelen. Nu net van-
avond, terwijl ze tegen half negen gróóte visite zouden krijgen, nu de
gevulde schaaltes in de kast gereed stonden, oom David zoo bijtijds
van de kerk terug was gekeerd, zaten ze in de leunstoelen bij ’n
balletjes-soep om van te watertanden en ’n stuk lenden, dat de heele
kamer met z’n geur vulde, zonder dat ’r ’n meid was, om de lamp
aan te steken en ’t petroliestel uit te blazen. Ze mochten van geluk
spreken, dat de kachel gevuld was. Zoolang ze getrouwd waren,

was 't nog nooit gebeurd.

'Zie jij dat je eet,' sprak tante Roosje, die de gewoonte had ijskalm te worden, als oom David door de omstandigheden rebelsch werd.

'Had jij?', vroeg hij met 'n schijn van opstand: 'zèlf de lampen niet kennen voorzien, vóór 't donker werd?'

'Had-ik niks anders an me kop?', antwoordde ze bits: 'most ik d'r kamer niet nakijken - en me kleerenkast - en me gouddoosje? Zoek jij 'r niks achter, as 'n meid die nog geen veertien dagen bij je is, met zoo'n gemeene smoes wegloopt?'

'Je had...'

'Ik had niks,' beet ze af: 'al redeneer jij tot-morgen-de-dag toe - doe 'r wat tegen! Daar sloof ik me de heele dag voor uit! Daar ben ik bezig, vanaf van morgen vroeg voor jóúw soep - voor jóúw vleesch - voor jóúw maag - voor jóúw buik - enkel voor jóú - ja, ik eet veel! - en daar zitten me in 't donker...'

'In Godsnaam,' zei hij, de handen over den buik, die in laatste instantie van alles de schuld had: 'in Godsnaam, dan zullen we nièt eten...'

'Weet jij wat jij ben?', vroeg 't vrouwtje, heftig in 'r stoel terugleunend: 'jij bent idioot!'

'Vertel wat nieuws,' zei oom David, afschuwelijk ingehouden.

'Jij bent dè oorzaak,' hamerde ze, 'd'r is niet één meid, letterlijk niet één, of jij jaagt ze de deur uit! Heb-ie gistere-avond niet de krant in de keuken gebracht? Most ze geen gehakt hebben? Jij! Jij! Jij! je ben 't bederf hier in huis...'

Hij zat hulpeloos in z'n stoel. De papavere schijn der vulkachel be-roodde z'n vette wang, doorlichtte 'n neusvleugel als 't lila bloemblad eener tulp, dreef in 't brille-montuur den satanschen gloed van helledeurtjes en op de schakels van z'n gouden horlogeketting 't glanzen van zonlicht op de schilden van lieve heersbeestjes. Op de blank-witte tafel waren de waterglazen karmijn-roode roemers, de borden en schalen violette schulpen geworden. Achter de ruiten, waar de noordenwind allerjoligst tekeer ging, warreldden sneeuwvlokjes, opgestuifd van de vensterbanken. In 't schelle licht der lantaarn benee zilverden ze als stuifmeel. Buiten en binnen was 't een wedstrijd van kleurtjes. Maar oom David dacht aan de balletjes in de soep en tante Roosje aan 'r idioot-van-'n-man, die de meiden

bedierf.

Toen, na 'n lieve, lange stilte, deed David 't eerste gezonde voorstel. 'As 'k is iemand vroeg,' sprak-ie bescheidenlijk.

'Wie iemand?' gemelijkte zij.

'Iemand,' praatte hij de lucht in.

'Ik zal je maar niet antwoorden,' bitste ze. 'r Viel niet te antwoorden. D'r wàs niemand. Geen levende ziel. De menschen van benejen kon je niet vragen. Daarmee leien ze lang overhoop. En de overburen? 't Was te mal om van te praten.

'D'r staat al wel tièn minuten bij de lantaarn 'n vrouw te bedelen,' schuchterde David: 'as 'k die vroeg?'

'Jij ben gek,' zei tante, de schouders ophalend.

'Dan niet,' zuchtte oom. Rustig leunde hij achteruit in den monteren schijn der kachel. Zij draaide zich geërgerd naar de straat. In de weer joelende sneeuwjacht, tegen 'n lantaarnpaal steunend, af en toe 'n hand naar 'n voorbijganger uitstekend, 'n doek om 't hoofd geknot, stond inderdaad 'n bedelares, lompenvrouw met door den wind beschud grijs-fladderend haar. Als ze 'n stap deed, hinkte ze.

Vóór de twee vensters, uit hun humeur, letten tante Roosje en oom David op de bewegingen der vrouw. Niet een voorbijganger gaf. Ieder had haast. De wind, nijldiger bulkend scheerde 'r rokken soms zóó naar een zij, dat de magere kuit in de sneeuwstuiving spaakten.

Juist, toen alweer 'n voorbijganger weigerde, deed oom David iets ongewoons, iets waarvan alleen z'n opstandige maag de verantwoordelijkheid kon hebben. Met z'n trouwring tikte-ie tegen 't vensterglas en toen de vrouw opkeek tikte-ie nog eens.

'Wat doe je?', vroeg tante Roosje.

Voor 't eerst sinds jaren, had oom David den moed 'r te laten praten - te laten pràten. Voor 't eerst na menschenleeftijd deed-ie z'n eigen wil. De kamer uitgaand, trok-ie in 't portaal aan 't touw van de buitendeur, flook, flook.

Dan in de holte der gang klonk z'n stem: 'Vrouwtje! Wil jij wat verdienen, vrouwtje? Ja? Veeg je voeten - en kom boven...'

Bijna onhoorbaar kwam ze de trap op. Benee, om 't loopertje niet te bevuilden, had ze 'r schoenen uitgesloft.

Even waren de drie menschen in den zacht-warmenden gloed van

de kachel. Even belei de purperen schijn de gelaten met blossomende kleur.

‘Steek de lamp is an,’ zei oom David ‘daar leggen lucifers...’

De lucifer schraapte langs ’t hout - ’n goor-bleeke hand bewoog naar ’t kraantje - de vlam ploempte in ’t glas, de gezichten fel-wit bedaverend.

‘Dank je,’ zei oom: ‘en blaas nou ’t petroliestel uit...’

Zwijgend, niet begrijpend, machinaal-gebarend, boog de vrouw ’r lippen naar ’t stel. ’r Adem plofte.

Lauwe walm trok in de kamer.

Tante Roos liet de gordijnen neer - oom David keek nerveus, zònder nagedachte, in z’n beurs, aarzelde tusschen ’n dubbeltje en ’n kwartje. Maar blij met ’t licht op de tafel, de glazen, de borden, ’t versche brood, èn met medelijden voor ’t in rimpels gehouwen gelaat der bedelares, ’n drank-dronken gelaat, vaal-bruin onder de warring der haren, waarin ’n ènkel smeltend sneeuwklókje zilver-sprankelde, stopte-ie ’r ’n kwartje in de nattige hand.

‘Dank-ie,’ zei ze blij.

‘Heb je gegeten?’, vroeg tante Roos.

‘Nee,’ lacherde de vrouw.

‘Daar dan,’ sprak tante: ‘dàt mag-ie méénemen.’

Uit de kast kreeg ze de kouwe kotelet, die voor de meid bestemd was geweest. En ’n paar pillen van boterhammen.

‘God zal je zegenen,’ stotterde de vrouw gebluft.

Geen tien tellen later sloeg de huisdeur dicht, deed tante Roosje de soep in de trien...

Met dat al, was ’t ’n verstoorde Sabbathavond - ’n heel erg verstoorde - werd ’r vrij wat afgekibbeld bij de keeks en de koffie over de meid - over ’t licht - èn over ’t kwartje dat niet mocht...

DOODSSTRIJD

Ruim ’n jaar was ze naaister bij ons - vroeg-oud menschje, met zoo stille, voorzichtige gebaartjes als ’n poes tusschen de voorwerpen

van 'n schoorsteenmantel. 't Goeie verstellend, de plooiën op 'r knie gladstrijkend, de rafels tezaam pluizend, dan weer tornend en rijgsteken leggend, hoorde je 'r niet voor de naaimachine 'r spin-nend snorren begon. Liefst zoo dicht mogelijk op 't raam - bij kunst-licht zag ze niet meer - peuterde ze langzaam-ijverig voort, ver-heugd door 'n kom warme koffie met véél suiker.

Soms, in de benauwenis der verstellkamer, waar ze 't strijkkachtje stookte dat niemand 't uit kon houen, lei ze 'r gereedschap neer, sloot de oogen, bleef moeilijk happen. Dan had ze last van 'r hart. Trappen loopen vond ze 'n kruis. Trappen waren 'r dood, klaagde ze zachtjes. En zelfs op 'r stoel kreeg ze af en toe 'n lichte aanmaning. Goedig, geduldig, met 'n niet redeneerend vertrouwen, 'n kalme berusting in God-die-alles-zoo-wóú, die wist wát en wáárom-ie 't dee, schudde ze verwijtend 'r grijs hoofdje als de jonge meiden over niks as uitgaan en jongens babbelden èn, as die meer namen dan ze toekwam, de boter ongedekt lieten staan, 't gaskomfoor nutteloos lieten branden, d'r handen an de kopjesdoek afdroogden en zoo meer van die dingen die niet maggen, zei ze nadrukkelijk, maar hoogst fatsoenlijk 'r meening. Vooral bij 't gegiegel en kakelen in de keuken, na 'n stiekeme boodschap van 'n vrijer an de deur, zwom ze in vermaninkjes, boog ze 'r gezicht met 'n tikje nijdigheid over 't goed, en, driftiger van steek, ging ze tegen de uitgelaten krakeelsters tekeer.

'Trouwen - trouwen - trouwen - Heere-nog-toe!' praatte ze zeer zorgelijk: '...trouwen is oud worden vóór je tijd. Praten jullie toch is over wat anders - as me dààr 't geluk in zit - dààr! - Wees blij dat je in dienst te eten en te drinken heb - wat voor je in 't vet leit, weet je nog niet...'

'Nou ja,' ginnegapten de meiden: 'dat zeit u achteraf - we hoeven toch niet allemaal verzuurd bier te worden...!'

Dan hield ze 'r mond, bemoeide 'r zich niet meer mee, dee of ze geen man hàd.

Niemand in huis dàcht aan de mogelijkheid dat 't mager, verschrompeld vrouwtje, dat over niets en niemendal sprak, dat elken dag uit naaien ging - getrouwd was.

En niemand zou 't te weten zijn gekomen, als 'r niet op 'n winter-avond 'n kleine herrie voor de huisdeur geweest was, 't gemopper, redeloos-suffig gegrom van 'n half-dronken ouwelijken muzikant.

Hij kon 'r niet in, most den huissleutel hebben, dien zij in 'r zak had gehouwen - bij fatale vergissing.

Zij, wit als 'n lijk, bang dat de menschen 't gehoord hadden, was zoo van streek, dat ze 'n uur vroeger dan gewoonlijk moest uitscheien. En omdat de meiden 'r 'n geweldige lol over hadden - wat 'n wonder dat je met zóó'n lekker dier opgescheept, aldoor over nièt trouwen lee te mieren! - kregen we de finesses te hooren - hoe 'n politieagent was blijven stilstaan - hoe de heele gang naar 'm geroken had - hoe-ie op straat had loopen schommelen tot bij 't water.

De volgende week zat ze weer pijnlijk-verlegen in 'r hoekje, nauwelijks opkijkend van de kousen die ze stopte.

Maar bij 't eerste belangstellend woord, blij, dat ze zich luchten kon, plapperde ze 'r hebben en houden.

Klagerig-zeurig, met schakeling van verbolgenheidjes in 'r stem, soms in brandende herinnering de kousen op 'r schoot als ver-wegge dingen bestarend, soms met tranen en bedwongen gesnik, vertelde ze de ellende van 'n man, die toe-ze pàs getrouwd waren, oppassend, door en door fatsoenlijk was - nou, sinds jaren wàt-ie verdiende naar de kroegen sleepte. As we bij benadering konden weten, wat ze met 'm doorstaan had. 't Was gewoon niet op te rakelen. De eene dag bracht dit, de andere dat. Geen uur zonder zorg - geen nacht zonder ideejen.

Den eersten keer toen-ie dronken thuis kwam, zoo zat dat-ie de benejen-buren wakker stommelde, had ze 'm - dat was wààr - zoo klein as ze was gerømmeld. Hij as 'n kalf - as-ie niet dronk was 't 'n engel - had staan lachen terwijl zij mepte. Hoe harder ze d'r op lossloeg, hoe harder-ie lachte. D'r eigen vingers had ze pijn gedaan. Na dien eersten keer was 't drinken, drinken gebléven - telkens dure eeden, beloften - telkens zàt. Vroeger verdiende-ie as trombonnist 'n knap stuk brood, had zij 't niet noodig uit naaien te gaan - nou was-ie al lang zonder vast engagement. Niemand lustte 'm meer. Zat 'r drank in 'm, dan verstond-ie z'n werk half, maakte 't iedereen zóó lastig, dat ze 'm lieten klessen of 't orkest uit smeten. In 'n heel verreljaar was-ie net vier maal voor bruiloften gevraagd - as iedereen bezet was - en alleen in den zomertijd wou 't op kermissen in negerijen. Nou wisten we 't. Ze schaamde zich dood. Zij had nooit iemand anstoot gegeven. Zij deed eerlijk 'r best om 'r

hoofd boven water te houden. Zij sloofde van 's morgens tot in den laten nacht, piekend voor de huur en 't beetje eten - as-ie 'r de centen niet afdwong. Ze vocht voor 'r centen, vòcht om ze te bewaren - hij, niet lekker voor-ie 'n borrel te pakken had - vóór 't ontbijt liep-ie de deur al uit - stond 's nachts wel eens op, om de plekkies af te zoeken, waar ze 'r naaiduiten verstopt hield.

Soebatten, huilen, schelden, ransel - as de eerste keeren - niks hielp, niks, niks. En - voor 'n maand - Heer-in-den-hemel, 't viel 'r zoo moeilijk 't te vertellen - nou ze eenmaal begonnen was most 'r alles uit - hadden ze 'm 'n nacht op 't politiebureau gehouden, omdat-ie niet verder kon...

De kousen weer in de handen - met 'n geel-wit gezichtje, waarin 't slap-rood der oogwallen onder de brilleglazen wreedelijk schulpte, bewoog ze de stopnaald, om 'n houding aan te nemen, bang 't bij vréemden uit te snikken.

We wisten 't, praatten er natuurlijk niet verder over. Het geval van 't menschje was zoo gewoon, tegelijk zoo meelijwekkend, dat je er kieschheidshalve 't zwijgen toe dee. Zij misschien onplezierig door 'r bui van vertrouwen, door 't te-veel-uitspreken, babbelde in de volgende maanden over alles behalve over dat.

'r Poeserugje, altijd geschurkt, 'r genepen halsje, 'r zilver-wazend hoofd, schuwden in den kamerhoek, als in vreeze van aandacht - 'r stem aarzelde tegen de luidruchtigheid der meiden in - 'r vork leek 't bord te beschuchteren, als ze 'r aarpeltjes in de saus moesde. Zoo zouden we mogelijk haar ergernis en bekommring vergeten hebben - als 'r geen reeks van kleine gebeurtenisjes voorgevallen was.

Op 'n avond - vertelden ze ons - was de angeschoten trombonnist 't naaistertje komen halen - wel 'n half uur te vroeg - had zij met 'm in de gang staan praten - èn - daar begon 't wonderlijke... en zóó dat de meiden 't konden hooren, 'n dubbeltje gegeven om in 'n herberg in de buurt op 'r te wachten tot ze klaar was.

't Verhaal leek zoo onmogelijk, zoo volkomen onbetrouwbaar, als je an 'r verdrietigheden dacht, dat je 'r niet op inging.

Maar nog de zelfde week bij 'r anlopend, omdat ze tegen de afspraak van 'n extra-dag in, niet was gekomen - ze bewoonde 'n zijstraat van de buurt, had nog nooit teleurgesteld - vonden we 'r

verdieping gesloten en 'n buurvrouw van boven, in 'r nopjes dat ze 'r kinnebak smeug kon laten gaan, zei 'n vieze- en vuiligheidjes, om van op te kijken. Of meneer 't gelooven wou of niet - dat most-ie zelf weten - in de laatste weken was 't twee-hoog gewoon 'n schandaal. Kijven hoorde je niemeer. Zij leefden as tortels - en niet alleen dat de muzikant elken nacht, zonder 'r een over te slaan, smóór, smóór de trap opsjokte - maar zij, de juffrouw met wie ze vroeger meelij hadden gehad, de juffrouw die 's Zondags 'r diensten waarnam, precies as altijd, weigerde 'm geen rooien duit, as-ie zich wou bedoen. Gister nog - as ze 'n woord loog, mocht ze dood blijven! - had ze 'm op de trap nageroepen: '... Hei-je genoeg centen, kind?' Je man kind hieten, je 'r ongerust over maken of-ie zich behoorlijk bezatten kon - de heele buurt sprak 'r schande van. - Wat 'n judasgedoe - met je kerkboek gaan wandelen - en zoo'n kerel in z'n liederlijkheid steunen...

De kwaadsprekerij klopte met de andere 'gegevens'.

Toch aarzelde je. 't Kòn niet. Dat stille, bedrukte vrouwtje, kinderlijk-geloovig, van 'n geduld en vertrouwen om te zoenen, 'n huichelaarster? Ze had toch niet één reden komedie te spelen, waar òns 'r huiselijk doen geen sikkepit raakte, zoolang ze in de verstellkamer rustigjes werkte? Vader Laster scheen op z'n ouwe manier bezig.

Jawel! De eigen ooren zouden getuigen zijn. Donderdagmiddag - 'r vasten dag - grommend gepraat achter de tochtdeur hoorend en even luisterend wat 'r gaande was - slikte je 'n vluchtig gespreksbrok, dat ongegeneerd in de holte der kalkmuren weerklonk.

'As 't dan maar 'n dubbeltje is - 'k hei geen cent op zak.'

'k Heb je vanmorgen toch al gegeven, kind.'

'Daarvan heb 'k vijf centen voor 't huishouen uitgeleid...'

'Daar dan - vlug nou! As ze me hooren...'

Net ging de tochtdeur open, terwijl ze de centen in z'n hand telde - een viel in de verschrikking op den grond.

'O,' zei 'k: 'ben ù 't?' - en liet ze alleen.

Geen laster - geen praatjes. Jezelf pleeg je uitsluitend onder bijzondere reserves voor den mal te houden... En jezelf doe je onge-meene verwijten, wanneer je opmerkingsvermogen, welks gaafheid 'n gezin moet voeden en kleeden, wormstekig dreigt te worden. Wat 'n sluw, onnoodig-listig menschje, overlegde je - waarom doet ze zich zoo braaf en rechtschapen voor? Waarom liegt ze - als je

géén standjes maakt?

Ongeveer in die stemming lieten we 'r 'n paar dagen werken, zonder meer dan noodig te babbelen - tot ze op 'n avond onwel werd, zoo stumperig zat te snikken, dat je 'r gedraai en gehuichel vergaf.

'Wat huil je, juffrouw?' informeerden we om beurten.

Ze schudde 'r oud zorgen-hoofdje, vergrijsd in kleine, vaalburgerlijke ellende, trachtte zich in 'r leed op te sluiten. Met moeite kreeg je 'n verklaring.

'k Heb wel gemerkt,' zei ze alweer werkend: 'dat meneer en mevrouw in den laatsten tijd onvrindelijk zijn geworden - van af dat me man an de deur is geweest - en dat u denkt da'k me anders voordoe as 'k ben - precies as me burens - maar zoo waarachtig as de Heer me ziet - 'k kan niet hard zijn voor 'n man die nog vijf dagen te leven heeft - dertien Maart is de laatste termijn...'

'Hoe weet u dat zoo - juist op 13 Maart...?'

Den datum van 'n sterfdag voorspellen - èn je man lāten drinken - waarlijk...

Nooit zullen we vergeten wat ze met diepsten ernst verhaalde.

'...Nou mot u nièt lachen - en niet denken dat 't malligheid is... Ik ben naar de waarzegster geweest...'

'Kom, kom, juffrouw...!'

'Nee, niet kom - juffrouw, herhaalde ze stellig: 'toe me vader leefde, is 'm uit de lijnen van z'n hand voorspeld, dat-ie onverwacht in z'n dertigste zou sterven - en 't is uitgekomen, gelooft u me nou? - net in z'n dertigste kreeg-ie door 'n prik in die eigenste hand bloedvergiftiging - in zes dagen weg! ... En me moeder d'r zuster, die d'r om lachte zoo as u, was door iemand die met 't ei werkte gezeid, dat ze in vlammen zou opgaan... is uitgekomen... verschrikkelijk uitgekomen - dat herinner ik me as meissie van acht - 'n brandend petrolietel over d'r lijf gekregen - maanden gesukkeld en afge-loopen...'

'Foei, juffrouw - iemand die zoo gelóóft as u...'

'Jawel - jawel - de Heer heit z'n teekenen. - As je 't tweemaal heb meegemaakt, léér je gelooven... Dertien Februari, net op dien ongeluksdag was 'k bij de waarzegster, van wie alles - toe lach nou niet - van wie alles uitkomt, - en die zee zonder effetjes na te denken: juffrouw, 't spijt me - maar uwe kaarten leggen ongunstig - eer d'r 'n maand is verlopen heit u 'n sterfgeval in uw familie. Toen zee

ik: 'k heb geen familie. Toen zee zei: dan 'n man? Toen zee ik: ja - toe zee zij: dan mot u me raad niet in de wind slaan, want de kaarten kennen niet liegen... Dertien Februari - dertien Maart... As 't gebeuren mòt, heb 'k mezelf geredeneerd - zal jij 't die eene maand góéd bij me hebben - dan wil ik geen ruzie en gevecht in die weken - 'mzelf heb 'k geen woord gezeid - om 'm niet de stuipen op z'n lijf te jagen. Zou u je man wat weigeren, mevrouw, as je gelooft, dat z'n dagen geteld zijn? Dat doe je niet as vrouw, ook al is 'r nòg zooveel voorgevallen! Drink jij je borrel, kind - tobde ik - 't is 't laatste waarmee 'k je ken plezieren - voor we van mekaar gaan... Is dat onrecht...?'

Ze had al pratend 'n kleur gekregen en 'r vingers beefden. We wouen 'r overtuigen dat vergissingen menschelijk zijn, dat berekeningen falen, dat ook profetische uitingen 'n luchtje hebben...

Zij, kleiner, verdorder, onder 't drukkende van 'r angsten, werd 'n beetje geprikkeld.

As dat dan bijgeloof was, mosten we 'r d'r in laten. Ze wou geen zelfverwijt - geen wroeging dat ze 'm z'n doodstrijd verzwaaard had. Want o, de ellende van 'r oom, die ook had gelachen om de voor-spelling dat z'n vrouw in vlammen zou opgaan!

Omdat 'r niets tegen in te brengen was, zwegen we.

Den veertienden Maart moest ze komen werken, kwàm ze.

'En je man?' vroegen we.

'Die heb 'k vanmorgen behoorlijk toegetakeld,' viel ze vinnig uit: 'die heeft 'r van gelust, nou de termijn Goddank! voorbij is. Al valt-ie er bij neer - geen cènt krijgt-ie meer los - de lamzak!'

'Heb je je niet in den datum vergist?', vroegen we lachend.

'Nee meneer - 'k heb 'n dag langer gewacht dan noodig is - de vuile kroeglooper, de smeerlap...'

L'INTRUSE

De koetsier lei zoo knallend de zweep over de paarden, of ze binnen 'n pretje achter den rug hadden.

De éérste oogenblikken zaten ze zwijgend - onder den indruk. Van 'n begraafplaats kreeg je geen montere stemming - en 'n vader, al

had-ie nog zoo om-je-voor-iedereen-dood-te-geneeren z'n eigen wil gedaan, was je vader, gaf je herinneringen, nou-ie 't af had geleid . . . Gijs, oudste zoon, zelf met twee bengels, snoot hardop z'n neus, keek door de kieren van 't neergelaten portiergordijntje - Hendrik, man van Sientje, uit Den Haag overgekomen, hield bedrukt den hoed tusschen de knieën: driemaal had-ie 'm al gedeukt - Bertus, bleeke jongen van twintig, máánden geëngageerd, en niet heelemaal kwaad van vader gescheiden, omdat-ie 'n filiale in de Kerkstraat op had gericht - zaken waren zaken - leunde moe achterover, den hoogen zijden doorstriemd als met vleermuizenvlerken - Jacob, de jongste, met September negentien, keek naar de slijkpunten van z'n bottines en 't modder-gesputter op z'n broekspijpen. De heele lamme, miserabele historie leefde op.

Als vader 'n goed jaar geleden was gestorven, zouden ze an 't sterfbed geweest zijn, niet als vreemden achter 'm an hebben gereden - van af de Hoogstraat . . .

Meegaan van de grutterij, waar-ie onverwacht in 'n beroerte was gebleven - meegaan van de grutterij uit, hadden ze verdraaid - voor de burens en háár . . . De weduwe . . .

. . . De weduwe . . . Nog geen twee jaar na moeder's dood . . .

Gijs, Bertus, Jacob - later Hendrik, toen alle redeneering op den kop van vader afstiet - hadden honderd uit gepraat, gepraat met overreding, gepraat met drift, gepraat met gezond verstand, gepraat met bedekte dreiging - je kon makkelijker 'n steenen muur bewerken as diè man, die z'n heele huwelijk z'n wil tot in kleinigheden door had gedreven, nooit tegenspraak hóóren wou, met z'n vuisten 't tafelblad behamerde, iedereen 't stilzwijgen opleggend, als-ie in de knel zat. 'n Man van òver de vijftig - laat getrouwd - met kinderen, waarvan een meerderjarig: hertrouwen dàdelijk nà den officieelen rouwtijd - zonder iemand's raad te vragen - en wat erger was - wat de deur dicht dee - 'n man die 't dikwijls zóó an z'n hart had, dat de dokter 'm 't trappenloopen verbood . . .

Bertus, die thuis slièp, en Jacob, heelemaal afhankelijk, waren 't huis uitgelopen, den dag van vader's ondertrouwen. Nóóit met dat mensch, die over vader's kwaal ingelicht was, 'm tòch wou - nooit met diè onder één dak.

Ze ging met 'm naar 't stadhuis voor z'n centen - duidelijker kon 't niet - en al wàs ze 'verliefd' op 'm - hoor, verliefd! - dan ver-

trapten kinderen op dien leeftijd 't 'n tweede moeder in huis te nemen ... Vijf maanden na de bruiloft - 't schandaal voor iedereen: 'n bruiloft had ze gewild - was Bertus, die voor 'n afrekening van de filiale in de welbeklante grutterij moest wezen - met de onge-looflijke tijding op komen zetten, dat de tweede moeder met de luierman in de weer was - en vóóreergister twee maanden later, was 't met vader gebeurd.

De geboorte van z'n vijfde kind, de indringer - de nakomer, die Jàcob voor pa had kunnen hebben! - had-ie niet beleefd ... Was te voorspellen geweest ... 'n Man van over de vijftig mèt 'n hart-kwaal.

Zachtjes, wel prettig van wiegling, ree de koets in de sporen van 't grintpad.

Nou Hendrik de gordijntjes op had geschoven - neer was hièr nog niet noodig - groenden de weiden onder 't wollig gedamp van den hemel.

In de sloten, tusschen de heggen van biezen en versch geschepte modder-bermen, beefde 'n ritslen van regen, zoo vrindlijk en teer of 'n zwerm vliegen de glazige diepte bestreek

Voor aan de weg, op den rand van de greppel, lei 'n breedschoftige koe te herkauwen, en benee in 't trillende beeld van kluiten en stoppels en schemerglijdenden hemel, bewoog nog eens 'n rustig-malende bek, wit en zwart, met door 't regengestippel schichtige ooggen.

Vlondertjes dreven voorbij, groenig-verweerd - luiken die uit 't water schenen te hoeken - en 'n school schapen, de koppen bijeen, de lijven als donzige buidels, stond in besluiping van droom, in loom-ste, zatste verstarring, enkel met levende, witte builen van adem over de grijze pluizing der vacht.

Dan traagde weer wei aan, dof-groen en geluw beslagen, met strooisel van goud en witte schuimspetjes - en in 'n nieuwe baan donker-heen-norschend groen, in schaduw van wolk, spitste 't fel-roode dak van 'n hoeve met wit-kalkige brug en 'n wingerdprieeltje. 'n Bloot-armige meid, den rok opgeslierd om 'r heupen, boog bij 't water en 'r rosse vleeschhanden spoelden 'n emmer met kleurige lappen.

Ze schrikten 'r van, toen de koets van 't grint op den ruwen rijweg

voorschokte - 't geraas van de wielen de stilte met hagelstriemen doorschudde.

Gijs sprak 't eerst. Z'n zwart-garen handschoenen had-ie saam zitten wrikken, rekkend, weer rollend, enkel an dat ééne, beroerde denkend. 'Motte we met open gordijne terug?' vroeg-ie, tegen 't spektakel der koets in - pas ha-je zoo lekker gesoezeld.

'Bij de huize kè-je ze neerlate,' zei Hendrik, eindelijk wakker: '...hier loopt geen kip...'

'We motte toch nog is prate,' zette Gijs schreeuwerig in.

'Kenne we bij jóu beter doen,' zei Bertus opleunend: 'we motte juist wete of we de koets tot bij mijn voor de deur zalle late op-rijen... ik dacht anders...'

'Wat dacht jij dan?'

Even zat de oudste zoon met stug-genepen lippen zelf met de ergste bezwaren tegen wat-ie wou zeggen, waarin-ie geen sikkepit idee had - en wat toch most, as je geen dubbele last met de boedel wou hebben...

'Ik wou...' haperde-ie voort, maar dan ineens resoluut liet-ie 't los: 'ik wou de koessier waarschouwe bij háár an te rijen...'

'Bij haar - ben je dol?', zei Hendrik met oogen van diepste verbluffing.

'Bij haar - bij haar?', herhaalde Bertus: 'hoe kom je op de inval?'

'As jij dan maar alleen gaat,' giftigde Jacob, die 't 't meest had kwalijk genomen, dat de ouwe de nonsens uit had gehaald.

'Ja bij haar,' zei Gijs nog eens, matter.

'n Boerekar, hoog met mest bestouwd, dreunde de koets langs. De hooisprieten raakten de ruitjes.

Maar zóó as ze voorbij was, je mekander kon beschreeuwen, zette Hendrik driftig in:

'Scheelt 't je hier?'

'Nee,' lei Gijs wrevelig uit: 'k ben nóg bij me positieve - voor me plezier valt 't me niet in - maar as de rechtbank honderd tegen een, mijn as vóógd over - dat kind...'

'... Dat 'r nog niet is...!'

'... Doet 'r niet toe - al is-ie 'r niet: hij het recht op 'n vijfde as wij! - As de kantonrechter mijn of 'n ander, die 'r zin in het, benoemt - mot 'r met háár worde gepráát - ook over de boedelscheiding - zij zit an 't laadje...'

‘D’r wordt toch getaxeerd...’

‘... Geeft niks geen verandering! Advocate koste cente - nóu hebbe we zóó as we hier met mekaar zitte de gelegenheid bij d’r an te gaan - later mot je gelegenheid zóéke...’

‘... En voor de wet wordt-ie je broer of je zuster...’ rekende Hendrik bezonnen.

‘Jullie kunnen doen wat je wil!’ viel Jacob bruut uit: ‘... ik verdom ’t - d’r ken nog zoo’n boel gebeure eer-ie ’r is - ’t is krankzinnig genoeg dat ’n ongebore kind dezelfde rechte as wij het - ’n goeie advocaat weet ’r ’n mouw an te passe...’

‘Nee, Jacob,’ suste Gijs: ‘r over naprate hellept jou, hellept ons niet verder... As we tegen de ruit tikke, ken de koetsier bij háár stoppe. - Dat zal ze beleefd vinde - en dan hei-je morrege of overmorrege de kans de boel zònder koste te reddere... ’t Geeft tòch ’n omhaal van de andere wereld, ’n geloop zonder eind door... door... Wat ’n historie is ’t leven! - Da-je met wat je niet kèn - wat je nooit heb gezien - rekene mòt...’

‘Nee,’ begon Hendrik te redeneeren: ‘... néé - às je ’t doet, zal ze denken da-we om de cente zoete broodjes bakke - ik ga zeker niet mee - doe jij ’t! - Kom-ie binnen, dan zal je minstens zoo fatsoenlijk motte zijn d’r te kondoleere. - Hei - jij daar trek in? D’r zou me geen woord van me lippe kenne...’

‘En hóe wou je d’r anspreke...? Met móéder...? La-we verstandig blijve, asjeblijf...! We rije na jòu, om te ontbijte - anders zit Riek met de bolle en koffie te wachten...’ praatte Jacob, den hoogen hoed met z’n handschoen gladstrijkend.

‘t Gaat niet, Gijs,’ zei Bertus zachter, nou ze weer ’n eindje grint bereden: ‘... zij is zoo fel op òns as wij op háár. De twee keer da’k voor zake in de winkel geweest ben, maakte ze zich weg as ze me schaduw zàg... Hàd je ’t wille doen, dan ha-je van morrege motte prate - dan ware we misschien met z’n alle na ’t sterfhuis gegaan... Misschien laat ze ons belle, as ze ’n rijtuig hoort ophouwe...’

‘Goed, dan nièt,’ zei Gijs gemelijk: ‘jullie wille ’t beter wete - alléén laat ’k me d’r niet voor spanne - nou niet en later niet...’

Er kwam ’n zwijgen of ze geruzied hadden.

Hendrik stak ’n sigaar aan, begon de koets vol te dampen - en omdat hij ’t voorbeeld gaf, kreeg Jacob de halve sigaar die-ie in den koperen bewaarder had opgeborgen, uit z’n binnenzak. ’t Eene raampje

hadden ze opengezet.

Toen stopte de koets vóór de spoorbrug, die ze bezig waren te sluiten. De regen had opgehouden.

Over de vaart, in 'n zwak-luwend zonnetje, laveerde de tjalk die de brug langs was gezeild.

'n Vrouw met 'n kin aan de borst, hield 't roer met 'r knie en 'n jogje van twee met 'n snuit bruinverbrand onder 't hel-gele haar, zat op de dek-lading 'n korst te bekluiven. De schipper, in rood-baaien hemd, duwde 'n boom, den haak in de ducdalven ploffend, en bij 't vooronder, de tong in koortsing uit den bek, lei 'n keeshond te hijgen.

Uit 't huisje van den ouden brugwachter dreunde 't zeurig geklaag van 'n zuigeling - maar wijder, over de vaart en de landen, was 't 'n rumoerende, eindlooze stilte van kabbelend water, buigende takken, zon-toekweelende vogels.

In de knotwilgen, sparren en heesters, op de glooiing van den dijk, nestelden ze, kelen vol dronken geluidjes, gurgels van teer-beklonken kristal en 't zilverde op naar 't eerste glanzen der zon, of de dag op komst was en de menschen nog sliepen.

De bruggeketting dompte neer in de modder, de koets bedreunde 't hout, overgrimde de keien.

De stad, rood en rood-bruin, met 't witte gebeits van 'n gevel, 't molmen geslier van rook uit 'n schoorsteen, kromde aan in de bocht van de vaart, en in de wazing van muren en daken keilde ergens de zon 'n wilde weerkaatsing van spartelend licht of 'n vuur was ontstoken.

't Scheelt je 'n paar duizend gulden op je portie,' zei Hendrik, de asch van z'n gekleede jas meppend.

'Meer,' antwoordde Bertius, die 't best van allemaal wist, wàt 'r na moeder's versterf bij was gekomen.

'Waarom zit je je nòg is op te warreme?' vroeg Gijs onverschillig - 'gedane zake neme geen keer - en 't kind het geen schuld...'

'Nee, die ken 't 't allerminst helpe,' knikte Hendrik: - 'en de familie-naam hóúdt-ie ook...'

'Natuurlek...'

'As 't 'n jòngen is...'

'Da's te hope - 'n jongen het op 'n meissie wat voor...'

'Daarom zeg 'k nòg is,' liet Gijs zich weer gaan: 'da-we verstandig

doen bij háár uit te stappe - we benne niemeer met driè broers en één getrouwde zuster - we benne nòu met z'n vijfde - jij èn jij èn jou vrouw èn ik - èn de hij of de zij... Ik ben voor schikking...'

In 't hartje der stad moest Gijs driemaal tegen de voorruit der rouwkoets tikken eer de koetsier de paarden met 'n ruk inhield. De menschen op straat bleven kijken, toen de meneer met den hoogen hoed, 't bovenlijf uit 't portier stak, met z'n rechterarm zwaaiend 'n andere richting beduidde - of de stomme koetsier zich in 't sterfhuis vergiste... Nou ze 't met mekaar eens waren geworden - Gijs wist wat-ie dee - hadden ze d'r sigaren in de aschbakjes gelegd, d'r zwarte handschoenen opnieuw aangetrokken, d'r hooge hoeden geglad.

Zoo, niet meer pratend achter de neergelaten gordijntjes bleven ze stil in de kussens geleund, tot de koets voor de grutterij stopte.

De koetsier sprong van den bok, schelde.

Voor 't eerst sinds ruim 'n jaar hoorden ze 't gezweef van de ouwe koperen bel, zooals ze 'r alle Zondagen, véél-vroeger, gehoord hadden - en zooals ze met vreemde echo's zoemde, toen ze met vader van moeder's begrafenis terugkeerden.

Hendrik stapte vóór Gijs uit - toen Bertus - toen Jacob. Verlegen liepen ze de winkelschemering met de bekende vakken in - onzeker betraden ze de kamer, waar 'n vrouw opstond.

'We komme effe an, juffrouw - en gekondoleerd,' zei Gijs.

Toen, omdat ze niemand gewacht had, begon de tweede moeder te huilen.

Maar omdat 'r omvang - 't kon goddoome 'n tweeling zijn - 'r hinderde, ging ze 'r bij zitten.

En dat deden de anderen ook.

LODEWIJK'S KEUS

Lodewijk, 't kreupel jongske van onze schoonmaakster, had na den dood van zijn vader al heel wat last veroorzaakt. Ventje van over de twaalf, zag-ie 'r met z'n flets, vroeg-versleten gezichtje en de zwart-

omringde oogen onder de vergroeide wenkbrauwen, als 'n kind van 'n jaar of acht uit. Alleen z'n groote, wijd van 't hoofd staande ooren, lellen tweemaal zoo lang als 't verlegen neusje, deden 'm ouder lijken. Met 't kreupel been was-ie geboren, juist en waarlijk 'n bof, toen z'n vader, die letterzetter was, voor den éérsten keer aan loodvergiftiging leed en 'n veertien dagen vrijaf had gekregen. Dat was 'n werker - de magere man, dien-ie zich nog best wist te herinneren. Als-ie in de nachtploeg van de krantedrukkerij ingedeeld was, ploeterde-ie overdag thuis - voor eigen rekening bestel-linkjes enveloppes, visitekaartjes, bruilofsvoordrachten uitvoerend - had-ie de dàgploeg, dan prutste-ie tot laat in den nacht. Z'n eenige, sterke, 'm op-de-been houdende illusie was 't bedaard aan potten, stuivertje bij stuivertje, kwartje bij kwartje, altijd door in de hoop de goddelijke hoop, nog 'ns voor zichzelf 'n klein drukkerijtje te beginnen, eigen baas te worden.

En dat zou-ie bereikt hebben, na nòg een paar jaar hard sloven, als z'n zwakke longen tegen 'n tweede loodvergiftiging bestand waren geweest - 't Lange ziekbed slokte de spaarcenten - vader stierf in 't hartje van den winter - Lodewijkje, met twee oom's en 'n buurman, bewezen de laatste eer - en de weduwe ging uit schoonmaken, om d'r kachelkje warm te houden.

De eerste jaren bleef Lodewijkje op 't kamertje met de alkoof passen, maar omdat 'n jongen van dien leeftijd de handen uit de mouwen dient te steken, keek oom voor 'm uit.

Twee dagen wurmde 't minne kereltje, dat zoo'n liefhebberij in 't vak van z'n vader had, op 'n groote drukkerij. Toen vond moeder 'm 's avonds grienend bij 't gloeiend kachelkje. De jongens hadden 'm zóó gepest, de baas was zóó an 't opspelen geweest over slordig gesorteerde letters, dat-ie 'r in schafttijd vandoor was gehold, zoo gauw als 't met 't kreupel been kon.

Op 'n andere zetterij lukte 't evenmin. 't Schuwe, zwakke, verlepte ventje, op school al gekweld en bespot, werd door de gezonde, speelsche leerjongens in de maling genomen. Z'n boterhammenzakje was zoek of met ouwe prullen gevuld - z'n fleschje water en melk, door moeder klaar gemaakt, hielden ze onder de kraan.

'Dat wordt wat moois met jou!' klaagde de weduwe: 'je bent haast 'n mán - alléén ken ik 't brood niet verdiene! Je vader most 't zien, hoe je te keer gaat...'

Lodewijkje, verschrompeld in den hoek bij 't kacheltje, de magere handen om de knieën, hoorde die verwijten aan, boog zoo diep voorover, dat enkel z'n beenig achterhoofd en de bleeke ooren te zien kwamen. En de dikke boterhammen kauwend voor-ie naar bed ging, sprak-ie geen woord, bang voor de sterke gebaren van de pootige vrouw.

Volle veertien dagen scheen-ie bij 'n timmerman, die ook doodkisten leverde, op dreef te raken. 't Bijschaven van ruw hout, 't den winkel aanschuiëren, 't in zakken stoppen van krullen, deed-ie rustig en netjes en niemand van de ouwere knechts dacht er aan 't den jongen lastig te maken. Maar, omdat-ie op 'n middag, terwijl-ie alleen op den boel moest passen - 't was de tijd van karweitjes en doodkisten - 'n eindje zwarte sigaar had belurkt - dol was-ie met 'n trekje! - en te slordig met de lucifers om was gegaan - telkens was 't natte brokje uit - scheelde 't geen haar, of de spaanders hadden in lichtelaaie gestaan. De bovenbuurlui konden 't amper met emmers blusschen en tot zelfs 'n agent kwam 'r an te pas. Dat deed de deur alweer dicht. De baas, die niet geassureerd was, vloekte als 'n ketter, gaf 'm bijna 'n pak ransel - 's avonds griende moeder verwoed - voor de galg groeide-ie op - de lummel.

Oom Karel, een waarmee niet te gekken viel, dee nog 'n laatste poging, nam 'm mee naar z'n eigen patroon, om 'n verver van 'm te maken. Met den kouwen winterdag was 't wel niet druk, stond 't buitenwerk stil - in de werkplaats viel genoeg te doen, karweitjes voor de klanten, 'n streekje hier, 'n likje daar, prutserijtjes zonder verdienste, die 'r 't gangetje inhielden. Lodewijk kreeg naden met stopverf te dichten, mocht voorzichtig mengen, nòg voorzichtiger ouwe verf afbranden, ging 's avonds prettig naar huis, vol smeren en vlekken - en moeder, zelf terugkeerend met 't een of ander be waard kliekje, sprak zoo opgewekt en verheugd, of ze over 'r man zat. Dat waren de gelukkige uren van 't kind - 't broodsoppen in restjes opgewarmde saus, 't slobberen van opgewarmde koffie, 't moezen van opgewarmde aarpels - àlles werd in de week opgewarmd. Met ouwe-mannetjes-gedachten, zonder één jong trekje op z'n gelaat, praatte-ie de afgeluisterde gesprekken, van den verswinkeld na, snijdig kwaadsprekend, verhalen doend over z'n leeftijd heen - en dan tegen 't eind van 't avondeten, als de vrouw over 't volkskrantje gebogen zat, de advertenties afsnorrend, stak-ie

den brand in de logge sigaar, dampend dat de goorblauwe krinkels de lamp opdreven. Moeder vond dat best. 'n Jongen most 'n jongen zijn, geen poppetje. Beter de paar centen, die-ie mocht houen - elke week 'n kwartje, om 'r de fut in te laten - verrooken as versnoepen. 't Huiselijk evenwicht zou gebleven zijn, als 't zachter weer niet aan was gebroken - Lodewijk niet mee naar buitenwerk op huizen-in-aanbouw had gemoeten. Dat liep dadelijk mis. Op de daken dorst-ie niet - op de stellingen nog minder. Toen-ie 't met geweld probeerde, kreeg-ie 'n duizeling, moesten ze 'm vasthouen. 'n Paar maal hadden ze geduld - 'n paar maal snauwden ze - tot-ie gedaan kreeg, omdat ze bang voor 'n ongeluk waren - bang voor z'n hinken, bang voor z'n schelvissoogen, als oom of 'n andere de goten in stapte. Voor 't eerst van 'r leven - wonder! - gromde moeder niet. Oom had op 'r gemoed gewerkt. Dien avond toen-ie met het weekloon thuis-kwam, zei ze geen woord, keef niet, raketten geen verwijten, smeed 'm z'n boterhammen niet toe - ze dee 't ellendigste wat-ie nà vaders onbewogen liggen in bed had gezien - ze zat met 't stumperigste gezicht achter 'r bord te huilen. God had 'r 'r man zóó vroeg, zoo midden uit z'n werk afgenomen - nou gaf-ie 'r 'n tweede straf - 'n achterlijken jongen, 'n suffer, 'n sul, die 'r geen hoop op de toekomst, geen ouwen dag beloofde...

Lodewijkje keek 'r an, wrokte over z'n boterham, kieskauwde, had niet den moed te vragen waarom ze hilde. Zonder de sigaar op te steken, kroop-ie in de alkoof - in bed hoorde-ie 'r nog met misbaar grienen.

Hij was 'r ziek van. Den halven nacht lee-ie 'r over te tobben - over de daken met de benauwende afgronden - over de stellingen, die an de dakgoot hingen - en de volgende weken, zónder werk, dee-ie stil en gedwee wat-ie maar voor 't huishoudentje doen kon.

'n Middag - in z'n eentje slenterend - zag-ie voor de spiegelruit van 'n poelierszaak 'n papier aangeplakt: 'Terstond 'n jongen gevraagd.' Dat lokte 'm. Bij 'n poelier kon je geen avonturen op daken krijgen. Verlegen liep-ie 'r binnen, op goed geluk af vragend of ze 'm hebben wouen. En omdat-ie 'r als 'n rustig oud-mannetje uitzag, mocht-ie den volgenden morgen terugkomen.

Moeder knikte geduldig. Jawel, ze zou 't afwachten. Ze wist welk vleesch ze in de kuip had...

Heel vroeg was 't jongske present. Buiten was 't nog schemer.

Benée in den kelder begonnen de twee knechts slaperig bij 'tlicht van de gaspitten te werken. De stad dutte nog. Bleu, geen woord pratend, omdat de anderen niks zeien, keek de jongen naar de hokken met de wakker geschrikte kippen, ganzen, eenden. In den schijn der lampen schuddebolden ze de veeren, pikte voer - en 'n enkele haan kraaide lustig den dag tegen de gasvlammen in, schril dat 't echoos in de cementhokken sloeg. 'n Poos hadden de knechts hazen gestroopt, telkens met 'n rùk, dat enkel de kop aan 't bleeke lichaam bleef - nou de patroon zelf in den kelder kwam en de manden met versche waar naar benée werden gedragen, schrikte Lodewijkje uit z'n gedoezel op. 't Geschreeuw van de ganzen, in de hokken gejaagd, 't gekakel van angstige kippen en hanen, 't gekwaak van lichtschuwe eenden, vulden de ruimte met ongewoon rumoer.

'Vlug jongen,' maande de patroon, die overal tegelijk was - boven herten keurde, beneden zei wat 'r gebeuren moest: 'vlug leeren plukken, 't is 'n slag - uitkijken hoe de anderen 't doen...'

'Ja baas,' zei Lodewijkje gedwee - met kon-ie bijna niet praten. De oudste knecht, heelemaal wit - in den kelder was-ie vergrijsd - had de knokelige hand in den morsigen ren gestoken. De kippen, krijschend en vluchtend, de koppen tezaam in 'n hoek mekaar bijtend om niet gegrepen te worden, schreeuwden zoo angstig, of iemand om hulp riep - en de eene, die de knecht handig te pakken had, torde en kermde, dat 't 't gillen van 'n gemartelde, felklagende vrouw leek. Even spartelden de vlerken nog - even rukten de pooten - even was 't 'n machteloos verweer - toen draaide de zekere hand den nek met 'n korten geluidloozen ruk - en 'n àndere, licht-weifelende, schorre roep klonk over 't al-stillend geraas der vogels in de kooien.

De kip, op de aanrechtplank gesmeten, stuipte zwakjes. De vleugels trilden. De pooten huiverden of ze door 'n onzichtbaren wind werden geslingerd. En uit den bek lekte purperrood bloed, ganschelijk onhoorbaar, drup voor drup, op de bedding van veeren op den grond.

't Ventje was 'r wit bij geworden. De oogen in z'n verstard smal gezichtje keken naar de als kraaltjes glanzende van de doode kip, die 't licht van de lamp met paarse vonkjes weerkaatsten.

'Nou jò!' zei de meesterknecht ongeduldig - 'n last as je telkens met

leerjongens had! -: 'opletten hoe 't gedaan mot worden!'

't Nog warme dier kreeg-ie tusschen de knieën en met rappe halen dee de man 't 'm voor, heele strooken wit in de donzing der veeren banend - vreemd en akelig, of 't gelaat van 'n mènsch bloot kwam. Gebogen op de kruk, tusschen de stuiving der plujsjes en als haren zoo lichte donsjes in, bewoog-ie de vingers als nijptangen, 't lauwe vleesch met angstige tasting aanvoelend, vies van 't bloed, dat z'n vel begon te besmeuren, 'r wijnroode bloemen op teekenend - grillig en wazig gelijk de wintervorst, 't blank en bleek op ruiten dee.

Even, toen de knechts boven moesten helpen, om herten te wegen, nam-ie den kop van 'n nog trillende, pas gewurgde kip in de tintelende handen, trachtte met 'n bevend pinkje de leeren oogleden neer te duwen, om niet bekeken te worden. Ze verdraaiden 't, slipten weer net zoo vlug open, starend, starend - met 'n gouden sputtering naar de zijde der lamp.

Tot 't buiten weer avond was, zat-ie kippen, ganzen, eenden te plukken. Z'n duim sliep 'r van. Maar omdat de baas zeker wel tweemaal gezeid had, dat die prachtig z'n best dee, dat-ie tevreden was as 't zoo blééf, as 't niet van ouds 't doen van 'n nieuwe bezem zou worden - spande-ie zich sterker in, niet meer opkijkend als 'n kip of 'n eend in den greep van den ouwen, norschen knecht, voor 't allerlaatst klagelijk kermde - niet langer verschrikt bij 't krampachtig ritselen der stervenden.

Bij zessen, na 'n kom koffie, lachte de patroon: 't Plukken heb je handig geleerd,' praatte-ie in z'n sas: 'je zel 't gauw kennen - laat 'm d'r ook wat slàchten, Jacob...'

'Mot ik 't je voor doen...? De heele dag heb je me bezig gezien...', zei de knecht, bijna onwillig. Niet één van de tegenwoordige jongens deugde. Zoo as je ze de helft had geleerd, smeerden ze 'm. 'Nee - ik ken 't wel,' zei Lodewijkje stevig, opgemonterd door de vriendelijke woorden van de baas: '...je eene hand zoo - en je andere zoo - en dan met 'n zet, is 't niet?'

Toch met aarzeling opende-ie de tralie-deur van de ren, greep 'n haan inééns bij de twee vlerken, zooals 't hoorde. 't Was 't eerste levende schepsel dat-ie vasthield, zoolang-ie zelf op de wereld was. 't Dier ging bezeten te keer, sloeg met de sporen, bebeet de hand van den jongen. Dapper, nou de baas en de knechts met aandacht

aan 't opletten waren, bootste-ie na wat de ouwe aan honderden nekken dien dag had gedaan. 'r Brak iets zachts, iets zonder weerstand in z'n wringende, dwaas-bevende handen - maar toen de haan datzelfde, doodsangstig, gefolterd geluid, dat-ie al zooveel maal had gehoord, reutelde, liet-ie 'm, zèlf lijkwit, los. 't Dier strompelde kort tusschen de stuivende veeren op den grond, vloog een zwak moment tot bij de geplukte kippen, gurgelende rauw-krijschend, bonsde neer met 'n smak.

'Je heb 'm geraákt!' zei de baas: 'maar je mot ze nooit los laten - anders halen ze de gekste kunste uit ... Doe 't nog maar is, Lodewijk ...'

'Daar blijf 'k, moeder,' zei-ie dien avond, zoo stellig, dat 'r niet aan te twifelen viel - en de rookwalmen ploften z'n bleek gezicht, met de nog niet afgewaschen bloedspetten, uit -: 'k heb 'r over de twintig geplukt, vier zèlf de nek omgedraaid - dat doe je zoo: krak, krak ...'

Zij luisterde vrindelijk - licht dat 't eindelijk lukte.

VAN DEN ANTWERPSCHEN TREIN EN DE PECH

Nog laat in den nacht en 's morges overnieuw bij de lamp, omdat 't pikkedonker was, hadden ze 'r met zenuw-gezichten bij zitten dillebereeren - as oom Mijkel honderd maal hardnekkig herhaalde - of d'r 'n viesjelant of de kruier-van-naast-de-pekelkomkommer-winkel most worden besteld. Met de groote koffer van tante Sofie - die geleend was met ommegaand werom - en oppasse in gosnaam voor de bojem, die keduuk van de laatste reis was geworde - met dat bak-beest van 'n kist, kon je niet op de electrische - jammer genoeg! - had je te kiezen tusschen 'n viesjelant en de kruier. Eerst hadden ze oom Mijkel, die liever lui as moe werd, die de koffer op de imperjaal wou zetten, om dan zelf met z'n zessen in de koes te kruipen - reken is an; zes passies van de tram gespaard! - gelijk gegeven, maar omdat moeder de stuipen op d'r lijf kreeg, as ze an de grachten dàcht - enkel dàcht - de grachten waarin de viesjelant terecht kon

kommen as 't paard van godweet-wat schrikte - sinds d'r trouwen had ze niemeer gerejen - vielen ze de oude vrouw weer bij - most 't de kruier-van-naast-de-pekelkomkommer-winkel wezen. Drie-, viermaal veranderden ze van idee, vooral in den killen, regenachtigen vroegmorgen. 't Was 'n wip van meeninkjes en besluiten - dan met 'n vaart omhoog, dan met 'n bons na benejen. Zoo zou 't 'n poos geduurd hebben, as moeder dood-op van zenuwen, an 't dillebereeren geen end had gemaakt door de huilerig-gejaagde verklaring, dat ze liever thuis bleef as langs de grachten te rijden. 't Was me 'n herrie geweest! De trein ging om 8.28 greenitsche tijd - dat was twaalf minnute voor negenen. Met lamplicht zaten ze te ontbijten, brokkend tegen den zin van d'r maag - moeder slokte met moeite 'n kop thee met 'n beschuitje - oom Mijkel dee over 'n hap gewoonweg 'n half uur, asof-ie lijm zat te kauwen - Bets, om wie al de drukte, de heele bereddering an de gang was, omdat ze 'n maand in Antwerpen bij de ouwers van d'r aanstaande, die daar diamantslijper was, zou logeeren, stikte letterlijk in 't ouwbakken brood - Rachel, de andere dochter, opgewonden door 't gepak voor 'r zuster en 'n verstelling die in de haast most gebeuren, piekte en hapte tegelijk - alleen Davidje, die bij 't gedillebereer al maar had zitten zaniken of-ie bij de koessier op de bok mocht, schrokte de besuikerde boterhammen, gulzig kijkend na de droge broodjes met pekelvleesch, die Bets mee in de trein zou nemen, as ze onderweg belust werd - je kon nooit weten - 't was me 'n zit.

Tante Sofie en de kruier-van-naast-de-pekelkomkommer-winkel, kwamen samen de trap op. Toen mosten 'r in 't laatste oogeblikkie de toffels van Bets bij en 'r kam en 'r borstel en 't stukkie zeep - en omdat de koffer niet dicht wou, ging oom Mijkel op 't deksel zitten, beschreeuwd door Bets, Rachel, moeder en Sofie, bang as ze waren dat de goeie rokken te erreg zouen kreukelen, dat 't dèksel zou splijten, dat de pot met olijven die voor Sem in Antwerpen was ingeslagen op Bets 'r kousen en onderlijfies zou breken. Oom Mijkel most niet zoo scheef zitten. Oom Mijkel most niet zoo averechs persen. Oom Mijkel most niet met z'n hakken tegen de verf van de koffer schrapen. Oom Mijkel most niet zoo heen en weer wiebelen. Hij, maar zoo-zoo wakker, kiespijnachtig door de suiker van z'n kom thee - in elk oor had-ie voor de verwarming 'n stukkie watten met Haarlemmerolie gedraaid - werkte verveeld met z'n schouders

en 't wit van z'n oogen. De kruier as man van 't vak - die de akke-vietjes dag an dag dee - wou 'm 'n handje geven, maar omdat ze allemaal door mekaar praatten en in de hoogste nood ineene de beugel 't slot greep, hoefde oom Mijkel nog alleen maar an 't na benejen-dragen te helpen.

'Kruier,' zei tante Sofie, die as je in 'r binnenste kon lezen, spijt over de geleende koffer had: 'kruier, zel u d'r voor zorrege, dat 'r niks mee gebeurt, dat-ie niet van de wagen valt, zel u asjeblief?'

'Kruier pas u op de muren voor de kalk?' zei moeder beangst.

'Kruier, denk u d'r an, dat 'r 'n pot met olijven bij is?', riep Rachel, zoo dicht achter oom Mijkel an loopend, dat ze 'm op z'n hielen trapte.

'Kruier, hou u 'm plât, voor de veere van me hoed?' zei Bets, bleek, nou 't zoo ver was.

De kruier antwoordde niet, omdat-ie bij al dat gekles niet wist, wie die 't eerst asem most geven en omdat oom Mijkel, die 'n gezicht trok of 'm de spieren uit z'n lijf werden gescheurd, 't heele vrachie op hèm liet ankommen.

'Wat is dat voor 'n áárdige koffer!' klaagde oom, in de ronding van de trap bekneld; 'hoe neemt men zoo'n óngein van 'n koffer om mee te reizen - ik hou 'm niet - me vingers snije af!'

'Laat 'm in gosnaam niet vallen!' riep tante Sofie, boven an de trap: 'doe je zaddoek om 't oor, Mijkel!'

'Daar kommen ongelukken van!' zei moeder ongerust.

'As de pot met olijven maar niet bàrst,' spon Rachel 'r tusschen door. Oom Mijkel blies van inspanning. In 't trappe-donker zag je enkel 't witten der watten-propjes in z'n ooren en den rand van z'n boord.

'Wat trek je!' riep-ie den kruiersrug toe: 'me handen gaan mee!'

De koffer dompte op 'n tree, en de vingers pijnlijk beblazend, sprak-ie 't traphol, waar de vrouwen op 'n hoopje drongen, klagelijk toe: 'dat komt 'r van dat we geen viesjelant hebbe genome!'

'Asof-ie dan ook niet op 't rijtuig had gemotte,' zei Rachel: 'hoe ken me zoo'n verstopt hoofd hebbe!'

'Ik til me 'n dubbele breuk,' praatte oom nog eens, en nou met de hand in z'n zakdoek vatte-ie opnieuw 't oor van den koffer, die met stooten en horten eindelijk in 't beneden-portaaltje belandde.

Toen liep Rachel de trap af, om zich te overtuigen of 'r geen nat uit de bojem lekte - en toen-ie zoo droog as kurk anvoelde, bleef ze

toekijken tot-ie op den wagen getild was.

‘Voor Antwerpe,’ zei oom, de laatste instructies aan den kruier gevend.

‘En ’t reçu?’

‘Daar zorrege we zellef voor,’ antwoordde-ie uit z’n humeur - strieme en bladders zatte d’r an z’n hande - vraag ja, wat ’r ingepakt was geworde! - keisteene...!

Bij de tramhalte hadden ze ’n dikke tien minuten motten wachten, want de eerste tram die langs kwam, had nog enkel twee plaatsen op ’t voorbalkon. Oom Mijkel, die nou zoo’n goddelijk gelijk van de viesjelant kreeg - zes passies èn de kruier èn misschien net op ’t nippertje an ’t statioen - hield in martelaarschap z’n mond. Hij was pips van ergernis en kou. De regen, sterker geworden, opgezweept door ’n nijldigen wind, siepelde van z’n hoed in z’n opgeslagen jaskraag, verpapte de oorwatjes. En toen ’r na de volle tram ’n tweede kwam, kregen moeder, Sofie, Bets en Rachel nog net plaatsen binnenin, most hij met Davidje voorop. Met vrouwen had je als voort ’t zelfde! Als voort!

Doch in ’t Centraal-station, waar ze nog veertien minuten tijd hadden, most-ie zich laten gelden, wou niet alles in ’t honderd loopen. Moeder stond al te huilen dat ze Bets in ’n volle maand niet werom zou zien - tante Sofie wou zonder perronkaartje door de controle, zette ’n grooten bek tegen den beambte die ’r tegenhield - Bets en Rachel deeën of ze in de drukte van reizigers en bagage geen tien konden tellen.

Van ’n bedaardheid om te zoenen - hoezeer bleek van ongewoonte - nam-ie ’n derde enkele Antwerpen en vijf perronkaartjes. ’t Kostte ’n centen om van te schrikken - as-ie nou nog de kruier betaalde, was ’r ’n weekloon mee gemoeid. Vijf en vijftig centen over! Gejaagd, de een voor de ander na, op van zenuwen, wiegelden de vrouwen de tunnel door, moeder helpend die zoo gauw niet kon, sneller van stap bij ’t verwijderd gefluit van ’n rangeerende locomotief. Dan, of ’t toeval met ze was, zàt Bets ineens. Ze zàt in ’n coupé ‘Dames’ - en vol-op-tijd. Daar hadden ze voor gedraafd en gejaagd. Al de portieren stonden open - d’r kwammen menschen zoo doodbedaard aanzetten, of d’r niks gebeurde. Moeder, nahijgend, ’r bandeau verschoven, ’r hoed scheef van ’t onmogelijk gehol, keek

dagschuw, lichtelijk-bevreesd 't gevaarte van den trein af, de wagens as reuzen met tafeltjes d'r in, alleenig 'n deur an de achterkant. 'n Wonder! Of je 'n sallon zag. 't Stoomen en snuiven van de locomotief, die van de stations-overkapping 'n wolk maakte, bedremmelde 'r. 'r Lippen kon ze niet stil houden van de koortsende angst-besluipinkjes, dat 'r dochter met die gevaarlijke meschien over zoo'n afstand most.

'David niet zoo dicht 'r op,' sprak ze vreemdelyk lachend: 'as die vort gaat leg je d'r onder eer je 't weet! - Mijkel - in gosnaam hou geen voet op de tree - doe mijn 't plezier en ga achteruit...'

Hij, meer dan eens na den Haag en Rotterdam geweest, schokte kregel z'n druipnatte voering-schouders. Zeven minuten nog. 'Je mot mijn leeren reizen,' zei-ie gemelyk, Davidje 'n tik op z'n vingers gevend - ibbel wier je van 't nagelkluiven dat de jongen zonder ophouen dee: 'as je weer op je vingers bijt, krijg je 'n draai om je ooren! Mot 't 'n verzwering an je hande worde?'

'As d'r nou maar 'n dame bijkomt,' zei Bets angstig voor de reis in 'n coupe alleen.

'Waarom?' vroeg oom Mijkel: 'boven je hoofd hangt de noodrem - as d'r wat gebeurt - d'r gebeurt niemendal! - heb-ie zooveel hulp je noodig heb! En an de douane hou je je sleutel bij de hand voor de visitatie - voor de olijve hoef je geen rechte te betale - anders eet je d'r eerst 'n paar, dan is de pot angebroke, hoor je?'

Of ze gestoken werd stond Bets ineens op. De sleutel. De koffer! Allemachtig ze had nie-eens 't reçu van de kruier!

'Heit ù 't reçu, oom Mijkel?' vroeg ze driftig.

Z'n oogen doken in z'n behaard gezicht, dan schichtig naar de stationsklok. 8.22... 8.22... Zonder te antwoorden schoot-ie als 'n vluchtende misdadiger naar de trap, bijna tegen aankomende reizigers botsend. Bets, moeder, tante Sofie, Rachel, Davidje keken 'm in één ontzetting na. Hoe men 't reçu kon vergeten! Hoe de kruier 'r uit z'n eigen niet an gedacht had! Hoe men zoo stom kon wezen! En dat ze 't allemaal in de haast door d'r hoofd was gegaan!

As oom hard loopt haalt-ie 't!' zei Rachel, de wijzers van de klok met benepen oogen vasthoudend. Je zag de groote verspringe! 8.23.

'Zal 'k 'r zoolang uitkomme?' vroeg Bets wit van schrik.

'En as-die vortgaat! As ze in Antwerrepe voor niks an 't station wacht?'

‘We kenne toch ’n teeleggram zendel!’

‘Bets - je blijft zitte! Oom Mijkel haalt ’t makkelijk!’

‘Pas op!’ zei de conducteur, ’t portier sluitend.

Even waren ze stil, ondersteboven van de ellende met ’t reçu. Ze keken naar de klok, naar ’t gat van de trap, waardoorheen oom Mijkel verdwenen was. Bets uit ’t raampje gebogen, met schellen onder ’r oog en ’n neus die snoof asof ze Narciss bij Van Lier in de Amstelstraat op ’t lijk van de markiezin De Pompadour zag liggen - beet op d’r lippen van hitsende spanning. Gotogot, geen nachthemd, geen haarkam, geen stuk kleere as je aankwam - niks in Antwerpen te krijge door de douane die alles an de grenze hield! Rachel, fel-rood van angsten - met oom Mijkel had je toejoer avonture! - was ’n eind na de trap geloopt, telkens omkijkend of de trein ’r niet vandoor ging. De witte adembuiltjes ploften ’r neus uit, wilder, onstuimiger as de groote wijzer ’n zetje verschoof. Moeder, in diepste verlatenheid, telkens naar de verkeerde zijde voor elken haastigaanstappenden reiziger wijkend, houdingloos in ’t gestommel van karren, ’t slaan van deuren, ’t binnenloopen van ’n trein, ’t jachten van menschen en menschen; moeder uit ’r sfeer van warm-besloten, zelden verlaten kamertje met beste benejen- en bovenburen, stond verward en beduusd, huilerig en hulpeloos, niet goed begrijpend waarom Mijkel zoo weggehoud was, toch met de aanvoeling van ’n allerverschrikkelijkst gebeuren. De eenige die ’r positieven bij mekaar had, was tante Sofie. Die was eerst na den conducteur gedribbeld, toen na den hoofdconducteur, en over ’r woorden struikelend soebatte ze effen te wachten, ’n páár minuten te wachten, tot Mijkel met ’t reçu voor ’r nichtje werom kwam - dat ’t de schuld van de kruier-van-naast-de-pekeldomkommer-winkel was. Davidje, onthutst door ’t grommend antwoord van den man met de breede rooie bandelier, kloof z’n nagels tot ’t vleesch.

Dan zwaaide Bets ineens verrukt met ’r arm. Boven de trapgrot daagde ’t hoofd van oom Mijkel met de watten propjes. Hoestend op stikken af - dat was geen beweging voor ’n man, die bronchitis te pakken had - plompte-ie van ’t eene been op ’t andere, haast vallend over den boom van ’n postkar - en toen-ie vlak voor ’t portier met ’n adem-piepende, zwak-reutlende borst stopte, hakkelde-ie met weerbarstige stuip-hijgingen, dat ’t een gulden zeven en veertig an vracht kostte, dat-ie maar vijf en vijftig cent bij zich had, dat ze

zonder geld geen reçu woue geve, de gammers.

‘Daar blijft-ie al die tijd voor weg!’ zei Rachel op grienen af.’

‘Daar! Pak an! Pak an!’, riep tante Sofie ’m ’n rijksdaalder voorhoudend: we hebben nog drie minute - vooruit!’ Hij kon niet meer. Van ’t rennen was-ie z’n longen kwijt. Al had ’r z’n leven van af gehangen...

Toen, kordaat, den rijksdaalder uit tante’s hand grijpend, probeerde Rachel ’t met daverende knieën en flapperende rokken. Alsof ze werd nagezet sprong ze de trap met twee, drie trejen gelijk af naar ’t bagagelokaal, waar ze nog nooit was geweest, an den eersten den besten vragend waar ze most wezen voor ’n koffer na Antwerpen. Doch toen ze eindelijk boven kwam met ’t reçu in ’r trillende hand, was ’t baanvak, waar de trein met Bets had gestaan, onmiskenbaar leeg, ’n leegt van twee glimmende, lange rails, en bij ’t buffettehuissie klitte de verstoorde familie, in verbolgenste stemming analyseerend wiens schuld ’t geweest was - van de niet genomen viesjellant of van de kruier...

Den volgenden dag kreeg Bets ’t reçu over de post - maar eerst den daaraan volgenden aten ze in Antwerpen olijen.

DE TANTE

Toen Riekje geboren werd, was ’r moeder aan den eenen kant te zwak om ’r bij zich te houden, en aan den anderen kant - dāt gaf den doorslag - dōrst ze niet voor de burenen, de burenen boven, de burenen beneden, de kwaadsprekende, loerende, kwaadaardige burenen voor wier slabekken ze die lange, lange maanden als ’n melaatsche zoo bang was geweest.

In ’t gasthuis bevallen, met enkel vreemden om zich heen - in de heele stad had ze nog geen verre nicht voor familie - was ze tegen schemer weer in de achterkamer, twee-hoog, getrokken, en daar in de donkere bedstee, slap en miserabel, had ze zich nog rampzaliger gevoeld, as in de dagen toen de laffe kerel ’r in de steek liet.

Maar je went aan alles. Ook aan eenzaamheid.

En ze had nou ’n doel, ’n doel in ’r leven, ’n doel bij ’r werk.

Eens om de veertien, Zondags, nam ze 'n derde-klas-kaartje naar Haarlem, waar Riekje bij de moeder van 'n vriendin uitbesteed was, en dan bleef ze den heelen middag binnenshuis, achter de horren van het optrekje, hielp 't kind met onhandige bewegingen, keek 't onrustig in de klare, blauwe oogen - zich niet gelukkig voelend, nee, in de verste verte niet - en zich alle mogelijke dingen verwijtend, juist om dat nièt gelukkig zijn.

Alle moeders waren met zoo'n kleintje in d'r sas. Zij niet. Ze probeerde 't - 't lukte niet. 't Kind had zijn oogen, zijn neus, zijn haar. En omdat 'r gekke verliefdheid sinds zijn gemeenen streek, tot 'n innigen, bijna woesten haat was gegroeid, omdat ze al wat-ie aan herinneringen had achtergelaten, nog vóór Riekje's geboorte in blinde verwoedheid vernield had, kreeg ze soms iets onbewust-vijandigs over zich, als 't kleutertje op 'r schoot, met witte, magere grijphandjes te wriemelen lee.

En dat voelde 't kind, of 't leek 't te voelen. 't Kon ineens beginnen te schreeuwen, te gieren dat 't 'r paars van werd, en eerst in de armen van de pleegmoeder kwam 't weer tot bedaren.

'Ik doe 'r toch niks,' praatte Marie dan verdrietig: 'heb u ooit zoo iets gezien ...'

'Dat komt,' lachte Koosje - die 'r meer den slag van had dan zij -: 'dat komt natuurlijk daarvandaan, dat 't kind an mijn gewend is ... Hoef je je niks van an te trekken ... As ze d'r volle hersens krijgt, zel ze vanzelf zien, hoe jij je voor 'r uitslooft ...'

't Was 'n slappe troost, maar 't was 'r een, een die 'r bij 't werk opporde, een die 'r uren kon bezig houden.

Ze was een van de stugste meiden van de fabriek, haast zonder kameraad. Ze sjouwde harder dan de anderen, babbelde weinig, haalde geen grapjes uit, zat telkens met 'r gedachten bij de dingen, die 'r zoo'n opstopper hadden gegeven. Wat ze van 'r centen kon afdragen, werd in Riekje's kostgeld, in 'n jurkje, 'n paar schoentjes, 'n stukje speelgoed uit de Fransche Bazar, gestoken.

Ze dee 't zonder sentimentaliteit, zonder echte, diepgevoelde gene- genheid. Ze dee 't omdat je 't mòst doen, omdat je je kind niet op 'n andermans schoeren kon schuiven, omdat ze 't ook wel plezierig vond, as Riekje niet bij de kinderen in de buurt afstak. Ze deed 't, zonder jeugd, zonder lachen, zonder geluk - ze dee 't met moeite, omdat 'r borst niet tegen 't vooroverzitten kon, en ze vooral tegen

den winterdag de belabberdste hoestbuien kreeg.

Vier jaar oud, achterlijk kindje, begon Riekje de eerste woorden te babbelen. Koosje, de pleegmoeder, best menschje, dat nou ze 'r nerinkje op had gegeven, schoonmaakbeurten op kantoren waarnam, - Koosje noemde ze 'moeder' - tegen 'r moeder zei ze 'tante'. Niemand had 't 'r geleerd. En niemand had 'r bezwaren tegen. Zoo'n kind had 'r eigen spraakje, 'r eigen brabbelwoordjes, die ze van de kinderen in de buurt, waarmee ze speelde, overnam. De vrouw, die 'r dag aan dag, verzorgde, die elken nacht met 'r in 't kamertje sliep, werd vanzelf 'r moeder - de stugge, stille vreemde, die om de veertien dagen op bezoek kwam, en is wat meebracht, werd 'tante', zooals de zoon van Koosje en de andere mannen in 't huis, 'oome' genoemd werden.

De eerste keer, toen Marie door 't tastend kindermondje als tante werd aangesproken, was ze in geen twee maanden over geweest, omdat ze met den kouwen winterdag in 't gasthuis had gelegen. 'Dà-àg tà-ànte,' was de begroeting geweest.

'Tante - tante,' had de moeder lachend herhaald: 'wat zeit ze nou?' 'Je mot moeder zeggen, Riekje,' had Koosje verbeterd.

Maar 't zat 'r in 't kinderhoofdje al zóó ingeroest, ze zei die 'moe's' en die 'tantes' zoo lekker, zoo-om-'r-in-te-pakken, en ze was zoo angekommen in die twee maanden-van-'t-gasthuis, dat ze 'r 'r gang lieten gaan.

En dan - 't was misschien beter zoo.

Want Koosje kwam naar Amsterdam wonen, tegelijk met 'r zoon, die opzichter bij 'n Veem was geworden. De twee huishoudens werden één, wat 'n heele besparing gaf.

Op de derde verdieping van 't huis, waarin Marie zoolang op de achterkamer gewoond had, leien ze mudje bij mudje, woonde Riekje met 'r 'tante' en 'r 'moeder' voor 't eerst onder één dak, zonder dat de burens - met d'r fatsoen en d'r vuile monden - 'r 'n woord over te kletsen hadden.

't Kan me niks schelen, hoe ze me noemt,' redeneerde de moeder: 'laat ik maar tante hieten... As wij maar weten dat ik de moeder ben, wat?'

Zoo kwam de zesde winter.

Op de grachten in de heele stad reden ze schaats. 't Was in geen

jaren zoo'n vorst geweest. De daken, de kozijnen, de straten, de stoepen, waren 'n pantser van ijs en sneeuw, en tegen den avond joelde de noordenwind met zulk 'n geweld in de schoorsteen, of 'r in ièder huis 't geklaag van 'n zieke was.

Dien Woensdagmiddag was de boodschap van 't gasthuis gekomen, de ellende-boodschap, waarvan menschen die op 't gasthuis aan waren geweest, alles begrepen - dat de familie zooveel mocht bezoeken as ze wou.

't Was mis. 't Liep af.

Toen Arie geschaft had, had Koosje 't kind voor de kou nog 'n omslagdoekje om de oortjes gebonden.

En voor ze de tram naar 't gasthuis nam, was ze in de Utrechtschestraat 'n paar wollen wantjes wezen koopen, om aan de ziel-van-'n meid te laten zien, dat 't meissie an niks gebrek had. Met die pracht van 'n handschoenen an, liep 't kind dat de vorige maand zes was geworden, van plezier te glunderen.

'Waar gane me nòu na toe, moe?' babbelde ze blij, en 'r stevige rijglaarsjes beklapten zoo vroolijk 't asfalt, of 'r 'n mènsch liep.

'Nou gaan me tante opzoeken,' zei Koosje: 'en nou mag-ie wel èrreg lief doen, hoor, want je zel d'r niet dikwijls meer zien.'

'Waarom niet?' vroeg 't meisje, dat in de laatste weken al meer in de ziekenzaal was geweest.

'Nou dáárom niet,' zei de schoonmaakster kribbig - as 't kind met vragen begon, kwam 'r geen eind aan.

De hakjes joolden over den bevroren grond - 't mondje tuitte driftige ademplofjes - 't warme wantje rustte in de hand van de vrouw.

In de tram spraken ze geen woord - maar in de Constantijn Huygensstraat, tegen den scherpen wind in, begon Koosje zachtjes te sloffen, om 'r bedenkingen van 't laatste kwartier...

'Zel je niet veel babbelen, Riekje?'

'Waarom niet?' vroeg 't kind dadelijk weer.

'Nou dáárom niet,' zei de vrouw nog eens, maar geduldiger: 'as 'n mensch ziek is, ken-ie geen spektakel an z'n ooren velen. Begrijp-ie?'

'Ja, moe,' zei Riekje, en ze blies 'r warmen adem in de wantjes, omdat 'r vingertoppen pijn deeën.

Even zette Koosje zich schrap tegen den vinnigen wind, die onverwacht-geniepig, stof-bulgingen uit den grond zwiepte, de rokken langs 'r beenen zoog.

'Hou je mond toe,' zei ze met dichte oogen tot 't kind, dat haast niet verder kon, zoo as de wind te keer ging.

Dan, dicht bij 't gasthuis, stond ze stil, gladder Riekje's haren onder 't mutsje, redeneerde voorzichtig.

'As me daar boven bennen, Riekie - wàt zel je dan zeggen?'

'Dag tante, hoe gaat 't met u?', zei 't meisje, trappelend van kou - huiltrekjes kreeg ze om 'r mond, omdat die gemeene wind door 't wollen doekje heen 'r oortjes in brand zette.

Nou - nou - dat mot je vandáág nou is nièt zeggen,' praatte de ouwe vrouw, onzeker hoe ze 't an most leggen: 'vandaag mot je is wat anders zeggen - wat anders, hè? - hè?'

'Watte dan, moe?'

'Nou, as je bij tante d'r bed staat, mot je èrreg lief wezen - en vragen: '...dag móéder, hoe gaat 't met u?'

De wantjes onder de armen, de lipjes bibberend van kou, 'r niemendal van begrijpend, keek 't kind de pleegmoeder aan.

'Mot 'k "dag moeder" zeggen?' vroeg ze: "t is toch me tante..."

'Dat doe je enkel vandaag - alleen vandaag - voor de aardigheid, hoor-ie? - dat zel ze plezierig vinden, hoor-ie?'

'Late me nou niet langer blijven staan,' drensde 't kind: "t is hier zoo koud..."

'Zel je 't niet vergeten, Riekie - je mot enkel zeggen: "ja moeder" en "nee moeder" - hoor-ie?'

'Ja moe - ik ben zoo koud.'

'Vooruit dan - binnen ken je je warmen.'

't Kind weer aan de hand, ging ze 't gasthuis in. 't Was zóó'n idee van 'r. In de tram was 't 'r ingevallen. As Riekie 'r moeder misschien voor 't láátst zag, most ze 'r niet as tante anspreken. 't Was 't idee - enkel 't idee - niks as 't idee.

De vorige keer dat ze 'r geweest waren, op den bezoekdag-voor-iedereen, hadden bij ieder bed menschen gezeten. Nu liepen Koosje en 't kind alleen door de zaal, tot in den versten hoek, waar de zieke lag.

'Dag Merie,' sprak Koosje 't was-witte schepsel toe - Jessis, jessis, wat was ze in die twéé dagen afgevallen! - 'dag Merie - me kommen is hóóren, hè... hè...?'

Traag de oogen openend, keek de meid die 'r beetje leven as 'n

trekdier verdaan had, de ouwe vrouw aan. 'r Magere, witte handen zonder 'n eelting, van arbeid nu, slaptten over 't beddelaken - 'r hoofd, beenig en hard, als in den greep van den dood, bewoog niet in den schaduwwuil van 't kussen. As 'r zwarte wimpers niet naar de wenkbrauwen waren gekropen, zou je gedacht hebben da-je te laat was gekomen...

'En hoe voel je je - hè - hè? hè...?' haperde Koosje, de keel vol, en maar hè's zeurend, om 'r niet in te blijven steken.

Zonder te antwoorden, trok de zieke de ellebogen naar 't kussen, om zich 'n steuntje te geven, en den gelen, vleeschloozen hals rek-kend, zocht ze 'r kind, dat ze liggend niet zien kon.

'Wat zou je nou zeggen, stommert!' snauwde Koosje, goedig: 'je het nog geen mond open gedaan...'

'Dag tante - hoe gaat 't met u?', zei 't angstige stemmetje, en 'r handje stak over 't dek.

Zwak-glimlachend glee de moeder terug in 't bed en de oogen weer sluitend, te op om te praten, hield ze 't koudaanvoelende wantje in de lauwte van 'r vingers.

'Stommert!' verweet Koosje, zich fluisterend naar het meisje bukkend: 'wàt zou je zeggen...?'

Vreemdelyk-lachend, onecht, met 'n àndere stem dan gewoonlyk, zei toen het kind:

'Dag móéder - hoe gaat 't met je, móéder?'

De zieke schrikte 'r van.

Ineens waren 'r oogen wijd-open.

Ineens, zonder dat 'n sterveling 'n woord had gezegd, begreep ze wáárom Koosje 'r neus snoot - wáárom ze op dàt uur bij 'r bed stonden - wáárom 't kind voor 't allereerst geen 'tante' zei. Ineens begon ze ellendig te snikken.

Maar toen kwam de zuster 'r bij. Dat mocht niet. Je zoo op te winden, foei Merietje... En ze wees Koosje dat ze liever morgen nog is most komen.

'Zeg je moe goeien dag,' zei Koosje.

'Nou dàg tante, beterschap,' angstigde 't kleutertje.

Den volgenden morgen waren ze 'r vroeg.

Maar om tante d'r bed zwartte 't kamerschut.

TARQUINIUS SUPERBUS

In die dagen - toen 'k nog, als je 't ding 'n deftigen naam wil geven, 'secretaris' bij den voor 'n jaar gestorven theaterdirecteur Périer was, in die dagen gebeurde 'r zooveel, kreeg je zooveel onder oogen, zooveel zonderlings en merkwaardigs, dat je 'r 'n spannend boek over zou kunnen schrijven. 't Heele coulisse-leven ging aan je voorbij, 't eene schandaaltje na 't andere. 't Was 'n kaleidoskoop van ijdelheidjes, een-dagsvliegen, 'n gedwarrel en gefladder om 't groote theater-licht, dat iets meer op z'n geweten heeft dan 'n op 'n zomeravond buiten brandende lamp! Ik als 'secretaris', was de wrijfpaal in al de gevallen, dat de directeur zich buiten schot bliefde te houden. Ik kreeg standjes van boven, van beneden. En om m'n positie te handhaven, intrigeerde ik mee, zooals de omstandigheden dat meebrachten. Ik was koninkje op 't derde plan. Ik had gelijkenis met 'n fietsrijder, die naar benee trappen uitdeelt en naar boven z'n rug gekromd houdt. Wanneer 't niet van 'n intimus van den directeur was, suizebolden de manuscripten 't eerst in mijn handen. En omdat 'r soms dagen waren, dat eenzelfde post 'r twee, drie bracht, las 'k de meeste in 'n vloek en 'n zucht, en na 'n paar bladzijden wist 'k al of 't echt of onecht, of 't natuurgave of surrogaat, boter of margarine was. Grooter kwellen, dan 't kennismaken met zooveel dramatische producten, onleesbaar, hondschelecht, idioot, huizenhoog beneden 't middelmatige, kun je je niet voorstellen! En als je 'r niet met zeer bekwamen spoed doorheen worstelde, regende 't brieven en klachten, die meneer de directeur, als-ie door 'n be-roerde recette uit z'n humeur was, door 'n vergrootglas bekeek, en met niet zeer hoffelijke bewoordingen naar mijn afdeeling verwees. Elken dag lag 'r 'n stapel of 'n stapeltje op m'n schrijftafel, en zelden ging 'k zonder 'n zwaar-gespekte portefeuille naar m'n gemeubileerde kamers terug. Onder de klungels-in-vijf-bedrijven, waarmee 'k toen m'n tijd vermorste, en waarvan 'k niet één naam ont-houwen heb, bevond zich 'Tarquinius Superbus', treurspel in veertien tafreelen - en in verzen. Als 'k zeg, dat 'k niet één naam memo-reerde, en 'k met 'Tarquinius Superbus' 'n uitzondering maak, bedoel 'k daarmee allermint iets ten gunste van dat treurspel. 'Tarquinius Superbus' is in m'n herinnering als 'n onsterfelijk stuk blijven leven, door 'n klein, lief treurspel, dat ik je ga ver-

tellen. Ik had 't, na 'n half dozijn pagina's in m'n bed te hebben gelezen - 't bed is de plek par excellence, om 'des Pudels Kern' van dramatischen arbeid al of niet te ontdekken - met 'n gebaar eens gefolterden naast 't nachtkastje laten vallen, en was ingeslapen. Den volgende morgen, op 't punt 't per aangeteekend pakket, en met 't gedruk formulier dat daarvoor diende, aan den 'dichter' te retourneren, aarzelde ik voor 't eerst van m'n leven. Want de schepper van 'Tarquinius Superbus' woonde in 't zelfde huis, alleen 'n verdieping hooger dan ik. 't Mag je nu mal lijken, 't mag van mijn wankel- en wispelturigheid, ook van mijn niet-berekend-zijn voor het verfijnd vak van littéraire beoordeelingen getuigen: vóór ik het stuk waarlijk inpakte, doorbladerde 'k nog 'n paar tafreelen, om meerdere balken onder het ijs mijner opinie te leggen. Toen verdween 'Tarquinius Superbus' uit het kantoor. Ik was stellig en vast overtuigd, dat m'n bovenbuurman Théod. Smit, dien ik niet kende en nooit had gezien, 'n onvoorwaardelijk prul had gewrocht. Enkel de intieme sensatie van onder één dak te wonen, had me 'n moment doen aarzelen.

Ook de visie van twee zwarte vrouwenoogen in 'n nog jong gelaat, die 'k wel eens op de trap was tegengekomen. De vrouw van den dichter. 'n Charmant wijfje, dat bij de baring van 'Tarquinius Superbus' ongemeen op haar étage geleden moest hebben...

'n Dag later, zóó toen 'k op m'n kamer m'n toffels aan had getrokken - of ze m'n thuiskomen beloerd had! - werd bezoek aangediend. 't Vrouwtje van boven. Ze had, wat bij dien afstand onlogisch scheen, 'r mantel, 'r hoed, 'r voile, 'r handschoenen aan. En ze viel met de deur in huis.

'Meneer,' zei ze verlegen: 'ik heb pas vandaag gehoord, dat u secretaris bij meneer Périer is, en meneer Périer...'

'...Heeft aan uw man 'n stuk teruggestuurd,' glimlachte 'k, 't pakje dat ze in 'r geganteerde hand hield, op den omvang van 'Tarquinius Superbus' taxeerend.

'Juist,' zei ze: 'en nu kwam 'k even bij u aan, om 'n beroep op uw rechtvaardigheidsgevoel te doen, en uw bemiddeling in te roepen, want 't stuk, waaraan mijn man meer dan 'n jaar gewerkt heeft, kan nooit door meneer Périer in zoo'n korten tijd gelezen zijn...'

'Pardon, mevrouw,' zei ik: 'meneer Périer leest alles voortreffelijk.'

'Meneer!,' viel ze me in de rede: 'dan is met òns stuk 'n vergissing

gebeurd, want de meeste bladzijden, die bij 't inbinden aan mekaar vast zijn geraakt, zijn niet eens open gesneden ...'

'Dat zal dan voor oorzaak hebben ...', poogde ik met tact te argumenteeren.

Ze liet me niet aan het woord. En ik trachtte niet aan 't woord te komen. Want ze sloeg 'r voile terug. En als 'n zwak man, onderging 'k niet alleen de charme van 'n beminnelijk, vrouwelijk gezichtje, maar ook de wanhoop van 'n in 'r man geloovend wijfje. Ze babbelde aan één stuk door, vertelde hoe Theodoor maanden en maanden 't historisch materiaal voor z'n treurspel bestudeerd had, hoe-ie niet uit was gegaan en z'n toch al zwakke gezondheid bij 't schrijven en herschrijven van 't stuk letterlijk verwoest had.

'Nachten en nachten,' herhaalde ze, met tranen in 'r stem: 'is-ie 'r voor opgebleven, heeft-ie heele fragmenten omgewerkt, en nu 't eindelijk klaar is, is-ie door de reactie zoo ziek en uitgeput, dat-ie 't bed moet houden. Toe, meneer, lees u 't eens persoonlijk! M'n man en ik zouden u zoo dankbaar zijn! Ik heb 'm natuurlijk nog niet gezegd, dat meneer Périer, die nooit 'n kunstenaar zijn kan, zoo onrechtvaardig is geweest, 't stuk nauwelijks in te kijken. Hij denkt, dat 't nog bij meneer Périer is ...'

Toen ze uitgepraat had, wilde 'k haar overtuigen de tragedie liever aan 'n meer kunstzinnig theaterdirecteur te sturen. Ik bekladde m'n chef. Ik zei, dat andere theaters duizend maal meer geschikt waren zulk een werk op te voeren. 't Had geen vat. Alleen bij Périer wou de zieke dichter 'Tarquinius Superbus' opgevoerd zien. Ze verdedigde 't werk met verliefde oogen. Ze sprak met 'n enthousiasme, of ze 't zelf had geschreven. Kortom, ik kreeg zoo'n meelijden met 'r opgewondenheid, 'r wanhoop, en zoo'n sympathie met 'r zwarte oogen, dat 'k, - ik, Judas, die de twaalf tafreelen in de kamer naastaan, naast 't nachtkastje had laten vallen, en bij het treurspel-in-verzen ingetukt was, ernstig beloofde bij Périer pressie uit te oefenen en 't stuk ook ... persoonlijk en met méér aandacht dan m'n chef te bestudeeren. Ze drukte me met verwarmende sympathie de handen. Ze zei dat ze 't 'n voorrecht achtte met zulk 'n fijngevoelig mensch kennis te maken. Ze inviteerde me tegen den volgende Zondag - als 't niet dérangerde - als 'k met 'n erg huiselijk dineetje genoeg nam - enzovoort ...

Ik accepteerde. Zet, om 't minder dichterlijk, doch op de werkelijk-

heid gebaseerd uit te drukken - zet bij de ratteklem van 'n horribel stuk 't spek van 'n paar mooie oogen, en de meest-littérrair-ontwikkelde dramaturg verliest in 't gunstigste geval wat veeren van z'n reputatie! Ik accepteerde, maar... schreef reeds den volgenden dag, dat ik plotseling verhinderd was van de vriendelijke invitatie gebruik te maken. 't Was me tè machtig. Nog eens - nu waarlijk met heldenmoed doorworstelde ik de resteerende tafreelen van 'Tarquinius Superbus', de bloedige avonturen van Tarquinius Priscus, Servius Tullius, Tullia en hoe ze verder heetten. Bij de gruwelijke scène tusschen Sextus en de onteerde Lucretia viel 't doek op 't oogenblik van 't moment suprême, aan 't einde van 't vijfde tooneel, en bij 't begin van 't zesde zat Lucretia, 'n drie bladzijden lange monoloog jammerend, op haar sponde. Ondoenlijk. De taal was gezwollen, rethorisch - de luguberste, meest-tragische scènes beloofden 'n schitterend lachsucces. Tegelijk met m'n beleefd excuus voor den komenden Zondag, liet ik het keurig verpakt manuscript met een in hoffelijke termen vervatte critiek omhoog dragen. Ik gaf m'n bovenbuurman-dichter, gelijk dat bij het weigeren van een stuk gebruikelijk is, te kennen dat ik vele passages in zijn werk ten zeerste bewonderde, dat vele fijne gedachten me buitengewoon hadden getroffen, maar dat - en maar dat - en maar dat - en maar dat... en dat ik bijgevolg tot mijn leedwezen verplicht was 'Tarquinius Superbus' te retourneren. Daarmee was de zaak nog niet van de baan. Twee, drie dagen later, terwijl 'k met Périer confereerde, werd 'n visitekaartje afgegeven, 't kaartje van m'n bovenbuurman. 'Kijk jij 'ns even, wie dat is!' zei de directeur. 'Daar hoef ik niet voor op te staan,' antwoordde 'k ongeduldig: 'dat is 'n hardnekkig type met 'n stuk dat ik al twéemaal gelezen en tweemaal geweigerd heb!' De dichter werd niet ontvangen.

Maar nog denzelfden dag kwam 'r 'n onaangenaam briefje, door háár geschreven, waarin ze zich bij Périer beklaagde, dat z'n secretaris 'n parti-pris tegen 'n bepaalde kunstrichting scheen te hebben, dat die secretaris 'r zoo talentvollen man niet fair had behandeld, door 'n arbeid waaraan Théod. Smit twee jaar gewerkt had, in 'n uur door te snuffelen, en dat ze 'n beroep op 't hart en 't verstand van mijnheer Périer, die in kunstkringen zoo hoog stond aangeschreven, deed, om het treurspel zèlf eens in te kijken...

De directeur, goed gehumeurd, door de volle zalen van 'n drama à

grand spectacle, deponeerde 't onvrindelijk schrijven in de snippermand. Ik, ontstemd door de vrij dubbelzinnige houding der jonge vrouw, die in adoratie van 't prul eerst den directeur tegen mij, toen mij tegen den directeur trachtte uit te spelen, groette haar bij 'n ontmoeting in de buurt der gezamenlijke woning met de noodige reserve. 'k Had ook zelfs dat achterwege kunnen laten, want ze negeerde me totaal. Ze liep me met de gemanieerdheid van 'n actrice met 'n 'slechte pers' voorbij. Ze zag me niet. Ik bestond niet voor haar. Omdat 't heele theaterleven van zulke malle hebbedingetjes aan mekaar hing, glimlachte 'k en vergat 't kleine evenement. Tot de maand Januari 'n verrassing bracht.

'Wat lees 'k voor nonsens in 't ochtendblad,' viel Périer achter z'n krant uit: 'heb jij dat opgegeven?'

'Welnee! Hoe komt u daar op?', vroeg ik, me evenzeer over 't entrefilet van drie regels verbazend. 't Stond 'r duidelijk: 'Naar wij vernemen heeft 't Théâtre Périer, nog ter opvoering in dit seizoen, het treurspel in 5 bedr. "Tarquinius Superbus" van onzen stadgenoot Théod. Smit aangenomen.'

'Wat is dat voor 'n individu? Wat is dat voor 'n stuk?', drong m'n chef aan.

Ik herinnerde me den man van de vrouw met de zwarte oogen, herinnerde me dientengevolge ook de onsamenhangende poespas, die met de onteerde Lucretia en de poenigen Tarquinius verwantschap had.

'Wil ik 't officieel tegenspreken?', vroeg 'k bereidvaardig.

'Nee! Daar vliegen we niet op in!' zei Périer: 'òf de redacteur heeft 't uit z'n duim gezogen - òf 't is 'n lokvogel. We zullen 'r geen reclame voor maken. Pas de bruit pour une omlette!'

Hij had geen ongelijk. Als we alle uit de lucht gegrepen vermoedens, alle met zeker opzet gelanceerde berichtjes ontkenden of bevestigden, hadden we dagwerk.

Toch wilde 't toeval, dat ik me nòg eens met 'Tarquinius Superbus' zou bemoeien.

We hadden première en in de pauze rondsloenterend, ontmoette 'k den man van de 'Avondpost', waarin we de grap hadden gelezen.

'Nieuws?' vroeg-ie me.

'Nee,' zei ik spottend: 'jullie weten 't doorgaans vroeger dan wij zelf!'

‘Hoe meent u?’, vroeg hij, op m’n gezicht ongewenscht onraad speurend.

‘Wel,’ zei ’k: ‘dat bericht over ’t stuk van zekeren Smit, dat jullie voor ruim ’n week brachten, was bepaald fameus-voorbarig en indiscreet!’

‘Voorbarig!’ zei hij: ‘waarom voorbarig...! ’k Heb toch zelf ’t telegram van Périer aan Smit gelezen?’

‘Werkelijk?’ spotte ik.

‘Op m’n woord!’ zei hij verbaasd: ‘en ’k zou wel willen weten sinds wanneer ’t ’n indiscretie is, dat je van ’n nieuwtje, dat de vrouw je zelf ‘in vertrouwen’ laat lezen... misbruik maakt!’

‘O, als dat ’t geval is,’ zei ’k nadenkend en ernstig: ‘als dat ’t geval is, heb ik niet te beweren! Dus ze heeft ’m telegram laten zien?’

‘Ja, ’n stadstelegram.’

‘Wanneer?’

‘Nou ’n dag voor ik ’r ’n entrefilet over schreef. Is ’r ’n kink in den kabel gekomen?’

‘Waarde heer,’ zei ik, me retireerend: ‘daar mag ik me niet over uit laten. Maar wees u voor ’t vervolg zoo vriendelijk, eerst dan berichten op te nemen, als ze u uit ’t theaterbureau opgestuurd worden. Dat is ons aangener...’

‘k Sprak ’r geen woord met Périer over, had ’n paar supposities die me beletten ’r nog meer menschen in te mengen. Dat telegram, ’t welk Voorburg van de ‘Avondpost’ gelezen had, was natuurlijk nóóit door Périer verzonden. ’t Kon al niet, omdat m’n brave chef dat soort dingen niet zelf dee-en ’t kon nog minder, omdat we samen over ’t geweigerde stuk hadden gesproken.

’s Morgens, bij m’n ontbijt, maakte m’n hospita ’n praatje.

‘Wat doet me dat ’n plezier voor meneer Smit boven,’ babbelde ze: ‘wat doet me dat machtig plezier, dat z’n stuk opgevoerd wordt!’

‘Nou,’ glimlachte ik: ‘dat kan nog wel ’n paar jaartjes duren!’

‘Meent u! Hoe jammer!’ sprak ze teleurgesteld.

‘Heeft u ’t ook gelezen?’, lachte ik, me over de plotselinge belangstelling van ’t vrouwtje, dat uit ‘overtuiging’ nooit ’n voet in ’n theater zette, verwonderend.

‘Nee, dat niet,’ ontkende ze: ‘maar ik groei d’r zoo in, omdat-ie zoo krimmeneel ziek is, en toe dee ’t me zoo ’n machtig plezier, dat de brief van meneer de directeur kwam...’

‘’n Brief?’ herhaalde ik, zoo niet schrikkend, dan toch met gespitste aandacht: ‘Heeft u ’n brief van den directeur onder uw oogen gehad?’

‘Natuurlijk, natuurlijk!’ zei ze: ‘ik was gisteren boven om te hooren hoe ’t met meneer Smit ging, en toe liet-ie me de brief lezen.’

‘’n Brief met ’t firmastempel van ons theater?’ informeerde ik.

‘... Ja, zoo precies heb ik d’r niet na gekeken,’ praatte ’t vrouwtje, ‘’n brief is ’n brief...’

Meer vragen dee’k ’r niet. ’k Wist genoeg...

Bij ’t vlug de trap afwippen - ’k had me ongemanierd verslapen - botste ’k bijna tegen m’n buurvrouw met de zwarte oogen.

‘Pardon,’ zei ’k haastig uitwijkend, toch niet zoo haastig of ’k zag ’n vermoeid gezichtje onder ’n slordig opgestoken hoed.

Even keerde ’k me nog om.

‘Hoe is ’t met meneer?’ vroeg ik.

‘Goed!’ antwoordde ze schuw.

Toen zei ’k, zonder spot en zonder eenige hatelijke bedoeling: ‘Als ik u ’n raad mag geven, mevrouw, laat u dan niemand meer uw telegrammen en brieven lezen. Dat is ’n gevaarlijk spelletje...’

Ze antwoordde niet. Ze vroeg niet wat ’k bedoelde. Ze keek me alleen met angstig-gejaagde oogen aan. En kreeg zenuwtrekkingen op ’r gezicht, of ze moeite had ’r tranen in te houden.

Dat was de laatste keer, dat ik ’r zag.

Ik schreef ’r nog ééns. Drie dagen later. ’t Adres van ’n visitekaartje met rouwbeklag.

ASPERGES

In herinner me, hoe ’k na oom’s begrafenis, met grootva in de tweede volgkoets kwam te zitten - en hoe ’k daar met meerder verbazing over ’n onvermoed ding op ’t kerkhof, dan met verdrietig gemijmer over den een of twee keer gezienen vervelenden oom, nadacht.

‘Geef je arm, jongen,’ had-ie gezegd, zoo toen de ongezellige plechtigheid, waarbij haast niemand ’n traan liet - de onhebbelijk-stugge vrijgezel scheen in niemand ’n vriend te hebben - voorbij was: ‘geef

je arm - ik wil nog een paar graven zien ...'

Ik weigerde 't natuurlijk niet, hoezeer 'k bevreesd was de aansluiting te missen en bij m'n meisje, dat me met koffie-drinken wachtte, te laat te komen.

Langzaam tusschen de graven aanstappend, de ouwe, verzakte, vermolmde, bemoste steenen en kruisen, gevoelde ik waarschijnlijk meer beklemming en in zachte ademing schuilend ontzag voor den dood, bij 't geschuier der blaren en takken, 't verweer der kiezels onder de voeten 't tijlpen van vogels en 't vreemddoorzichtige der stilte op de weiden rondom - dan de kleine, gebogen man, wiens knokkelhand op m'n arm rustte, wiens witte haren 't zonlicht in zilver-spreiding grepen.

'Hier ligt je grootmoeder,' wees-ie: 'en naast haar is ook mijn plaats besteld - ik heb 't beloofd ...'

'Ja, ja,' zei ik, in den hartelijken, gedeeltelijk onoprechten toon, dien men zulk een gelegenheid aanslaat: '... u heeft nog een halve eeuw den tijd, wat?'

Hij glimlachte, zonder te antwoorden.

Menschen op leeftijd zijn dikwijls innerlijk sterker dan in-jeugd-protsenden ...

Van de plek bij 't middenpad, liep-ie naar den groen-begroeiden muur. De lente had tusschen de baksteenbloemen gestrooid, fleurige halmen, donsgele paddestoelen.

'Kun jij lezen wat daar staat?' vroeg hij even aarzelend, en z'n vinger wees 'n in onkruid verzonken zerk.

Voorzichtig, benepen van beweging, wiede m'n voet 't in de letters gevreten mos.

'Klazina ...', las ik spellend.

'Juist,' glimlachte grootva: 'dan heb 'k me nièt vergist! Daar rust Klaasje, m'n eerste vrouw ...'

Met 'n stillen, troebelen glans in de oogen keek-ie naar den grauwen gespleten steen. Ik stoorde 'm niet.

't Trof me dat-ie nòg 'n bezoek aflegde, dat-ie meer dan één herinnering op dat kerkhof had.

Naar de koets terugkeerend, de weiden met 't door den wind strakgekuifd gras langs, steunde-ie weer op m'n arm, zei:

'Spijt me - spijt me - 't is dom en kleintjes van me geweest - maar ...'

'Wat bedoelt u?', vroeg 'k bij z'n gearzel.

‘Niemendal,’ zei-ie ’t hoofd schuddend.

We stapten in de koets.

‘Jammer,’ hernam ’k na ’n poos: ‘ik mis positief de aansluiting. Co zal zònder me koffie drinken. Dat geeft ’n bar-zuur gezicht, grootva...’

‘’n Zuur gezicht in den engagementstijd, jongen - is ’n héél kwaad teeken...’, zei-ie, me scherp aankijkend.

‘Nou, nou...’, lachte ik: ‘zoo’n vaart loopt ’t niet...’

‘Als je,’ sprak-ie met stellige waarschuwingsthem: ‘als je in je engagementstijd dingen oplet, die je hinderen, die je niet aanstaan - aarzel dan niet, jongen. Beter de opspraak van ’n verbroken verlovings dan de ellende van ’n band... Der Wahn ist kurz, die Reu’ ist lang...’

‘Ja, ja!’ spotte ik vroolijk: ‘als je van mekaar houdt... Heeft Schiller ook niet gezegd: Drum prüfe, wer sich ewig bindet, ob sich das Herz zum Herzen findet...?’

‘Dat was,’ glimlachte grootvader: ‘een van Schiller’s onbegrijpelijke vergissingen, jongen! Harten en hartjes vinden mekaar makkelijk genoeg - maar eer ’t eene verstand ’t andere gevonden heeft, kunnen twee levens voor de haaien zijn! Wanneer Co je met ’n zuur gezicht wacht, als je te laat komt koffiedrinken, denk dan sèrieus na, jongen, of dat ’n vrouw voor je zal zijn, jongen...’

Hij zei dat ‘jongen’ ontroerend-vriendelijk.

Ik glimlachte wijs. Ieder wil z’n vlerken branden. Gebrande vlerken van ’n ander aanvaard je niet.

‘Grootva, grootva,’ zei ik, ’n tikje geërgerd - wat drommel was ik niet mans genoeg om uit m’n eigen oogen te zien - was ’t kiesch van ’n familielid, om op die wijze tusschen twee jongelui die van elkan- der hielden te stoken? - ‘zou u zoo iets zeggen waar Co bij was? Is dat ’n aardige raad?’

‘Misschien wel - misschien niet,’ antwoordde-ie z’n brilleglazen drogend en met onwezenlijke tasing ’t door ’t portier binnenstor- tend licht beknipperend: ‘als ’k niet zoo pas bij Klaasje ’r graf had gestaan, zou ’k mogelijk minder scherp - en eerlijk uit den hoek zijn gekomen... Ik ben ook eens zoo jong als jij geweest... En om ’n schotel asperges...’

Weer stakte-ie in triestigen herinnerings-lach.

Ik drong aan - hij vertelde.

'Als student, jongen, was ik op 'r verliefd, van 'n verliefdheid, 'n hartstocht, of vóór mij nog nooit iemand datzelfde doorstaan had. En zij - zij, om geen groote woorden te gebruiken, kon geen seconde buiten me. We trouwden - na 'n engagement van hemelbestormende teederheid, tortelen zonder eind, gekibbel en wrijvinkjes - om niemendal.

'r Is geen verloofd paar, of 't meisje huilt, zei mijn moeder: door scènetjes leer je mekaar kennen, waardeeren. En haar vader, 'n beste kerel, lachte na iedere futiele kwestie en sprak: de ruzietjes, jongelui, zijn 'r om mekander weer af te zoenen.

Ik had me als dokter gevestigd, alles zuinigjes aan, bang voor nieuwe schulden bij de oude, die 'k als student had gemaakt. 't Inzet-jaar moesten we wanhopig-precies de geringste uitgaven overwegen.

Van uitgaan was geen sprake, behoefde geen sprake te zijn, omdat we als gezworen kameraden 's avonds in mijn werkkamer zaten.

Heel kort - misschien heel lang: is 't te meten? - kenden we 'n prachtig intiem geluk. Tot zij, als ik dat beoordeelen måg, 't ondersteboven smeed.

Ze hield van me met 'n verstikkende genegenheid, wou uitleg van 'n gebaar, van 'n moment voor-je-zelf-uit-droomen, van rimpels in m'n voorhoofd, van 'n niets-betoogende zucht.

M'n ouwe, verharende kater, dien 'k jaren had gehad, die z'n plaats op 'n stoel bij de tafel kende, en me aan placht te stooten, als 'k bij 't lezen der krant z'n hapjes vergat - die goeie, brave kater moest de straat op. Hij was onzindelijk, zei ze. Ik dee zoo ziekelijk-lief met 'm, zei ze. Ze kon geen katten zetten, zei ze.

Op 'n dag van visites thuiskomend, vond ik z'n stoel leeg. Ze had 'm door de meid ergens buiten in 't veld laten brengen. En toen 'k daarover verwijten maakte, huilde ze en mokte 'n paar uur. 'n Week later werd de meid gesjeesd. Ik maakte van 'n meid 'n vriendin, zei ze. Ik wist m'n afstand niet te bewaren, zei ze. Ik was voor de meid even vriendelijk als voor haar, zei ze...

Kwam 'r 'n brief van 'n studievriend, dan moest ze dien brief lezen en ergerde zich aan den lossen toon. Als 'k 'm wilde inviteeren, om bij ons te eten, weigerde zij.

Ze begreep niet, waarom ik in-eens - nee maar: zoo uit de lucht gevallen! - vriendschap, voor iemand voelde, over wien 'k 'r nauwelijks in den engagementstijd had gesproken. Dreef ik m'n wil door,

dan werd 't 'n dinertje met wrokkende, belabberde stemming. Trachtte 'k bij de sigaar 'n boom op te zetten - als in den ouden tijd, dan stotterde, strompelde, haperde 'k bij 'n kijken van haar oogen, bij 'n trekje op 'r gezicht, bij 'n woord, waarvan ik den ondergrond als 'n verwijt, 'n toespeling, 'n perspectivisch ruzietje voelde.

Na maanden en maanden van die excellent-gemeende tyrannie, welke sommigen verkeerdelijk jaloezie noemen (verkeerdelijk, omdat je jaloezie niet tegenover 'n dier, 'n voorwerp, 'n boek, 'n corresponderenden vriend kan verklaren!), na maanden eenzame opsluiting bij de vrouw, waarvan ik au fond hield, en die zoo moordend van mij hield, was 'k 'n leugenaar, 'n filister geworden.

Kwam 'k iets - zegge ièts - later dan gewoonlijk thuis, door 'n kennis opgehouden, 'n collega die me over 'n geval 't een en ander al voortwandeland vertelde, dan lóóg ik, dan verzon 'k 't onwaardig verhaal van 'n patiënt, die me onderweg had binnengeroepen, dan gaf 'k mezelf 'n moreel pak ransel door m'n gedraai en gejoj.

Eerst als ze in bed lag, wáágde 'k 't den brief van iemand, die haar bijzonder-onsympathiek was te beantwoorden, en zoo als 'k 'r voeten op 't zeil hoorde, ongerust als ze over m'n laat opblijven werd, smeet 'k als 'n betrapt misdadiger 't eerste 't beste over m'n brief - loog dat 'n wetenschappelijk werk me had beziggehouden.

Ik, die altijd recht door zee gehandeld, gedacht had, zat na twee jaar huwelijk vol geniepigje, afschuwelijke streekjes, om 'n redeloos-verliefde vrouw in evenwicht te houden!

Of ik zwakker dan 'n ander was, beste jongen: ik weet 't niet. Ik had geen vrijheid meer, geen eigen wil, geen keus, van gezelschap, geen zelfstandigheid. Ik was, dat wist ik, 'n slaafje. Tot 'n uitbarsting durfde ik 't nooit te laten komen, omdat ze kwakkelde, over hoofdpijn en moeheid klaagde - en, als 't verzet me tot de buitensporigheid van 's nachts later thuis komen dreef - angstig bleef opzitten tot ik 'r weer was.

'Als ik tevreden ben, en meer dan tevreden, als jij over me zit te werken, waarom ben jij 't dan niet?', was 'r telkens terugkeerend verwijt...

Zoo daagde 't derde voorjaar, jongen.

De post bracht de uitnodiging voor 'n medisch congres, dat op 'n uur sporen van onze stad zou worden gehouden. Al m'n studie-

vrienden zouden 'r niet alleen komen (ik lieg niet als ik zeg, dat dat een der grootste attracties was!), maar daarenboven zouden 'r dingen behandeld worden, die voor mij als specialist - dat was ik geworden - van waarachtige betekenis waren.

'n Week lang hield ik de uitnoodiging als 'n biljet-d'amour tusschen onnoozele paperassen verborgen - toen zei ik natuurlijk niet: ...Klaas, kind, ik gá... nee, ik wierp voorzichtig 'n balletje op - wat ze 'r van dacht als - als - als...

Zonder me te laten uitspreken, dadelijk voelend waarheen ik wou, zei ze: schei uit met je gekheid! Wat heb jij daar nodig! Ze zullen zonder jou wel lekker eten en drinken...!

Ik verdedigde me. Ze keek me gebluft aan. Of ik zelf niet altijd met minachting over de congresserij had gesproken! Wat me nou ineens bezielde...

Ik was al zoo'n lafbek geworden, jongen - nee, lach niet - je lacht te vroeg: alleen getrouwde mannen kunnen dat beoordeelen - dat ik me niet schrap durfde zetten. Tenminste niet op 't zelfde oogenblik. Ik nam taai en behoedzaam nieuwe aanloopjes - en in 'n bui van opvliegendheid, gesteund door de vrouw van 'n collega, die wel 'ns op bezoek kwam - accepteerde 'k de uitnoodiging.

't Gaf een heele week opstand, kwestie, gehuil, geboudeer - ook 'n heele week vervloekte worsteling in mezelf - minstens tien keer besloop me de lafheid af te schrijven, niet te gaan, de 'minste' te zijn, me te onderwerpen - en 'k zou vermoedelijk nog in 't laatste uur zijn teruggekrabbeld - als ze 'n tikje tact had getoond.

Au contraire - zoo zeker was ze van 'r overwicht, dat ze taquineerde en prikkelde en 't me beslist verbóód.

Ik deed 't. Ik deed 't zonder lust, zonder animo, zonder - wil. 't Uur in den trein voelde ik me kregelig, ontstemd, vermoeid, baloorig, door 'n ballast in denken en bewegen gehinderd, afgemat. Op 't congres obsedeerde me 't witte gezicht van m'n vrouw - als 'k handen drukte, stond zij naast me - als 'k luisterde, zat 'k 't voor en tegen van haar en mijn argumenten te vermalen, eindeloos te vermalen.

'k Was, op m'n woord, 'n losgebroken vogel, die de tralies miste... Ziezoo, dacht 'k, midden in 'n debat 't spoorboekje raadplegend: ik pak om vier uur den sneltrein - eerder kan ik toch niet weg - en morgen en overmorgen zal ik 't congres laten schieten.

Om één uur begon de gezamenlijke lunch à la carte. Met z'n zessen, vrienden die mekaar uit 't oog hadden verloren, zaten we aan 'n gezellige hoektafel.

'n Jong professor - ook dood vandaag - trakteerde op champagne. Na 't eerste glas knapte ik op - raakte 't spooksel kwijt - bij 't tweede smulde 'k van ... asperges.

'k Had ze nog nergens gezien - 'k was 'r dol op.

De anderen bestelden kip, biefstuk, ossentong na - ik nòg eens asperges. 'k At minstens twee bos, at ze zoo overdadig met ei en botersaus, dat 'k niets meer aanraakte, in 'n allerbehagelijkste stemming alleen door 't begrip dat 'k naar huis móést gestoord werd.

Zonder iemand goeiendag te zeggen, bang voor de vragen en 't ironische kijken van m'n vrienden, die zoo goed als ik schenen te weten hoe laat 't was!, kroop 'k in den trein, en om half zes, eerbiedwekkend vroeg, slóóp 'k de trap op, bereid 't allerergste te ondergaan.

Verrassing! Enorme verrassing! Ze - zij - sloeg de armen om me heen, en met 'n rood-behuild gezicht zei ze dat 't 'r zoo speet, dat ze na had gedacht, nooit meer zoo kinderachtig zou doen.

Daar: als ik wou, mocht ik morgen wéér gaan.

Paf, hyper-gebluft, 'r 'n kranig-best wijf vindend, vertelde 'k van de speeches, van de debatten, verzweeg wie ik ontmoet had.

Geen tien minuten later zaten we aan tafel. Zij glimlachte. Ik glimlachte - om 't veroverd terrein.

'Als je nu zóó met me omgaat,' praatte ik opgewekt: 'krijg je nog honderdduizend maal meer van me gedaan, Klaas!'

Toen naderde de catastrofe.

De meid bracht 'n sauskom, waarop ik niet lette - hemel: 'k had geen eetlust na 't copieus en ongewoon laat lunchen! - de meid bracht 'n bord met eieren en notemuscaat, waarvoor 'k evenmin aandacht had - de meid bracht 'n zwaar dampenden schotel met ... lange, gele slierten.

En terwijl mijn vrouw glimlachte, flapte ik 'r verstrooid uit: 'Wel allemachtig - wéér asperges!'

Klaasje werd wit als 't tafelkleed.

Ze keek me met groote oogen aan, stond op, smakte in den leunstoel bij 't raam - begon hartverscheurend te snikken.

'Wat is dat?', vroeg ik verschrikt.

Ze antwoordde niet, weerde me heftig af, snikte woester. Ik begreep 'r geen jota van, werd op mijn beurt ontstemd.

'Klaasje, schei uit asjeblijf - asjeblijf, hè? - schei uit met die kuren. Wat leg ik je in den weg...? Wat heb ik misdaan...? We zijn toch pas weer de beste vrienden geworden...! Toe, kom aan tafel!'

Ze keek me van 't hoofd tot de voeten doodelijk-vernietigend aan, holde de kamer uit, sloot zich in de logeerkamer - 't ergste teken van komend onweer! - op.

Ik, driftig, me van niets bewust, bediende de meid, roerde geen asperge aan.

'Wat 'n zonde, meneer! Hoe ken u de dure asperges laten staan!' verweet die goedig: '...daar dacht mevrouw u zoo'n plezier mee te doen... daar heb ik vijf groentenwinkels voor moeten afloopen, omdat mevrouw u verrassen wou. 't Is net de éérste bos, die in de stad is te krijgen...'

Ik snapte.

In 'r stemming - 'r stemming van berouw en toeschietelijkheid, had zij, om 't ook materieel 'goed' te maken, de meid uitgestuurd om me op 'n primeur, waarbij 'k in normale omstandigheden gewater-tand zou hebben, te trakteren - en in plaats dat hartelijk te apprecieeren, had 'k formeel-bruut geroepen: 'Wel allemachtig, wéér asperges!'

Hoe mal 't je lijkt, beste jongen, en hoezeer 't 'r al-ziek-zijn bewees: 't ongeval met de asperges en 't langademig dispuut, waarbij ik moest bekennen hoe ik met vrienden geluncht en twéé bos naar binnen gewerkt had, dat ongeval knauwde 'r zoo, dat ze 'r feitelijk niet meer heelemaal boven op kwam... Als je bij Coba te laat koffiedrinkt - buk dan niet, jongen. Wanneer je mekaar niet vanaf 't begin vrijheid laat, wordt je huwelijk 'n ramp. Onthou dat. 'n Vrouw die van 'r man 'n filister maakt, begaat 'n misdaad, jongen...'

Coba deed 'n beetje humeurig. Ik vertelde 'r grootva's verhaal.

'Wat 'n akelige ouwe man!', viel ze uit: '...wat kan 'n man nòg meer verlangen dan 'n vrouw, die zóó van 'm houdt...? Maar wij, ventlief, krijgen over zülke bagatellen nooit woorden, hè...? Wat zit je nou stil...? Waar denk je aan? Als je geheimen voor me heb, word ik heusch boos, hoor...! Ja, je keek daar zoo vréemd uit je oogen... Nee, toe zeg 't... Waar dacht je aan?'

DONDERSLAG

Of nee - 'n donderslag was 'r niks bij - Met dät vergeleken leek 'n donderslag 'n niks niemendalletje, 'n vlooliebeet, 'n peuleschil, 'n bagatel-eerste-klasse! 'n Donderslag ha-je 's zomers om 'n haverklap, telde haast niemeer mee - 'n donderslag zag je ankommen op 't licht af... Maar datte...! Dätte...!

'Allemachtigste God!' gier-gilde mevrouw - te laat. Natuurlijk te laat. As 't niet te laat was geweest, zou 't geen èrger ding as 'n donderslag zijn geworden.

'Wat is d'r? Wat gebeurt 'r? Wat doet je? Wat krijsch je?' - flapte meneer 'r in 'n schakel van doodelijk-verschrikte, over mekander strompel-duikelende vraagjes uit. Met het servet over de toegewiegede oogjes - den godganschelijken nacht had-ie door Bennie's onrust en drenzen bij 't tanden-krijgen wakker gelegen, en van zeven uur af was-ie over-bezig geweest! - met het servet voor oogen en neus, was-ie op de kanapee effen ingetukt vóór-ie 't trappie naar 't kantoor-aan-de-straat af ging, om met de jongelui de boel verder af te maken - en daar werd-ie door meer as noodkreten, of minstens Bennie in brand stond, of Bennie 't hekkie van de trap open had gemaakt en van de drie bovenste en de dertien onderste trejen nabenejen was gevallen, of Bennie 't voorsnijmes in z'n alles grijpende pootjes had gekregen - in één woord of d'r met Bennie 'n malleur gebeurde, wakker gebruld!

'Allemachtigste, Allemachtigste!' gierde mevrouw nog eens en meer dan in welgecomponeerde kroniek herhaald dient te worden. Ze dacht 'r niet an, van meneer's vragen noch van zijn ontredderde situatie op de kanapee, waar-ie z'n afgeglejen bril zocht, notitie te nemen: ze had enkel 'n vlammend-verwoed, dreigend, op wrake zinnend moederoog voor juf, die 't Bennie had laten doen, die in 'r hittig-gulzige aandacht voor 't bord met de laatste restanten gries met bessensap, an niks as 'r maag had gedacht en voor 't lachend plezier van 't jongske dat in z'n kinderlijke onnoozelheid de gruweldaad had volbracht en nog met z'n lekker rood tongetje na zat te likken of-ie-iets-om-van-te-smullen geslikt had.

'Allemachtigste!' zei mevrouw voor den ontelbaarsten keer, alevel met bijna niet langer te bedwingen gesnik, en Bennie met 'n atletenruk uit z'n hoogen kinderstoel trekkend, barstte ze tegen

juf, die 't nog niet vermoedde, die, enkel star-van-angst over wat 't wel wezen kòn, den dessertlepel in 'r versteven hand hield, los.

'Dat eet maar! Dat denkt an niks as eten! Dat laat zoo'n stumpertje van 'n kind begaan! Akelig schaap van 'n mensch! Stuk onnut van 'n mensch!! Allemachtigste God! Wat motten we beginnen!'

Zonder eenige opheldering begon ze met 'n letterlijk-trillenden wijsvinger in Bennie's zich verwerende mondje, tusschen de ingewreven bessensap-bladders en griesklonters te peuteren.

'Het-ie wat ingeslikt?' vroeg eindelijk meneer, door de ongewoon-dramatische accenten in mevrouw's stem ineens-raak presumeerend.

'Ogotogot! Ogotogot!' jammerder mevrouw: 'daar zit zoo'n mensch bij! Dat láát ze 'm slikken! Blijf dan toch niet op de kannepee, jij! Hij stikt! Allemachtigste God, hij stikt.'

Dit nu was eenigszins overdreven. Als Bennie 't benauwd had, was 't door mama's peuterenden liefdevinger en niet door 't onvertogene dat in geen menschenmaag thuis hoorde.

'Het-ie 'n speld ingeslikt...? Speel dan geen stommetje!' drong meneer ongerust aan.

'Allemachtigste, 'n stuk geld...! Wat doet 't 'r toe!' ratelde mevrouw in één zenuwzet: 'telefoneer de dokter. Ach God, me Bennie, me schat van 'n kind, hoe kom je d'r toe! En dat mot ik zien! Daar mot ik oog en voor hebben...! Daar hebben we 'n juffrouw voor...! Ze ziedde, snikte, suste Benjaminnetje, die bij pa's benepen gezicht en ma's hartstochtelijke smart van den weromstuit zoo langademig hilde en zoo paars werd, of-ie 'r in zou blijven. En op dat deerniswekkend moment - of 't schepsel, dat 't had kunnen voorkomen, as ze wat minder an zichzelf had gedacht, geen grein tact bezat! - zei de juffrouw, haveloos-van-angst:

'Jesus, Jesus: 't is 'n tientje dat-ie heit ingeslikt!'

'n Tientje!' snikte mevrouw na, en verdwaasd van ellende tastte ze Bennie's keeltje af of ze 't nergens voelde.

'Tien gulden!' bulderde meneer, die zelden wat zei, maar às-ie loskwam 't stemgeweld van minstens 'n dozijn sjouwerlieden misbruikte: 'en ziet u dat niet juffrau...! Ben u daar blind bij, juffrau...! Ben u de juffrau, de juffrau, om op te letten of om te zitten slapen...?'

'God, meneer,' begon nu ook de juffrouw, door zoo'n vernietigend gebulk glad-verpletterd, te grienen, en met moeite slikte ze de gries,

die in d'r mond was blijven steken, weg: 'ken ik 't helpen...? Is 't mijn schuld...? Hè-'k 'm niet driemaal verbojen...?'

Dat loog ze inderdaad - dat flapte ze 'r in 'r zenuwgedoetje uit - ze had, terwijl hij op de sofa op-snurken-af rustte en terwijl zij de krant inkeek, eindelijk ook is ongestoord 'n paar happen genomen. 'n Half uur was ze 'r mee bezig geweest Bennie, die met geweld gevoerd moest worden, te stoppen.

Meneer had gegeten, mevrouw had gegeten, Bennie had gegeten, - zij had, terwijl de borden weggehaald werden, gehaast en beschaafd, omdat meneer en mevrouw toekeken hóe ze at, de kouwe aarpels in de gestolte saus gebikt. Bij de gries en de bessensap waren de anderen lang klaar, had zij met snoezig-lieve praatjes Bennie overreed z'n mond open te houden, had ze 'm zitten vertroetelen met verlokkenende woordjes; en toen ze eindelijk aan háár portie mocht denken, en mevrouw 'n quitantie, die op zoo'n ongelegen oogenblik betaald moest worden, gehumeurd naast 'r bord lei - was 't ontzettende geschied. Bennie verliefd op 't blinkende tientje - de rijksdaalder had 'm minder geïnteresseerd - Bennie, die alles, kroes, lepel, rammelaar, bord tegen den grond smee, die nooit (zoo'n heerlijk-verstandig ventje, zoo'n uitzonderingskind was-ie!) vieze dingen in z'n mond stak, had 't goudstuk met 't koninginne-beeltenis en 't opschrift God-zij-met-ons tusschen de kauwlustige melktandjes gegrepen en...

'Hoe komt dat geld in 't bereik van 't kind! Wie leit 'r geld in de buurt van 'n kind!' foeterde meneer, koortsachtig gehaast z'n bretels hechtend: 'dat is toch idiotenwerk!'

'Ik wou mevrouw, die de krant zat te lezen, niet storen,' snikkerde de juffrouw; 'toen hè-'k 't naast 't bord geschoven. Een tientje, een rijksdaalder, twee centen...'

'Ach Bennietje, Bennietje-lief!' huilde mevrouw, met 't ventje op en neer stappend: 'wat heb je uitgehaald...! Ach, ach, ach, wat 'n ongeluk!'

De juffrouw kroop nog op handen en voeten en met nokjes van 'n in z'n slaap na-hikkend zuigelingetje onder de tafel, om zich te overtuigen of 't tientje niet op den grond was geroetscht - nooit had Bennie zóó iets gedaan! - en de meid zocht overal mee - en meneer, die de trap af was gehold - met drie, vier trejen gelijk, om den dokter te alarmeeren - snauwde de gebukte ruggen toe; mevrouw,

kordaat, moeder in 't essentieelst van 'r ziel, snee met onvolprezen tegenwoordigheid van geest Bennie's in den knoop geraakte broekbanden door, om 'm lucht te geven - toen snee ze snijkoek.

Meneer was 'r voor - zoolang de dokter 'r niet was - 't kind pinten melk te laten drinken, methode die altijd en in de ergste gevallen hielp - mevrouw, bleek-geel van zenuwen, wou 'r niet van hooren. 'n Ingeslikte speld wikkelde je in koededeeg: 'n ingeslikt gouwen tientje met z'n scherpe randen in 'n kindermaagje, maakte je 't sekuurst door koek en nog is kòek ongevaarlijk.

Zelf kleedde ze Benjaminnetje uit. Zelf lei ze 'm in bed. Zelf brokte ze reepjes snijkoek. Zelf zat ze naast het ledikantje en as ze an de juffrouw dacht, kreeg ze verscheurende opwellingen. Daar nam je zoo'n mensch voor! Daar liet je zoo'n schepsel mee an tafel eten! Daar lei je je eigen vrijheid, in 't eenig uur dat je met je man alleen was, aan banden, om je kind dezelfde opvoeding van andere bewoners-van-de-Gracht te geven! En daar zat zoo'n 'juf' zich vol te lajen - zooas ze over den rand van de krant telkens met een half oogje op had gelet - in plaats van op de engel te passen...! 't Kind had met lucifers kunnen spelen...! Maar 't was nou ook in eene uit... Geen dag langer... Geen dag!

Meneer hield de wrokkende zooveel doenlijk - àlles in den steek laten ging moeilijk! - gezelschap. Met de stappen van 'n gekwelden leeuw, die z'n welp bedreigd weet - evenwel op z'n toffels, omdat 't kraken van z'n zolen mevrouw gekker dan gek maakte, liep-ie van 't raam naar 't ledikant op en neer, telkens gejaagd luisterend als benee iemand schelde. Omdat hij dik over zenuwen heen was, en zij ziekelijk-sensitief op 'n woord, 'n beweging, 'n nog niet uitgesproken gedachte reageerde, keven ze met lijdzame intervallen, zich nauwelijks voor den zoon met 't gouden tientje in maag of ingewanden bedwingend.

'Had 'm elk gegeven inplaats 'm met je smerige koek nòg zieker te maken!' verweet hij.

'Mèèèèllek,' praatte mevrouw met supérieure verveling: 'hoe komt 't iemand in zijn hoofd...! Mèèèèllek... Dat geeft men as 'n kind vergif heeft genomen...!'

'En wie zegt jou, dat zoo'n gouw-tientje, dat door honderden handen gaat, niet vol vergif zit...?'

'Hoe is 't gosmogelijk!' stoof mevrouw op: 'dat wenscht z'n kind wat

toe, om toch gelijk te hebben...! zóó'n vader mot nog geboren worden...! Bij God!

'k Zal maar niks antwoorden!' antwoordde meneer: 'maar 't is voor jóúw verantwoording... Ik heb gewaarschuwd...'

'Kind, dat is je vader!' sprak mevrouw diepst-tragisch 't Benjamin-netje, dat zonder 't flauwst benul van 't doodsgevaar, waarin-ie door 't schrokken van zooveel kraats-goud zweefde, toe kind, as je besef had, zou je 'n anderen kant uit-lachen!'

Dan, met opperste toewijding, duwde ze 't kleuterbaasje 'n versch balletje koek in, waartegen-ie zich met hardnekkig-verknepen tandjes verzette. Beu van de zoetigheid, niet tegen 't moederijk geweld en de moederlijke listen bestand, maakte-ie van z'n mondholte 'n koek-veem, 'n deeg-pruim, waaraan en waarin-ie haast stikte.

'Hebbie pijn, Bennetje?' informeerde meneer, die geen lef had tegen de koekknoedeltjes, welke mevrouw's vingers kneedden, langer te protesteeren.

'Ijnnnn... ijnnn,' praatte 't intelligent kereltje na, en omdat spreken met 'n dicht-gecementeerden mond zelfs voor lieden-met-levens-ondervinding bezwaren heeft, kreeg-ie 'n zoo blaffenden brokkelhoest, dat mevrouw 'm doodsangstig te hulp kwam.

Toen, goddank, verscheen de reddende engel, kalm, glimlachend dadelijk meester van de ingewikkelde situatie.

'Dokter, Bennie heit tien gulden ingeslikt!' zei mevrouw in subieten sniktoon, en met 'r be-koekten zakdoek bette ze zich de oogen...

'daar zit zoo'n juffrouw bij! Dat laat zoo'n mensch toe!'

'Tien gulden - tièn?' vroeg de arts, ijzingwekkend-droog-komiek - of-ie an tien hééle guldens dacht!

'We hadden gegeten,' begon meneer zakelijker uiteen te zetten: 'ik lig op de kanapee, me vrouw zit an tafel en...'

'Doe me 'n genoegen!' viel mevrouw nerveus in de rede: 'en hou de dokter niet op! Ach lieve God, dokter, wat motten we beginnen! 'k Heb 'm al 'n kwart snijkoek gevoerd...'

'Daar moet u dan mee ophouden,' durfde de dokter te lachen - goed dat-ie meneer niet was! - 'we zullen 'n purgeermiddeltje voorschrijven en eer 't avond is, vermoed ik...'

't Alwetend potloodje schreef op 't gretig blokpapiertje - mevrouw snuffelde tranen weg - meneer keek somber.

'Zou 't niet noodig zijn dokter,' vroeg-ie bedrukt: 'me zoon met

Röntgen-stralen te onderzoeken...? D'r zou toch 'n blindedarm-ontsteking...'

De dokter schudde glimlachend 't hoofd - mevrouw wond zich op. 'Nou vraag ik ú dokter! Da's de vader, de váder! Of de man 't ongeluk wil roepen!'

'Ik wil niks anroepen,' verdedigde zich meneer - ja, hij leefde voor niemendal in 'n moderne tijd! - 'ik doe alleen niet as de vogel struis! Ik steek me oogen niet in 'n molshoop...! Ik beweer enkel, dat as d'r godsbeware komplikaties intrejen, we voor geen kosten...'

'Màn, hou je mond!' riep mevrouw getergd: 'ik zit op heete kolen, en jij verzint alles om me op te winden...'

'Zoo,' suste de dokter: 'as 't purgeermiddel niet helpt, kom ik morgen nog wel 'ns kijken... Niemendal! Niemendal...! Bij Vierhoek heeft 'n meisje van vijf pas gister 'n fluitje ingeslikt - en bij den banketbakker Meeuwissen 't oudste jongetje voor 'n verreljaar 'n naald! En alles best terechtgekomen...! 'k Zou me tranen voor 'n ernstiger gelegenheid bewaren, mevrouw...!'

'Ja, u heit goed praten,' snikte mevrouw, plots den onpeilbaren afgrond van 'r huwelijk bloot-gevend: 'maar as me kind wat overkomt, hou ik 't hier niet uit...! Me Bennie is me alles; buiten me Bennie hè-'k niks, niks...'

'Me vrouw is wat zenuwachtig...', zei meneer met oneindige kieschheid.

Te dezer hoogte en stijging van mijn verhaal, rust m'n hoofd 'n poos op de hand. Men kan namelijk, zelfs met romantische zinswending niet ieder levensgebeuren beschrijven. De Franschen adviseeren: 'Glissez, mortel, n'appuyez pas!', wijs begrip dat echter niet immer uit den nood helpt, integendeel dikwerf tot onaangename vertroebeling van 'n glashelder reciet aanleiding geeft!

Poge ik evenwel...

De donderslag hield aan, dagen en nachten.

Want het tientje, 't bijna nieuwe tientje, dat de meid op dien ongeluksmiddag, toen ze met de gries en de bessensap gereed waren, had binnengebracht - 't tientje dat de juf naast 't bord en mevrouw dito in Bennie's mond had gezien, 't wanhopige tientje blééf in Benjamins maag.

't Kind, dat dagen aaneen 't laxeerend stroopje des dokters genoten had, zag 'r bleek, smalletjes, waarlijk afgevallen uit. Mama verifieerde, papa controleerde, de meid en de juffrouw deden 't te nacht en te ontijd vergeefs.

En omdat niemand 't tientje vond, lachte de dokter niet meer. Integendeel. Met hangende pootjes ried-ie nu zelf 'n onderzoek met Röntgenstralen aan.

Op 'n Vrijdagmiddag stapten mevrouw en meneer met Bennie, lekkerd ingebakerd, in 'n koets met gummibanden.

De meid giegelde achter de tullen gordijnen, en 't beest van 'n juf, die den volgende dag zou vertrekken, had 'n schik voor zes.

Die had de vijf en twintig gulden van 't onderzoek kunnen besparen - Die nam 'r wraak.

Tweemaal werd Bennie 'door-gelicht'.

't Werd op de foto 'n snoes van 'n poppeskeletje, heelemaal niet naar om te zien - alles uitstekend ontwikkeld en normaal, zoowel de ribbetjes als de beentjes - en 'n zeldzaam voorspoedig hersenkastje - maar van de schaduwvlek van 'n tientje - geen spoor, geen symptoom!

'U moet 't zich heusch verbeeld hebben,' zei de dokter: 'of...!' Daar verdedigde de vrouw zich grimmig tegen, ze had - of ze zou geen uur meer leven, 't gouden tientje tusschen Bennie's natte kluifpootjes gezien, 't 'm zien slokken - 'n vergissing was buitengesloten!

Meneer sprak geen woord. Met de voorbeeldige scherpzinnigheid, die 'm aan de beurs 'n uitnemenden naam had bezorgd, overwoog-ie dat men geen ondergeschikten naar tientjes laat zoeken - Bennie's X-stralen-portretje werd in 't album gestoken, en nog in lengte van jaren door magen en vrienden als souvenir van ontzettende uren bekeken. Maar ook in lengte van dagen rees de vraag: waar is 't tientje gebleven?

OUDEJAARSAVOND NUMERO XIV

Nerveus had Peter van Doorn, firma Van Doorn en Zoon, na 't eten de eene zware sigaar na de andere gesmookt, de krant met halve aandacht gelezen, 'n loopje rondom 't grachtje, van de ophaalbrug tot de groote markt, gedaan - gejaagd, met 'n pen die haartjes uit den inktpot baggerde, en 'n hortende hand, adressen op 'n zoodje nieuwjaarskaarten van hem en z'n vrouw geschreven - drie, vier couverts verscheurd - en ze zelf, ofschoon de meid 't net zoo goed had kunnen doen - en al dat gescharrel den ouwejaarsavond dreigde te verstoren - ze zelf in de brievenbus aan de overzij van de gracht gestoken - en, nu de deftige klok onder de stolp, de klok met 'n steigerend paard, aan de teugels gehouden door 'n ridder, nog niet eens half tien had geslagen, bewoog-ie met 'n onrust door 't huis, boven in de slaapkamer, en benee in de pas aangebouwde, keurige serre, waar de tafel, kraakhelder gedekt stond, of-ie wonder wat te redderen had.

Half tien schrikte-ie, bleef-ie bij den snorrend-zuigenden haard - 't vroor en de Noordenwind begon te steken - met zenuwtrekkingen om den mond luisteren. Nee, Goddank niet!

In de gang klonk 't vroolijk lachen en praten van Grete, die 'r brui-gom tegemoet holde, en ook mevrouw Van Doorn, blij dat 'r afleiding kwam, net zoo zenuwachtig - dertien ouwejaarsavonden had de ellendeling, de leugenaar, de infame kerel den huiselijksten avond van 't jaar bedorven! - babbelde opgewekt achter de deur, Dolf aan z'n jas helpend, Dolf's omgewipten kraag gladstrijkend - 'm kleine dienstjes bewijzend, of zij op trouwen stond...

Toen klaterde de deur met 'r rumoer van gezonde levenslustige menschen open - Dolf in 't midden, mevrouw aan den eenen, Grete aan den anderen arm.

En omdat ze 'r niet door konden, werd 't 'n grappig gestommel en dringen, om mekaar niet los te laten.

'Dag papa! Jongen, wat heeft u gerookt! De kamer is een en al damp!'

'Dag Dolf,' sprak meneer Van Doorn opgelucht - wat duivel zou-ie zich den kostelijken avond, den eersten avond, dat ze met z'n vieren aanzaten, door den judas laten bederven! -: 'welkom! 'k Heb 'n paar flesschen Bordeaux opgeduikeld, die de moeite waard zijn...

Sigaar?’

‘Graag, papa - maar eerst de rook spuien, anders gaan we als spek-bokkingen ’t nieuwe jaar in! Hè, ’t is hier gezellig...! Verleden jaar om deze tijd zat ’k in m’n eentje in m’n hotel te Chicago, twaalfde verdieping, cigaretten te kauwen en mezelf te verwenschen...! Ziet de tafel ’r knusknus uit...! Nou, dan blijf ’k hier tot ’t volgende jaar twee, drie uur! En vanavond over 365 dagen komen jullie bij ons, papa en mama, krijg je oesters en champie tot we onder tafel tollèn, hahaha!’

Uitgelaten - ouwejaarsavond mocht je buiten ’t traditie-hoekje gaan! - pakte-ie Grete, danste met ’r de kamer rond tot de glazen op ’t buffet mee begonnen te cancanneeren en de flesschen wijn, die bij den haard op temperatuur werden gebracht, bedenkelijk schudde-buikten. Mevrouw lachte, meneer lachte - gelukkig ’r kwam stemming. Ze vergaten een moment.

Maar of ’t niet mocht, of ’r iemand ’t intérieur beloerde: plots had meneer weer de zenuwtrekking om z’n mond, en mevrouw schichtig naar z’n oogen kijkend, bleef met ’n verstollenden glimlach over de tafel geleund.

De schel klepte sonoor en aangenaam in de holte der gang - de meid kwam over ’t keukentrapje naar boven.

‘Laat maar, Jo!’ riep mevrouw, om meneer voor te zijn.

Gedwongen-opgeruimd keerde ze van de brievenbus terug - met enkel kaartjes van de bovenburen in ’r hand - néé, de post was ’t niet.

De post moest nog komen.

‘Dat zijn zùlke nette menschen,’ praatte ze, de kaartjes in den bak onder de lamp gedeponeerd: ‘zulke door-en-door-fatsoenlijke, aardige menschen - die van boven... Toe, zou je niet ’ns inschenken, Piet...? En dan wou ’k je nog vragen vanavond geen post in te kijken, man...! Als ’r om tien, of hoe laat die brievenbesteller bij die drukte belt, onplezierige zakenbrieven zijn... Wat...? Vind je ook niet, Dolf...? Dan ontstemt ’t papa... En ’k wou nou ’ns echt-prettig, echt-met-z’n-viertjes, echt-ongestoord aan tafel gaan... Zal ’k Jo zeggen, Piet, dat ze wàt ’r ook komt, niets hoeft binnen te brengen...?’

‘Natuurlijk...! ’t Vòlgende jaar denken we aan zaken - dit jaar doen we niets meer!’ zei Dolf, Grete’s hand in de zijne - had-ie ’t

voor vijf maanden kunnen droomen, met dat beeld van 'n kind, met die blonde engel, die vroeger geen oog voor 'm over had als-ie 'r opzettelijk ontmoette, 't nieuwe jaar in te fuiven - met de advertentie ondertrouwd sinds dagen in de krant...?

'Hè, nee toe, palief,' smeekte Grete: 'laat de post nou tot morgen! Verleden jaar was 'r ook zoo'n afschuwelijke brief bij, die den avond ondersteboven gooide...! Weet je nog, ma...?'

'Goed,' zei meneer zwakjes: 'als je daar zóó bang voor ben, Grete, zal 'k vanavond geen enveloppe openscheuren... Maar...'

'Nee, geen maaren!' viel mevrouw 'm in de rede, en de kamer uitwippend riep ze Jo aan 't keukentrapje, en zei 'r zonderling-beslist: 'Jo, luister even goed: als de post belt, dan laat je alles rustig liggen, en brengt niets in de serre! Verstaan? We willen door géén zakenbrieven gestoord worden. Begrepen?'

'Ja,' antwoordde de meid.

'En als ik tweemaal bel, dan doe je de tongen op, met op ieder 'n schijfje citroen en wat pieterselie 'r om heen. Zal je?'

'Ja, mevrouw!'

'Waar is Pa?', vroeg mama, werom in de serre, en 'm niet ziend. 'Pa haalt sigaren uit de voorkamer...'

Dat dee-ie, zonder licht op te steken, op den tast. En onderwijl twee-driemaal naar 't raam schietend, in de meening, dat 'r iemand op 't bordes stond.

Was dat 'n rampzalige historie, 'n niet ophoudende marteling, 'n ding om juist op zoo'n avond gek door te worden - de véertiende ouwejaarsdag na 't gebeurde - de véertiende maal dat-ie met de laatste post 'n afschrift van 't vonnis wachtte, of-ie 't niet van buiten kende...

Zich met de sleutels van de sigarenkast telkens vergissend, vlamde 't in 'm op - met kleur en lijn en gebáár en geluid - hoe-ie op ouwejaarsdag - 's morgens half twaalf - '95 - '95 - '95; 't gilde in z'n heeten kop - de twee voorste vingers van z'n rechter op had gestoken - en zonder 'n knippering van de oogleden 'Zoo waarlijk helpe mij God almachtig!' gezegd - en gelogen - had. Als-ie 't nièt had gedaan, was-ie verloren geweest, was de firma Van Doorn en Zoon - Wouter leefde toen nog - op slag failliet verklaard, omdat bij de krankzinnige daling van de markt, 't gat niet te stoppen was.

De makelaar Van den Arend, slecht aan de beurs aangeschreven, had 't proces na den eed op z'n dak gekregen, met kosten en al. De makelaar Van den Arend, door de uitspraak gedeeltelijk geruïneerd, zonder verder bewijs om de zaak hoogerop te voeren, had 'm in de vestibule van 't Gerechtsgebouw opgewacht, 'm geen scheldwoorden toegeschreeuwd, niets verweten - hij had 'm enkel van 't hoofd tot de voeten aangekeken - en was 't spelletje van wraak, waartegen niets was te doen, begonnen - om 'm iederen oudejaarsavond op 't zelfde uur 'n afschrift van 't vonnis van 31 December 1895 toe te zenden.

Ouwejaarsavond 1896 kwam 't eerste, zonder begeleid-brief, ouwejaarsavond 1897 't tweede.

Dertien jaar had Van den Arend 't volgehouden, hardnekkig, als 'n buldog, de juiste post afmikkend.

Hij was de eenige, die van den meened wist, die zelf de order aan de telefoon op had genomen, zelf de order herhaald, woord voor woord - en alleen de domheid had begaan 'r niet onmiddellijk in te boeken, omdat-ie op 't punt stond naar de beurs te hollen - en-ie Pieter van Doorn vertrouwde.

Grete, van de kostschool gekomen, had den dertienden brief zelf van de mat van de voordeur gelicht, pa's ontstemming en ma's meelijden met 'r zoo gesarden man, niet begrepen.

Nu - iedere minuut - iedere seconde kon Numero 14 door de gleuf van de deur worden gestoken. Omdat Van den Arend nog leefde. Dat zat Van Doorn ontzettend, razend, ellendig dwars, dat vrat 'm op, als de tafel voor ouwejaarsavond werd gedekt, als 't tafelkleed in z'n glimmende vouwen onder de serrelamp lei, als 't zilver uit de doozen kwam, als de wijnglazen na werden gewreven, als de behagelijke lucht van 't ouwejaarsavond-souper langs de keukentrap door 't huis trok.

Van den Arend had 'm moeten waarschuwen... Van den Arend wist hoe de toestand van de beurs was, dat niemand dien dag kocht... Van den Arend had 'm 'r om 't beetje provisie in laten vliegen, had geen consideratie met 'm gebruikt, had midden in de débacle z'n klant meegesleurd - de order misschien niet eens uitgevoerd - waarschijnlijk - vermoedelijk - honderd tegen één den post à la baisse opgehouden - en - en... Maar hij had 'n meened gedaan. Hij draaide de gevangenis in, als-ie nu nog bekende...

‘Zul je niet liever ’n licht opsteken, Piet?’, vroeg mevrouw, de gangdeur open duwend - lieve God, had ze vanavond ’n meelij met ’m - zag ze ’r tegen op, als de post met ’t gesar van den oplichter kwam, als ’r weer zoo’n papier, dubbel folio, in den haard werd geworpen! Had Piet ’r niet dien Nieuwjaarsdag 1896 dadelijk gezegd: ‘Wat is dat met dien Van den Arend...! Is de vent gek...! Dat heb ik ’m niet opgegeven...! - had ze niet vol zorgen den afloop van ’t proces afgewacht, en den hemel gedankt dat ’t zoo af was geloopt...!

Hadden ze samen in ’96, toen ze met z’n tweeën ’t Ouwe en ’t Nieuwe vierden, omdat de kinderen nog te klein waren - hadden ze toen al niet met verbittering over ’t ongehoorde van den zwendelaar gepraat, die ’t noodig vond de schanddaad op te rakelen?

En was ’t in later jaren geen ergernis geweest, om altijd weer bij wijze van nieuwjaarsgroet zoo’n dubbel folio-papier te krijgen?

Vanavond begreep ze de onrust van Piet.

Zij was zelf nerveus, en eerst weer op dreef geraakt door de vroolijkheid van de jongelui.

Vanavond móést er ’n eind aan de laffe kwellerij komen. Piet kreeg geen post in handen. Den heelen dag had ze op de bel gelet, en terwijl ze aan tafel zaten, zou ze ’r voor zorgen, dat ’t vieze gedoe van dien Van den Arend, die hoe langer hoe meer aan lager wal zakte, niet onder Piet’s bereik kwam.

‘k Ben ’r,’ zei meneer, ’n paar doozen uit de kast lichtend: ‘k had ze te veel verstoep...’

Lichtschuw schuifelde-ie de serrekamer in, na eerst nog om te hebben gekeken - nee, ’r lei niets, geen brief, geen krant, geen kaartje. Dolf had de wijnflesch open getrokken, mevrouw belde tweemaal. ’t Werd van ’n intieme, de latere jaren, na Wouter’s langvoorzien dood, niet meer gekende huiselijkheid.

Buiten vroor ’t zoo sterk, dat de serreglazen bebloemd bleven. De wind, vinniger opgestoken, floot in ’t tuintje, dat ’t klimop tegen de wanden joelde en de struiken als bij storm tekeer gingen.

Binnen sloegen de gebakken tongen, lijk door ’n heuschen kok op den schotel geordend, damp naar de nieuwe gaskroon - binnen knapperden de pommes frites tusschen Grete’s witte tanden - binnen stonden de wijnglazen op purperen schaduwtsjes - binnen blies de haard z’n pofwangen rood.

'Proost, papa - en 't volgend jaar bij ons,' herhaalde Dolf.

'Proost, jongen,' glimlachte meneer met vochtige oogen - 't feestelijke licht van de drie pitten en van de twee wandarmen - 't ruwe weer buiten, en de veiligheid hier - 't montere lachen van alle kamer-voorwerpen en 't prettig snuit van den eerlijken jongen, die naast z'n dochter zat - ontroerden 'm, maakten 'm week: 'proost, jongen - als ik dan nog leef, kom 'k zeker...'

Dat gaf 'n protesten, 'n geroep, 'n verwijten! Wat dat voor 'n uitval was...! Foei...! Pa, die 'r jonger dan allen uitzag...! Piet, die nog geen grijs haartje had...! Foei...! Hahaha...!

Toen ineens zaten ze stil.

De buitenschel. Eenmaal. Tweemaal.

'Maakt Jo niet open?', viel meneer geprikkeld uit.

Mevrouw was al bij de deur.

Kluk-kluk hoorde je dingen op de mat vallen.

'De post - anders niet,' zei ze: 'en daar nemen we vanavond géén notitie van - als we klaar zijn met eten, hoor!'

Ze zat weer, maar de schel klonk 'n derden keer, ongeduldig nijldiger.

'Hé,' praatte Grete verwonderd.

Jo slofte de gang in - ouwejaarsavond bij je visch en je glas wijn gestoord te worden! - babbelde aan de deur, maakte 'n praatje.

'Wie is daar, Jo?', vroeg mevrouw door 'n kier.

'De brievenbesteller, mevrouw...! Op een brief most strafport betaald worden - te weinig gefrankeerd! - Heb 'k al voorgeschoten...'

De deur dompte dicht. Alles lei op 't plankje van den parapluie- en kleeerenstandaard. Gelukkig...

Maar pa, pas nog zoo in z'n sas, al had-ie de malligheid van als-ie dan-nog-leefde gezegd, werd stil.

Hij praatte nog wel mee en proefde van de zwezerikken, waarmee-ie anders dol was, en dronk - drinken deed-ie naar ma's zin te veel - en daar hadden de jongelui 'n machtige schik in -: om den haverklap zat-ie in gedachten, antwoordde-ie 'r naast. De heete kachel in z'n rug hinderde 'm, bezorgde 'm congesties. Omdat 't raam bij dat weer niet open kon, wisselde-ie van stoel met Dolf, en omdat Grete natuurlijk met Dolf mee verhuisde - de vrouw moest den man volgen, hahaha! - kwam pa onder den palm, keurig hoor, hahah...!

Hij, zich moeite gevend, lachte en dronk. Dat viel 't bruidspaar nou

ook op.

Als pa 't maar zuinigjes anlei. De Bordeaux was koppig... De warme kachel had 't 'm niet gedaan, hahaha, maar pa's leuke gepimpel... De klok met den ridder en 't steigerend paard, sloeg elf - pas elf - nog 'n zit - ze waren te vroeg aan tafel gegaan...

Dan nog 'n kleintje koffie 'r tusschendoor...

Toen, terwijl ma de snoezige Japansche kopjes, waarvan ze aan Grete 'n half dozijn had beloofd, uit 't bovenste loket van 't buffet kreeg - daar ging zij alleen over - daar mocht geen meidenhand bij! - was papa weg.

Ma merkte 't te laat. Zou-ie toch de brieven...? Zou-ie zoo weinig zelfbeheersching toonen?

Quasi om Jo wat te zeggen, liet ze de jongelui die 'r niet tegen hielden, die graag 'n apartje hadden, in de serre en keek haastig de gang af.

't Plankje op den standaard was leeg.

Toch leeg. Toch.

In de voorkamer had-ie licht opgestoken - de deur stond aan. Ze hoorde 'n briefcouvert openscheuren, aarzelde, dacht of 't niet beter zou zijn 'm met 't gekwel van den zwendelaar alleen te laten - tenminste als 'r weer een gekomen was - opende zachtjes de deur.

En week verschrikt terug.

Piet lei wanhopig met 't hoofd op 'n fauteuil - 'n foliopaperas naast zich - Piet kreunde - Piet schokte of-ie pijn had.

'Man,' zei ze dood-van-angst.

Waggelend, lijkleek stond-ie op, nam 'r in zijn armen, en voor 't eerst zolang ze met 'm getrouwd was - zelfs bij 't lijk van Wouter was-ie niet zóó geweest - snikte, huilde, steunde-ie.

Hij voelde zich niet goed door den wijn en de hitte van den haard - zei-ie.

Ze keek in één staring over z'n schouder naar 't veertiende papier op den grond - en toen ze na 'n tien minuten bij de jongelui, die ze niet hadden gemist, terugkeerden, was 'r aan pa tenminste niets meer te zien.

Maar ma zag bleek als 'n dooie - wist zelf niet door wat - en hoe dat zoo was gekomen...

GEVLEUGELDE DADEN

(In 1905 verscheen Samuel Falklands roman Gevleugelde daden. Avonturen der eerste Hollandse luchtschipper, verlucht met 'buitengewoon-schone pentekeningen naar de natuur en het leven' van de hand van de auteur. Gevleugelde daden geeft de wonderbaarlijke geschiedenis van de heer en mevrouw Pieter E. Zwaluw (nieuwe rijken die een fortuintje verwierven in hun slagershandel) en hun dochter Amélie. Mijnheer Zwaluw heeft zich vanuit Amerika een doe-het-zelf-pakket laten toezenden voor het vervaardigen van een toestel om te vliegen. Dat vliegen blijkt mogelijk. Een wonderbaarlijke uitvinding. Zo beschreef Falkland de eerste ervaringen waarvan het huispersoneel Kobus, Chris en Jans onkundig moest blijven.)

Het was een vrij sober instrument, dat je makkelijk kon monteren en waarvan de gebruiksaanwijzing glashelder scheen. Mevrouw zat in Piet's studeerstoel verbaasd te knikkelen. Amélie hielp de machine saamschroeven.

Langs de rug liep een stang als van 'n fiets, die 'n aluminium-geraamte droeg. Benee waren gewone pedalen. Betrapte je die, dan bracht 'n ketting 'n twaalf raderen in beweging en bewogen twaalf zijden vlerken.

Boven het hoofdeind der stang was een parachute voor te sterke zonschijn en regen, mede om daling te temperen. Dan, door een voortreffelijk mechanisme van aluminiumlatten, kon je vóór in het geraamte door een kleine wijzerbeweging de zijden vleugels in verschillende standen brengen om tegen de wind in te laveren. Er was een zelf-werkende olie-toevoer voor de raderen en aangezien de toestel bij goede weersgesteldheid een hefvermogen van éénhonderd vijftig kilo had, een waarlijk voortreffelijk gewicht, bleef er mogelijkheid voor niet overladen-logvette vliegers om aan een haak bal-last op te hangen, teneinde het evenwicht absoluut stabiel te maken. Overigens was er, gelijk nauwelijks vermeld behoeft te worden, een mand voor parapluies en wandelstokken en bezaten de zware pedalen een holle ruimte, gelijk in moderne strijkijzers, voor dovekool-verwarming, met het oog op het vriezend jaargetij.

De gehele toestel, sierlijk van voorkomen en bewerking, kon opgevouwen worden in een vierkante nette kist. Bij de stuurstang was

een wimpel in nationale kleuren bevestigd, om de richting van de wind aan te duiden. De gebruiksaanwijzing schreef dringend voor, om in geval van daling de parachute door middel van een knopdruk te doen opspringen en bij het in vlieg-werking zetten des toestels van een verhevenheid te springen, om de raderen in beweging te brengen óver het dode punt heen.

Dit alles deed mevrouw Zwaluw zacht-verrukt glimlachen. Pieter, in het instrument, de voeten op de pedalen, de schouders beëpauletteerd door een paar gewatteerde stangen, had allerm minst te schijn van een zoet-gevlugelde engel, doch de toestel met de twaalf zijden vlerken gaf hem iets imposants en verschrikkends.

Voor de spiegel bekeek-ie zich

‘Ik vrees,’ zei-ie met zekere benepenheid, nu het Wonder hem omzat, ‘dat ’k ’t hele dorp voor ’t tuinhek krijg, als ’k ’m buiten probeer.’

‘Ja,’ schuchterde mevrouw, ‘dat kun je buiten niet doen, Piet. Als ’t niet lukt, geeft ’t ’n schandaal...’

‘En als ’t wèl lukt,’ viel hij haar in de rede, ‘blijft ’t nòg lastig. Want allicht slaat ’n paard op hol. Jammer. De mensen begonnen net an auto’s te wennen. Je weet hoe ’t met ’n nieuwigheid gaat...’

‘Doe ’t dan vanavond als ’t donker is, pa...’

Bleek om z’n neus en met diep-zwarte zenuw-pupillen, begon-ie te trappelen. De zes linkse vleugels plompten ’n windgeul in de kamer. De gordijnen bewogen, de paperassen van de tafel dwarrelden heen. ‘Hè!’ schrikte mevrouw, ‘wat waai je Piet - ’k transpireer toch al zo van de emotie...’

‘Hoe wou je ’t anders doen?’ zei hij nerveus, ‘k zie geen kans zonder wind te vliegen.’

Weer trapte-die stevig, weer ritselden papieren naar de grond - zond dat dat-ie omhoogging.

‘Dat komt, pa, omdat u ergens op moet staan,’ maande Amélie, met de gebruiksaanwijzing in de handen.

Uit de pedalen stappend, klom-ie op ’n stoel, zette zich af, kwam met een bons neer. ’n Fles zwavelzuur, geheel ontdaan, smakte omlaag.

‘Da’s prettig,’ gromde hij.

Tegelijk klopte Chris, die de slag had gehoord.

‘Niks! Niks!’ snauwde Pieter Zwaluw; ‘blijf in je keuken!’

Nijdig trapte-die z'n bottines uit, om 't geraas te dempen, en hardnekkig hèt willende bereiken, beklom-ie de aanrechtbank, waarop-ie zoveel scheikundeproeven genomen had.

Het gelukte.

Ineens steeg-ie naar het plafond, stiet z'n hoofd. De kalkbladders besneeuwden z'n haar. Ongevoelig bleef-ie peddelen, 't hoofd tegen 't plafond gedrukt.

'Nou?' vroeg-ie vuurrood van genot, 'wat zeggen jullie dáárvan? Zie je dat als 'r geen zoldering was, 'k boven de daken zou raken?'

'Het is in één woord prachtig,' bewonderde mevrouw.

'Vanavond moet 'k 't buiten doen,' hijgde meneer, 't is gewoon 'n fiets, 'n vliegende fiets...'

'Dan moet u 'r 'n acetyleen aan hangen, pa,' mijmerde Amélie, 'anders vliegt u tegen de telefoondraden op.'

'Dàt zal 'k wel laten,' riep pa, 't hoofd tegen 't plafond, de voeten in peddeling; 'n licht zou alles verrajen! 'k Zou zo 't raam uit willen.

Je zal me niet geloven, maar 'k voel me als 'n kanarie in 'n kooi!'

'n Kwartier lang schuierde z'n haar spinnewebben en kalk van 't plafond - toen, 'n weinig geëchauffeerd, liet-ie zich zakken.

'De eerste dagen kun je je op zolder oefenen, Piet,' zei mevrouw, 'k had 't nooit, nóóit gedacht...'

De zolder. Uitnemender inval had niemand kunnen hebben. In 'n kámer vliegen, dat merkte je wel dadelijk, had z'n bezwaren. De electrische kroon zat dwars - wat 'n geluk, dat ze 't gas hadden afgeschaft: de orkaan der twaalf zijden vleugels ware een verwoesting voor gloeikousjes en glazen geweest...

De zolder, hoog en ruim, met dwarsbalken voor zitjes en 'n paar dakramen om van te watertanden, werd een prachtig oefeningsluchtveld. Mevrouw, meneer, Amélie sjouwden de onnoodige dingen in 'n hoek, stapelden de koffers op de waskist, leien droogstokken tezaam. En opnieuw vloog meneer met 'n akelig-tam vaartje rakelings langs de spinten. De kunstjes van het draaien had-ie al heel gauw te pakken. Dat lukte vanzelf, als je links of rechts sneller trapte. Precies als de parachute, die zo luchtig openknipte als 'n parapluie. Toch was 't niet dàt. Om lekker rustig te vliegen, had je de Ruimte nodig, zo niet het Heelal, dan toch 'n plein of 'n stuk wei. Maar de burens, het Dorp! Je moest je zo in acht nemen. 'n Nieuwe hoed bracht je in Holland op de tong - 't boude, drieste

van 'n vliegmaschine kon je fatsoenlijke-burger-reputatie voor jaren knakken. Dat gaf herrie, gespot, geraas - niet te bèrèkènèn. Als je op klaarlichte dag alleen maar in de goot wandelde, werd je voor gek versleten, had je kans, dat de politie er aan te pas kwam. Alle overheids-overwegingen baseerden op de begane grond, ontweken in haar conservatieve bouw het mateloos begrip lucht en hemel, zolang dit ongrijpbaar onnoodig bleef voor bedrijf en personeel, of zodra er ná bezette tijd kleden werden geklopt. De vliegmaschine plofte die lauwe, domme onverschilligheid als een zeepbel uiteen. De begane grond, waar je 'm - o, spreekwoordelijke bluf! en vol d'oiseau bekeek, was 'n ingewikkeld, raar spinneweb, 'n labyrinth van greppels, schuttingen, ijzerdraadversperringen, hekken, muren. Van je jeugd af was 't je door vermaningen, opstoppers en dreigementen ingestampt, dat je de beslotenheid van een terrein had te ontzien. Later begreep je volkomenst de dreigende waarschuwing: *Verboden toegang, ingevolge art. N.N. wetboek van strafrecht*, voelde je de kadastrale wetenschap, als een logisch-noodzakelijke. Doch nu. Het exacte, welgesnoerde van de begane grond bewoog als 't gewarrel van dans-dronken lieden, wanneer je, als tirailleur der eenvoudigste vliegwerkelijkheid, je fantasie tot vogelvlucht zette. Pieter Zwaluw, voorzichtig staatsburger, die nog nimmer met de Overheid geharreward had, die z'n belastingen dádelijk betaalde, zonder 'n waarschuwing te wachten, die geen flauw begrip had, hoe het manend formulier van gas- of waterleiding er uitzag, die z'n villa deftigheid stormenderhand veroverde door z'n degelijke Hollandse stilte en venster-bedecktheid, Pieter Zwaluw bekrauwde ernstig z'n al grijzende bakkebaarden. Het vliegen nòch 't voorvoelen ener huizenhoge vlucht deed 'm duizelen -: het niét in kadastrale vakken gehakt zijn der lucht, die onvoorziene anarchie boven de daken en bomen gaf 'm congesties. 'Dit is *mijn* land en dat is *mijn* water,' kon je sta-vast zeggen. Geen welgeschapen mens zou er zich om verwonderen. Maar het 'dit is *mijn* lucht' borrelde nog een weinig in gedachtenonthutsing. Links van zijn villa was een uitgestrekt villa-terrein met bossen en vijvers van een zonderling jonkheer. Geen der burenen had er iets anders gezien dan het afsluitend struikwerk. Als hij, Pieter, uitvloog, bleef 'm niets meer geheim, zag-ie de paden, het huis, tot in finesses. Dat mocht en het mocht niet. Een vogel op je erf mocht je schieten, maar 'n mens? Rechts van de villa, op 'n tien

minuten afstand, had het Rijk fort en schansen gebouwd. Bij de ophaalbrug liep een schildwacht. Niemand kreeg toegang. Maar boven, boven in de wolken, bij de discrete vogels en nog discreter sterren? Waar hielden de greppels, de schuttingen, de ijzerdraadversperringen, de hekken, de muren op - waar begonnen ze in de oneindige Eenheid bóven? Waar pleegde je overtreding, waar stoornis van het wetboek van strafrecht, waar lùchtvredebreuk? Je kon makkelijk en onbezonnen ráák gaan vliegen, als zulke excessen in je karakter leien, doch in minimale tijd, terug op de geordende begane grond, zat je op gebrande blaren, kon je je onbesproken bestaan beklad en bevuild zien door verhalen en exploten...

'n Eerste vlieger had geen baantje. De appel leek wrang. En dat alleen, omdat de ouwbakken wetgever de gevallen van 'hinder, gevaar en schade' beneden een normale hoogte van vijftien meter getaxeerd had.

Een avond, bij theevisite, waagde Pieter het voorzichtig 'n advocaat te polsen, die in het dorp 'n grote naam had, omdat-ie 'n paar maal kandidaat voor de Tweede Kamer was geweest en in 'n beruchte zaak de beruchten vrij had gepleit.

'Amice,' vroeg-ie langs z'n neus weg, 'mag je in 'n eikeboom bij jonkheer Sannes klauteren?'

'Natuurlijk niet,' zei de advocaat, verbaasd over zó'n vraag bij zùlk een achtenswaardige familie.

'Zo,' repliceerde Pieter, die z'n aanloop enigszins onhandig genomen had, 'op z'n dàk mag je zeker ook niet?'

'Wel nee, amice - wat ben je klimlustig,' lachte de rechtsgeleerde.

'En als ik nou vijf en twintig meter bóven z'n dak, maar toch op z'n terrein ben,' hield de gastheer aan, helemaal nerveus door 't ooggeknipper van mevrouw en van Amélie, die bang waren, dat-ie zich zou verpraten, dat-ie 't ongelooflijk zolder-geheim zou verklappen, 'als 'k dertig, veertig meter bóven z'n park...'

'Als u dàt,' lachte de advocaat, 'als u dàt doet, is u 'n vogeltje geworden en mag u redeneren, dat u zo vrij is als 'n vogel in de lucht...'

'Je neemt me niet au sérieux,' klaagde Pieter.

'Uw man is vanavond wel in de wolken,' ginnegapte de advocaat; 'ik heb liever vaste grond onder mijn voeten, mevrouw...'

Verder drong Pieter niet aan. De dingen te zwaartillend opnemen

was verkeerd en als je logisch dacht, kon niemand protesteren tegen 't vrije veld, de onbeboetbare Ruimte van ooievaar, leeuwrik, mus en spreeuw. De struisvogel, vastgebakken aan de aarde, was 'n mispunterig dier...

Jans werd op reis gezonden, Chris moest verkameren. Nu de vlieg-machines voor mevrouw en Amélie, per nieuwe dépêche besteld, óók waren aangekomen en geprobeerd, diende 't dak óveral vrij te zijn. Langs en over de pannen te scharrelen met meidenkamers vlak bij, daar dankte je voor. En vooral die stomme Chris moest 'r buiten blijven. 'n Braaf mens, 'n uitstekende meid, maar z'n gans, zo'n èchte ezelskop - die plapperde 'r alles uit an de dienstboden van de Spaarns en de Leurings. Die éérste avond op 't dak was 'n feest, 'n ontspanning, als ze nog nooit hadden gehad. Mevrouw en Amélie, beiden met verknippte ouwe broeken van meneer aan - dames-vlieg-toestellen waren er niet, zouden er waarschijnlijk nooit komen, omdat rokken te veel tegenstand boden en onvoegzaam werden - mevrouw en Amélie, door 't dolle heen nu ze een paar keer de zolder beklapwield hadden, hunkeroogden meneer na, die al een kwartier om 't dak was gevlogen.

Tweemaal aan de achterzij van 't huis, waar de burens licht-loos waren, had-ie zich snel laten dalen, drijvend op de parachute. Dan weer opwaarts peddelend, proestend van plezier, herstapte hij in de goot naar het dakraam, buiten adem z'n sensaties vertellend:

'Kinderen - 't is over 't goddelijke heen. Kinderen, daar haalt niks bij!' Extatisch hield-ie zich in evenwicht aan de stang van de schoorsteen. 't Maanlicht beglansde de aluminium-latten der vleugels.

'Is 't niet ijsig, pa, als je in zo'n diepte zakt?' vroeg Amélie, zachtjes trappelend op raamshoogte.

'Ijzig!' zei hij, 't goddelijke is, dat je niks ziet, niks voelt. Je droomt!' Met, te vurig van genietings-gebaar, trapte hij een pan van het dak, de eerste, die donderreutelend Chris zou kunnen opschrikken.

Noch mevrouw, noch Amélie letten 't op. Zig-zaggend over de zolder, enigszins geëmancipeerd in de vreemdlijk-heupende mansbroeken, met de te wijde pijpen, vleugel-klepperden ze in driftkoorts.

En toen ze eindlijk op 't dak mochten, en meneer in de schemering als 'n monsterdier zagen vliegen óver de schoorstenen en óver de linkse dakspitsing heen - meneer, die lustig 'n *Henry Clay* rookte,

alsof-ie 'n wandelingetje maakte - toen ze de ongewoonheid van goten en dakpannen en diepten te boven waren, werden ze zó opgewonden, zó vliegbezeten, dat meneer ze kalmeren moest en meerdere dakpannen omlaagroffelden, met het resultaat, dat Chris in 'r nachttoilet en Kobus met het mes in z'n hand, juffrouw Amélie's eerste tocht rond het dak verrasten.

'Pa!' riep Amélie, nog nalachend, 'Chris en Kobus kijken uit het dakraam!'

In 'n oogwenk kwamen meneer en mevrouw aangevlogen.

'Wat doen jullie hiér!' bulderde meneer, voor het dakraam zwevend.

'Chris, dat's toch werkelijk onnet,' sprak mevrouw, bedaard-aanpeddelend. 'Na bed en je mond houwen!' schreeuwde meneer. Hij had ook wel gemoedelijker kunnen praten, want Chris, de ouwe meid, te zeer besprongen door de nachtmerries van vliegende mensbeesten, dozijnen vleugels en 't akelig-grinnikend maansikkeltje, zakte in mekaar, en Kobus, met koud-gespannen haren en 'n hart, dat te bersten klopte, holde 't kamertje uit, de trappen af, in één zet door, tot-ie in 't souterrain achter de gesloten deur in de deken-grot een schuilplaats had.